

MIKKELI

MIKKELIN KAUPUNGIN TILINPÄÄTÖS 2016

SISÄLLYSLUETTELO

Mikkeli uudistuu tulevaisuuden kuntaa varten	5
OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA	7
Luottamushenkilöorganisaatio	10
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	19
Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	21
Henkilöstömäärä	25
Riskien arviointi ja niihin varautuminen	27
Ympäristötilinpäätös	29
Sisäinen valvonta	38
TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN.....	41
Tuloslaskelman analysointi	43
Rahoituslaskelman analysointi	47
Taseen analysointi	49
Kokonaistulot ja menot	54
Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne, ohjaus ja valvonta	55
Konsernituloslaskelman analysointi	58
Konsernin rahoituslaskelman analysointi	60
Konsernitaseen analysointi	62
Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä	66
TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	69
Kaupungin strategisten tavoitteiden toteutuminen 2016	71
Mikkelin kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelma	82
Konsernin tavoitteiden toteutuminen	83
Toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutuminen	103
Keskusvaalilautakunta	105
Tarkastuslautakunta	105
Kaupunginvaltuusto	105
Konsernipalvelut	106
Ympäristölautakunta	110
Seudullinen sosiaali- ja terveyslautakunta	113
Tuotantolautakunta	116
Kasvatus- ja opetuslautakunta	130
Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta	142
Tekninen lautakunta	154
Maaseutu- ja tielautakunta	172
Rakennuslautakunta	174
Liikelaitosten ja taseyksikön tavoitteiden toteutuminen	180
Talousarvion toteutuminen	181
Liikelaitosten ja taseyksikön vaikutus tulokseen	184
Investointien toteutuminen	186
Rahoitusosan toteutuminen	190
Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	191

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	195
Tuloslaskelma	197
Rahoituslaskelma	198
Tase	199
Konsernin tuloslaskelma	201
Konsernin rahoituslaskelma	201
Konsernitase (lyhyt)	202
 LIITETIEDOT	 205
Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	207
Laskennallisia verovelkoja koskeva liitetieto	208
Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	209
 ERIYTETTY TILINPÄÄTÖKSET -liikelaitokset.....	 229
Otavan Opiston liikelaitos	231
Mikkelin Vesiliikelaitos	243
 ERIYTETTY TILINPÄÄTÖKSET -taseyksikkö.....	 261
Etelä-Savon pelastuslaitos	263
 ALLEKIRJOITUKSET	 273
 LUETTELO JA SELVITYKSET	 277

Mikkeli uudistuu tulevaisuuden kuntaa varten

Vuosi 2016 eteni Mikkeliissä positiivisen kehityksen suuntaan. Toimintakulut pienenivät kaupungin oman toiminnan osalta, mikä antaa mahdollisuuden vastata muutostilanteen haasteisiin vakaammalta pohjalta. Kaupungin velkaantuminen kuitenkin jatkuu edelleen, joten rakenteellisten muutosten tekemistä on jatkettava.

Kaupungin hallintorakenteen uudistaminen alkoi hallinnollisten tukipalveluiden keskittämällä kesäkuussa 2016. Vuonna 2016 valmistauduttiin myös Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän, Essoten, käynnistämiseen. Essote aloitti toimintansa vuoden 2017 alussa, ja se on ensimmäinen askel vuoden 2019 sote- ja maakuntaudistukseen.

Lisäksi valmisteltiin kaupungin uusi luottamushenkilöorganisaatio, joka astuu voimaan uuden valtuustokauden alkaessa kesäkuussa 2017.

Työllisyys kohentui mutta väkiluku aleni

Kaupunki valmisteli työllisyysohjelman, jonka elinkeinopoliittiset toimenpiteet sisällytetään elinkeinojen hyvinvointiohjelmaan. Työllisyys kehittyi vuonna 2016 hyvään suuntaan, sillä työttömyysaste oli Mikkeliissä vuoden lopussa 13,9 % eli 1,7 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Koko Etelä-Savon työttömyysprosentti oli 14,7 % (16,2 % vuonna 2015) ja valtakunnallinen taso 13,6 % (14,4 % vuonna 2015).

Vuoden 2016 lopussa Mikkeliissä oli 54 494 asukasta, mikä on 171 asukasta vähemmän kuin vuonna 2015. Tilastokeskuksen mukaan uusia mikkeliäisiä syntyi 467, ja se on neljä lasta vähemmän kuin vuonna 2015.

Kaupungin talous on tasapainottunut

Kaupungin taloudellinen tilanne on tasapainottunut. Tilikauden tulos muodostui 2,1 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi ja taseessa on kertyneitä ylijäämiä 8 miljoonaa euroa. Kaupungin talousarvion käyttötalouden toteutuminen vuonna 2017 on kytköksissä Essoten toiminnan kuntalaskutuksen kehitykseen. Essoten kustannusten kehityksellä on myös merkittävä vaikutus jäsenkuntien valtionosuuksiin vuoden 2019 jälkeen: kuntien valtionosuuksia siirtyy maakunnalle vuosien 2017 - 2018 sosiaali- ja terveystalouden kustannusten kehityksen mukaisessa suhteessa.

Mikkelin kaupungin verotulot alenivat kokonaisuutena 0,7 miljoonaa euroa eli 0,35 prosenttia. Valtionosuudet kasvoivat 7,9 miljoonaa euroa, missä oli kasvua 7,6 %. Yhteensä verotulot ja valtionosuudet kasvoivat 7,2 miljoonaa euroa, kun kasvu oli 6,2 miljoonaa euroa vuonna 2015 ja 8,7 miljoonaa euroa vuonna 2014. Toimintakulut kasvoivat kokonaisuutena vain 0,2 prosenttia eli 0,9 miljoonaa euroa. Toimintakulut kaupungin oman toiminnan osalta pienenivät siis merkittävästi, sillä erikoissairaanhoidon kulut kasvoivat 4,3 prosenttia eli 3,4 miljoonaa euroa.

Tulevaisuuden Mikkeli on verkostomainen yhteisö

Vuonna 2017 kaupungin organisaation toimintaa kehitetään kohti prosessimaista verkostotyöskentelyä. Muutoksessa pyritään erityisesti toimintatapojen ja ajattelutavan muutokseen. Muutoksen avulla kaupunki pystyy toteuttamaan parhaiten tulevaisuuden kuntien uusien roolien mukaiset elinvoima-, osallisuus- ja hyvinvointitehtävänsä. Lupa 2016- ohjelmassa käynnistynyttä työtä jatketaan palvelukehitysohjelmalla.

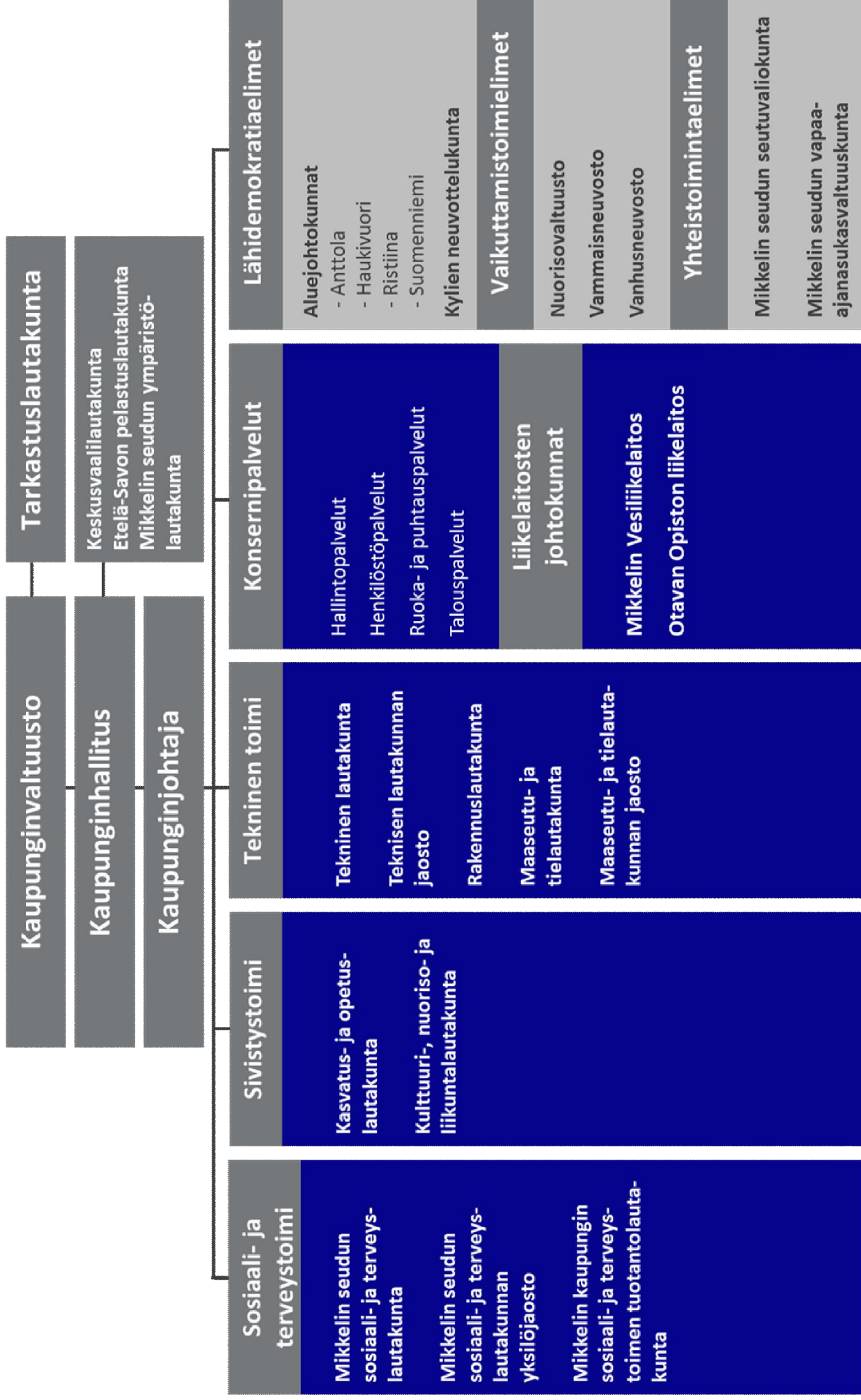
Uudistuksen ohjaavana periaatteena on asukkaiden ja sidosryhmien kanssa tulevaisuuttaan itse toteuttava Mikkeli.

Timo Halonen
Kaupunginjohtaja

OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA

Mikkelin kaupungin organisaatio

Luottamushenkilöorganisaatio

KAUPUNGINVALTUUSTO 1.1. - 31.12.2016

Vaalit 28.10.2012

Puheenjohtaja

Taavitsainen Satu, sosionomi (AMK), toiminnanjohtaja

1. varapuheenjohtaja

Olkkonen Kirsi, toiminnanjohtaja, agrologi

2. varapuheenjohtaja

Miettinen Mauri, metsänhoitaja, maaherra emeritus

KOK	Aho Eero	ylipalomies, turvallisuuskouluttaja
SDP	Aholainen Markku	maakunta-asiamies
KD	Ahonen Liisa	lähihoitaja
SDP	Barck Paavo	eläkeläinen, sähköasentaja
VIHR	Berndt Rauni	terveyskeskuslääkäri
KESK	Harmoinen Taina	MMM, viestintäalan yrittäjä
PS	Heinänen Raimo	lähihuokayrittäjä
PS	Himanen Vesa	kiinteistönhoitaja, laitosmies
SDP	Hokkanen Marita	apulaisjohtaja, opettaja
SDP	Huoponen Marianne	sosionomi, (ylempi AMK)
PS	Hämäläinen Marja 10.10.2016 saakka	yrittäjä
	Tissari Markku, 11.10.2016 lähtien	metsäkoneurakoitsija
KOK	Hölttä Elina	YTK, koulutussosiologian ja -politiikan opiskelija
KD	Järvinen Sami	toiminnanjohtaja, aluemyyntipäällikkö
KESK	Kakriainen Markku	insinööri, toimitusjohtaja
KESK	Kauppi Marja	fysioterapeutti
KESK	Kauria Outi	varatuomari, mökkiyrittäjä
PS	Kivinen Harri	yrittäjä
KOK	Koivikko Jyrki	kirkkoherra, opettaja
SDP	Korhonen Tapani	kiinteistönhoitaja
KESK	Kuikka Seija	lääketieteen tohtori, erikoislääkäri
SDP	Lehkonen Raine	lehtori, pääluottamusmies
VIHR	Liikanen Veli	nuorisotutkija
KOK	Mielonen Hannu	yrittäjä
KOK	Miettinen Mauri, 2.VPJ	metsänhoitaja, maaherra emeritus
KOK	Miettinen Olli	yrittäjä, toimitusjohtaja
KESK	Moilanen Pekka	kirvesmies, yrittäjä
KOK	Nepponen Olli	prikaatikenraali, evp.
SDP	Nieminen Kalle	terveystarkastaja, eläkeläinen
KESK	Nykänen Heikki	maatalousyrittäjä
KOK	Oksman Juhani	insinööri
KESK	Olkkonen Kirsi, 1.VPJ	toiminnanjohtaja, agrologi
KESK	Pekonen Petri	maanviljelijä
KESK	Piispa Matti	maaseutuyrittäjä
KESK	Puikkonen Tero	yrittäjä
KOK	Pulkinen Satu	sairaanhoitaja, TtM
SDP	Pyrhönen Heikki	projektipäällikkö
VIHR	Pöntinen Minna	myyntineuvottelija, tradenomi
PS	Pöyry Jukka	LVI-tekniikko
KESK	Pöyry Pekka	opettaja, yrittäjä
KD	Rantalainen Erkki	diplomi-insinööri
PS	Roivas Jari	varastomies
KOK	Salo-Oksa Armi	yrittäjä, toimitusjohtaja
SDP	Seppälä Arto	ylitarkastaja
KESK	Siitari Keijo	yliluutnantti evp, maanviljelijä
PS	Siitari Markku, 10.08.2016 saakka	tekniikko
	Korhola Anne, 11.08.2016 lähtien	
VIHR	Siitonen Mikko	historian ja yhteiskuntaopin lehtori
KOK	Soininen Mali	yksikönjohtaja, KM
KESK	Strandman Jaana	rehtori, erityisopettaja
SDP	Taavitsainen Satu, PJ	sosionomi (AMK), toiminnanjohtaja
SDP	Tikkanen Petri	työsuojeluvaltuutettu
KOK	Toivakka Lenita	kansanedustaja, KTM
KOK	Toivonen Hannu	eversti evp.

SDP	Tullinen Hannu	pääluottamusmies
SDP	Turkia Markku	psykologi, eläkeläinen
SDP	Ukkonen Osmo	eläkeläinen, kirjailija
SDP	Vartiainen Jaana	sosiaalikasvattaja, esikoulunopettaja
KOK	Vuori Juha	vanhempi konstaapeli, eläkeläinen
KESK	Väänänen Jaakko	maaseutuyrittäjä
KESK	Ylönen Päivi	oppisopimuskoordinaattori, KM

Valtuuston varajäsenet 1.1.- 31.12.2016

KESK	Siiskonen Pirjo	professori, varajohtaja
KESK	Hasanen Satu	yhteisöpedagogi
KESK	Noponen Katriina	maaseutuyrittäjä, poliisin sosiaalityöntekijä
KESK	Puustinen-Kiljunen Tanja	maatalouslomittaja
KESK	Alanen Juhani	maakuntaneuvos, eläkeläinen
KESK	Pulliainen Liisa	fysioterapeutti
KESK	Leppänen Toni	sähköasentaja
KESK	Hulkkonen Hannu	terveystarkastaja
KESK	Sihvonen Jari	sähkötekniikko
KESK	Partio Keijo	maatalousyrittäjä, eläkeläinen
KESK	Häkkinen Sanna	psykoterapeutti, yrittäjä
KESK	Ruuth Noora	maaseutuyrittäjä, metsätalousinsinööri (AMK)
KESK	Tarkiainen Samuel	metsätalousinsinööri, hankinta-asiamies
KESK	Härkönen Jyrki	maanviljelijä
KESK	Lehtinen Pertti	toimitusjohtaja, yrittäjä
KESK	Parkkinen Pekka	maaseutuyrittäjä
KOK	Miettinen Olli	yrittäjä, toimitusjohtaja
KOK	Soininen Mali,	yksikönjohtaja, KM
KOK	Kontinen Juha	rehtori, eläkeläinen
KOK	Rasola Nina	yrittäjä, toimitusjohtaja
KOK	Kuikka Ari	everstiluutnantti evp., maanpuolustuspiirin päällikkö
KOK	Paanila Juha 22.2.2016 saakka	hallinto- ja talousjohtaja
KOK	Suhonen Antti	asianajaja, varatuomari
KOK	Teittinen Sari	terveys tieteiden maisteri, ESH-kätilö
KOK	Puhakka Paaavo	DI, talotekniikan myyjä
KOK	Lahti Jari	luokanopettaja, vararehtori
KOK	Puntanen Pia	FM, historiantutkija
KOK	Pöntinen Jukka	pääluottamusmies, muusikko
KOK	Viljakainen Eetu	opiskelija
KOK	Kukkola Harri	yrittäjä
KD	Ruotsalainen Pertti	lähetyskasvatussihteeri
KD	Sippo Pekka	yrittäjä, eläkeläinen
KD	Siikavirta Pekka	kirkkomuusikko
SDP	Tikkanen Petri	työsuojeluvaltuutettu
SDP	Teittinen Leena	myymäläpäällikkö, eläkeläinen
SDP	Saukkonen Lauri	maalari
SDP	Harmoinen Jorma	sähköurakoitsija
SDP	Lahikainen Markku	toimittaja, FM
SDP	Härkönen Sirkka	lähihoitaja, pääluottamusmies
SDP	Ylönen Teijo	työvalmennuskeskuksen johtaja
SDP	Tessieri Enrique	B.A., monikulttuurisuuskordinaattori
SDP	Himanen Markku	tietoliikenneasentaja
SDP	Liukkonen Seppo	autonkuljettaja
SDP	Savander Susanna	rehtori, FM
SDP	Nurmi Ilkka	KM, luokanopettaja
SDP	Putkonen Ilkka	äidinkielenopettaja
SDP	Sikanen Mikko	pääluottamusmies
SDP	Rautiainen Sari	ravitsemistryöntekijä, pääluottamusmies
PS	Lampinen Aki-Pekka 22.2.2016 saakka	kuorma-autonkuljettaja
PS	Korhola Anne, 10.08.2016 saakka	omaishoitaja
PS	Korpelainen Mirva 22.2.2016 saakka	lähihoitaja
PS	Tissari Markku 10.10.2016 saakka	metsäkoneurakoitsija
PS	Marttinen Jussi	muusikko
PS	Asikainen Katariina	FM, laivavirkailija
PS	Paukku Markku	FM, historian ja yhteiskuntaopin opettaja
VIHR	Heikkilä Pekka	suojelubiologi, FM
VIHR	Piispa Leevi	sairaalapastori, työnohjaaja
VIHR	Pohjanvirta Aino	ylioppilas
VIHR	Pietiläinen Maija	YTM, miestyönkehittäjä

KAUPUNGINHALLITUS

Jäsen

Kuikka Seija, PJ	erikoislääkäri
Pekonen Petri	maatalousyrittäjä
Kauria Outi	mökkiiyrittäjä
Väänänen Jaakko	maaseutuyrittäjä
Seppälä Arto 1.VPJ	kunnallisuusneuvos, ylitarkastaja
Lehkonen Raine	lehtori
Vartiainen Jaana	lastentarhanopettaja
Kilki Hannu	metsuri
Nepponen Olli 2.VPJ	prikaatikenraali
Vuori Juha	vanh. Konstaapeli
Salo-Oksa Armi	yrittäjä, toimitusjohtaja
Teittinen Sari	osastonhoitaja, TtM
Himanen Vesa	kiinteistönhoitaja, laitosmies
Kähkönen Kati	osaston ylilääkäri

Liikanen Veli nuorisotutkija

Henkilökohtainen varajäsen

Pöyry Pekka	opettaja, yrittäjä
Nykänen Heikki	maatalousyrittäjä
Kauppi Marja	fysioterapeutti
Kilpeläinen Kaija	vakuutusvirkailija, eläkk.
Nieminen Kalle	terveystarkastaja
Turkia Markku	psykologi
Tikkanen Petri	työsuojeluasiantuntija
Rusakko Susanna	myyjä
Toivonen Hannu	eversti evp.
Koivikko Jyrki	kappalainen
Hölttä Elina	YTM, KM
Kortelainen Hannu	yrittäjä
Korhola Anne	
Siihari Markku, 10.08.2016 saakka	yrittäjä, toimitusjohtaja
Marttinen Jussi, 11.08.2016 alk.	muusikko
Pöntinen Minna	tradenomi

KAUPUNGINHALLITUKSEN KEHITTÄMIS- JA KONSERNIJAOSTO 1.1.- 31.12.2016

Jäsen

Kuikka Seija, PJ	Varajäsen
Pekonen Petri	Kauria Outi
Seppälä Arto, 1. VPJ	Väänänen Jaakko
Lehkonen Raine	Kilki Hannu
Nepponen Olli, 2.VPJ	Vartiainen Jaana
	Vuori Juha

ETELÄ-SAVON PELASTUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen

Mikkelin toiminta-alue

Parkkinen Pekka PJ	maaseutuyrittäjä, Mikkelin
Rautiainen Kaija	palveluneuvoja, Mikkelin
Ruohoranta Mika	Mäntyharju
Lehto Liisa	Pertunmaa
Luntta Pirkko VPJ	emäntä, Hirvensalmi

Savonlinnan toiminta-alue

Loikkanen Tuomas	Savonlinna
Puustinen Veikko	Savonlinna
Häkkinen Anna-Maija	rakennusarkkitehti, Sulkava
Kokkonen Auvo	Rantasalmi

Pieksämäen toiminta-alue

Suhonen Leena	Pieksämäki
Kietäväinen Mauri	Pieksämäki
Kilki Hannu, Kh:n edustaja	

Varajäsen

Ruuth Noora	maaseutuyrittäjä (AMK)
Paasonen Leena	sosionomi, (AMK), ohjaaja, Mikkelin
Ollikainen Jukka	Mäntyharju
Lindsberg Arja	Pertunmaa
Pellava Riitta	filosofian kandidaatti, Puumala

Repo Esa, Sulkava	Sulkava
Kosonen Seppo	Savonlinna
Uosukainen Olli	rovasti, Rantasalmi
Juuti Markku	Savonlinna

Varis Miia	Joroinen
Änkiläinen Petri	Joroinen

KAUPUNGINVALTUUSTON VAALILAUTAKUNTA 1.1 - 31.12.2016

Jäsen

Kauppi Marja, VPJ	työfysioterapeutti
Hokkanen Marita	opettaja, apulaisjohtaja
Aho Eero	ylipalomes-sairaankuljettaja
Liikanen Veli, PJ	nuorisotutkija
Hämäläinen Marja	yrittäjä

Henkilökohtainen varajäsen

Strandman Jaana	luokanopettaja, rehtori
Lehkonen Raine	lehtori
Toivonen Hannu	eversti evp.
Siihtonen Mikko	lehtori
Roivas Jari	varastomies

KESKUSVAALILAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen

Kauppinen Helena, PJ	opettaja
Pulkkinen Rauno,	osastonhoitaja, eläkeläinen
Karvo Timo, VPJ	musiikinopettaja
Lankinen Jukka	eläkeläinen, yrittäjä
Ruottinen Outi	MMM, agronomi

Varajäsen siinä järjestyksessä kun kutsutaan kokoukseen

Elkharam Tiina	yrittäjä
Rautiainen Kaija	palveluneuvoja
Härkänen Keijo	metsätekniikko
Elo Veikko	eläkeläinen, yrittäjä
Lappi Riitta	projektipäällikkö

KULTTUURI-, NUORISO- JA LIIKUNTALAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen

Toivonen Hannu	eversti evp.
Kontinen Juha	rehtori, eläkeläinen
Särkkä Niina	sairaanhoitaja, maa- ja metsätalousyrittäjä
Kinni-Jenu Milja	il tapäivätoiminnan ohjaaja
Kolmisoppi Jenni, VPJ	kieltenopettaja
Huoponen Marianne, PJ	sosionomi (ylempi AMK)
Pyrhönen Heikki	projektipäällikkö
Tessieri Enrique	B.A., monikulttuurisuuskoordinaattori
Hassinen Sanni	terveydenhoitajaopiskelija
Kiljunen Kyösti	metsäneuvoja
Sihvonen Jari	sähkötekniikko
Pulliainen Liisa	fysioterapeutti
Siiskonen Pirjo	professori, varajohtaja
Roivas Jari	varastomies

Korhola Anne omaishoitaja

Vuori Juha, Kh:n edustaja

Henkilökohtainen varajäsen

Viljakainen Eetu	opiskelija
Ahonen Hannu	opistoupseeri evp., yrittäjä
Ruottinen Outi	MMM, agronomi
Pöntinen Minna	tradenomi
Taivalantti Jukka	nuorisotyönohjaaja
Laamanen Teemu	tietojenkäsittelyopiskelija (AMK)
Putkonen Ilkka	äidinkielenopettaja
Paasonen Leena	sosionomi, (AMK), ohjaaja
Töyrynen Kirsi	myyjä
Kiesilä Taneli	eläkeläinen
Mustonen Eero	työnjohtaja
Nykänen Osku	notaari
Hasanen Satu	yhteisöpedagogi
Lampinen Aki-Pekka	22.2.2016 saakka kuorma-auton kuljettaja
Asikainen Katariina	23.2.2016 alkaen laivavirkailija
Korhola Annuriikka	

KÄRÄJÄOIKEUDEN LAUTAMIEHET 1.1. - 31.12.2016

Laamanen Hannu	lomittaja
Katajamäki Arvo	seurakuntamestari
Heikkilä Anja	sisustaja, artesaani
Gråsten-Tarkiainen Tarja	herastuomari
Himanen Aija	toimitusjohtaja
Manninen Reino	huoltopäällikkö
Sirkka Härkönen	eläkeläinen
Korhonen Jaakko	asentaja
Loisa Hannele	sairaanhoitaja
Valtonen Veli-Jussi	tehdastyöläinen
Varjus Tapani	yrittäjä
Mielonen Hannu	yrittäjä
Puhakka Matti	laitosmies
Jalkanen Jari	rehtori
Kaukonen-Ripatti Susanna	toimistosihteeri
Liukkonen Saara	yrittäjä
Himanen Vesa	laitosmies
Marttinen Jussi	muusikko
Pulkkinen Marja	vapaa toimittaja
Pihlaja Leila	lehtori

MAASEUTU- JA TIELAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen

Miettinen Olli, VPJ	yrittäjä, toimitusjohtaja
Paanila Juha	hallinto- ja talousjohtaja
Kartano Pirjo	KM, luokanopettaja
Ahonen Liisa	kodinhoitaja
Kemppainen Satu	sosionomi (AMK), painopinnanvalmistaja
Nikulainen Pia	myyjä
Lyytikäinen Voitto	eläkeläinen
Siihari Keijo, PJ	maanviljelijä
Harmoinen Taina	viestintäalan yrittäjä
Härkönen Jyrki	maanviljelijä
Kosunen Aili	yrittäjä
Himanen Vesa, kh:n ed.	

Henkilökohtainen varajäsen

Toivonen Jukka	yrittäjä
Kirjalainen Miikka	kirjanpitäjä
Rantanen Suvi	merimies, taksinkuljettaja
Kuikka Pirkko	lähihoitaja
Pöyry Tuula	insinööri (AMK)
Klen Susanna	kotiäiti, kahvilatyöntekijä
Tikkanen Petri	työsuojeluvaltuutettu
Tarssanen Heikki	maaseutuyrittäjä
Kohvakka Tuula	lähihoitaja
Viitikka Jari	metsäkoneenkuljettaja
Korhola Anne	omaishoitaja

KASVATUS- JA OPETUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen		Varajäsen	
Koivikko Jyrki, VPJ	kirkkoherra	Ojanen Atte,	vastaava isännöitsijä
Hölttä Elina	opiskelija	Selenius Leila	vastaava ohjaaja
Vihermäki Eeva	psykoterapeutti	Kontturi Helen	yrittäjä
Berndt Rauni,	terveyskeskuslääkäri	Pulkkinen Yrjö	muusikko, soolosellisti
Tarkiainen Samuel	metsätalousins., hankintaesimies	Sanisalo Jarkko	henkilöstökoordinaattori
Pöyry Pekka	opettaja, yrittäjä	Piispa Matti	maaseutuyrittäjä
Kontunen-Karhula Katri	mehiläistalousyrittäjä	Kauria Henna	farmaseutti
Strengell Janne	henkilöstöasiantuntija	Stolyarov Stanislav	linja-auton kuljettaja
Ukkonen Osmo, PJ	eläkeläinen, kirjailija	Harmoinen Jorma	sähköurakoitsija
Rautiainen Sari	ravitsemistyöntekijä, pääluottamusmies	Nikulainen Pia	myyjä
Tikkanen Petri	työsuojeluvaltuutettu	Paasonen Arto	trukinkuljettaja
Rusakko Susanna	myyjä	Loisa Hannele	sairaanhoitaja
Paukku Markku	FM, historian tutkija ja yht.kuntaopin opettaja	Asikainen Katariina	FM, laivavirkailija
Pekonen Petri, kh:n edustaja			

RAKENNUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen		Henkilökohtainen varajäsen	
Peura Eija	lehtori	Halme Wilhelmiina	tekstiilitaiteilija
Kervinen Jaana	yhteisöpedagogi AMK	Mäkeläinen Terttu 29.08.2016 saakka	luokanopettaja
		Soininen Mali, 30.08.2016 alkaen	yksikönjohtaja, eläkeläinen
Kortelainen Hannu	yrittäjä	Nousiainen Jouko	everstiluutnantti evp
Väisänen Kauko, VPJ	yo-merkonomi	Mynttinen Jarmo	insinööri
Haukijärvi Erja	diplomi-insinööri, tradenomi	Pajunen Leevi	kauppatieteiden maisteri, eläkeläinen
Liikanen Kari 17.11.2016 saakka	rakennusmestari	Tirkkonen Markku 17.11.2016 saakka	
Tirkkonen Markku 18.11.2016 alkaen		Lauanne Jani 18.11.2016 alkaen	elektroniikka-asentaja
Savander Susanna	rehtori, KM	Nyysönen Nina	myyjä
Arnell Kalevi	eläkeläinen	Toiviainen Harri	rakennusmies
Piispa Matti	maaseutuyrittäjä	Kohvakka Asko	eversti evp
Suutari-Piispa Eija	AMK-hortonomi	Puustinen-Kiljunen Tanja	maatalouslomittaja
Korhola Anne, PJ	omaishoitaja	Härkönen Päivi	yrittäjä
Väänänen Jaakko, kh:n edustaja			

MIKKELIN PALVELUTUOTANTOYKSIKÖN SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMEN TUOTANTOLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen		Henkilökohtainen varajäsen	
Moilanen Pekka, PJ	kirvesmies, yrittäjä	Miralem Alic	ravintoloitsija
Noponen Katriina	poliisin sosiaalityöntekijä	Kauppi Marja	fysioterapeutti
Häkkinen Sanna	psykoterapeutti, yrittäjä	Kopakkala Heidi	opiskelija
Partio Keijo	maatalousyrittäjä	Laamanen Hannu	maatalouslomittaja
Ylönen Teijo, VPJ	työhönvalmennuskeskuksen johtaja	Rahikainen Ismo	myyntineuvottelija
Aholainen Markku	maakunta-asiamies	Suovalkama Kirsi	erikoistyövoimaneuvoja
Härkönen Sirkka	lähihoitaja, eläkeläinen	Rahikainen Pirkko	päiväkodin johtaja
Pulkkinen Satu	sairaanhoitaja	Seppälä Maarit	hoitaja
Mielonen Hannu	yrittäjä	Tarkiainen Lauri	kauppatieteiden opiskelija
Aho Eero	ylipalomes-sairaankuljettaja	Jalkanen Jari	luokanopettaja/rehtori
Elo Veikko	eläkeläinen, yrittäjä	Haikarainen Jaana	myyjä
Pietiläinen Maija	YTM, miestyönkehittäjä	Mäkeläinen Paula	hoitotyönyliopettaja
Järvinen Sami	aluemyyntipäällikkö	Hirvonen Timo	toimittaja
Oinonen Maritta	kätilö, terveydenhoitaja AMK, (Hirvensalmen kunta)	Marttinen Timo	lääkintävahtimestari, eläkeläinen (Hirvensalmen kunta)
Valtonen Helvi	(Puumalan kunta)	Reponen Timo	(Puumalan kunta)
Salo-Oksa Armi, Kh:n edustaja			

MIKKELIN SEUDUN SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen		Varajäsen	
Turkia Markku, PJ	psykologi, Mikkeli	Erola Eero, 23.08.2016 saakka	ekonomi, eläkeläinen, Mikkeli
		Haatainen Pekka, 24.08.2016 lähtien	mielenterveyshoitaja
Kovanen Jaana	koulutuspäällikkö, opettaja Mikkeli	Hokkanen Outi	lomittaja, Mikkeli
Soininen Mali	yksikönjohtaja, Mikkeli	Kontinen Juha	rehtori, eläkeläinen, Mikkeli
Auvinen Pekka	metsätalousinsinööri, Mikkeli	Kortelainen Hannu	toimitusjohtaja, Mikkeli
Kauria Outi	mökkiyrittäjä, Mikkeli	Silvonen - Jokinen Leena	teologian maisteri, Mikkeli
Hartonen Ari	Mäntyharjun kunta	Kuoksa Liisa	Mäntyharjun kunta
Nykänen Tapani, VPJ	Kangasniemen kunta	Tiihonen Hannu	toimitusjohtaja, Kangasniemen kunta
Vekki Kirsi	Pertunmaan kunta	Lindberg Arja	Pertunmaan kunta
Salenius Leila	Hirvensalmen kunta	Herrala Sigita	Hirvensalmen kunta
Hämäläinen Timo	Puumalan kunta	Kontinen Teuvo	Puumalan kunta
Teittinen Sari, kh:n edustaja			

MIKKELIN SEUDUN SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNNAN YKSILÖJAOSTO 1.1. - 31.12.2016

Jäsen	Varajäsen
Nykänen Tapani, VPJ	Hämäläinen Timo
Vekki Kirsi	Kauria Outi
Hartonen Ari	Auvinen Pekka
Turkia Markku, PJ	Lepänen Susanna
Soininen Mali	Kovanen Jaana

TARKASTUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen		Henkilökohtainen varajäsen	
Elkharam Tiina	yrittäjä	Suutari-Piispa Eija	hortonomi
Kurvinen Minna	asiakaspalvelija	Puhakka Seija	
Kakriainen Markku	toimitusjohtaja	Alanen Juhani	maakuntaneuvos
Tullinen Hannu, VPJ	pääluottamusmies	Ylönen Teijo	työhönvalmennuskeskuksen johtaja
Teittinen Leena	myymäläpäällikkö	Toijonen Merja	erikoissuunnittelija
Klèn Tanja	yrittäjä	Paasonen Arto	trukinkuljettaja
Oksman Juhani, PJ	insinööri	Laukkanen Asko	isännöitsijä
Korhonen Tea-Tuulia	myyntineuvottelija	Mielonen Hannu	yrittäjä
Rantalainen Erkki	diplomi-insinööri	Riikonen Marjukka	sairaanhoitaja
Aaltonen Janne	noutomyyjä	Marttinen Jussi	muusikko
Piispa Leevi	sairaalapastori	Rautio Tiia	sairaanhoitaja

TEKNINEN LAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen		Henkilökohtainen varajäsen	
Puntanen Pia	FM, historian tutkija	Manninen Jyrki	alueellinen riskipäällikkö
Rasola Niina	yrittäjä, toimitusjohtaja	Kankkunen Tarja	toimitusjohtaja, yrittäjä
Puhakka Paavo PJ	DI	Korhonen Leena	kiinteistönvälittäjä
Heikkilä Pekka	suojelubiologi	Lausas Pekka	tietotekniikkakouluttaja
Puikkonen Tero, VPJ	yrittäjä	Ylönen Päivi	oppisopimuskoordinaattori
Strandman Jaana	rehtori, erityisopettaja	Panula-Ontto-Suuronen Anni	erikoissuunnittelija
Kauppi Marja	fysioterapeutti, yrittäjä	Kurvinen Minna	asiakaspalvelija
Siiräinen Jukka	työnjohtaja	Viitikka Jari	metsäkoneen kuljettaja
Paasonen Leena	sosionomi, (AMK), ohjaaja	Hokkanen Outi	lomittaja
Hokkanen Marita	opettaja, apulaisohjaaja	Riepponen Tapio	DI, yrittäjä
Liukkonen Seppo	autonkuljettaja	Härkönen Keijo	asentaja-koneistaja
Ruotsalainen Raimo	apulaisjohtaja	Juopperi Topias	sorvari
Heinänen Raimo	lähiruokayrittäjä	Tissari Markku	metsäkoneurakoitsija, maanviljelijä
Seppälä Arto, Kh:n edustaja			

TEKNISEN LAUTAKUNNAN JAOSTO 1.1. - 31.12.2016

Jäsen

Puntanen Pia, PJ FM, historian tutkija
 Ojanen Atte vastaava isännöitsijä
 Puikkonen Tero yrittäjä
 Strandman Jaana luokanopettaja
 Nyyssönen Nina myyjä
 Himanen Markku tietoliikenneasentaja
 Heinänen Raimo lähiruokayrittäjä
 Seppälä Arto, kh:n ed.

Varajäsen

Pöyry Raili psykologi
 Miettinen Olli toimitusjohtaja
 Siiriäinen Jukka työnjohtaja
 Ylönen Päivi oppisopimuskoordinaattori
 Nikulainen Pia myyjä
 Riepponen Tapio DI, yrittäjä
 Tissari Markku metsäkoneurakoitsija

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA 1.1. - 31.12.2015

Jäsen

Pekonen Petri, PJ maanviljelijä
 Panula-Ontto-Suuronen Anni erikoissuunnittelija
 Pöyry Raija, VPJ opettaja
 Nyström Erika asiakasvastaava
 Velling Nalle aikuisopiskelija
 Liikanen Veli, kh:n edustaja

Varajäsen

Tarssanen Heikki maaseutuyrittäjä
 Ruuth Noora maaseutuyrittäjä
 Suuniittu Ulla-Maija kehittämisspäällikkö
 Moilanen Anneli toiminnanjohtaja
 Auvinen Pekka metsätalousinsinööri

NUORISOVALTUUSTO 1.1.-31.12.2016

Heikkinen Aaro Ristiina
 Heinikainen Kaisla
 Helmola Niko
 Korpelainen Paavo Suomenniemi
 Kurvinen Kusti Ristiina
 Malinen Linda
 Marttinen Emma, 2.VPJ
 Mikkonen Niko
 Nykänen Roope
 Partio Juho Suomenniemi
 Purhonen Pape, 1.VPJ
 Rahikainen Aliisa
 Ripatti Wiktoria
 Salmikunnas Ida Ristiina
 St. Clair Stevenson Simone, PJ
 Tiihonen Julia
 Toivanen Eveliina Anttola
 Urpilainen Aada Ristiina
 Vahvaselkä Lotta
 Vauhkonen Nea Haukivuori
 Vicari Lars
 Honkanen Miika, varajäsen

ANTTOLAN ALUEJOHTOKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen

Noponen Katriina maaseutuyrittäjä
 Leppänen Toni sähköasentaja
 Harmoinen Jorma, PJ sähköurakoitsija
 Korhonen Tapani kiinteistöhoitaja
 Leinonen Tiina, VPJ yrittäjä
 Kauppi Juhani kehittämiskoordinaattori
 Kuva Ilkka työsuojelupäällikkö, eläkeläinen
 Salonranta Suvi
 Pylkkänen Ilpo
 Korpikallio Titta
 Kukko Helena
 Himanen Vesa, kh:n edustaja

Henkilökohtainen varajäsen

Pöyry Jouko talonmies/vahtimestari
 Harmoinen Tanja viestintäalanyrittäjä
 Penttinen Riitta maatalouslomittaja
 Toijonen Merja ennakointiasiantuntija
 Laiho Mikko opettaja
 Piskonen Tarja taloussihteeri
 Heinänen Raimo lähiruokayrittäjä
 Ketola Jerry
 Hahl Oiva
 Tullinen Sinikka
 Romo Eeva terveydenhoitaja

HAUKIVUOREN ALUEJOHTOKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen

Pulliainen Liisa, VPJ	fysioterapeutti
Kohvakka Arto	eversti, evp
Teittinen Leena	eläkeläinen
Häkkinen Jarmo	sähköasentaja
Laukkanen Leo, PJ	kauppaneuvos
Kääriäinen Hannu, 10.10.2016 saakka	huoltomies
Eromäki Sanna, 11.10.2016 lähtien	lehtori
Numento Mirva	terveydenhoitaja
Kohvakka Ilpo	maanviljelijä
Manninen Veli	toiminnanjohtaja
Karppinen Mika	automaatioinsinööri
Vauhkonen Pekka	
Saloviini Minna	
Häkkinen Eva	muotoilija
Lehkonen Raine, kh:n edustaja	

Henkilökohtainen varajäsen

Kekkonen Minna	maatalousyrittäjä
Hänninen Ville	metsäkoneenkuljettaja
Nikulainen Pia	myyjä
Kääriäinen Martti	yrittäjä
Forsblom Tarja	yrittäjä
Hämäläinen Marja, 10.10.2016 saakka	yrittäjä
Tissari Markku, 11.10.2016 lähtien	metsäkoneurakoitsija
Siikavirta Pekka	kirkkomuusikko
Nieminen Raimo	
Pirttinen Sari	toimitusjohtaja
Kohvakka Harri	
Vauhkonen Mirva	kotiäiti
Mattiila Hanne	kotiäiti/maanviljelijä
Kohvakka Hannu	metsäkoneyrittäjä

RISTIINAN ALUEJOHTOKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen

Puhakka P. Olli J (Paavo)	diplomi-insinööri
Puhakka-Matilainen Eija	yrittäjä
Kortelainen Hannu	toimitusjohtaja
Tikkanen Petri, VPJ	työsuojeluvaltuutettu
Klèn Tanja	yrittäjä
Vartiainen Jaana	lastentarhanopettaja
Viitikka Jari, PJ	metsäkoneenkuljettaja
Hämäläinen Ari	maatalousyrittäjä
Kilpeläinen Kaija	vakuutusvirkailija, eläkeläinen
Elkharam Tiina	yrittäjä
Rantalainen Erkki	diplomi-insinööri
Härkönen Päivi	yrittäjä
Kinni-Jenu Milja 21.3.2016 saakka	filosofian ylioppilas

Henkilökohtainen varajäsen

Korhonen Jan-Mika	
Pönniö-Kanerva Tarja	kahvilan emäntä
Ahonen Hannu	
Liukkonen Seppo	autonkuljettaja
Töyryn Kirsi	myyjä
Hassinen Sanni	terveydenhoidon opiskelija
Siiriäinen Jukka	työnjohtaja
Härkönen Jyrki	maanviljelijä
Suutari-Piispa Eija	AMK-hortonomi
Palmgren Marjo	sairaanhoitaja
Kolmisoppi Jenni	kieltenopettaja
Himanen Vesa	kiinteistönhoitaja, laitosmies

Kuusela Jukka 22.3.2016 alkaen

Teittinen Sari kh:n edustaja

Kuusela Jukka 21.3.2016 saakka

Siitonen Mikko 22.3.2016 alkaen lehtori

SUOMENNIEMEN ALUEJOHTOKUNTA 1.1.- 31.12.2016

Jäsen

Heikkilä Markku	yrittäjä
Kauppi Marja	fysioterapeutti
Kilki Hannu, VPJ	metsuri
Ruottinen Outi	toiminnanjohtaja
Kosunen Aili	yrittäjä
Pallassuo Veikko	yrittäjä
Korhonen Risto, PJ	opistoupseeri evp
Viitikka Ville	yrittäjä
Korhonen Kirsi	toimitusjohtaja
Kauria Outi, kh:n ed.	

Henkilökohtainen varajäsen

Kiesilä Olli	yrittäjä
Liukkonen Terttu	yrittäjä
Ruotsalainen Raimo	asiantuntija
Särkkä Niina	sairaanhoitaja
Erola Päivi-Kristiina	kirjastovirkailija
Halttunen Sirpa	yrittäjä
Laamo Marja	eläkeläinen
Karhula Jussi	opiskelija, yrittäjä
Kiljunen Kyösti	metsäneuvoja

OTAVAN OPISTON LIIKELAITOKSEN JOHTOKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen

Tuupanen Esa	erityisopettaja
Marttinen Riia	projektiassistentti
Pietiläinen Maija, PJ	YTM, miestyönkehittäjä
Hasanen Satu	yhteisöpedagogi
Pajunen Leevi, VPJ	KTM, eläkeläinen
Asikainen Katariina	FM, laivavirkailija
Takatalo Erkki	koulutuspäällikkö, Jyväskylän yliopisto
Louhivuori Petri	henkilöstön edustaja
Kauria Outi, Kh:n ed.	

Varajäsen

Palonen Juhani	VTM, johtaja
Myyryläinen Veikko	artesaani
Pulkinen Marja	YTM, toimittaja
Ruuth Noora	maaseutuyrittäjä
Malua Peter	tulkki
Kähkönen Kati	osaston ylläääkäri
Nurmela Juha	tutkimuspäällikkö, tilastokeskus
Kekkonen Taru	henkilöstön edustaja

MIKKELIN VESILIIKELAITOKSEN JOHTOKUNTA 1.1. - 31.12.2016

Jäsen		Varajäsen	
Suomela Timo	henkilökunnan edustaja	Viita Jarmo	henkilökunnan edustaja
Korhonen Tapani, PJ	kiinteistönhoitaja	Martikainen Anni-Mari	opiskelija
Toijonen Merja	ennakointiasiantuntija	Niskala Ksenia	graafinen suunnittelija
Kuikka Ari	everstiluutnantti evp.	Pöyry Reijo	työvalmentaja
Mäkeläinen Terttu, 17.08.2016 saakka	luokanopettaja	Kontulainen Nina, 18.08.2016 lähtien	lastentarhanopettaja
Partanen Helena, VPJ	matkailuopas	Torniainen Markus	luokanopettaja
Himanen Aija	toimitusjohtaja	Pöyry Jouko	talonmies-vahtimestari
Hartikainen Jorma		Härkönen Päivi	yrittäjä
Kähkönen Kati, Kh:n ed.	osastonylilääkäri		

Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys¹

Yhdysvalloissa laajapohjainen, mutta suhteellisen hidas elpyminen jatkuu. Kasvua tukevat kotitalouksien taseiden vahvistuminen, suotuisasti kehittyneet työmarkkinat ja keventyvä finanssipolitiikka. Venäjän talous tukeutuu edelleen öljyn ja kaasun vientiin. Maa ei ole kyennyt uudistumaan eikä käyttämään raaka-aineista saatuja tuloja tuotannon monipuolistumiseen ja arvonalistamiseen. Euroalue on pysynyt hitaalla kasvu-uralla, osaltaan muun muassa alentuneiden tuontihintojen vuoksi. Suotuisten ulkoisten tekijöiden vaikutus on kuitenkin poistumassa. Luoton tarjonta ja rahoitusolot ylipäättään ovat kohentuneet, ja myös finanssi- ja rahapolitiikka ovat elvyttäviä.

Ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa 1,6 % vuonna 2016. Vuoden 2017 kasvuksi muodostuu 0,9 % ja vuoden 2018 kasvuksi 1,0 %. Vuonna 2017 julkinen kulutus supistuu, kun hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet ja kilpailukykysojimus pienentävät valtion ja kuntatalouden toimintamenoja. Myös muiden kotimaisten kysyntäerien kasvut hidastuvat tilapäisesti.

Ennustettu talouskasvu ei yksistään riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa. Kilpailukykysojimukseen liittyvät sosiaalivakuutusmaksujen muutokset ja veronkevennykset heikentävät julkista taloutta lyhyellä aikavälillä. Lisäksi ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu nopeana vaikeuttaen julkisen talouden tasapainottamispyrkimyksiä. Julkisen talouden sektoreista valtio ja kunnat ovat selvästi alijäämäisiä, työeläkesektori ylijäämäinen ja muut sosiaaliturvarahastot lievästi alijäämäisiä. Julkinen velka suhteessa kokonaistuotantoon jatkaa kasvuaan lähivuodet.

Vuonna 2017 vienti kasvaa 2,4 prosenttia ja vuonna 2018 kasvu kiihtyy 3,4 prosenttiin. Vientiä kasvattavat vientikysynnän kasvu ja ennustajanjaksolle jo tiedossa olevat kuljetusvälinetoimitukset. Vienti pysyy kasvusta huolimatta vientimarkkinoiden kasvua hitaampana. Suomen kannalta keskeisissä vientimaissa talous kasvaa maltillisesti.

Työllisyys, palkat ja kansantulo

Työttömyyden kasvu on taittunut ja työttömien määrä on kääntynyt laskuun vuonna 2016 sekä Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen että Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan. Työttömyyden ennustetaan laskevan hitaasti vuonna 2017, sillä osa piilotyöttömistä aktivoituneet työnhakuun avointen työpaikkojen lisääntymisen myötä. Työttömyysaste laskee 8,5 prosenttiin vuonna 2017 ja edelleen 8,1 prosenttiin vuonna 2018.

Parantuneista työllisyysnäköymistä huolimatta ns. laaja työttömyys, eli työttömien työnhakijoiden ja aktivointipalveluissa olevien henkilöiden kokonaismäärä, ei ole laskenut korkealta noin 450 000 henkilön tasoltaan. Aktivointipalveluissa olevien määrä on kasvanut vuonna 2016 saman verran kuin työttömien määrä on vähentynyt. Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrä on myös kasvanut kuluvan vuoden aikana, vaikkakin kasvu on viime kuukausina hidastunut. Työttömyyden aiheuttamat kustannukset eivät tämän valossa ole nopeasti vähenemässä.

Ely-keskuksen työttömyysasteluvut perustuvat Työ- ja Elinkeino ministeriön tilastoon siitä, kuinka moni on ilmoittautunut työnhakijaksi TE-toimistoihin. Ely- keskuksen mukaan Suomen työttömyysaste oli 13,6 % (14,4 % vuonna 2015). Etelä-Savon työttömyysaste vuoden 2016 lopussa oli 14,7 % (16,2 % vuonna 2015). Mikkelin kaupungin työttömyysaste oli niin ikään laskenut vuoden takaisesta ollen 13,9 % (15,6 % vuonna 2015), mikä on 1,7 prosenttiyksikköä alempi kuin vuoden 2015 lopussa.

Nimellisten ansioiden arvioidaan kasvavan 1,2 % vuonna 2016. Ansioiden nousun ennustetaan edelleen hidastuvan ansiotason kasvaessa 0,8 % vuonna 2017 ja 1,2 % vuonna 2018. Tämä ansiotason nousu on huomattavasti 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä on sopusoinnussa hitaan talouskasvun ja vaisun työllisyyskehityksen kanssa.

Kuntien talous

Kuntien ja kuntayhtymien omat sopeutustoimet ovat viime vuosina painottuneet menojen kasvua hillitseviin toimiin. Kunnat korottivat veroprosenttejaan maltillisesti vuonna 2016. Myös vuonna 2017 vain 47 kuntaa korotti ja jopa 14 kuntaa alensi kunnallisveroprosenttiaan. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi vain 0,05 prosenttiyksiköllä 19,91 prosenttiin.

Kuntien verotulot vuonna 2016 olivat yhteensä noin 21,96 miljardia euroa ja kasvoivat edellisestä vuodesta 0,9 %. Kunnallisverotulot kasvoivat 1,4 %, yhteisöverot alenivat 6,8 % ja kiinteistöverot kasvoivat 2,9 %. Kuntaliitto ennustaa talouskasvun elpymisen vaisusti, joten kuntien veropohjan kehitys on jatkossakin vaatimatonta.

Etelä-Savon kuntien verotulot laskivat, vaikka ne kasvoivat koko maassa keskimäärin. Kokonaisuutena verotulot alenivat Etelä-Savon maakunnassa 0,6 % ja Mikkelin kaupungilla 0,35 %. Valtionosuudet kasvoivat Suomen kunnissa keskimäärin 7,1 %, Etelä-Savon maakunnassa 5,7 % ja Mikkeliissä 7,6 %.

Alustavien tietojen mukaan vuonna 2016 asukasta kohden laskettu keskimääräinen kuntien lainamäärä oli 2.930 euroa, kun

¹ Lähteet: Valtiovarainministeriö: Taloudellinen katsaus Talvi 2015, Tilastokeskus 16.3.2016: Bruttokansantuote kasvoi 0,5 % vuonna 2015, Kuntaliitto 10.2.2016: Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2015 tilinpäätösarviot, Etelä-Savon Maakuntaliitto: Etelä-Savon kuntien vuosi 2015 ennakoitua parempi.

vastaava luku oli edellisvuonna 2.835 euroa. Etelä-Savon lainamäärä on 3.165 euroa ja Mikkelin kaupungin lainamäärä oli 3.683 euroa asukasta kohden vuoden 2016 lopussa.

Kuntien tulos parani koko maassa huomattavasti vuoteen 2015 verrattuna. Kuntien tilikauden tuloksen arvioidaan parantuneen 113 euroa asukasta kohden, kun se oli edellisenä vuonna 26 euroa. Etelä-Savossa vastaavat luvut paranivat ennakkotietojen mukaan 122 euroa asukasta kohden, kun se oli edellisenä vuonna 5 euroa. Mikkelin kaupungin tulos oli 39 euroa asukasta kohden, kun edellisenä vuonna se oli -121 euroa.

Kuntaliiton keräämissä ennakkotiedoissa ovat mukana kunnat ja kuntayhtymät.

Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

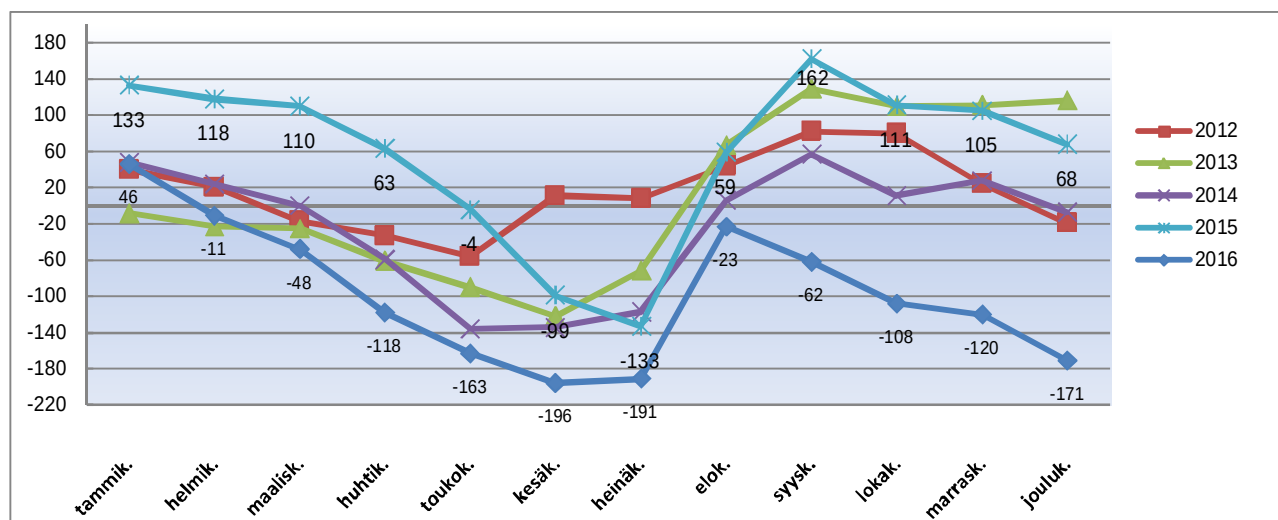
Toimintaympäristön vaikutukset ja muutokset

Kunnan toimintaan vaikuttaa asukasluku ja sen rakenne, työllisyydenhoito, yritystoiminta ja koulutus sekä kaupungin oma toiminta ja yhteistyökumppanit.

Asukasluku

Mikkelin kaupunki kuuluu Etelä-Savoon, johon kuuluvat Mikkelin, Pieksämäen ja Savonlinnan seutukunnat. Kuntia on yhteensä 14. Asukasluku Etelä-Savossa oli 31.12.2016 yhteensä 148 928. Kokonaismuutos vuoden aikana oli -1 364 asukasta.

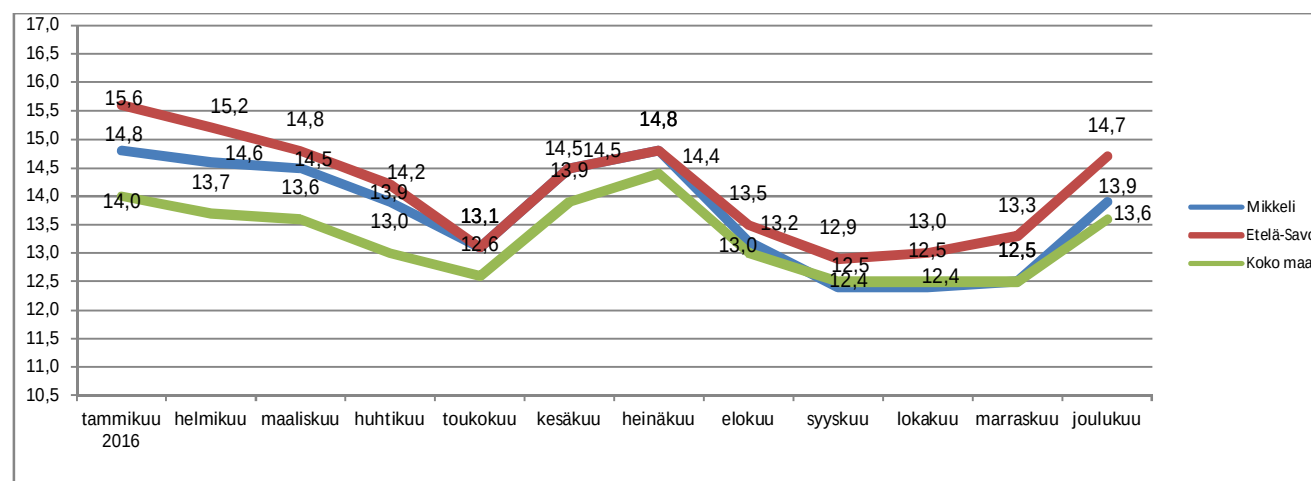
Mikkelin kaupungin asukasluku oli vuoden 2016 lopussa 54 494. Asukasluku vähentyi vuoden 2016 aikana 171 henkilöllä. Muuttoliike vuoden 2016 aikana hiipui ollen kuitenkin vielä plussalla. Väestön lukumäärään vaikuttaa, että syntyvyys on väestömäärään suhteutettuna alhainen. Luonnollisen väestömuutoksen kehitys kertomusvuonna oli huonoin seitsemään vuoteen.

Kaavio 1 Asukasluvun kumulatiivinen kehitys v. 2012- 2016 (vuosille 2015-2016 on laitettu luvut), lähde: Etelä-Savon Maa-kuntaliitto

Työllisyydenhoito

Kaupunki on seurannut kuukausittain keskeisiä työllisyydenhoitoon kuuluvia tilastoja. Vertailuja on tehty eri kuntiin ja kaupunkeihin sekä koko maahan työttömyysprosenttien, työnhakijoiden sekä työmarkkinatukien kuntaosuusmaksujen osalta. Työllisyydenhoitoon vaikuttaa yleinen valtakunnallinen taloustilanne.

Kaavio 2 Työttömyysprosentit, lähde: Ely-keskus

Työllisyydenhoidon kehittämistoimenpiteet

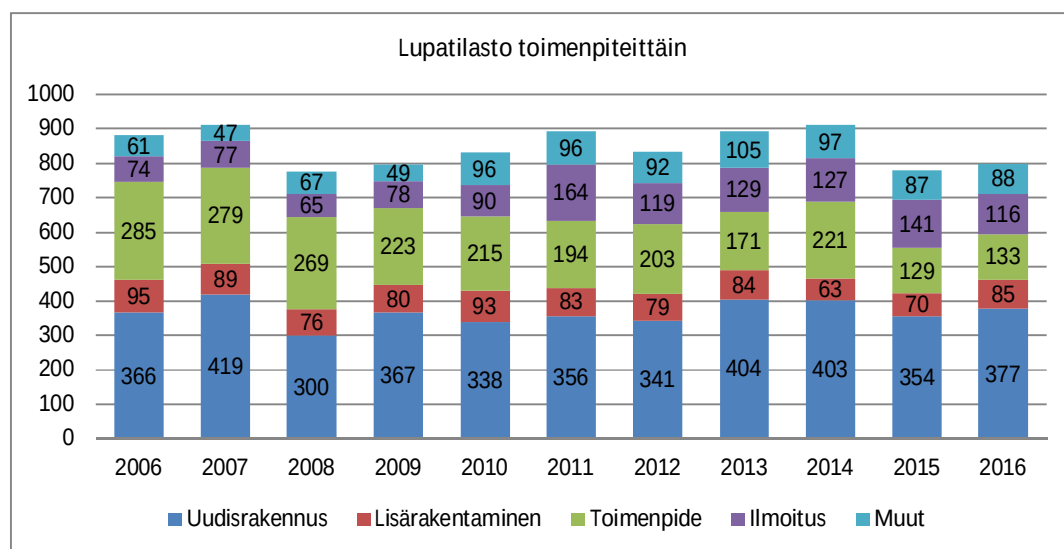
Vuoden 2016 keväällä on valmisteltu ns. työllisyysohjelma. Ohjelman sisältöä ja konkreettisia toimenpiteitä otetaan huomioon työllisyydenhoidossa, mutta myös tulevassa Työ- ja elinkeinoministeriön Kasvuohjelmassa ja maakuntahallintouudistuksessa. Työllisyysohjelma on myös yksi osa kaupungin elinkeinopoliittista ohjelmaa. Työllisyysohjelman keskeisiä tavoitteita on toimia yhteistyössä Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:n ja alueen yritysten, oppilaitosten ja TE-toimiston, Kelan ja Etelä-Savon

TYP- organisaatioiden kanssa. Monialaista yhteistoimintaa ohjaa mm. seudullinen TYP-johtoryhmä (työllisyyden hoidon monialainen yhteispalvelu).

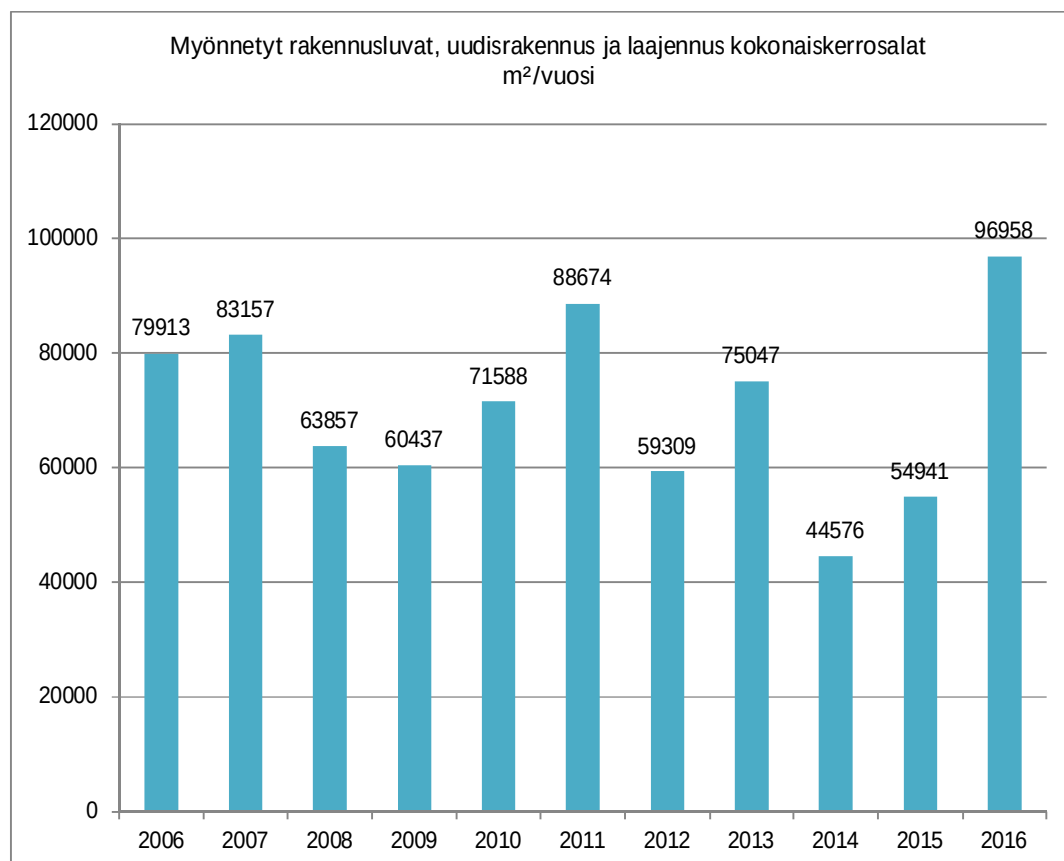
Työllisyysohjelman päivittäminen vuoden 2016 aikana siirtää työllisyydenhoidon painopistettä työttömyyden kertymän aikaisempaan vaiheeseen. Tämän lisäksi eri toimijoiden parempi yhteistyö esim. ennakointitiedon hyödyntämisessä antaa aihetta odottaa tuloksia yksityisellä sektorilla. Pitkäaikaistyöttömyyden kovaan ytimeen vaikuttaminen taas vaikeutuu sen johdosta, että Työ- ja elinkeinoministeriö on vähentänyt järjestöille osoitetun 100% palkkatuen osuutta merkittävästi. Tämän seurauksena pitkäaikaistyöttömyyden negatiiviset kustannusvaikutukset uhkaavat lisääntyä jo vuoden 2017 aikana.

Asuminen ja rakentaminen

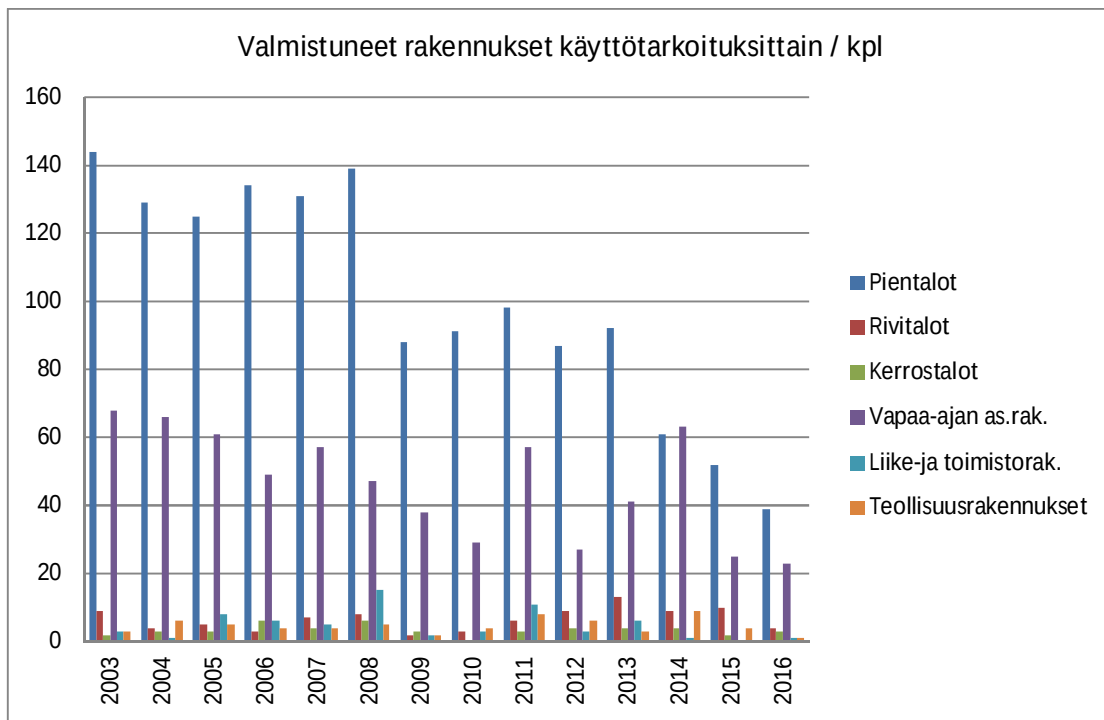
Rakennusvalvonnan käsittelemien hankkeiden lupamäärä kasvoi hieman. Rakennusvalvonta käsitteli kaikkiaan 799 kpl lupahakemusta. Myönnettyjen rakennusten ja laajennusten rakennuslupien kokonaiskerrosala kasvoi merkittävästi ja oli kokonaaisuudessaan n. 97 000 m². Uusia asuntoja valmistui 181 kpl. Valmistuneita omakotitaloja oli 39 kpl. Uusia rakennuslupia omakotitaloille haettiin 71 kpl, jonka määrän lisäyksessä näkyy selvästi asuntomessujen rakentaminen. Vapaa-ajan rakentamisen määrä pysyi edellisen vuoden tasolla. Uusia merkittävimpiä rakennushankkeita olivat Saimaa Stadium, Sairaalan parkkitalo sekä sairaalan useat muut laajennushankkeet, Mikkelin asuntomessut, Rantakylän koulun laajennus, Naisvuoren uimahallin peruskorjaus ja Mölnlycke Health Care Oy:n laajennus.

Kaavio 3 Lupatilasto toimenpiteittäin

Kaavio 4 Myönnetty rakennusluvat m²

Kaavio 5 Valmistuneet rakennukset käyttötarkoituksittain

Yritysyhteistyö

Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy tukee kaupungin yritystoimintaa, sen kehittämistä, hankeosaamista ja seuranta.

Koulutus ja oppilaitokset

Kaupungissa toimii perus- ja lukiokoulutuksen lisäksi Etelä-Savon Koulutus Oy, Suomen Nuorisopisto, Mikkelin Ammattikorkeakoulu Oy (1.1.2017 lukien Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu) ja Mikkelin yliopistokeskuksen pisteet. Opiskelijoita kaupungissa vuonna 2016 oli noin 7 000. Kaupungin ja oppilaitosten yhteistyötä vahvistamaan on syksyllä 2015 perustettu opiskelijaneuvottelukunta vuosille 2016- 2017.

Olennaiset muutokset Mikkelin kaupungin toiminnassa ja taloudessa

Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä (Essote) perustettiin 1.3.2016 ja Essoten toiminta käynnistyi uudessa laajuudessa 1.1.2017. Essoteen lähti mukaan koko sosiaali- ja terveystalouden laajuudella Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mikkelin, Mäntyharju, Pertunmaa ja Puumala, näiden kuntien väestömäärä oli 78.916 asukasta vuoden 2016 lopussa. Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden uudelleen järjestäminen edistää vuonna 2019 tapahtuvan valtakunnallisen maakunnallisen SOTE-uudistuksen toteutusta Etelä-Savon alueella.

Kaupungin tulos muodostui ylijäämäiseksi 2,1 miljoonaa euroa, joten talous on tasapainottunut vuonna 2016. Kaupungin reaalitalous oli vuosina 2013 - 2015 tappiollinen, jos tarkastelusta eliminoidaan vuoden 2014 kertaluonteiset satunnaiset tuotot, jonka avulla vuoden 2014 tilinpäätös muodostui ylijäämäiseksi. Omaisuuden myyntivoitot olivat 3,15 miljoonaa euroa. Etelä-Savon sairaanhoitopiiri/ Essoten laskutus kasvoi 4,3 %. Uuden Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän yksi keskeisin haaste on kyetä järjestämään sosiaali- ja terveystaloudet kustannustehokkaasti siten, että toiminnan kustannustaso on muihin maakuntiin vertailtuna kilpailukykyinen vuonna 2019. Sosiaali- ja terveystalouden kustannusten nousu vuosina 2017 - 2018 kasvattaa siirtyviä valtion-osuuksia maakunnalliselle SOTE:lle ja vähentää kunnille jäävää valtionsuutta vuodesta 2019 alkaen.

Olennaiset tuloperusteiden muutokset

Kuntien yhteenlasketut verotulot kasvoivat keskimäärin 0,9 % vuonna 2016. Kunnallisverotulotilitykset kasvoivat kunnissa keskimäärin 1,4 %. Kuntien keskimääräinen kunnallisveroprosentti on 19,86 % vuonna 2016, missä on nousua 0,03 prosenttiyksikköä vuodesta 2015. Yhteisöverotulot alenivat kunnissa keskimäärin -6,8 %. Kiinteistöverot kasvoivat kunnissa keskimäärin 2,9 %.

Mikkelin kaupungin yhteenlasketut verotulot alenivat 0,35 %. Kunnallisverotulojen kasvu oli 0,04 %. Yhteisöverotulot alenivat 8 %. Mikkelin kiinteistöverotulot kasvoivat 1,26 %. Mikkelin kaupunki ei korottanut tulo- ja kiinteistöveroja vuonna 2016.

	2015	2016	Ero
Kunnallisvero	168 983 486	169 039 473	66 315
Yhteisövero	12 366 442	11 378 118	-988 324
Kiinteistövero	17 987 538	18 214 540	227 002
YHTEENSÄ	199 337 466	198 632 499	-695 007

Taulukko 1 Verotulojen kertyminen 2015 - 2016

Kuntien yhteenlasketut valtionosuudet kasvoivat 6,9 %. Mikkelin kaupungin valtionosuudet kasvoivat 7,6 %, jolloin valtionosuuksien kasvu oli 7,9 miljoonaa euroa. Mikkelin kaupungin valtionosuuksien myönteinen kasvu johtuu kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistuksesta. Mikkelin valtionosuuksien kasvu on noin 2 miljoonaa euroa vuonna 2017

Merkittävät poikkeamat talousarvion mukaisessa toiminnassa

Kaikkiaan sosiaali- ja terveystoimi ylitti alkuperäisen talousarvion toimintakulut noin 11,4 miljoonalla eurolla. Toimintatuotot toteutuivat vastaavasti 3,2 miljoonaa euroa suurempina. Toimintakate ylittyi 8,1 miljoonaa euroa alkuperäisestä talousarviosta. Erikoissairaanhoidon palveluiden osto ylitti alkuperäisen talousarvion 4,9 miljoonaa euroa; laskutus kasvoi 3,4 miljoonaa euroa vuodesta 2015. Lisämäärärahaa erikoissairaanhoidon haettiin noin 6 miljoonaa euroa, joka alittui 1,1 milj. euroa, mikä johtui kuntayhtymän 1,2 milj. euron ylijäämähyvityksestä vuodelta 2016.

Sivistystoimen toimintakate pysyi kokonaisuutena lähes talousarviossa. Kasvatus- ja opetuslautakunnan käyttötalouden toimintakate ylitti alkuperäisen talousarvion noin 0,3 miljoonaa euroa. Toimintakulut ylittyivät noin 1 milj. eurolla ja vastaavasti toimintatuotot ylittyivät noin 0,7 milj. eurolla alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunnan toimintakate pysyi alkuperäisessä talousarviossa alittaen sen noin 0,2 miljoonaa euroa. Toimintakulut alittuivat noin 0,3 milj. eurolla ja vastaavasti toimintatuotot alittivat noin 0,05 milj. eurolla alkuperäisen talousarvion.

Teknisen lautakunnan toimintatuotot ylittyivät 0,5 milj. euroa ja toimintakulut alittuivat 0,4 miljoonaa euroa, jolloin toimintakate oli noin 0,9 milj. euroa alkuperäistä talousarviota pienempi (parempi).

Vuoden 2016 reaalityökalouden tuloksen voidaan arvioida olevan tasapainossa, mutta taloudellinen tilanne ei kestä merkittävää toimintakulujen kasvua vuonna 2017.

Tilinpäätöksen vaikutus kuluvan vuoden talousarvioon ja arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kaupunginhallitus on pyytänyt kirjanpitolautakunnan kuntajaostolta lausunnon koskien Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisen katteen käsittelyä ja menettelyn purkamista taseesta. Menettelyohjeilla on ilmeisesti vaikutusta kaupungin kertyneisiin ylijäämiin.

Kaupungin talousarvion 2017 käyttötalouden toteutuminen on voimakkaasti riippuvainen Essoten toiminnan käynnistymisestä ja kuntalaskutuksen kehityksestä. Essoten kustannusten kehityksellä on myös merkittävä vaikutus jäsenkuntien valtionosuuksiin vuoden 2019 jälkeen; mitä alhaisempi Essoten kustannuskehitys on vuosina 2017 – 2018 sitä enemmän kunnille jää valtionosuuksia kuntien palvelutoimintaan ja veronkorotuspaine on pienempi. Kaupungin oman toiminnan arvioidaan toteutuvan kokonaisuutena tuloksen näkökulmasta talousarvion mukaisesti.

Henkilöstömäärä

	VAKINAISET					MÄÄRÄAIKAISET					HENKILÖSTÖ YHTEENSÄ				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
KONSERNIPALVELUT	242	272	256	246	316	35	54	47	40	43	277	326	303	286	359
YMPÄRISTÖPALVELUT	20	23	22	21	21	3	2	5	7	3	23	25	27	28	24
SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI	1281	1024	1046	1025	1000	234	224	179	218	244	1515	1248	1225	1243	1244
Johtamisen tukipalvelut	27	12	15	11	6	3	0	0	0	0	30	12	15	11	6
Sosiaalipalvelut		142	133	92	97		34	27	29	39	0	176	160	121	136
Lapsiperheiden palvelut	461	0	0	0	0	78	0	0	0	0	539	0	0	0	0
Psykososiaaliset palvelut	69	0	0	0	0	18	0	0	0	0	87	0	0	0	0
Terveyspalvelut	157	272	289	268	268	27	31	38	35	34	184	303	327	303	302
Vanhusten palvelut	563	594	609	0	0	108	159	114	0	0	671	753	723	0	0
Vammais- ja vanhuspalv.				652	627				153	169	0	0	0	805	796
Mlin seudun sos. ja terv.	4	4	0	2	2	0	0	0	1	2	4	4	0	3	4
SIVISTYSTOIMI	628	1114	1102	1102	1057	112	210	171	200	204	740	1324	1273	1302	1261
Sivistystoimen tukipalvelut	23	17	16	6	2	3	2	1	3	2	26	19	17	9	4
Varhaiskasvatus		413	407	406	410		87	60	49	71	0	500	467	455	481
Perusop., lukiot ja kansalaisop.	481	550	549	553	520	86	93	90	116	110	567	643	639	669	630
Kulttuuri- nuoriso- ja liikunta	124	134	130	137	125	23	28	20	32	21	147	162	150	169	146
TEKNINEN TOIMI	188	190	185	179	173	38	38	12	33	29	226	228	197	212	202
Hall.,kaup.ymp./suunn.,mitt./kiint.	73	73	75	69	58	5	1	2	4	3	78	74	77	73	61
Tilakeskus					17					1	0	0	0	0	18
Rakennusvalvonta	10	11	11	15	14	1	0	0	1	2	11	11	11	16	16
Maaseutu- ja tietoi	105	106	99	95	84	32	37	10	28	23	137	143	109	123	107
LIKELAITOKSET/TASEYKSIKÖT	310	360	312	285	270	105	104	97	58	47	415	464	409	343	317
Mikkelin Vesiliikelaitos	30	33	27	30	32	9	8	8	11	4	39	41	35	41	36
Etelä-Savon työterveys liikel.	38	45	45	0	0	8	1	5	0	0	46	46	50	0	0
Otavan Opiston liikelaitos	49	56	59	62	63	44	49	49	25	12	93	105	108	87	75
Etelä-Savon pelastuslaitos	175	208	163	176	175	42	45	33	21	31	217	253	196	197	206
Tilakeskus	18	18	18	17	0	2	1	2	1	0	20	19	20	18	0
	2669	2983	2923	2858	2837	527	632	511	556	570	3196	3615	3434	3414	3407

	TYÖLLISTETYT				
	2012	2013	2014	2015	2016
Konsernipalvelut	33	3	13	11	14
Sosiaali- ja terveystoimi	18	5	1	1	5
Sivistystoimi	32	14	12	15	14
Tekninen toimi	0	1	2	0	1
Etelä-Savon pelastuslaitos	0	0	1	0	0
YHTEENSÄ	83	23	29	27	34

Lisäksi 31.12.2016

Kansalaisopiston tuntiopettajia 121

Sivutoimisia tuntiopettajia 10

Oppisopimussuhteisia 18

Sopimuspalokuntalaisia 488

Sivutoimisia verkko-opettajia (Otavan opisto) 27

Palkat ja palkkiot (sis. Lomapalkkajaksotukset ja jaksotetut palkat)
1000 euroina

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) yli (-) alle
Tarkastuslautakunta	20		20	17	-3
Valtuusto	126		126	109	-17
Kaupunginhallituksen alaiset yksiköt	10 661	40	10 701	10 338	-363
Ympäristölautakunta	982	45	1 027	1 064	37
Mikkelin seudun sos.- ja terv.lautakunta	232		232	197	-35
Sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunta	40 787	-20	40 767	41 137	370
Sivistystoimi	42 677	1 957	44 634	44 083	-551
Kasvatus- ja opetuslautakunta	38 125	1 957	40 082	39 579	-503
Kulttuuri-liikunta- ja nuorisolautakunta	4 552		4 552	4 504	-48
Tekninen toimi	7 633		7 633	6 993	-640
Tekninen lautakunta	2 773		2 773	2 668	-105
Rakennuslautakunta	627		627	630	3
Maaseutu- ja tielautakunta	3 515		3 515	3 053	-462
Tilakeskus	718		718	642	-76
Taseyksiköt					
Etelä-Savon pelastuslaitos	9 599		9 599	9 266	-333
Liikelaitokset					
Otavan Opiston liikelaitos	3 484		3 484	3 373	-111
Mikkelin Vesiliikelaite	1 344		1 344	1 440	96
	117 545	2 022	119 567	118 017	-1 550

Riskien arviointi ja niihin varautuminen

Mikkelin kaupungissa riski määritellään siten, että se on mahdollinen tapahtuma tai tapahtumaketju, joka voi vaarantaa taloudellisten tai toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisen lyhyellä tai pitkällä aikavälillä tai uhata organisaation mainetta. Riski ei ole ainoastaan negatiivisen asian mahdollinen tapahtuminen, vaan myös se, että jokin voimavarojen mahdollistama hyvä jää toteutumatta. Sisäisen valvonnan kannalta on olennaista, että toimintaan liittyvät riskit ja mahdollisuudet on arvioitu ja ymmärretty. Kaupungin talousarvion ja käyttösuunnitelman laatimisen yhteydessä tulee arvioida tulevan vuoden tavoitteisiin ja tehtäviin kohdistuvat riskit, jotka estävät tai heikentävät tavoitteiden saavuttamista. Riskienhallinta tulee liittää osaksi toiminnan ja talouden suunnittelua, seurantaa ja kehittämistä tai se voidaan toteuttaa siten, että riskienhallinta liitetään osaksi toimintajärjestelmiä kartoittamalla riskit itsearviointina olemassa olevissa prosesseissa.

Kuntalain 39 §:n mukaan kaupunginhallituksen on huolehdittava kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Mikkelin kaupunginhallitus on hyväksynyt Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen ja sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen 2.5.2016 §148. Uusien ohjeiden myötä Mikkelin kaupunkiin jalkautetaan uusi Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointimalli. Mallipohja on liitetty sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen liitteeksi. Tavoitteena on tehdä mallin mukaiset arvioinnit sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta vuosittain. Arviointityö pyritään laajentamaan siten, että se kattaa kaupungin tulosyksiköiden lisäksi keskeisimmät konserniyhtiöt.

Strategiset riskit

Strategisissa riskeissä suurin haaste on väestörakenteen muutoksen aiheuttama muutospaine palvelurakenteisiin ja palveluiden saatavuuteen. Ikääntyvä väestö aiheuttaa palvelutarpeen kasvua ja riskinä on, että jo tehty ja tuleva laajempi sosiaali- ja terveystoimen uudistustyö ei lunasta sille asetettuja taloudellisia tavoitteita.

Päätösten oikeaa täytäntöönpanoa on valvottu erityisesti palkanlaskennan yhteydessä yksiköiden päätöksenteko-osaamisen kehittämiseksi henkilöstöasioissa. Riskienhallintaan liittyvät alitilityskassojen tarkistukset on tehty kassanhoito- ja alitilitysohjeen mukaisesti. Käteisen rahan vastaanottoa on vähennetty/poistettu niissä työpisteissä, joissa se on mahdollista. Hyväksymiskäytännöt on vahvistettu käyttösuunnitelmien yhteydessä ja asiatarkastus- ja hyväksymisketju on talousohjeen mukainen. Taloudelliset vastuut on jaettu siten, että asiatarkastuksesta ja hyväksynnästä vastaavat eri henkilöt.

Taloudelliset riskit

Taloudellisissa riskeissä talousarvion toteutumiselle suurin riski sisältyy verotulojen kehitykseen. Kuntien talouden haasteena tulee olemaan valtionosuuksien ja verotulojen alhainen kasvu tulevina vuosina. Lisäksi julkisen sektorin velkaantuminen lähivuosina tulee aiheuttamaan paineita investointien tulorahoitusosuuden kasvattamiselle. Kaupungin riskit voidaan jakaa riskienhallinnassa taloudellisiin, strategisiin, operatiivisiin ja vahinkoriskeihin.

Korkoriski on olemassa pidemmällä aikavälillä. Korkoriskiin vaikuttaa Euroopan taloudellisen tilanteen kehityksen epävarmuus. Maailmantalouden elvytystoimenpiteet ovat pitäneet korkotason maltillisena. Mikäli Euroopan talous alkaa elpyä selvästi, nousevat korot arvioiden mukaan nopeasti ainakin hieman korkeammalle tasolle. Korkojen nousulta on suojauduttu korkojohdannaisilla ja kaupungin lainojen suojaustaso on noin 40 % tasolla. Mikkelin kaupungin konsernivelka on korkealla tasolla, joten korkojen vaikutus korkokuluihin on merkittävä. Sosiaali- ja terveystoimen menojen ennustaminen on ollut viime vuosina hankalaa ja riski Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän, Essoten, kuntalaskutuksen ylittymiselle nähdään suurena.

Varojen käytön valvontaa on suoritettu lautakuntatasolla kuukausittain järjestetyn seurannan avulla. Yksiköiden päätösvallassa olevista määrärahoista on koottu seuranta kaksi kertaa vuoden aikana. Yksiköt voivat seurata ko. määrärahojen käyttöä yksikökohtaisista raporteista. Käteiskassat tarkastetaan kerran vuodessa.

Operatiiviset riskit

Operatiivisissa riskeissä keskeistä on henkilöstöresurssien riittävyys, hallinta ja henkilöstökulujen hillitseminen. Myös tietojärjestelmäriskit voidaan lukea operatiivisiin riskeihin. Pienissä työyksiköissä, kuten orkesterin haavoittuvuus sairaustapauksien sattuessa on suuri toiminnallinen ja taloudellinen riski. Sijaisrekisterin ylläpidolla voidaan varautua toiminnallisiin uhkiin, mutta taloudelliset riskit eivät ole niukkojen toimintaresurssien puitteissa hallittavissa. Myös vanhuspalveluissa tiukka henkilöstömitoitus ja tilapäisen työvoiman runsas vaihtuminen tuo haasteita sääntöjen ja yhteisten toimintaperiaatteiden perehdyttämiselle. Selkeä kehittämissaaste on ajan lisääminen perehdyttämiselle ja sisäiselle koulutukselle. Työssä viihtyvyyden parantaminen, työkuorman hallinta, sairaslomien ennaltaehkäisy ja väliaikaiset rekrytoinnit ovat tekijöitä, joilla hallitaan henkilöstöriskejä. Esimerkiksi kesällä rakennusvalvonnan laskutus ruuhkautui, jonka vuoksi laskutustyöhön palkattiin syksyllä määräaikainen toimistotyöntekijä.

Tietojärjestelmien osalta tiedon tavoitettavuuden sekä ajantasaisuuden varmistamisen osalta intranetin keskeneräisyys toi haasteita. Sosiaali- ja terveyspalveluissa haasteena on koko vuoden ollut erittäin epävarma talouden raportointiohjelma, jossa on ollut usein käyttäjäkatsoksia sekä raporttien monimutkaisuus, joka vaikeutti seurantaa.

Omaisuuteen kohdistuvat riskit

Riskienhallinnassa huomio kiinnitetään omaisuuteen kohdistuviin riskeihin. Vahinkoriskeiltä voidaan suojautua muun muassa vakuuttamalla. Irtaimistohallintaan on alettu kiinnittää tarkempaa huomiota ja irtaimiston kartoitustyö ja inventointi on aloitettu. Irtaimistohallinnan kehittämällä ennaltaehkäistään irtaimistoon kohdistuvia vahinkoriskejä. Esimerkiksi museokohteet ovat valvottuja, useassa kohteessa on kameravalvonta sekä murto- ja palohälytykset. Riskienhallintaan liittyvä merkittävä riski teknisellä toimialalla sisältyy infraomaisuuteen. Omaisuuden kunto on tunnistettu ja on pyritty toimimaan ennakoivasti. Omaisuuden käytön tehokkuutta on arvioitu edullisuusvertailujen ja erilaisten toimintamallien vaihtoehtotarkastelujen avulla. Omaisuuden arvon säilyttäminen edellyttää myös linjausta investointien rahoituksen järjestämisestä, hinnoitteluperiaatteista sekä vuokrien ja käyttömaksujen tasosta. Omaisuuden käytettävyyttä arvioidaan siltä kannalta, miten se palvelee tulevaisuuden palvelutarjonnassa. Maaomaisuuden ympäristövastuisiin on varauduttu tekemällä varauksia mm. pilaantuneiden maiden ja vanhojen kaatopaikkojen kunnostusta varten.

Kaupungin talouden hoidon kannalta merkittävänä riskinä on myös kiinteistöjen korjausvelka, joka on kaikkiaan noin 70,5 miljoonan euron suuruinen. Korjausvelan määrää seurataan vuosittain. Korjausvelka on kasvanut seuraavasti vuosina 2011- 2015:

Vuosi	Euroa	Euroa, ilman C- salkkua (realisoitavat rakennukset)
2011	54 milj. euroa	24 milj. euroa
2012	60 milj. euroa	28 milj. euroa
2013	61 milj. euroa	30 milj. euroa
2014	66 milj. euroa	32,5 milj. euroa
2015	70,5 milj. euroa	35,3 milj. euroa

Taulukko 1 Mikkelin kaupungin kiinteistöjen korjausvelan kehittyminen

Riskienhallinnan kehittämiskohteet

Riskienhallinta-analyysiin ei ole erityistä järjestelmää, analyysijä on tehty tapauskohtaisesti. Riskienhallintapolitiikkaa täytyy edelleen yhtenäistää. Riskejä pyritään paremmin kuvaamaan, arvioimaan ja vastuuttamaan toimialoilla. Sopimusten valvonta kuului tulosalueiden ja -yksiköiden päivittäiseen toimintaan. Sopimusten noudattamista valvottiin normaaliin toimintaan liittyvissä kokouksissa ja katselmuksissa, joita pidettiin säännöllisesti sopimuskumppaneiden kanssa. Mikkelin kaupungin sopimukset on arkistoitu toimialasta riippuen eri tavoin paperisina ja sähköisesti tiedostoon ja kansioihin. Sähköisen sopimusrekisterin perustamistyö on käynnistynyt ja sopimushallintaa tullaan jatkossa kehittämään.

Ympäristötilinpäätös

Ympäristötilinpäätöksen keskeisenä asiana on kunnan ympäristöriskien ja -vastuiden selvittäminen ja esittäminen kaupungin tilinpäätöksessä. Euroopan yhteisöjen komissio on antanut suosituksensa ympäristötilinpäätöksen teosta vuonna 2001 (2001/453/EY, Euroopan yhteisöjen virallinen lehti 13.6.2001) ja kirjanpitolautakunta on antanut yleisohjeen aiheesta 2009. Tässä ympäristötilinpäätöksessä on sovellettu kyseisiä ohjeita.

Ympäristökirjanpidossa tulo-, kulu- ja investointierät on luokiteltu yleiseurooppalaista ympäristönsuojelutoimenpiteiden tilastoluokitusta soveltaen. Kestävän yhdyskunnan ja ympäristökirjanpitoon liittyviä laskentamenetelmiä ja niiden yhdenmukaisuutta on kehitetty yhteistyössä Suomen kaupunkien kesken.

Mikkelin kaupungin ympäristötilinpäätöksessä keskitytään esittämään taloudelliset tunnusluvut ja toiminnan toteutuminen suhteessa ympäristönsuojeluvaatimuksiin. Ympäristötilinpäätös kattaa pääosin Mikkelin kaupunkiorganisaation toimintayksiköitä koskevat ympäristötuotot ja -kulut sekä ympäristöinvestoinnit. Ympäristötilinpäätökseen on otettu mukaan Mikkelin vesiliikelaitoksen ympäristöön liittyvät lupaehdot ja toiminnan toteutumisen tarkastelu suhteessa lupaehtoihin.

Kaupunkikonsernin muut yksiköt eivät kuulu tähän tarkasteluun. Etelä-Savon Energia Oy tekee oman ympäristöraporttinsa vuosittain. Metsäsairila Oy tekee oman vuosikertomuksensa, joka sisältää toimintaa koskevia tietoja ja tilinpäätöksen.

Ympäristötilinpäätöksen tietojen käyttö on luonteeltaan sellaista, että euromäärien ei tarvitse olla aivan tarkkoja – kulujen ja tuottojen suuruusluokka on oleellista. Hyvin monet toiminnot pitävät sisällään ympäristökuluja, tähän on pyritty kokoamaan niistä oleellimmat. Ympäristökustannusten taloudellinen merkitys on todennäköisesti jonkin verran suurempi kuin tähän kerätyt ympäristökulut osoittavat.

Ympäristötaloudelliset tunnusluvut kuvaavat kaupungin taloudellista panostusta ekologiseen kestävyys. Seuraavassa on kerrottu ympäristötilinpäätöksen mittareiden muuttumisesta vuosien varrella sekä esitetty kuvaajien ja taulukoiden avulla ympäristötuottojen, -kulujen ja -investointien kehitystä vuosien 2006 - 2016 aikana.

Ympäristötilinpäätöksen indikaattorit

Ympäristökustannusten osuuden erittely sekä arviointi on tapauskohtaista ja usein haastavaa. Tämän vuoksi vuoden 2016 ympäristötilinpäätöstä varten käytiin läpi useiden eri yksiköiden kanssa ympäristötilinpäätöksen indikaattoreiden ajantasaisuus. Samalla keskusteltiin muun muassa siitä, onko viimeisimpien vuosien aikana tullut esiin ympäristötuottoja, -kuluja ja/tai mahdollisia ympäristöinvestointeja, joita olisi hyvä ottaa laskelmissa huomioon.

Kaavoitussuunnittelun yksikössä huomattiin selkeitä kustannuksia muun muassa luonto-, maisema-, hulevesi- ja haitta-aineselvityksien osalta. Myöskään Tilakeskuksen purkukohteisiin liittyviä pilaantuneen maan kaivua, pilaantuneen maan ja esimerkiksi öljyisen betonijätteen poistoa ei ole aiemmin huomioitu.

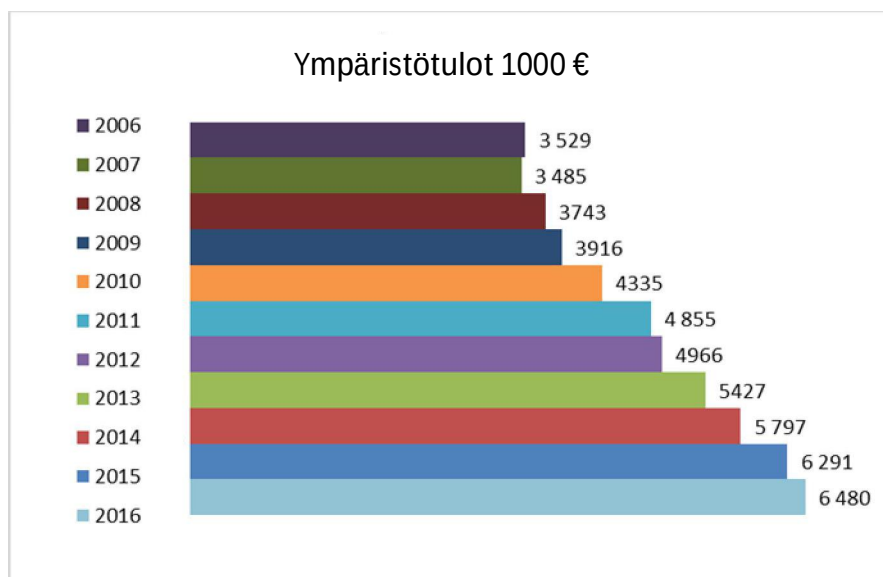
Ulkoilman ja ilmastonsuojelun indikaattoreihin on vaikuttanut urakka-alueiden sekä käsitteiden muuttuminen, tästä johtuen saadut ympäristökulut eivät ole täysin vertailukelpoisia edellisiin vuosiin. Vuonna 2016 ylläpitourakat keskusta ja kehä siirtyivät tasaerälaskutukseen. Vaikutus näkyy vuoden 2015 lokakuun alusta lähtien, jolloin uudet ylläpitourakat alkoivat. Tämän vuoksi myöskään vuodet 2015 ja 2016 eivät ole täysin toisiinsa nähden vertailukelpoisia. Vuoden 2016 lukuihin saadaan mukaan myös Ristiinan urakka-alue.

Käsitteenä puhtaanapito pitää sisällään sekä koneellisen että käsin puhtaanapidon (hiekotushiekan poisto- ja käsittelykulut sekä katupölyn sidonta). Keskustan urakka-alueella tehdään paljon käsin puhtaanapitoa. Puistojen ja pihojen alueista ei saada eriteltyä tietoa kuluista.

Yhtenäisen ja johdonmukaisen tilastollisen kuvauksen saamiseksi yksiköiden tapaa kerätä ympäristöön liittyvää kirjanpitoa kehitetään edelleen.

Ympäristötulot ja ympäristömenot

Kaupungin yhteenlasketut ympäristötuotot vuonna 2016 olivat 6,48 milj. euroa, joka on 6,8 prosenttia kaupungin kaikista toimintatuotoista. Asukasta kohden ympäristötuottoja kertyi 118,9 euroa. Lähes kaikki tuotot tulivat jätevesimaksuista, mikä on noin 93,2 prosenttia kaikista ympäristötuotoista. Muita tuottoja tuli muun muassa viranomaistehtävien hoitamiseen liittyvistä lupa- ja valvontamaksuista. Kaaviossa 1 on esitetty ympäristötuottojen kehitys siitä lähtien, kun Mikkelin kaupunki on kerännyt tietoja.

Kaavio 1 Ympäristötulot 2006 - 2016

Vuonna 2016 ympäristömenot olivat 6,95 milj. euroa, joka oli 1,7 prosenttia kaupungin kaikista toimintakuluista (poistot mukana). Asukasta kohden ympäristömenoja kertyi 127,5 euroa. Suurimmat menoerät olivat viemärlaitoksen poistot (27,3 %), jäteveden puhdistus (25,6 %). Ympäristömenoihin lasketaan myös ympäristönsuojeluun liittyvät verot ja veroluonteiset maksut, joita on jätevero, sähkövero ja polttoainevero. Vuoden 2016 tunnusluvuissa ympäristöperusteiset verot eivät ole mukana, mikä vaikuttaa hieman tunnuslukujen vertailuun (*ks. taulukko 1).

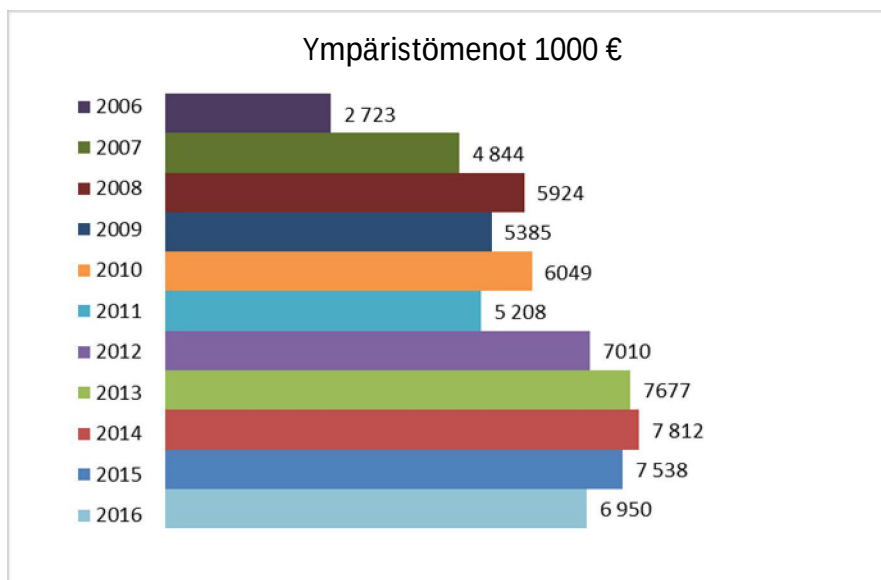
Muita menoja olivat muun muassa ympäristönsuojelun viranomaistehtävien hoitoon liittyvät kulut, vanhojen kaatopaikkojen hoitoon liittyvät kulut (noin 140 000 euroa), katujen pölyämisen ehkäisystä johtuvat kulut (noin 321 000 euroa), kunnan toiminnoista syntyvien jätteiden käsittelyyn ja liikenne- ym. alueiden puhtaanapitoon liittyvät kulut. Maaperän ja pohjaveden suojeleminen pitää sisällään muun muassa puhdistustyöt, suunnittelun, tutkimukset sekä seurannan. Haja-asutusalueiden viemärintiin annetuista avustuksista (noin 306 300 euroa) noin 2/3 osaa on mennyt jätevesiviemäreiden rakentamiseen.

Ympäristömenot on esitetty ympäristönsuojeluluokittain vuosilta 2012 - 2016 taulukossa 1. Poistot ja ympäristövastuuvaroista maksetut menot ovat mukana taulukon luvuissa.

Ympäristömenot 1000 €	2012	2013	2014	2015	2016
1. Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	78	136	43	317	156
2. Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	2700	3662	3 753	2 953	3 220
3. Jätehuolto ja roskaantumisen	964	1135	894	1 086	746
4. Maaperän ja pohjaveden suojeleminen	278	211	403	318	433
5. Melun ja värinän torjunta	2	0	40	0	0
6. Luonnon- ja maisemansuojelu	26	32	35	57	52
7. Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomaistehtävät	301	362	314	359	328
8. Ympäristönsuojelun edistäminen	134	190	527	497	525
9. Ympäristöperusteiset verot (*)	269	533	368	512	-
10. Ympäristönsuojelun poistot	2258	1416	1 435	1 439	1 490
Yhteensä	7010	7677	7 812	7 538	6 950

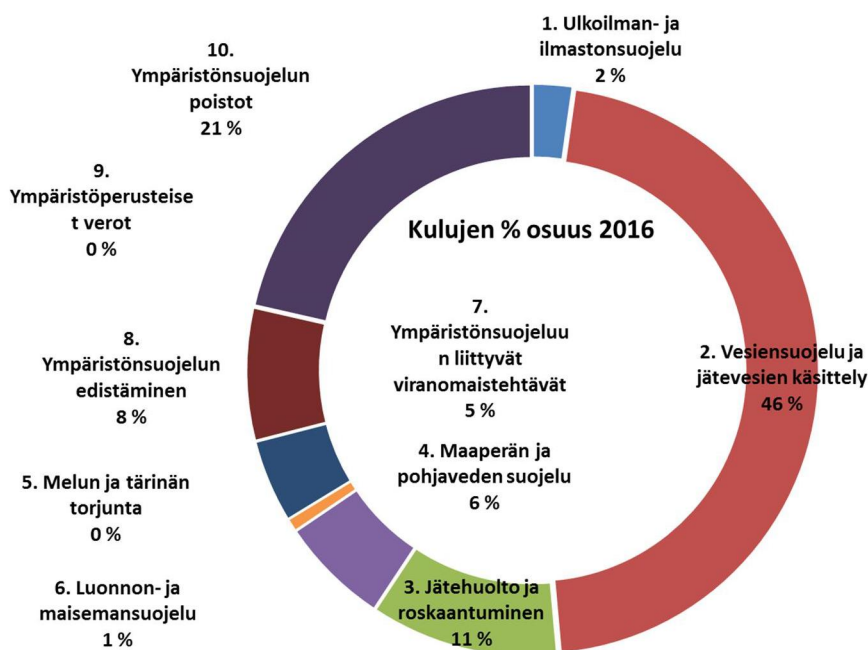
Taulukko 1 Ympäristömenojen kehitys 2012 - 2016

Kaaviossa 2 on esitetty ympäristömenojen kehitys vuodesta 2006 lähtien. Kehitys on suuntaa antava. On todennäköistä, että tietoisuus ympäristökuluista on vaikuttanut niiden kirjaamiseen ja sitä kautta kulujen kasvuun.

Kaavio 2 Ympäristömenot 2006 - 2016

Kaaviossa 3 on esitetty kunkin ympäristönsuojeluluokan %- osuus vuoden 2016 ympäristökuluista.

Kaavio 3 Kunkin ympäristönsuojeluluokan %- osuus vuoden 2016 kuluista

Ympäristöinvestoinnit

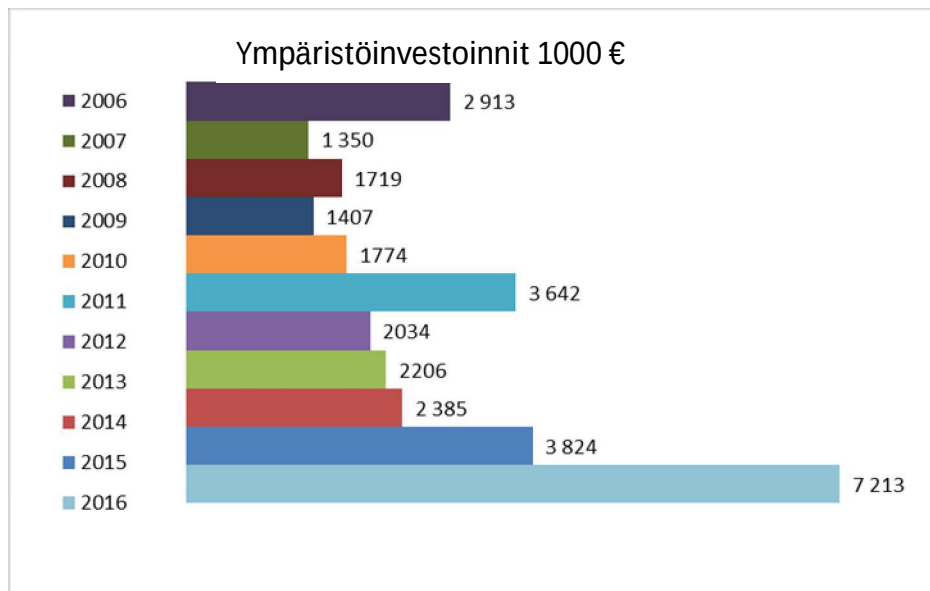
Kaupungin vuoden 2016 ympäristöinvestoinnit olivat 7,21 milj. euroa, mikä oli 30,3 prosenttia kaupungin kaikista käyttöomaisuusinvestoinneista. Asukasta kohti ympäristöinvestointeja kertyi 132 euroa. Suurimmat investointikohteet liittyivät jäteveden puhdistamiseen ja viemärintiin sekä melun torjuntaan ja ympäristön suojelun edistämiseen.

Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamo tullaan siirtämään Metsä-Sairilan jätekeskukseen. Puhdistamon rakentaminen käynnistyi ja puhdistamo otetaan käyttöön vuonna 2020. Puhdistamon ja siirtoviemäreiden kustannusarvio on 45 milj. euroa. Itä-Suomen aluehallintoviraston on myöntänyt puhdistamotoiminnalle ympäristöluvan, jossa puhdistetun jäteveden purkupai-
kaksi on osoitettu Pappilanselkä. Puhdistusvaatimukset kiristyivät uuden lupapäätöksen myötä kaikilta osin. Uutena vaatimuk-
sena tuli hygieniasointivaatimus. Uudet puhdistusvaatimukset on esitetty jäljempänä kohdassa, jossa on esitetty puhdistamon
toiminnan tulokset viime vuodelta.

Anttolan jätevedenpuhdistamo tullaan lakkauttamaan ja sen jätevedet johtamaan uudelle puhdistamolle v. 2021 - 2022.

Uudet puhdistamohankkeet tulevat vaatimaan jätevesimaksun nostamista. Verollinen jätevesimaksu 2016 oli 3,00 e/m³. Alus-
tavien laskelmien mukaan vuonna 2018 jätevesimaksu olisi 3,18 e/m³.

Kaaviossa 4 on esitetty ympäristöinvestointien kehitys vuodesta 2006 lähtien.

Kaavio 3 Ympäristöinvestoinnit 2006 - 2016

Vuoden 2016 suurimmat energiainvestoinnit olivat Rantakeitaan aurinkopaneelit, joilla tuotetaan sähköä kiinteistön tarpeisiin ja ylijäämä voidaan myydä verkkoon. Kyyhkylän kuntoutuskeskukselle asennettiin aurinkokeräimet lämpimän käyttöveden tuottamiseksi. Kaupungin työnä tehtiin myös VT5 varten aurinkopaneelientän pohjatyöt. Lisäksi lämpöpumppuja asennettiin pariin kohteeseen ja ilmanvaihtokoneiden energiatehokkuutta parannettiin.

Meluasteita rakennettiin VT5 Pitkäjärvi-Asema- hankkeessa, josta kaupungin osuus oli noin 830 000 euroa. Tikkalan vanhalla kaatopaikalla rakennettiin suotovesien hitaan pumppauksen keräyslaitteisto, jolla alennetaan jätetäytön suotovesien pintaa vähentäen samalla vesistöjen kuormitusta.

Taulukossa 2 on esitetty vuosien 2015 ja 2016 ympäristötulot, -menot sekä -investoinnit.

Ympäristötulot, -menot ja -investoinnit	2016			2015		
	Tuotot 1000 €	Kulut 1000 €	Investoinnit 1000 €	Tuotot 1000 €	Kulut 1000 €	Investoinnit 1000 €
1. Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	0	156	0	0	317	0
2. Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	6 400	3 220	5 987	6 214	2 953	2 846
3. Jätehuolto ja roskaantumisen	0	746	250	25	1 086	0
4. Maaperän ja pohjaveden suojelu	0	433	0	0	318	0
5. Melun ja värinän torjunta	0	0	832	0	0	863
6. Luonnon- ja maisemansuojelu	49	52	0	31	57	0
7. Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomais tehtävät	31	328	0	10	359	0
8. Ympäristönsuojelun edistäminen	0	525	144	11	497	115
9. Ympäristöperusteiset verot					512	
10. Ympäristönsuojelun poistot	0	1 490	0		1 439	
Yhteensä	6 480	6 950	7 213	6 291	7 538	3 824

Taulukko 2 Ympäristötulot -menot ja -investoinnit

Ympäristövastuut

Ympäristövastuu on aikaisemmista tapahtumista johtuva, ympäristöön liittyvä olemassa oleva velvoite, joka todennäköisesti tulee aiheuttamaan kuluja. Tällainen ympäristövastuuseen liittyvä vastainen kulu merkitään taseeseen joko pakollisena varauksena tai siirtovelkana.

Vuonna 2016 tehtiin Rantakylän koulun ympäristövastuuvaraus, 35 000 euroa, öljyllä pilaantuneen maaperän tutkimiseen ja kunnostamiseen. Kunnostustyö käynnistyi loppuvuodesta 2016 jatkuen keväällä 2017 rakennuksen purkamisen jälkeen.

Kaupungin ja Metsäsairila Oy:n välisessä sopimuksessa on sovittu, että Metsäsairila Oy vastaa jälkihoitotöiden toteuttamisesta Metsä-Sairilan jätekeskuksen kaatopaikalla. Työt oli aiemmin suunniteltu toteutettavaksi vuosina 2009 - 2012, mutta koska vanha jätepenkka painuu vielä, töiden toteutukselle haettiin jatkoaikaa vuoteen 2018 saakka. Ensimmäinen vaihe on toteutettu vuonna 2009 ja toinen vaihe vuonna 2013. Metsä-Sairilan jätekeskuksen varausta on kartutettu vähitellen.

Graanin alueella saattaa olla vielä pilaantuneita maita, joiden puhdistamisesta voi tulla vastuita myös kaupungille.

Ympäristöhankkeet 2016

Rantakylän koulurakennuksen purkamisen jälkeen kaukolämpökaivannon kaivun sekä öljysäiliöiden poiston yhteydessä todettiin kahdessa eri paikassa öljyllä pilaantunutta maata, jotka kunnostettiin vuoden 2016 aikana. Purkualueella ja T-osan ympäristössä suoritettiin kattava maaperän haitta-ainetutkimus.

T-rakennuksen saneerauksen alkuvaiheessa todettiin maaperän haitta-aineiden lisätutkimuksissa myös rakennuksen alapuolisen maaperän ja osittain myös betonilattiarakenteiden pilaantuneisuus. Tehtyjen tutkimuksien perusteella hankkeesta tehtiin kustannusarvioita eri vaihtoehdoista ja niihin liittyvistä riskeistä. Ympäristö- ja terveystarkkailun poistamiseksi T-rakennus puretaan ja sen alapuolinen maaperä kunnostetaan huhtikuun 2017 aikana massanvaihdolla. Kohteesta on tehty pilaantuneen maaperän kunnostuksen yleissuunnitelma ja pima-ilmoitus Etelä-Savon ELY-keskukseen.

Kiinteistökehitys Naistinki Oy purki Otavassa rakennuksia, joiden purkubetonille oli saatu lupa sijoittaa Insinöörinkadun 7 tontin täyttöön. Tämä käynnisti Insinöörinkadun 7 tontille läjitetyn pilaantuneen maan poiston. Insinöörinkadun 7 kiinteistölle on myönnetty Mestarikone Riippa Ky:lle rakennuslupa 27.8.1974. Rakennuslupa on sisältänyt muun muassa ruiskumaalaamo- ja kuivatustiloja, polttoaineen säilytystiloja sekä maalivaraston. Alkuperäisen toiminnan jälkeen kohde on ollut muun muassa Savcor Oy:n käytössä ja nykyisin kohteessa toimii Savo-Solar Oy ja Saimaan Juomatehdas. Kohteessa kunnostettiin rakennuksen pohjoispuolelta vuonna 2012 raskasmetalleilla (lyijy, sinkki) pilaantunutta maa-ainesta massanvaihtona. Metallien todettiin olevan peräisin pääosin maalijätteestä.

Vuodenvaihteessa 2016- 2017 suoritettu täyttömaapenkereen kunnostus koski alueella suoritettujen rakennustöiden yhteydessä rakennuksen itäpuolelle kasalle läjitettyjä pinta-maita. Maa-ainekasat (täyttömaapenger) tutkittiin vuonna 2015, jolloin kasojen pohjoisosan (entisen maalaamon alue) koekuopista otetuissa maanäytteissä todettiin sinkillä pilaantunutta maata sekä puhallushiekkaa, jossa oli korkeita pitoisuuksia sinkkiä ja lyijyä. Todetut haitta-aineet olivat todennäköisesti peräisin alueen aikaisemmasta maalaamotoiminnasta.

Saksalan toimintakeskuksen vanhoja rakennuksia purettiin. Purkamisen yhteydessä oli tarkoitus kunnostaa pieni osa lievästi pilaantuneita maita Parraskujan välittömässä läheisyydessä noin 3-4 metrin syvyydessä, joka kuitenkin osoittautui purkutyön aikana kaivuteknisistä syistä ilman kadun tuentaa mahdottomaksi. Kulku alueelle tapahtui ko. alueen kautta. Puretun päärakennuksen alapuolisesta maaperästä poistettiin öljyllä pilaantunutta maata yhteensä noin 240 tonnia. Etelä-Savon ELY-keskus huomautti 29.8.2016, että pilaantuneen maaperän ilmoitus koskee koko tonttia (107-2). Kiinteistöllä aikaisemmin suoritettujen maaperätutkimuksien perusteella suurin pilaantunut esiintymä (entinen kuljetusliikkeen varikko) sijaitsee tontin eteläpuolella (9903-0) tonttirajan läheisyydessä. Kohteeseen on suunnitteilla kaavamuuotos, jonka vuoksi kunnostustoimenpiteitä alueen maankäytön ja rakentamisen ratkettua.

Mannerheimintie 34 kunnostettiin massanvaihdolla keväällä ennen rakentamista. Kohdealueelta poistettiin noin 200 tonnia pilaantunutta maa-ainesta sekä jättejakeita (yhteensä noin 25 tonnia).

Tikkalan vanhalle kaatopaikalle saatiin valmiiksi syksyllä 2016 kaatopaikan suotoveden hitaan alennuksen pumppausjärjestelmä. Pumppausjärjestelmän koekäyttö aloitettiin syyskuussa 2016 ja laitteisto on ollut tuotantokäytössä lokakuun alusta 2016. Kohteessa pumpataan vanhan kaatopaikan suotovettä hitaalla pumppaukselle Mikkelin kaupungin jätevesiviemäriin. Pumppauksen tavoitteena on alentaa jätetäytön suotovedenpintaa vähentäen näin Pahalammen ja sen alapuolisten vesistöjen (ojastot ja Kallajärvi) kuormitusta.

Pumppauksen alkuvaiheessa on ollut tarve säätää laitteistoa ja hakea optimaalisia toimintatapoja. Pumppulaitteistossa on ollut alkuvaiheessa häiriöitä ja osin laitteistoa on jouduttu huoltamaan. Laitteistoa ja pumppauksiköitä huolletaan tarpeen mukaan olosuhteista johtuvien häiriöiden poistamiseksi. Laitteiston toimintaa ja pumppauksen vaikutuksia suotoveteen, kaatopaikan olosuhteisiin ja ulkopuoliseen vesistökuormitukseen seurataan voimassa olevan tarkkailuohjelman mukaisesti.

Kirkonvarkauden valmistuvalla asuntomessualueella vuonna 2015 suoritettujen kunnostuksen vaikutuksia alueen pohjaveden tilaan tarkkailtiin kunnostustyön jälkeen kolmesta alueen pohjavesiputkesta. Kohteessa otetaan yksi seurantänäyttekierros pohjavesiputkista vuonna 2017.

Lentokentän ympäristölupahakemus valmistui vuoden 2016 keväällä konsultin toimesta (Ramboll).

Painopiste kaupungin kehityksessä tulee siirtymään tulevaisuudessa Mikkelin satama-alueelle, joten sen maaperää on tutkittu hyvin kattavasti. Sataman ympäristössä, Laiturikadun varren tonteilla, sataman kaduilla ja muilla yleisillä alueilla, veturitallin ja ratapihan alueilla, Saksalan ranta-alueella, jätevedenpuhdistamon tontilla sekä satamalahdella on tehty maaperän ja sedimenttien pilaantuneisuustutkimuksia. Kaikilla tutkituilla alueilla on maaperän pilaantumista ja näitä alueita joudutaan kunnostamaan ennen niiden käyttöönottoa uuteen käyttötarkoitukseen. On tehty arvio, että mikäli kaikki pilaantuneet maat jouduttaisiin kaivamaan pois, pilaantumien kunnostaminen voisi maksaa noin 2 milj. euroa ja mikäli 70 % pilaantuneista maista voitaisiin hyödyntää alueella, kustannukset

olisivat noin 1,2 milj. euroa. Yleiskaavoituksessa tulisi huomioida pilaantuneiden massojen hyödyntäminen alueella, mikäli kunnostuskustannukset haluttaisiin minimoida.

Muut merkittävät ympäristökohteet

VR:n kyllästämö on aiheuttanut merkittävän maaperän ja pohjaveden pilaantumisen Setrinmäessä. Kohteen kunnostamisesta vastaa valtion yhtiö Governia Oy ja maksajana on myös Liikennevirasto. Pilaantuneiden maiden massanvaihto pohjaveden pinnan yläpuolelta on tehty syksyllä 2008. Kreosoottifaasin pumppaus pilaantumien pohjalta ja pohjaveden kunnostaminen on alkanut syksyllä 2009. Puhdistaminen tulee kestämaan vuosia. Pilaantunutta pohjavettä on käsitelty noin 110 000 m³ ja PAH-yhdisteitä on saatu poistettua noin 100 kg. Pohjaveden kunnostuspumppausta jatketaan toistaiseksi. Pilaantuma-alueen yli menevän VT5:n tiealueen reunat on suojattu siten, etteivät sadevedet pääse huuhtomaan tiealueen alla olevia pilaantuneita maita. Kaupungilla ei ole vastuuta kohteen puhdistamisesta.

Laiturikatu 6, entinen Oy Shell Ab:n tontti, on öljyhiilivedyillä pilaantunut. Oy Shell Ab oli kaupungin vuokralaisena tontilla vuosina 1931–1990. Tontilla toimi öljyterminaali. Alueella ei ole ollut muuta pilaavaa toimintaa ennen eikä jälkeen Oy Shell Ab:n toiminnan. Mikkelin kaupunki myi tontin Savcor Group Ltd Oy:lle vuonna 2000 ja osti sen takaisin vuonna 2009. Kiinteistökaupoilla ei ole vaikutusta kunnostusvastuisiin. Oy Shell Ab myytiin St1:lle vuonna 2010, jonka jälkeen vastuu kunnostamisesta on siirtynyt St1 Energy Oy:lle.

Tontille on kaavailtu yleisten rakennusten, kerrostalojen ja pien- ja rivitalojen alueita. Tuleva maankäyttö huomioiden St1 Energy Oy kunnostaa päätöksen ESAELY/922/2014 mukaisesti pilaamansa tontin ennen alueen rakentamista. St1 Energy Oy aloitti loppuvuodesta 2014 kahdessa vaiheessa toteutettavan kunnostuksen, joista ensimmäisen vaiheen in-situ-kunnostus oli tarkoitus kestää kesään 2016 asti. Koska loppuvuodesta pidetyssä palaverissa todettiin in-situ-kunnostuksella saavutettavan hyviä tuloksia eikä kaavoitustilanne huomioon ottaen ollut esteitä, kunnostusta päätettiin jatkaa syksyyn 2017 asti. Näin ollen kunnostuksen toinen vaihe suoritetaan massanvaihtona loppukesällä 2017. Asiasta on sovittu St1:n, Nordic Envicon Oy:n, Etelä-Savon ELY-keskuksen ja kaupungin kesken.

Pohjavesi on Pursialan kaupunginosassa, Vapon entisen tontin kohdalla, pahoin pilaantunut kloorifenoleilla. Kloorifenolien jakauma vastaa Vapon toiminnassaan käyttämän sinistymisenestokemikaalin KY-5 sisältämien kloorifenolien jakaumaa. Muita KY-5:den käyttäjiä alueella ei ole ollut. Pilaantuma on levinnyt entisen sahan alueelta jo vedenottamolle saakka. Mikkeli saa Pursialan pohjavedenotamolta 70 % tarvitsemastaan talousvedestä, eikä korvaavaa pohjavesilähdettä ole löydetty.

Etelä-Savon ympäristökeskus ja Vapo ovat neuvotelleet ja kirjelmöineet jo usean vuoden ajan kloorifenolitilanteesta. Vapo on tehnyt alueella selvityksiä ja kunnostaa kohdetta Etelä-Savon ELY-keskuksen päätöksellä. Lupa on saatu kesällä 2015. Pahin pilaantuma on nykyisen saharakennuksen alla, joten kohteen kunnostaminen on hankalaa. Kaupunki seuraa kunnostuksen etenemistä Pursialan sahan in situ- kunnostuksen ohjausryhmässä. Vapo tulisi saada vastuuseen kloorifenoleiden aiheuttamista kustannuksista ja tarvittavista toimenpiteistä myös entisen tonttinsa ulkopuolella vedenottamolle saakka. Vesilain mukaan Vapo on kunnostamisvastuussa myös naapurikiinteistöillä. Kaupunki tekee Vapolle korvausvaatteen.

Kaupungin toimesta aloitettiin vuonna 2009 Pursialassa Leipomonkadun päässä kloorifenolipitoisen pohjaveden koepumppaaminen jätevedenpuhdistamolle. Kloorifenoleita on saatu pumpattua laskennallisesti ylös vuoden 2016 loppuun mennessä noin 178 kg. Määrä on sellainen, että sillä voitaisiin tehdä juomakelvottomaksi 17,8 miljoonaa m³ vettä, mikä on enemmän kuin Mikkelin kaupungin viidessä vuodessa käyttämä vesimäärä. Pumppaus on onnistunut hyvin, eikä siitä ole ollut haittaa vedenotolle tai jätevedenpuhdistamon toiminnalle. Koepumppaus on toiminut hyvin myös suojaumppeuksena niin, että vedenottamolle menevän veden kloorifenolipitoisuutta on saatu pudotettua. Kloorifenolien lähteenä toimivan vanhan Vapon saha-alueen in-situ-kunnostuksen koetoiminta käynnistyi loppuvuodesta 2015. In-situ- kunnostusta toteuttaa Vapo.

Huosiuskankaan ampumarata-alue kunnostettiin myös vuonna 2016. Kaivettavat massat hyödynnettiin Kaatronmaan uuden ampumaradan sivuvalleissa. Kyseessä oli valtion jätehuoltotyö, joka rahoitettiin yhteistyössä Metsähallituksen, Etelä-Savon ELY-keskuksen ja Mikkelin kaupungin kanssa. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat noin 170 000 euroa, josta kaupungin osuus oli 15 000 euroa. Ampumaratayhdistyksen kustannus muodostui uuden radan vallien suojarakenteesta sekä suojakerroksen massoista.

Haukivuoren käytössä olevalla I-luokan pohjavesialueella, 100 metrin etäisyydellä vedenottamosta, sijaitsi kaksi ampumarataa vuosien 1950-1988 aikana. Ampumaradat oli siirretty vuonna 1988 kauemmaksi, 150 metrin päähän vedenottamosta, vedenottamon pilaantumisen pelon vuoksi. Lyijyllä pilaantunutta maata kaivettiin ja siirrettiin yhteensä noin 3 600 m³ rdt tonnia, jotta pohjaveden lyijypitoisuus ei ylittäisi missään tapauksessa sallittua talousveden raja-arvoa 10 µg/l. Vastuu pilaantumien kunnostamisesta kuului ensisijaisesti ampumaseuralle, joka oli pilaavaa toimintaa harjoittanut. Kunnostetun alueen maanomistaja on Metsähallitus.

Suomenniemellä Kaurian alueella (Teollisuustie 59) on harjoitettu mekaanista puunjalostusteollisuutta 1970-luvulta lähtien yhteensä 40 vuotta, tehtaassa oli muun muassa liimalevytuotantoa. Kohdealue sijoittuu vedenhankinnan kannalta tärkeällä pohjavesialueella (Koiralahti, 0577512) ja tehdasalueen pohjoispuolella sijaitsee Koiralahden vedenottamo. Koiralahden purutäyttöalue kunnostettiin vuonna 2016 valtion jätehuoltotyönä yhteistyössä Mikkelin kaupungin ja Vesilaitoksen sekä Etelä-Savon ELY:n kanssa.

Mikkelin vesiliikelaitoksen vuonna 2013 teettämässä Koiralahden pohjavesialueen suojelusuunnitelmassa liimapuutehdas oli nimetty pohjaveden laatua vaarantavaksi toiminnoksi, jonka vuoksi puhdistamistyö oli tärkeää. Selvityksessä tehtaan ympäristössä todettiin noin 0,4 ha laajuinen purutäyttöalue, joka poistettiin kaupungin omistamalta kiinteistöltä. Hankkeeseen sisältyi myös pohjaveden

suojakerroksen rakentaminen soveltuvasta kittamaasta sekä yksityisen kiinteistön (Tikanriutta) noin 230 m2 suoalueen kunnostus. Poistetun purutäytön seassa esiintyi metalleja, muovia, tuhkaa, palojätettä sekä puujätettä. Purutäyttöalueen vesinäytteissä oli todettu muun muassa kohonneita raskasmetalli- ja öljypitoisuuksia. Purutäyttöä (noin 3000 tonnia) ja jätejakeet (noin 700 tonnia) toimitettiin Metsäsairila Oy:n jäteasemalle.

Geologian tutkimuskeskus (GTK) toteutti yhdessä Mikkelin vesiliikelaitoksen, Mikkelin kaupungin ja Etelä-Savon ELY-keskuksen kanssa vuoden 2016 aikana Mikkelin keskeisten pohjavesialueiden geologisen rakennetutkimuksen ja pohjaveden virtausmallinnuksen. Kunkin tahon kustannusosuus 11 000 euroa. Tämän tutkimuksen keskeisenä tavoitteena oli saada riittävä tietopohja vesihuollon turvaamisen, vesienhoitosuunnittelun ja maankäytön suunnittelun/toteuttamisen edellyttämille toimenpiteille Mikkelin keskeisillä pohjavesialueilla. Raportti valmistuu keväällä 2017.

Ympäristövastuut osallistui myös Ympäristöarkistointi- ohjausryhmään. Ympäristöarkiston julkaisu on luettavissa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-003-6>.

Ympäristönsuojelun edistäminen

Ympäristönsuojelua edistetään monella tavalla myös niin, että kaikille ympäristönsuojelua edistäville toimille ei pystytä ilmaisemaan tarkkaa rahallista arvoa. Näillä toimilla on kuitenkin merkitystä ympäristönsuojelun kannalta.

Viranomaistoimintaan liittyvän ympäristönsuojelun edistämisen lisäksi Mikkelin kaupunki edistää ympäristönsuojelua osallistumalla ja rahoittamalla ympäristönsuojelua edistäviä hankkeita, joista useimpia on hallinnoinut ja koordinoanut Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy. Miksei Oy:ssä on ollut vuonna 2016 käynnissä neljä hanketta, joita Mikkelin kaupunki on rahoittanut joko suoraan tai Mikkelin seutuvaliokunnan kautta:

- EcoSairila 2015-2016 kehittämisohjelma: ympäristövastuullisen liiketoiminnan kehittäminen jätekeskusalueelle
- Materiaalikierron yhteistyömalli: kierrätyksen tehostaminen paikallisesti ja jätteen vähentäminen
- Ympäristömittauksesta myyntivaltti: ympäristöturvallisuuden parantaminen mittauksen ja tiedonhallinnan keinoin
- Kuluttajien energianeuvonta-hanke

Kolmessa ensin mainitussa hankkeessa on ollut Mikkelin kaupungin rahoitusosuutta vuonna 2016 yhteensä 47 000 euroa. Lisäksi Mikkelin kaupunki on rahoittanut vuonna 2016 kuluttajien energianeuvontahanketta 12 000 eurolla. EcoSairila-ohjelma on saanut rahoitusta Mikkelin seutuvaliokunnan kautta yhteensä 25 000 euroa vuonna 2016.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut on hallinnoinut vuonna 2016 Etelä-Savon ELY-keskuksen rahoittamaa OMAVESI-hanketta, joka on tarjonnut puolueetonta ja maksutonta jätevesineuvontaa haja-asutusalueiden kiinteistöjen omistajille ja jonka tavoitteena on näin ollen ollut edistää haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen toimeenpanoa. Hankkeen rahoitusosuus on ollut 100 %, joten hankkeeseen ei ole sisällynyt kaupungin omarahoitusosuutta.

Yleiseen ympäristön- ja luonnonsuojelun edistämiseen tähtää myös Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ylläpitämän Urpolan luontokeskuksen toiminta. Urpolan luontokeskuksen toiminnan kustannukset (vuositasolla noin 28 000 euroa) on sisällytetty Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen talousarvioon. Vuonna 2016 luontokeskus oli auki viisi kuukautta (1.5.-31.8.) ja kävijöitä oli noin 2700.

Mikkelin kaupungin omistamat yhtiöt osallistuvat itsenäisesti omaa toimintaansa tukeviin hankkeisiin. Alla on kuvattu lyhyesti Metsäsairila Oy:n ja Etelä-Savon Energia Oy:n omat ympäristönsuojelua edistävät toimet vuonna 2016 sekä osallistuminen ympäristönsuojelua edistäviin hankkeisiin.

Mikkelin vesilaitoksen Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamolla hyödynnettiin vuonna 2016 biokaasua tilojen lämmitykseen 900 MWh.

Metsäsairila Oy teki vuonna 2016 tutkimusta kaatopaikkojen materiaalisällöstä ja kaasunkeräyskaivoja asennettiin lisää sähkön ja lämmön tekemiseksi kaatopaikkakaasusta mikroturbiineilla. Jätekeskuksen ympäristövaikutuksia seurattiin tarkkailuohjelman mukaisesti ja lisäksi Metsäsairila Oy oli mukana Mikkelin Ammattikorkeakoulun ympäristöarkisto-hankkeessa, jossa arkistoidaan maanrakennuskohteissa käytettyjen jättemateriaalien sijoituspaikkatiedot sähköiseen ympäristöarkistoon. Metsäsairila Oy on mukana osakkaana Riikinoiman Ekovoimalaitoksessa, jonka toiminta käynnistyi vuonna 2016. Jatkossa entistä suurempi määrä kotitalouksien sekajätteestä on mahdollista käyttää energiaksi siltä osin, kun sitä ei pystytä materiaalina hyödyntämään.

Etelä-Savon Energia on jatkanut vuonna 2016 toimia hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi sähkön- ja energiantuotannossa. Ristiinaan on rakennettu kokonaan uusi kaukolämpöverkko sekä uusi 1 Megawatin hakekattila. Aiemmin öljyllä lämmitetty kaukolämpöverkkoon liitetty kiinteistöt ovat siis nyt siirtyneet hakelämpöön, mikä tuo merkittäviä vähennyksiä hiilidioksidipäästöihin. Lisäksi Siekkilän lämpökeskuksen öljyalaatu on muutettu raskaasta polttoöljystä kevyeen polttoöljyyn, mikä vähentää muun muassa rikkipäästöjä.

Rantakeitaan liikuntakeskuksen katolle on rakennettu aurinkopaneeleita, jolla on korvattu sähkön käyttöä omalla päästöttömällä tuotannolla. Vuonna 2016 on myös aloitettu Pitkälän aurinkovoimapuiston suunnittelu. Puiston rakentaminen ajoittuu vuodelle 2017. Merkittävänä vihreän teknologian hankkeena voidaan mainita myös Haukivuorelle rakennettu uusi biokaasulaitos, jossa maatalouden lietteistä saadaan luomulannoitetta pelloille sekä biokaasusta liikennepolttoainetta.

Pursialan voimalaitoksen osalta on vuonna 2016 tehty suuria ympäristönsuojelua edistäviä investointeja. Pursialan voimalaitoksen yhteyteen rakennettiin kaukolämpöakku, jonka avulla voidaan ajaa koko tuotantoyksikköä ekologisemmin ja taloudellisesti suotuisammin. Investoinnilla säästetään merkittävästi kiinteän polttoaineen käytössä kattiloiden ajotapamuutosten kautta. Lisäksi sillä saadaan korvattua huippu- ja varalämmityskeskusten öljynkäyttöä kiinteiden polttoaineiden käytöllä. Investoinnin kustannus oli noin 2 500 000 euroa. Lisäksi Pursialan voimalaitoksen vanha raskasöljysäiliö purettiin ja tilalle rakennettiin kevytöljysäiliö. Tällä investoinnilla vähennetään hieman rikkipäästöjä laitoksia käynnistettäessä. Investoinnin kustannus oli noin 500 000 euroa.

Pursiala 2 voimalaitosyksikköön investoitiin ilmasuuttimia rikki-, typpi-, ja hiukkaspäästöjen alentamiseksi ja uusittiin ilman esilämmityskomponentti. Näiden kustannus oli noin 300 000 euroa.

Mikkelin vesiliikelaitos on kaupungin omistama liikelaitos. Ylivoimaisesti merkittävimmät kaupungin ympäristötuotot ja -kulut liittyvät jätevesien johtamiseen ja käsittelyyn. Nämä toiminnot on toteutettu Mikkelissä tehokkaasti ja taloudellisesti. Näin ollen lupaehtojen raja-arvot alittuvat selkeästi.

Kenkäveronniemen puhdistamon virtaama oli vertailuvuosiensa alhaisempi. Maksimi päivävirtaama (21 114 m³/d) mitattiin huhtikuun 4. päivä. Tarkkailuvuoden keskimääräinen tulokuormitus oli kahden edellisen vuoden tapaan kemiallisen hapenkulutuksen (CODCr), biologisen hapenkulutuksen (BOD7) ja kiintoaineen osalta aikaisempia vuosia (2009 – 2013) korkeampi. Sen sijaan fosforin ja typen osalta puhdistamolle tuleva vesi oli keskimääräistä laimeampaa.

Puhdistamon toiminta oli tehokasta ja se saavutti kaikki sille asetetut voimassa olevan ympäristöluvan määräysten mukaiset puhdistusvaatimukset. Tarkkailuvuotena vesistökuormitus oli kiintoaineen, kemiallisen hapenkulutuksen, biologisen hapenkulutuksen ja kokonaisfosforin suhteen korkeinta kahden ensimmäisen tarkkailuneljänneksen aikana. Ammoniumtypen kuormitus oli korkeinta ensimmäisen ja kokonaistypen kolmannen tarkkailuneljänneksen aikaan.

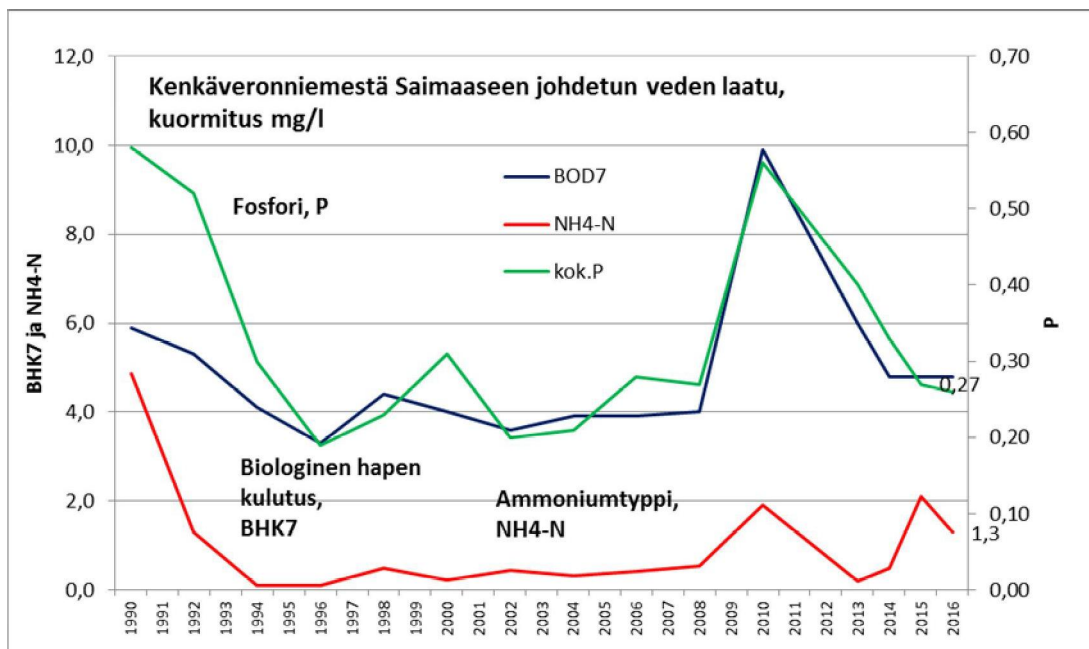
Taulukossa 3 on verrattu Kenkäveronniemen puhdistamon toiminnan vuoden 2016 analyysituloksia voimassa oleviin ympäristöluvan lupaehtoihin ja vuoden 2015 toteutumaan.

	Lupaehto	Toteuma 2016	Toteutuma 2015	Lupaehto	Puhdistusteho vähintään %	
	mg/l	mg/l	mg/l	%	Toteuma 2016	Toteutuma 2015 %
Biologinen hapenkulutus, BOD7 _{atu}	< 10	4,8	4,8	> 96	98,6	98
Fosfori, P	< 0,5	0,26	0,27	> 96	97,1	97
Ammoniumtypi, NH ₄ -N	< 4	1,3	2,1	> 90	97,9	96
Kiintoainepitoisuus	< 35	9,1	11	> 90	98,3	98
Kemiallinen hapenkulutus, COD _{Cr}	< 125	35	33	> 75	95,4	95

Taulukko 3 Kenkäveronniemen puhdistamon toiminnan tulokset vuosina 2015 -2016 verrattuna voimassa oleviin ympäristöluvan lupaehtoihin

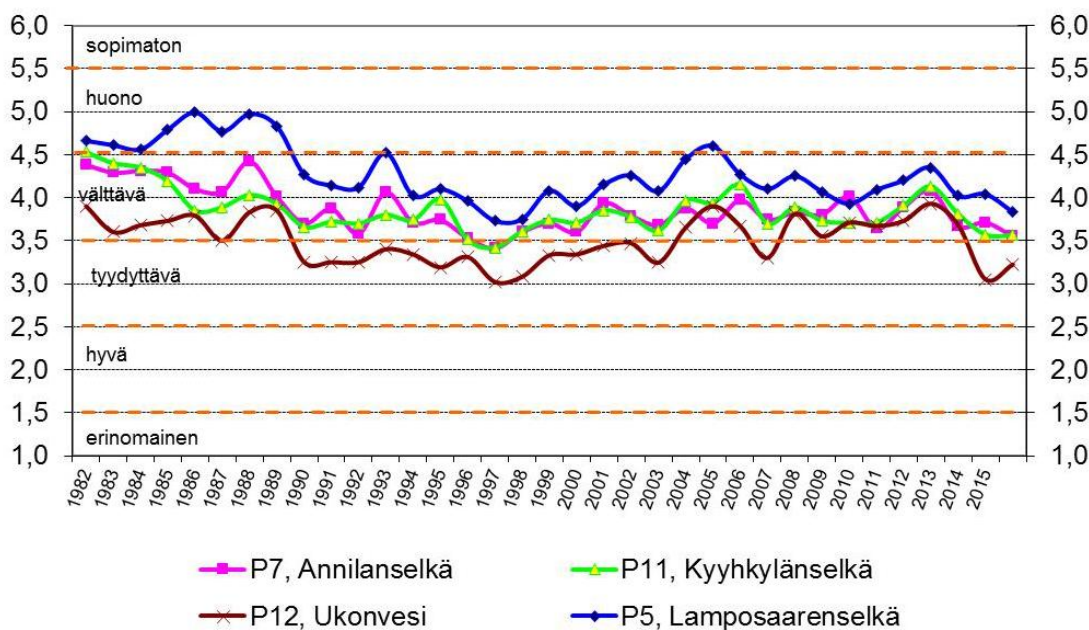
Kaaviossa 5 on esitetty Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamon toiminnan kuvaaja vuodesta 1990 vuoteen 2016.

Jätevesien käsittelyn päätarkoitus on pitää puhdistettujen jätevesien purkuvesistö hyvässä kunnossa. Mikkelin alapuolisen vesistön tila on kehittynyt myönteisesti 1980- ja 1990-luvun ajan, jolloin vesistön kunto on kohentunut yhden laatuluokan verran. Viimeisen kymmenen vuoden ajan kehitys on ollut huononemaan päin. Huonontunut kehitys ei johdu puhdistamon toiminnasta, vaan muusta ympäristökuormituksesta ja vesistön sisäisestä kuormituksesta, joka taas johtuu vesistön pohjalle kertyneestä aiemmasta ravinnekuormasta. Parin vuoden veden laadun heikkenemisen jälkeen vuonna 2016 tulokset osoittivat merkkejä paremmasta, vaikkakin laatu oli kaikissa pisteissä indeksin mukaan edelleen vain välttävällä tasolla.

Kaavio 5 Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamon toiminnan kuvaaja vuoteen 2016

Mikkelin alapuolisen vesistön veden laatuluokitusindeksin kehittyminen vuosina 1982-2016 on esitetty kaaviossa 6.

Kaavio 6 Mikkelin alapuolisen vesistön veden laadun kehittyminen vuosina 1982-2016

Veden laatuluokitusindeksi, arvosteluasteikko:

1,00 - 1,50 = erinomainen	3,51 - 4,50 = välttävä
1,51 - 2,50 = hyvä	4,51 - 5,50 = huono
2,51 - 3,50 = tyydyttävä	yli 5,51 = sopimaton

Sisäinen valvonta

Kuntalain 14.7 §:n mukaan valtuuston tulee päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja valtuuston edellyttää, että kaupunkikonsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Valtuuston tehtävänä on ohjeistaa koko konsernin sisäisen valvonnan käytänteet ja vastuut hallintosäännössä. Kaupunginhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konserni johdolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti. Sisäistä valvontaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasoilla osana toimintarutiineihin sisältyvää toimintojen ja varojen käytön valvontaa. Kaikkien tulosaluiden ja tulosyksiköiden on toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan asettamat vastuut ja velvoitteet sekä varattava niille tarvittavat resurssit.

Mikkelin kaupunginhallitus on hyväksynyt Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen ja sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen 2.5.2016 § 148. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa Mikkelin kaupunkikonsernin hyvää hallintoa ja johtamista. Ohjeessa määritetään sisäisen valvonnan vastuita sekä tehtäviä toimenpiteitä ja toimintaan liittyviä raportointivelvoitteita. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen tarkoituksena on varmistaa ja edistää sisäisen valvonnan käytännön toteutusta Mikkelin kaupunkikonsernissa sekä tiedottaa sisäisen valvonnan merkityksestä, velvoitteista ja vastuista koko henkilöstölle. Mikkelin kaupungin konserniohjeen mukaisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeita tulee noudattaa myös konserniyhtiöissä.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Puutteita havaittiin hankintojen, sopimusten ja menojen valvontajärjestelmässä. Kaupungin toiminta on tilivuotena 2016 perustunut pääosin voimassa oleviin säännöksiin sekä määräyksiin ja tehtyjä päätöksiä on noudatettu. Hankintatoiminnan osalta hankintaohjeen noudattamisessa on ilmennyt puutteita. Tämä on koskenut erityisesti pienhankintoja. Hankintaohjeistusta ja pienhankintajärjestelmän käyttökoulutusta tulee jatkaa.

Tavoitteiden, varojen käytön ja toiminnan tuloksellisuuden toteutumisen seuranta on esitetty toimintakertomuksen muissa kohdissa. Keskeiset poikkeamat talousarvion toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin sekä niiden johdosta mahdollisesti suoritettujen toimenpiteiden on esitetty kunkin toimintayksikön kohdalla. Tilikauden aikana omaisuuden hankinnassa, luovutuksessa tai käyttöarvossa toteutuneet mahdolliset menetykset on ilmoitettu toimintakertomuksessa kunkin toimintayksikön kohdalla. Jokainen taseen pysyviin vastaaviin kuuluvaa omaisuutta hallinnassaan pitävä toimintayksikkö on vastuussa omaisuuden turvaavasta säilyttämisestä. Edellä mainitusta omaisuudesta tulee pitää luetteloa. Kiinteä ja irtain omaisuus tulee ohjeistuksen mukaisesti luetteloitua ja varmistaa, että omaisuus on kaupungin hallinnassa. Taseen pysyviin vastaaviin kuulumattoman irtaimen omaisuuden turvaamisessa on kaupungissa edelleen kehitettävää.

Sopimustoiminta

Sopimusten valvonta kohdistuu niiden laadintaan, täytäntöönpanoon ja noudattamiseen. Sopimusten hyväksymisoikeuksista on määräykset johtosäännöissä. Sopimusten valvontavastuu on joko sopimuksen hyväksyjällä tai hänen määräämällään. Toimielinten hyväksymien sopimusten osalta valvontavastuu on toimialan johtajalla tai hänen määräämällään. Kaupunki hankkii enenevässä määrin myös peruspalveluja ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Konsernitarkastajan tarkastussuunnitelmassa painopisteenä on ollut kaupungin hankintaprosessi ja sopimustoiminta. Sopimusten hallinnassa on havaittu puutteita. Sopimusten arkistointikäytännöt eivät ole olleet yhtenäisiä. Sopimustenhallintajärjestelmän uudistustyö on käynnistynyt. Kaupunkikonsernin yhä enemmän verkottuvassa toiminnassa sopimusriskien hallinnan tärkeys korostuu entisestään. Kaupungin sopimusten määrä lisääntyy jatkuvasti ja sopimuksista tehdään yhä monimutkaisempia. Sopimusosaamisen ja sopimusten valvonnan tarve tulee lisääntymään. Kaupungilla on ollut sopimustensa hallintaan ohjeita ja käytäntöjä, mutta kaupungilta on kuitenkin puuttunut yhtenäinen ohjeisto.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi- ja varmistus- sekä konsultointitoimintaa, joka on luotu tuottamaan lisäarvoa organisaatiolle ja parantamaan sen toimintaa. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on avustaa kaupunginhallitusta ja kaupunginjohtajaa heidän valvontatehtävässään. Sisäinen tarkastus tukee organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta- sekä johtamis- ja hallintoprosessien tehokkuuden arviointiin ja kehittämiseen. Sisäistä tarkastusta suorittaa kaupunkikonsernissa konsernitarkastaja sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen mukaisesti. Konsernitarkastaja toimii tehtävässään kaupunginhallituksen ja kaupunginjohtajan alaisuudessa. Konsernitarkastajan työn osalta tulee varmistaa se, että riippumattomuus toteutuu riittävässä määrin sisäisen tarkastuksen ammattistandardien mukaisesti.

Sisäisen tarkastuksen päämääränä on edistää sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa sekä tukea kaupunkikonsernia sen tavoitteiden saavuttamisessa. Yksikkö toimii suoraan kaupunginjohtajan alaisuudessa. Sisäinen tarkastus on riippumatonta tarkastettavista toiminnoista eikä sillä ole toimivaltaa eikä vastuuta tarkastettavien toimintojen suhteen. Tarkastuksen kohteena ovat kaikki kaupungin yksiköt ja toiminnot lukuun ottamatta valtuustoa, kaupunginhallitusta ja sen jaostoja, lautakuntia sekä kaupunginjohtajaa. Kaupunginjohtajan hyväksymä sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelma yksilöi vuosittaiset tarkastuskohteet. Tarkastuskohteet valitaan

riskiperusteisesti. Toimintasuunnitelmassa kuvatut tarkastuskohteet pyritään sovittamaan yhteen tilintarkastajan tarkastussuunnitelman kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Tarkastusten perusteella sisäinen valvonta on ollut kaupungissa pääsääntöisesti toimivaa. Tehdyistä tarkastuksista annettiin suositukset. Toimenpideselvitysten ja jälkiseurannan avulla tuetaan sitä, että annetut suositukset johtavat korjaaviin toimenpiteisiin. Tarkastuksista on raportoitu kaupunginjohtajalle, toimialajohdolle, ja JHT-tilintarkastajalle. Tarkastussuunnitelmassa määriteltyjen tarkastusten ja erillisselvitysten lisäksi konsernitarkastaja voi antaa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevaa neuvontaa.

Konsernitarkastaja tekee vuosittaisen yhteenvedon tehdyistä tarkastuksista kaupunginhallitukselle. Tarkastussuunnitelman mukaisesti vuonna 2016 toteutettiin konsernitarkastajan toimesta neljä tarkastusta ja lisäksi suoritettiin kaksi toiminnan arviointia yhtä tytäryhtiötä ja liikelaitosta koskien. Tarkastukset kohdistuivat lähinnä hankintoihin, viranhaltijapäätöksiin ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiseen toimialoilla.

TILIKAUDEN TULOSEN MUODOSTUMINEN

Tuloslaskelman analysointi

Tuloksen muodostuminen ja tuloslaskelman tunnusluvut

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa. Tuloslaskelma osoittaa kuinka tilikauden tuotot riittävät vuotuisten toiminnasta aiheutuvien kulujen kattamiseen. Virallisessa tuloslaskelmassa osoitetaan ulkoiset tuotot ja kulut, joiden pohjalta seuraavaa analyysia on tehty.

Tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyys jaksotettuihin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla. Arvioinnissa käytetään tuloslaskelman eristä ja välituloksesta laskettuja tunnuslukuja.

Tuloslaskelman analysoinnissa vertaillaan tuloslaskelman eriä edellisen vuoden tilinpäätökseen. Siten on arvioitu esimerkiksi toimintatuottojen ja -kulujen vuotuista muutosta.

Tuottojen kehitys

Mikkelin kaupungin tuottojen (toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet) kokonaismäärä oli yhteensä 404,8 miljoonaa euroa, missä oli kasvua 8,6 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen. Verotulot alenivat 0,7 miljoonaa euroa (0,35 %) ja valtionosuudet kasvoivat 7,9 miljoonaa euroa (7,6 %). Toimintatuotot kasvoivat edellisestä vuodesta 1,4 miljoonaa euroa (1,5 %). Taseyksikkönä vuonna 2015 toimineen tilakeskuksen siirtäminen tekniseen lautakuntaan vuonna 2016 muutti vuokratulojen kirjautumisen myyntituotoista muihin toimintatuottoihin, mikä näkyy tuottoerien merkittävänä siirtymisenä muihin toimintatuottoihin vuonna 2016. Muiden toimintatuottojen reaalin kasvu johtui pääosin siitä, että omaisuuden myyntivoitot olivat 3,15 miljoonaa euroa vuonna 2016, mikä on 2,6 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2015. Omaisuuden myyntivoitot toteutuivat talousarvion mukaisesti.

Vuonna 2016 kunnallisverotuloja kertyi kaikkiaan 169 miljoonaa euroa, missä oli kasvua edellisvuodesta 0,07 miljoonaa euroa eli 0,04 %. Yhteisöverot olivat 11,4 miljoonaa euroa ja alenivat 1 miljoonaa euroa eli 8 %. Kiinteistöverot olivat 18,2 miljoonaa euroa ja kasvoivat 0,2 miljoonaa euroa eli 1,1 %. Verotulot olivat yhteensä 198,6 miljoonaa euroa, kun ne olivat 199,3 miljoonaa euroa vuonna 2015.

Valtionosuudet olivat 111,5 miljoonaa euroa, joiden 7,9 miljoonan euron ja 7,6 % kasvua voidaan pitää erittäin hyvänä. Vuonna 2017 valtionosuuksien kasvun odotetaan taittuvan 2 miljoonan euron tasolle.

Toimintakulujen kehitys

Mikkelin kaupungin toimintakulujen kokonaismäärä oli 389,7 miljoonaa euroa, jossa oli kasvua vain 0,9 miljoonaa euroa vuodesta 2015 eli 0,2 %. Palveluiden ostot olivat kaupungin suurin kustannuserä. Kaikkiaan palveluiden ostot olivat 179,4 miljoonaa euroa, jossa oli kasvua edellisvuodesta 0,2 miljoonaa euroa eli vain 0,1 % koko kaupungin tasolla. Palvelujen ostoissa kasvua muodostui kuitenkin erikoissairaanhoidon palveluista, jotka kasvoivat 3,4 miljoonaa euroa eli 4,3 %. Kokonaisuutena sosiaali- ja terveystalouden kustannusten kasvu oli 4 miljoonaa euroa eli 1,7 %. Uuden Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän toiminnan aloittaminen saattaa vaikeuttaa tuottavuuskehityksen läpivientä vuosina 2017- 2018, koska organisaatiomuutoksen toteutus aiheuttaa muutuskustannuksia. Tällä olisi merkittävän haitallisia vaikutuksia Essoten jäsenkuntien valtionosuuksiin vuoden 2019 jälkeen. Palveluiden ostoissa oli kertaluonteinen Kirkonvarkauden asuntomessualueen maa-alueiden puhdistuskustannus 2,3 miljoonaa euroa vuonna 2015, mikä vaikuttaa osaltaan palveluiden oston kasvun alhaisuuteen vuonna 2016 eli reaalin palvelujen oston kasvu oli suurempi.

Palkkakulut alenivat 0,4 miljoonaa euroa eli 0,35 % edellisestä vuodesta. Palkkakulujen muutoksessa on huomioitava henkilöstön rekrytoinnit Essoteen jo vuoden 2016 aikana ja toisaalta 1.1.2017 siirtyneen henkilöstön lomakorvausten maksaminen Essotelle.

Maksettujen avustusten määrä kasvoi 0,5 miljoonaa euroa ollen 29,5 miljoonaa euroa. Proconsona -järjestelmän yhteiskäytöstä aiheutui noin 1 miljoonan euron kustannus, joka on muilta kunnilta läpilaskutettavaa kulu.

Korkokulut ovat olleet edelleen erittäin alhaisella tasolla. Korkokulut nousivat edellisvuodesta 81.000 euroa ja muut rahoituskulut nousivat noin 138.000 euroa.

Investoinneista tehtävät suunnitelman mukaiset poistot tehdään kirjanpitolautakunnan kuntajaoston ohjeiden mukaisesti ja olivat noin 17,3 miljoonaa euroa vuonna 2016. Suunnitelman mukaiset poistot alenivat 0,9 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Mikkelin Vesiliikelaitoksen jätevedenpuhdistamon investointi tulee nostamaan valmistuttuaan vuonna 2020 poistotasoja noin 2 miljoonaa euroa.

Tuloksen analysointi

Tilikauden ylijäämä oli 2,1 miljoonaa euroa vuonna 2016 ja tulos parani edellisestä vuodesta 8,7 miljoonaa euroa. Tilikauden

tuloksen paranemista edellisestä vuodesta selittää pääosin seuraavat asiat:

- Vuonna 2015 kulut Kirkonvarkauden alueen maanparannuskustannuksista olivat 2,3 miljoonaa euroa, mikä heikensi vuoden 2015 tulosta.
- Vuoden 2016 käyttöomaisuuden myyntivoitot olivat noin 2,6 milj. euroa suuremmat kuin vuonna 2015 ja toteutuivat talousarvion mukaisesti.
- Essote palautti vuoden 2015 taseessa olevia ylijäämiä 0,8 milj. euroa (muut rahoitustuotot).
- Essote hyvitti vuoden 2016 kertyneitä ylijäämiä joulukuun laskutuksessa 1,2 milj. euroa.
- Valtionosuudet kasvoivat 7,9 milj. euroa vuonna 2016.
- Toimintakulujen kasvu oli vain 0,9 milj. euroa.

Kokonaisuutena kaupungin reaalin käyttötalouden asetelma on tasapainottunut vuonna 2016. Taloustilanne ei kuitenkaan kestä kustannusten nousua vuonna 2017, koska tulojen kasvunäkymä on selvästi alhaisempi lähivuosina.

Tunnusluvut

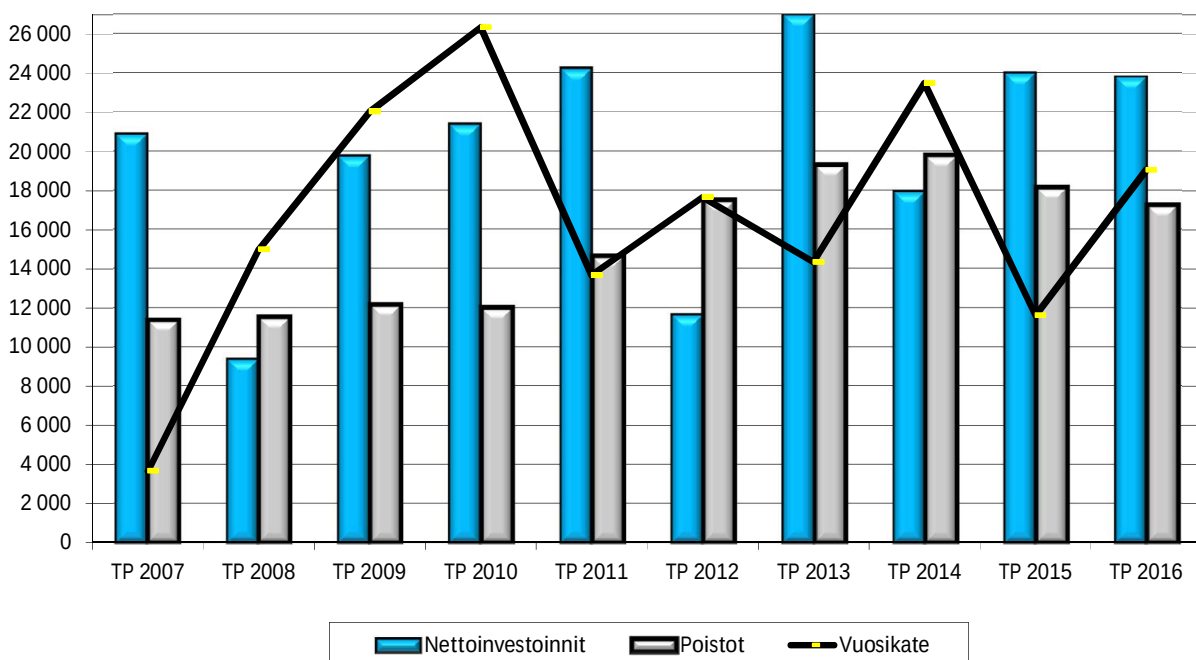
Toimintakate ja vuosikate

Toimintakate on toimintatuottojen ja kulujen erotus, joka osoittaa kuinka paljon käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Keskimäärin kunnissa toimintakatteet heikkenivät 1,2 %. Mikkelin toimintakate parani 0,5 miljoonaa euroa (0,2 %) edellisestä vuodesta ollen -294,4 miljoonaa euroa (-294,9 miljoonaa euroa vuonna 2015). Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman yksi keskeinen tavoite oli toimintakateen heikkenemisen pysäyttäminen kuluja sopeuttaen ja uusia rakenteellisia palveluratkaisuja etsien.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen ka-te-luku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletuksena tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on käyt-töomaisuuden poistojen suuruinen. Mikkelin kaupungin vuosikate oli 19,1 miljoonaa euroa. Vuosikate oli Mikkelissä noin 350 euroa/ asukas. Mikkelin vuosikate parani 7,4 miljoonaa euroa eli 64,1 % vuodesta 2015. Vuosikate riitti kattamaan 17,3 miljoonan euron poistot. Investointien rahoitus tulorahoituksella ilman lainamäärän lisäämistä edellyttäisi, että vuosikate olisi suurempi kuin vuotuiset nettoinvestoinnit. Mikkelin kaupungin 19,1 miljoonan euron vuosikate ei riittänyt kattamaan 23,8 miljoonan euron nettoinvestointeja (nettoinvestoinnit = investoinnit - rahoitusosuudet investointeihin - pysyvien vastaavien myynnit).

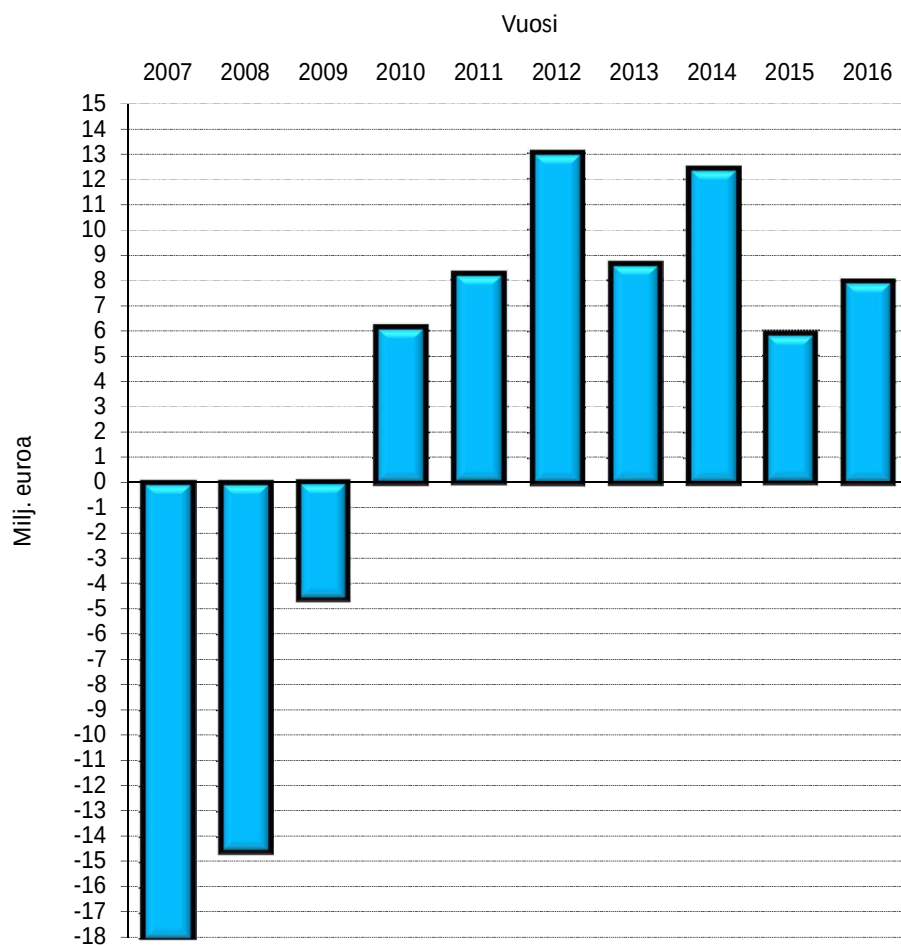
Tulos ja ylijäämä

Tilikauden tulos kuvaa tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen erotusta. Siinä huomioidaan myös pitkävaikutteisten tuotannon tekijöiden käyttöä kuvaavat poistot, arvonalennukset sekä satunnaiset erät. Tilikauden ylijäämä voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai liittää tilinpäätöstä seuraavan vuoden tilinpäätöksessä edellisiltä vuosilta kertyneeseen yli- tai alijäämään. Ylijäämää lisääviä tai alijäämää vähentäviä eriä ovat varausten ja rahastojen vähentäminen. Tilikauden ylijäämä oli 2,1 miljoonaa euroa. Kaupungin taseessa on kertyneitä ylijäämiä 8 miljoonaa euroa.

Kaavio 1 Vuosikatteen, nettoinvestointien ja poistojen kehitys vuosina 2007 - 2016

Seuraavassa taulukossa on esitetty tilikauden tuloksen kehitystä esittävä kuvaaja vuosilta 2007 - 2016

Kaavio 2 Tilikausien kumulatiivinen ali- ja ylijäämä vuosina 2007 - 2016

Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Ulkoinen eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä

1 000 euroina	01.01.-31.12.2016	01.01.-31.12.2015
Toimintatuotot		
Myyntituotot	49 462	56 723
Maksutuotot	20 579	20 071
Tuet ja avustukset	8 514	9 614
Muut toimintatuotot	16 137	6 864
Toimintatuotot yhteensä	94 692	93 272
 Valmistus omaan käyttöön	 636	 677
 Toimintakulut		
Henkilöstökulut	-152 748	-153 256
Palkat ja palkkiot	-117 980	-118 395
Henkilösivukulut	-34 768	-34 861
Palvelujen ostot	-179 378	-179 144
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 261	-19 257
Avustukset	-29 497	-29 019
Muut toimintakulut	-8 831	-8 180
Toimintakulut yhteensä	-389 715	-388 856
 Toimintakate	 -294 387	 -294 907
 Verotulot	 198 632	 199 303
Valtionosuudet	111 476	103 615
Rahoitustuotot ja -kulut	3 345	3 609
Korkotuotot	1 823	1 861
Muut rahoitustuotot	5 083	5 090
Korkokulut	-882	-801
Muut rahoituskulut	-2 679	-2 541
Vuosikate	19 066	11 620
Poistot ja arvonalentumiset	-17 256	-18 160
Tilikauden tulos	1 810	-6 540
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	318	-43
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)		
Tilikauden ylijäämä (+) alijäämä (-)	2 128	-6 583
 TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	24,3	23,9
Vuosikate/Poistot, %	110,5	64,0
Vuosikate, euroa/asukas	350	213
Asukasmäärä	54 494	54 630

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista
 $= 100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$
 Vuosikate prosenttia poistoista
 $= 100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Rahoituslaskelman analysointi

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmaan kootaan kaikki kaupungin rahan lähteet ja käytöt. Liikelaitoksen ja taseyksikön erät sisältyvät myös rahoituslaskelmaan.

Toiminnan ja rahoituksen rahavirta

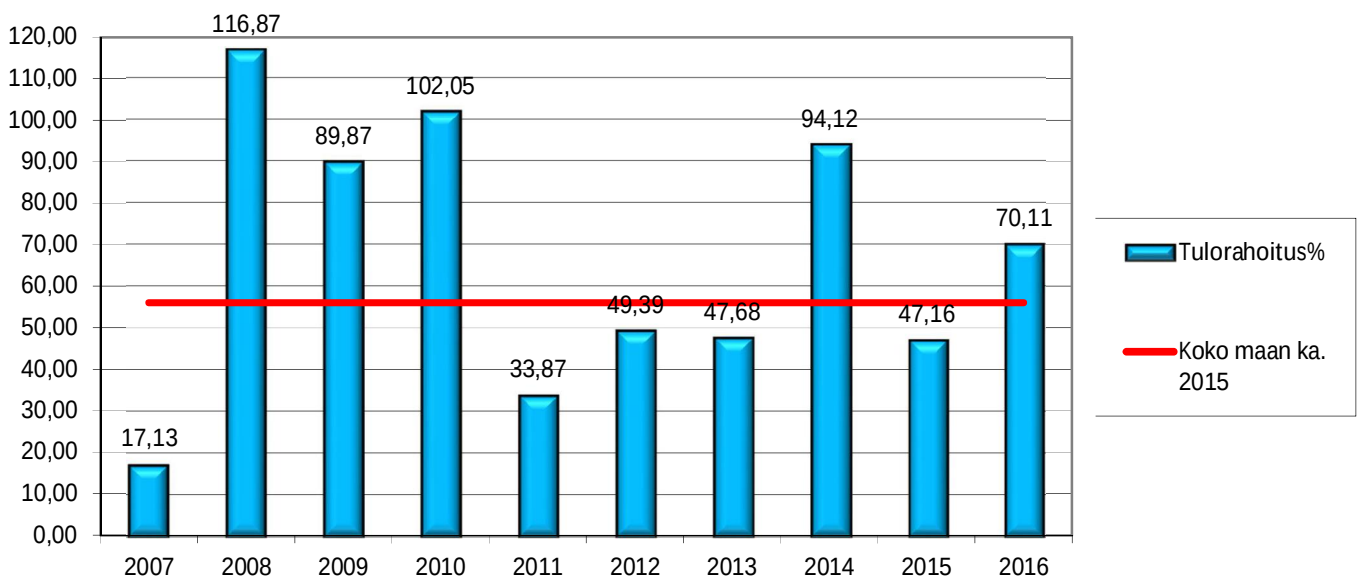
Toiminnan rahavirta kuvaa tuloslaskelmassa esitettyjen tuottojen ja kulujen vaikutusta rahavirtoihin. Toiminnan rahavirta oli 15,5 miljoonaa euroa, kun se edellisenä vuonna oli 10,9 miljoonaa euroa.

Rahoituslaskelman investointien rahavirta muodostuu investointimenoista, rahoitusavustuksista sekä pysyvien vastaavien luovutustuloista. Investointimenojen (brutto) määrä oli 28,5 miljoonaa euroa vuonna 2016. Rahoitusosuudet investointimenoihin olivat 1,3 miljoonaa euroa. Pysyvien vastaavien luovutustulot kasvoivat edellisen vuoden 0,6 miljoonasta eurosta 3,4 miljoonaan euroon.

Tulorahoituksen ja investointien erotuksena laskettu toiminnan ja investointien rahavirta oli -8,4 euroa, kun se vuonna 2015 oli -13,1 miljoonaa euroa. Investointien tulorahoitusprosentti oli 70,1 prosenttia, mikä kertoo kuinka monta prosenttia investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Tulorahoitus ei riittänyt kattamaan investointien rahoitusta vuonna 2016. Investointien tulorahoitusprosentti oli koko maan kunnissa keskimäärin 56 prosenttia vuonna 2015. Tämä kertoo kuntien velkaantumisesta.

Rahoitustoiminta ja rahavarojen muutos

Rahoitusrakenne muuttui vuoden 2016 aikana siten, että pitkäaikaisten lainojen määrää lisättiin. Pitkäaikaista uutta lainaa otettiin 40 miljoonaa euroa vuonna 2016 ja pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 11,8 miljoonaa euroa. Kuntatodistuslainoja, joiden korko on ollut loppusyksystä 2009 alkaen poikkeuksellisen alhainen (alle 1 prosenttia), oli noin 70,1 miljoonaa euroa tilinpäätöksessä 2016 (84,7 miljoonaa euroa vuonna 2015). Mikkelin kaupungin lainamäärä kasvoi vuoden 2015 tilinpäätöksestä (181,6 miljoonaa euroa) kokonaisuutena 19,1 miljoonaa euroa ollen 200,7 miljoonaa euroa vuoden 2016 lopussa. Rahat ja pankkisaamiset kasvoivat 7,97 miljoonasta eurosta 15,53 miljoonaan euroon eli kassavarojen lisäystä 7,6 miljoonaa euroa. Kassavarojen kasvu johtui Vesiliikelaitoksen jätevesipuhdistamon investointiin otetuista lainoista, jotka näkyvät kaupungin konsernitilillä.

Kaavio 1 Investointien tulorahoitusprosentin kehitys vuosina 2007 - 2016

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Ulkoinen eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä

1 000 euroina	2016	2015
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	19 067	11 620
Tulorahoituksen korjauserät	-3 605	-695
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-28 481	-25 149
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 285	509
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 374	631
Toiminnan ja investointien rahavirta	-8 360	-13 085
Rahoituksen rahavirta		
<i>Antolainauksen muutokset</i>		
Antolainasaamisten lisäykset	-548	-23
Antolainasaamisten vähennykset	1 186	668
<i>Lainakannan muutokset</i>		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	40 000	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-11 845	-12 027
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-9 011	21 958
<i>Muut maksuvalmiuden muutokset</i>		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	361	67
Vaihto-omaisuuden muutokset	-1 347	369
Saamisten muutokset	-692	6 641
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	-2 183	642
Rahoituksen rahavirta	15 921	18 296
Rahavarojen muutos	7 561	5 212
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	15 546	7 985
Rahavarat 1.1.	-7 985	-2 773
	7 561	5 212

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä

viideltä vuodelta, euroina	-34 257 117	-38 262 357
Investointien tulorahoitus, %	70,10	47,16
Lainanhoitokate	1,60	0,97
Kassan riittävyys, pv	13,10	6,80
Asukasmäärä	54 494	54 630

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymä

Investointien tulorahoitus

=100*Vuosikate/Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

=(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

=365 pv * Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella

Taseen analysointi

Taseen sisältö

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Tase sisältää kaupungin omaisuus- ja pääomaerät tilikauden päättyessä ryhmiteltynä luonteensa mukaan. Taseessa on mukana myös liikelaitoksien omaisuus- ja pääomaerät. Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Kaupungin taseen loppusumma on noin 480,8 miljoonaa euroa, jossa kasvua oli edellisestä vuodesta noin 18,4 miljoonaa euroa.

Taseen erät

Taseen vastaavaa puolella merkittävin erä on pysyviin vastaaviin kuuluva aineelliset hyödykkeet, jotka ovat 69,8 prosenttia taseen loppusummasta.

Myyntisaamiset laskivat 0,55 miljoonaa euroa ja lainasaamiset laskivat 1,27 miljoonaa euroa. Siirtosaamiset nousivat 0,95 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Muissa saamisissa oli 1,56 miljoonan euron kasvu. Kokonaisuutena lyhytaikaiset saamiset kasvoivat vuoden 2015 tilinpäätöksestä noin 0,9 miljoonaa euroa. Rahat ja pankkisaamiset eli kassavarat kasvoivat 7,6 miljoonaa euroa, joka lisää tilinpäätöksen lainamäärää.

Taseen vastattavaa puolella oma pääoma oli 215,8 miljoonaa euroa. Vieraan pääoman määrä oli 253,5 miljoonaa euroa. Lainamäärän 19,1 miljoonan euron lisäys heikensi omavaraisuusastetta.

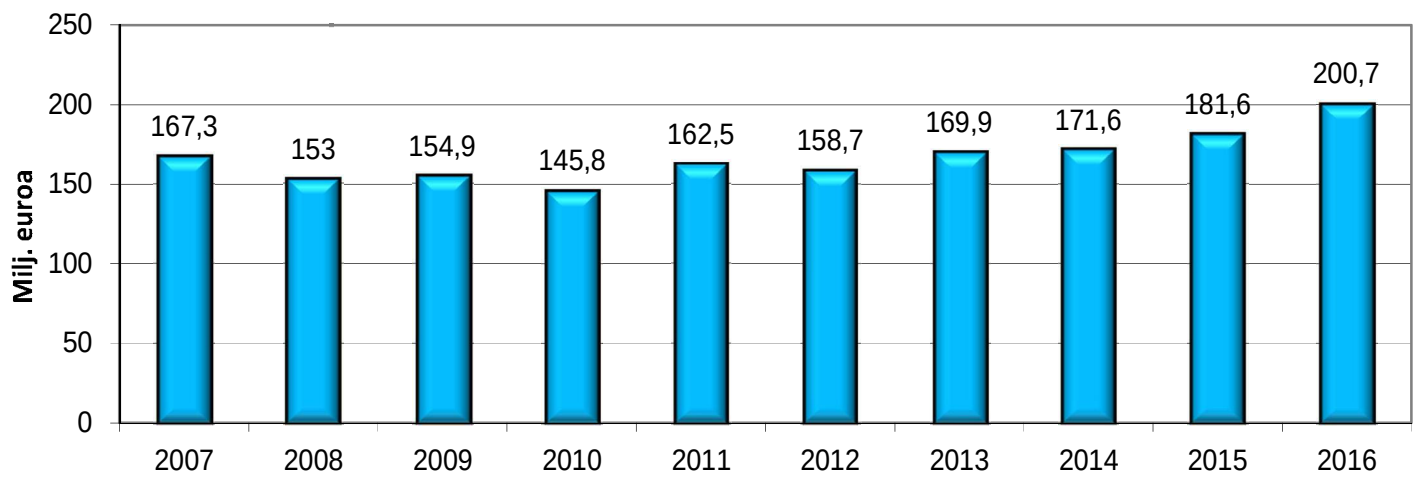
Pitkäaikainen vieras pääoma kasvoi edellisvuodesta noin 22,7 miljoonaa euroa. Vastaavasti lyhytaikainen vieras pääoma aleni 5,7 miljoonaa euroa.

Taseen tunnusluvut

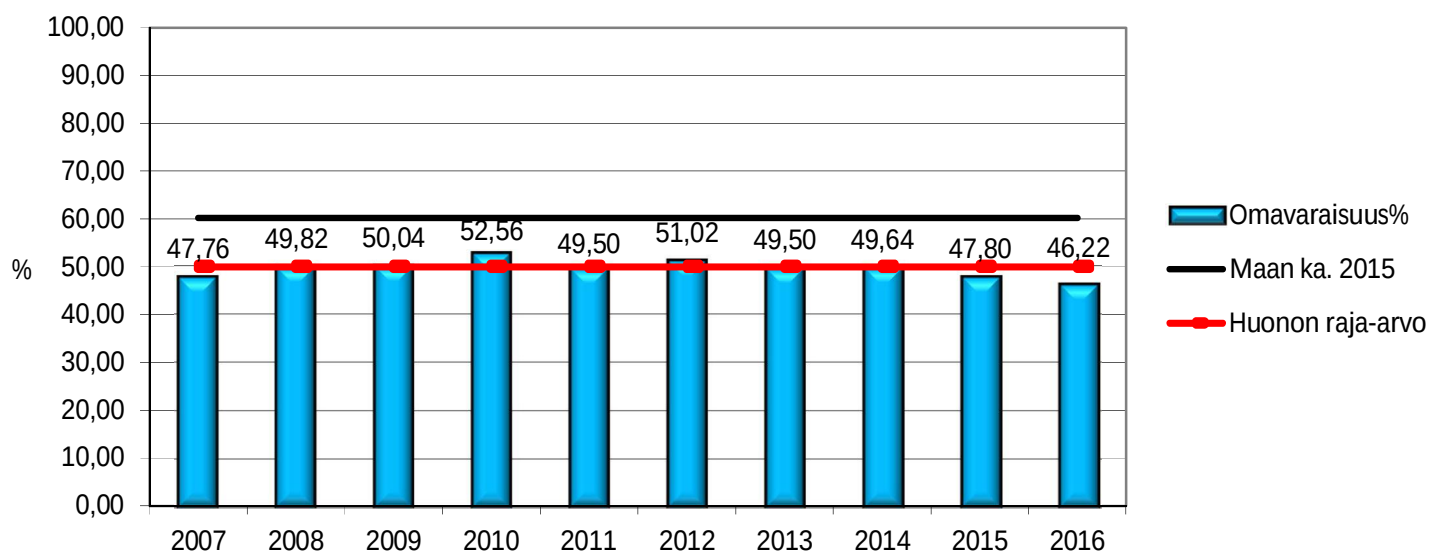
Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä omista sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Yleisesti ottaen omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntataloudessa keskimäärin 60 - 70 prosentin omavaraisuutta; kuntien keskimääräinen omavaraisuusaste oli 60,2 prosenttia vuonna 2015. Omavaraisuusastetta voidaan pitää heikkona, jos tunnusluku on alle 50 prosenttia. Mikkelin kaupungin omavaraisuusaste oli 46,2 prosenttia vuonna 2016 ja se heikentyi 1,6 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Heikentymisen sai aikaan lainamäärän kasvu vuonna 2016.

Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden ikä, käyttöomaisuuden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Suhteellisen velkaantuneisuuden tunnuslukua voidaan pitää heikkona, jos se on yli 50 prosenttia. Mitä pienempi ko. tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Mikkelin kaupungin suhteellinen velkaantuneisuusprosentti on 62,2 prosenttia vuonna 2016 eli tunnusluku on heikko. Suhteellinen velkaantuneisuus kasvoi 3 % prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Suhteellinen velkaantuneisuus oli koko maan kunnissa keskimäärin 54,8 prosenttia vuonna 2015 ja se kasvoi 2,8 prosenttiyksikköä vuodesta 2014. Uuden kuntalain 118 §:n arviointiin johtava suhteellisen velkaantuneisuuden kriteeri täyttyy, kun tunnusluku on kahdessa peräkkäisessä tilinpäätöksessä yli 50 prosenttia; tältä osin Mikkelin kaupungin osalta arviointikriteeri täyttyy selvästi.

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkoilla, osto- ja siirtovelloilla sekä muilla velloilla. Mikkelin kaupungin lainamäärä oli 200,7 miljoonaa euroa vuonna 2016. Lainamäärä kasvoi 19,1 miljoonaa euroa vuodesta 2015. Toisaalta kassavarat kasvoivat 7,6 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättämispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä. Mikkelin kaupungin lainakanta asukasta kohden oli 3.683 euroa/ asukas, jossa nousua 359 euroa/ asukas vuodesta 2015. Lainakanta asukasta kohden oli alustavien tilinpäätöstietojen mukaan koko maan kunnissa keskimäärin noin 2.930 euroa/asukas ja Etelä-Savossa noin 3.165 euroa/asukas vuonna 2015. Mikkelin kaupungin lainamäärä tulee nousemaan 250 miljoonaan euroon vuoteen 2020 mennessä, jonka jälkeen lainamäärää on kyettävä selvästi alentamaan.

Kaavio 1 Lainakannan kehitys vuosina 2007 - 2016

Kaavio 2 Omavaraisuusasteen kehitys vuosina 2007 - 2016

Tase ja sen tunnusluvut

Eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä 1 000 euroina

VASTAAVAA	31.12.2016	31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	2 134	1 017
Ennakkomaksut	-827	722
	1 307	1 739
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	93 172	93 374
Rakennukset	149 014	145 535
Kiinteät rakenteet ja laitteet	62 244	60 749
Koneet ja kalusto	5 575	6 118
Muut aineelliset hyödykkeet	597	597
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	24 905	19 283
	335 507	325 656
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	78 367	78 372
Muut lainasaamiset	24 207	24 895
Muut saamiset	1 788	1 738
	104 362	105 005
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	953	973
Muut toimeksiantojen varat	67	69
	1 020	1 042
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	73	58
Muu vaihto-omaisuus	1 560	227
	1 633	285
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	253	412
Lainasaamiset	1 210	1 265
Muut saamiset	4	4
	1 467	1 681
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	7 434	7 828
Lainasaamiset	1 071	2 288
Muut saamiset	4 565	3 001
Siirtosaamiset	6 932	5 981
	20 002	19 097
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	20	20
Rahat ja pankkisaamiset	15 526	7 965
VASTAAVAA YHTEENSÄ	480 844	462 491

VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	153 857	153 857
Arvonkorotusrahasto	53 962	54 350
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	5 865	12 448
Tilikauden yli-/alijäämä	2 128	-6 583
	<u>215 812</u>	<u>214 072</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	2 951	2 164
Vapaaehtoiset varaukset	2 783	3 888
	<u>5 734</u>	<u>6 052</u>
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	64	47
Muut pakolliset varaukset	2 538	2 925
	<u>2 602</u>	<u>2 972</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	1	1
Lahjoitusrahastojen pääomat	2 827	2 398
Muut toimeksiantojen pääomat	359	449
	<u>3 187</u>	<u>2 847</u>
VIERAS PÄÄOMA		
<i>Pitkäaikainen</i>		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	94 943	71 672
Lainat julkisyhteisöiltä	2 918	3 097
Saadut ennakot	280	420
Muut velat	3 443	3 231
Siirtovelat	686	1 183
	<u>102 270</u>	<u>79 603</u>
<i>Lyhytaikainen</i>		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	86 073	96 373
Lainat julkisyhteisöiltä	178	172
Lainat muilta luotonantajilta	16 586	10 241
Saadut ennakot	1 242	1 593
Ostovelat	22 822	22 799
Muut velat	6 287	6 895
Siirtovelat	18 051	18 872
	<u>151 239</u>	<u>156 945</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	480 844	462 491

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	46,20	47,80
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	62,2	59,2
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	7 993	5 865
Kertynyt yli-/alijäämä, €/ asukas	147	107
Lainakanta 31.12. , 1000 €	201	182
Lainakanta 31.12., €/asukas/1000€	4	3
Lainasaamiset, 1000 €	24 207	24 895
Asukasmäärä	54 494	54 630

Omavaraisuusaste, %

=100*(Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

=100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

=Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

=[Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)]/Asukasmäärä

Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Kokonaistulot ja menot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja joissa liikelaitokset ja muut taseyksiköt on yhdistelty rivi riviltä.

Kokonaistulo ja -meno- käsitteet kattavat laskelmissa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Valtionosuudet merkitään tuloihin tulonvähennyksenä silloin, kun niiden määrä on negatiivinen. Vähennyseriä tuloissa ovat lisäksi pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja menoissa valmistus omaan käyttöön, pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot ja pakollisten varausten muutos silloin, kun varausten määrä on tilikaudella kasvanut.

Lyhytaikaisten lainojen ja oman pääoman muutokset esitetään kumpikin nettoeränä joko tulona tai menona.

Kokonaistulot- ja menot

Tulot	M€	%	Menot	M€	%
Toiminta			Toiminta		
Toimintatuotot	84,7	19,16	Toimintakulut	389,7	88,91
Verotulot	198,6	44,93	- Valmistus omaan käyttöön	0,6	0,14
Valtionosuudet	111,5	25,23	Korkokulut	0,9	0,21
Korkotuotot	1,8	0,41	Muut rahoituskulut	2,7	0,62
Muut rahoitustuotot	5,0	1,13	Tulorahoituksen korjauserät	3,6	0,82
Satunnaiset tuotot	0,0	0,00	Pakollisten varausten muutos		
Tulorahoituksen korjauserät			- Pakollisten varausten lis. (+), väh. (-)	0,0	0,00
			- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden		
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	3,6	0,81	luovutustappiot	0,0	0,01
Investoinnit			Investoinnit		
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1,2	0,27	Investointimenot	28,5	6,50
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3,4	0,77			
Rahoitustoiminta			Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennykset	1,2	0,27	Antolainasaamisten lisäykset	0,5	0,11
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	40,0	9,05	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	11,8	2,69
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	-9,0	-2,04	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0,0	0,00
Oman pääoman lisäykset	0,0	0,00			
Kokonaistulot yhteensä	442,0	100,00	Kokonaismenot yhteensä	438,3	100,00

Laskelma sisältää vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Liikelaitokset yhdistelty rivi riviltä.

"Lyhytaikaiset lainat" ja "Oman pääoman muutokset" nettoeränä joko tulona tai menona.

Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne, ohjaus ja valvonta

Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat tytäryhteisöt muodostavat kuntakonsernin, jossa on yhteensä 13 merkittävää osakeyhtiötä, 12 asunto- tai kiinteistöyhtiötä ja kolme säätiötä, jotka katsotaan omistussuhteeltaan tai määräysvallan kautta kuuluvan konsernin tytäryhtiöksi tai -yhteisöksi. Kaupungilla on myös omistusta 15 osakkuusyhteisössä ja viidessä kuntayhtymässä.

- Peruskaupunki (1 kpl)
- Liikelaitokset (2 kpl)
- Tytäryhtiöt pl. asuntoyhtiöt (13kpl)
- Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt (9 kpl)
- Osakkuusyhtiöt (14 kpl)
- Kuntayhtymät (5 kpl)
- Merkittävimmät säätiöt, joissa Mikkelin kaupunki on mukana (3 kpl)

Konsernirakenteen viimeisimmät muutokset

Etelä-Savon työterveys Oy:n ja Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:n tavoitteet esitettiin ensimmäisen kerran vuodelle 2016. Etelä-Savon työterveys liikelaitos lakkautettiin ja sen toiminta siirrettiin vuoden 2015 alussa liiketoimintasiirtona kaupungin 100- prosenttisesti omistamalle Etelä-Savon Työterveys Oy:lle. Kehitysyritysrakenteen selvitystyön perusteella Mikkelin Seudun elinkeinoyhtiö Miset Oy:n sulautuessa Miktech Oy:öön 31.5.2015 syntyi Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy.

Konsernirakenteessa vuonna 2016 tapahtuneet muutokset ovat BioSairila Oy:n ensimmäisen toimintavuoden käynnistyminen sekä Kiinteistöosakeyhtiö Kyyhkylän osakkeiden ostaminen Kyyhkylä-säätiöltä Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n 100 % omistaman Kiinteistöosakeyhtiö Kyyhkylän lukuun (kv 13.6.2016 §83 ja kv 14.11.2016 §132) sekä YIT Kuntatekniikka Oy:n hyväksytty liiketoimintakauppa (kv 14.11.2016 §133). Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:n 100 % omistaman tytäryhtiö Miktech Consulting Oy:n myynnistä tehtiin päätös joulukuussa (kv 19.12.2016 § 148).

Tytäryhteisöt	Kaupunki	Konserni
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)		100,00 %
- Huippuenergia Oy		100,00 %
- ESE-Tekniikka Oy		100,00 %
- ESE-Verkko Oy		100,00 %
- Haukivuoren Lämpö		100,00 %
- OOOEse, Venäjä		100,00 %
- OOOEse Ruskij Les		100,00 %
- Biohauki Oy		54,34 %
- Biosairila OY		30,00 %
Etelä-Savon Työterveys Oy	100,00 %	
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	100,00 %	
Metsäsairila Oy	100,00 %	
- Biosairila Oy		50 %
Mikalo Oy	100,00 %	
- Kiint. Oy Nuottapuisto (yhdistellään kaupunkiin)		70,00 %
Mikkelin Asumisoikeus Oy	100,00 %	
Mikkelin Opiskelija-Asunnot Oy	100,00 %	
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy		100,00 %
Mikkelin Jäähalli Oy	74,88 %	89,10 %
Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy	79,80 %	
Etelä-Savon Koulutus Oy	62,50 %	
YIT Kuntatekniikka Oy	60,00 %	
Mikkelin Ravirata Oy	52,70 %	
Mikkelin Matkailu Oy (ei toimintaa)	100,00 %	
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt	Kaupunki	Konserni
As Oy Pirttitie III		100,00 %
Kiint.Oy Jääkärintie 31 (Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %
As Oy Tuppuraa	97,00 %	
As Oy Hirvipari	95,69 %	
Kiint.Oy TeknoGraani (Kiinteistökehitys Naistinki Oy ja Etelä-Savon energia omistavat)		75,64 %
As Oy Mikkelin Nuottapuisto (Mikalon tytär)		70,00 %
As Oy Mikkelin Hauki-Koivikko	70,00 %	
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	70,00 %	
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	66,70 %	
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1		58,63 %
Mikkelin Arkistotalo Oy	56,00 %	
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli		51,56 %

Kuntayhtymät	Kaupunki	Konserni
Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	72,30 %	
Etelä-Savon Sosiaali- ja terveystalouden ky (konserni)	57,42 %	
Etelä-Savon Maakuntaliitto	33,02 %	
Vaalijalan kuntayhtymä	12,80 %	
Itä-Suomen Päihdehuollon ky	6,79 %	

Osakkuusyhteisöt	Kaupunki	Konserni
Kiint.Oy Suksimäki (Mikalo Oy omistaa)		50,00 %
Kyyhkylän Asuntolat Oy	49,20 %	
Kiint.Oy Vaahteranlehti	48,99 %	
Kiint.Oy Otavan Ketola	47,26 %	
Mikkelin Pesula Oy	42,86 %	
Kiint.Oy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	41,02 %	
As Oy Mikkelin Lehmusrivi	40,60 %	
Etelä-Savon Kaapelitelevisio (ei toimintaa)	36,80 %	
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	35,80 %	
Mikkelin Mikaeli Oy	33,33 %	
Kiint.Oy Kattilansillan kauppakeskus	32,11 %	
As Oy Partinkartano	30,64 %	
Kiint.Oy Kyyhkylä (Naistinki omistaa)		30,00 %
Kiint.Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	21,24 %	
Kiint. Oy Mikkelin Torikioski	17,70 %	44,30 %

Säätiöt, joissa Mikkelin kaupunki on mukana

Haukivuoren Vanhustentalosäätiö

Kyyhkylä- säätiö

Suomen elinkeinoelämän keskusarkiston säätiö

Omistusyhteisyyttä pidetään osakkuusyhteisönä, jos kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteisyyteen osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Kaupungilla voi olla huomattava vaikutusvalta ja mahdollisuus vaikuttavat yhteisön taloudellisten ja operatiivisten päätösten tekemiseen, mutta sillä ei ole konsernisuhteelle ominaista määräysvaltaa.

Konserniohjaus ja omistajapolitiikka

Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Omistajaohjaus on kaupungin edustajien päätösvallan käyttöä, käytön ohjaamista yhtiökokouksissa tai vastaavissa elimissä sekä muita toimintoja, joilla kunta osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin.

Mikkelin kaupungin tytäryhteisöjen tavoitteet määritellään vuosittain kaupungin talousarviossa. Yhteisöjen tavoitteet valmisteellaan yhteistyössä tytäryhtiön ja yhteisön konsernivaikuttajien kanssa. Konsernitavoitteiden toteutumisesta raportoidaan elinvoima- ja konsernijaostolle vuosittain siten, että kaupungin seuraavan vuoden talousarvion tavoitteiden määrittelyssä voidaan huomioida kuluva vuoden tavoitteiden toteutuminen. Valtuusto arvioi konsernin tavoitteiden toteutumista vuosittain tilinpäätöksissä. Lisäksi keskeisimmät konserniyhteisöt raportoivat toimintaansa, talousarvion tavoitteiden toteutumista ja muita ajankohtaisia aiheita kerran vuodessa konserni- ja elinvoimajaoston kokouksissa. Kaupunginhallitus antaa konsernitiilinpäätöksen yhteydessä tiedot kaupunginvaltuustolle konsernin toiminnasta ja taloudesta. Konsernin strategiasta johdetut tavoitteet riittävät konsernin ja sen tyttärien menestykselliseen johtamiseen. Arviointi perustuu konsernin toiminnasta ja taloudesta saatuihin tietoihin.

Mikkelin kaupunginvaltuusto päätti omistajapolitiittisista linjauksista 20.2.2017 § 15. Omistajapolitiikka koostuu erityisesti omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä konserniohjauksesta. Omistajapolitiittisissa linjauksissa määritellään omistukselle asetettavat tuotto- ja muut tavoitteet sekä omaisuuden käytöstä vastuussa olevat tahot. Samoin määritellään miten seuranta ja raportointi on järjestetty. Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki pyrkii pääoman ja omaisuuden tehokkaaseen käyttöön; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kunnan pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan hyvän kuntatalouden. Omistuksille on kaupungin talousarviossa määritetty yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet.

Valtuustostrategiaan on määritelty, että elinkeinopolitiikallaan kaupunki mahdollistaa työllisyyden, laadukkaat palvelut ja kaupungin elinvoimaisuuden. Kaupungin kehittämisen välineitä ovat sijoitukset elinkeinojen kehittämiseen, työllisyyttä tukeviin tai asukkaiden viihtyvyyttä lisääviin kohteisiin. Sijoituksia ovat elinkeinopolitiittinen toimitilarakentaminen sekä asuntorakentaminen, panostus teknisiin verkostoihin taikka välitön mukanaolo yritystoiminnassa. Näiden osalta yksityiskohtaisempia omistajapolitiittisia linjauksia sisältyy talousarvioon ja yksittäisiin investointipäätöksiin.

Mikkelin kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 23.5.2016 § 57 kaupungin konserniohjeen, jossa on määritelty konsernin

johtosuhteet ja johtamisen säännöt. Kaupungin johtoryhmän 5.9.2014 tekemän päätöksen mukaisesti kaupunginjohtaja on perustanut konserniohjausryhmän. Konserniohjausryhmä on valmistellut Mikkelin kaupunkikonsernin konserniohjeen päivittämistä. Konserniohje koskee kaupunkikonserniin kuuluvia tytäryhteisöjä. Konserniohjeella on tarkoitus yhtenäistää ohjausta, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä ja tehostaa tiedonkulkua. Kaupunginhallitus on 22.6.2009 § 334 päättänyt konserniohjauksen periaatteista, joiden mukaan konserniohjauksen ja -valvonnan käytännön järjestämiseksi on tarkoituksenmukaista, että valvonta- ja seurantavastuu delegoidaan kaupungin johtoryhmään kuuluville viranhaltijoille. Konsernivastuuhenkilöt on nimetty yhteisöittäin. Uusimman delegointipäätöksen on tehnyt konserniohjeen nojalla kaupunginjohtaja vuonna 2016.

Sijoitukset kuntayhtymiin ja muihin yhteisöihin palvelevat suoranaisesti kaupungin vastuulla olevaa palvelutuotantoa tai kaupungin kehittämistä. Tällaiset sijoitukset ovat perus-, osake- tai osuuspääomasijoituksia kuntayhtymiin, osakeyhtiöihin tai osuuskuntiin, antolainat näille yhteisöille tai rahoitusosuuksia nimettyihin investointikohteisiin tai hankkeisiin. Sijoitusten tarkoitus voi olla myös kaupungin taseen keventäminen siirtämällä kiinteistöjä, muita tuotantovälineitä ja myös velkoja kaupungilta jonkun toisen yhteisön omistukseen ja vastuulle. Omistajapolitiisissa linjauksissa otetaan kantaa myös sijoituksiin ja niiden määrään omistajan näkökulmasta.

Konsernivalvonta ja riskienhallinta

Kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä selkoa, miten konsernivalvonta on kuntakonsernissa järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten konsernivalvontaa on mainituilla kohdealueilla tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella. Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti. Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kuntakonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa sekä lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan sekä omaisuus ja voimavarat turvataan.

Kuntalakiin vuoden 2015 aikana tehdyillä muutoksilla on uudistettu, laajennettu ja selkeytetty erityisesti omistajapolitiikan ja konsernijohtamisen säännöksiä. 1.6.2017 voimaan tulevat uudet säännökset terävöittävät kunnan toiminnan strategista johtamista, omistajaohjausta sekä riskienhallinnan ja arvioinnin merkitystä. Kuntaliitto on antanut uuteen Kuntalakiin perustuvan ja sitä täydentävän johtamissuosituksen kuntakonserneille. Kaupungin hankintatoiminnan yhteiset periaatteet ja kriteerit on hyväksytty kaupunginhallituksessa 24.11.2014 §429 ja hankintasäännön päivitys 2.5.2016 §149. Uusi konserniohje hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 23.5.2016 §57. Mikkelin kaupunginhallitus on hyväksynyt Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen, joka koskee myös konserniyhtiöitä, 2.5.2016 §148. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännöt vaihtelevat yhtiöstä riippuen. Käytäntöjen kartoitus- ja yhtenäistämistyötä jatketaan.

Konsernituloslaskelman analysointi

Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös (Kuntalaki 410/2015§ 114). Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin kunnan tilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Kuntayhtymän tilinpäätös yhdistellään jäsenkunnan konsernitilinpäätökseen. Kunnan, jolla ei ole tytäryhteisöjä, mutta joka on jäsen kuntayhtymässä tai liikelaitoskuntayhtymässä, tulee sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot.

Edellisten tilikausien tietojen vertailukelpoisuus

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimista koskevaa uusittua yleisohjetta sovelletaan vuodelta 2015 laadittavaan tilinpäätökseen. Poistoeron ja vapaaehtoisten varausten käsittelytavan muutoksesta johtuen konsernin vertailutietoja vuoden 2014 osalta on muutettu, tulosvaikutus on +3,26 milj. euroa.

Konsernin tilikauden yli/alijäämä

Milj. euroa	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Konsernin toimintakate	270,1	282,4	280,1
Konsernin vuosikate	51,1	45,9	51,5
Konsernin korkomenot	5,3	4,2	4,9
Poistot	42,5	41,5	41,5

Konsernin toimintatuotot olivat 253,7 miljoonaa euroa ja toimintakulut 533,9 miljoonaa euroa. Konsernin toimintakate oli -280,1 miljoonaa euroa. Mikkeli konsernin vuosikate oli 51,5 miljoonaa euroa vuonna 2016, kun se oli 45,9 miljoonaa euroa vuonna 2015. Vuonna 2016 konsernin vuosikate kasvoi 5,6 miljoonaa euroa, kaupungin vuosikate kasvoi 7,5 miljoonaa euroa.

Konsernin korkomenot ovat 4,9 miljoonaa euroa, jossa ei ole mukana lainojen suojauksia korkojohdannaisilla. Korkomenot ovat nousseet 0,7 milj. euroa vuodesta 2015. Konsernin (pl. kaupunki) rahoitus on painottunut enemmän kiinteisiin lainakorkoihin. Esimerkiksi kiinteistötoiminnassa kiinteät korot ovat luontaisia, koska tulovirrat eivät korreloi taloussuhdanteita. Konsernin suunnitelman mukaiset poistot olivat 41,5 miljoonaa euroa, josta Mikkelin kaupungin osuus oli 17,3 miljoonaa euroa. Konsernituloslaskelma osoittaa 7,6 milj. euroa ylijäämää, johon sisältyy Mikkelin kaupungin ylijäämä 2,1 miljoonaa euroa. Muiden konserniosien tilikauden tulososuus muodostui siten ylijäämäiseksi 5,5 miljoonaa euroa. Konsernin tilikauden ylijäämä oli Mikkeliissä 2,1 miljoonaa euroa vuonna 2015, eli konsernin tulosityky parantui 5,5 miljoonaa euroa.

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

tuhansin euroin

	01.01.-31.12.2016		01.01.-31.12.2015	
Toimintatuotot		253 655		245 585
Toimintakulut		-533 898		-528 406
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)		168		386
Toimintakate		-280 075		-282 435
Verotulot		196 606		197 227
Valtionosuudet		141 338		136 132
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	495		549	
Muut rahoitustuotot	793		1 961	
Korkokulut	-4 852		-4 239	
Muut rahoituskulut	-2 774	-6 338	-3 301	-5 030
Vuosikate		51 531		45 894
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-41 517		-41 460	
Tilikauden yli- ja alipariarvot	-25		20	
Arvonalentumiset	0	-41 542	0	-41 440
Satunnaiset erät		14		0
Tilikauden tulos		10 003		4 454
Tilinpäätössiirrot		-88		-81
Tilikauden verot		-1 244		-1 189
Laskennalliset verot		-664		-505
Vähemmistöosuudet		-407		-602
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		7 600		2 077
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2016		2015	
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	47,5		46,5	
Vuosikate/Poistot, %	124,0		110,7	
Vuosikate, euroa/asukas	945,6		840,1	
Asukasmäärä	54 494		54 630	

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100*Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate prosenttia poistoista

=100 * Vuosikate/Poistot

Vuosikate euroa/asukas

Konsernin rahoituslaskelman analysointi

Konsernin toiminnan rahavirta oli 48,7 miljoonaa euroa. Konsernin toiminnan rahavirran kehitys on heikentynyt edellisestä vuodesta. Konsernin investointimenot olivat 82,9 miljoonaa euroa, mikä nousi edellisestä vuodesta 27,7 miljoonaa euroa. Investoinneista 28,5 miljoonaa euroa eli 34 prosenttia oli Mikkelin kaupungin investointeja. Konsernin muiden yhteisöjen investoinnit olivat siten 54,4 miljoonaa euroa. Muiden konserniin kuuluvien yhteisöjen investoinnit nousivat edellisvuodesta 24,3 miljoonaa euroa.

Konsernin investointien tulorahoitusprosentti oli 60,8 % vuonna 2016 heikentyen 21,4 prosenttiyksikköä vuodesta 2015. Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti oli 70,1 % kun se vuonna 2015 oli 47,2 % eli paremmalla tasolla. Konsernin lainahoitokate oli 1,5 milj. euroa vuonna 2015, kun se oli 1,4 milj. euroa vuonna 2015. Investointien tulorahoituksen osuus on kyettävä pitämään korkealla tasolla lainamäärän kasvun hillitsemiseksi.

Milj. euroa	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Toiminnan rahavirta	45,0	43,3	48,7
Konsernin investointimenot	56,5	55,2	82,9
Konsernin investointien tulorahoitusprosentti	86,6 %	82,2 %	60,8 %
Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti	94,1 %	47,2	70,1
Konsernin lainanhoitokate	1,3	1,4	1,5

Konsernin rahoituslaskelma

Tuhansin euroin

	31.12.2016	31.12.2015
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	51 531	45 893
Satunnaiset erät	14	0
Tilikauden verot	-1 244	-1 189
Tulorahoituksen korjauserät	-1 631	-1 379
	48 670	43 325
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-82 948	-55 217
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 822	615
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	17 596	5 497
Toiminnan ja investointien rahavirta	-14 860	-5 780
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-76	-59
Antolainasaamisten vähennykset	1591	484
Lainakannan muutokset	1515	425
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	81 170	22 444
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-33 279	-32 152
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-16 596	18 330
	31 295	8 622
Oman pääoman muutokset	-488	-192
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	364	64
Vaihto-omaisuuden muutos	-476	2 391
Saamisten muutos	-6 254	-1 672
Korottomien velkojen muutos	479	898
Rahoituksen rahavirta	26 435	10 536
Rahavarojen muutos	11 575	4 756
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	38 905	27 329
Rahavarat 1.1.	27 329	-22 547
Valuuttakurssien muutosten vaikutus	1	
	11 575	4 782
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Investointien tulorahoitus, %	-60,8	82,2
Lainanhoitokate	1,5	1,4
Kassan riittävyys, pv	21,7	16,0
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä viideltä vuodelta, euroa	-59543,0	-63424,6
Asukasmäärä	54 494	54 630

Investointien tulorahoitus

100*Vuosikate/Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman pysyvien vastaavien investointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

365*Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta-välitulos tilin-päätösvuodelta ja neljältä edelliseltä

Konsernitaseen analysointi

Edellisten tilikausien tietojen vertailukelpoisuus

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimista koskevaa uusittua yleisohjetta sovellettiin vuoden 2015 tilinpäätökseen. Poistoeron ja vapaaehtoisten varausten käsittelytavan muutoksesta johtuen konsernin vertailutietoja vuoden 2014 osalta on muutettu. Poistoeron ja vapaaehtoisten varausten käsittelytavan muutoksesta johtuen vuoden 2014 vertailutieto vuoteen 2015 verrattuna oman pääoman osalta kasvoi noin 33,7 milj. euroa. Kunnan taseessa oleva poistoero ja vapaaehtoiset varaukset merkittiin vuoden 2015 konsernitilinpäätöksessä omaan pääomaan, tytäryhteisöjen poistoerot ja vapaaehtoiset varaukset merkittiin konsernitaseeseen jaettuna omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Vuoden 2016 tilinpäätökseen on sovellettu vuoden 2015 ohjeistusta, joten vuodet 2015 ja 2016 ovat keskenään vertailukelpoisia.

Taseen sisältö

Konsernin rahoituksen rakennetta kuvataan, samoin kuten kunnalla, taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta, joiden avulla voidaan arvioida keskeisesti konsernin taloudellista asemaa. Konsernin taseen loppusumma on 889,8 miljoonaa euroa, kun se edellisenä vuonna oli 845,8 miljoonaa euroa. Taseen loppusumma lisääntyi 44,0 miljoonaa euroa eli noin 4,9 prosenttia.

Taseen erät

Taseen vastaavaa puolella merkittävin eräkokonaisuus on pysyviin vastaaviin kuuluva aineelliset hyödykkeet, jotka ovat 737,9 miljoonaa euroa eli 83,0 % taseen loppusummasta. Pysyvät vastaavat kasvoivat 27 miljoonaa euroa edellisvuodesta eli 3,6 %. Aineettomien hyödykkeiden kasvu tilikauden aikana oli noin 1,1 miljoonaa euroa. Vastaavasti vaihto-omaisuuden määrä pieneni noin 0,5 miljoonaa euroa. Rahat ja pankkisaamiset kasvoivat 12,3 miljoonaa euroa, josta kaupungin kasvun osuus oli 7,5 milj. euroa. Taseen vastattavaa puolella oma pääoma oli 284,6 miljoonaa euroa. Vieraan pääoman määrä oli 582,3 miljoonaa euroa, joka lisääntyi kokonaisuutena 35,2 miljoonaa euroa vuodesta 2015. Pitkäaikaisen vieraan pääoman määrä kasvoi tilikauden aikana 39,9 milj. euroa ja lyhytaikaisen vieraan pääoman määrä pieneni 5,2 milj. euroa.

Alijäämän kattamisvelvollisuus kuntakonsernissa

Kuntalain 110 § mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Lähtökohta on, että 110 §:n 3 momentissa säädettyä velvollisuutta kattaa kunnan taseeseen kertynyt alijäämä enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien sovelletaan ensimmäisen kerran tilikauden 2015 tilinpäätöksessä taseeseen kertyneeseen alijäämään. Mainitun tilikauden taseeseen kertynyt alijäämä tulee siten kattaa viimeistään vuoden 2020 tilinpäätöksessä.

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste mittaa kuntakonsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä omista sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Mikkelin konsernin omavaraisuusaste oli 33,3 prosenttia vuonna 2016, kun se oli 34,2 prosenttia vuonna 2015. Kuntakonsernien keskimääräinen omavaraisuusaste oli Suomessa keskimäärin 42,4 prosenttia vuonna 2015.

	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Konsernin absoluuttinen lainakanta (milj. euroa)	434,4	443,0	476,9
Konsernilainat euroa / asukas	7 954	8 111	8752
Konsernin kertyneet ylijäämät euroa / asukas	1 015*	1 053	1184
Poistot (milj. euroa)	42,5	41,5	41,5

* poistoeron ja vapaaehtoisten varausten käsittelytavan muutoksesta johtuen konsernin ylijäämä vertailuvuodelta 2014 kasvoi 617 euroa/ asukas

Mikkelin konsernin absoluuttinen lainakanta oli 476,9 miljoonaa euroa vuonna 2016 kun se oli 443,0 miljoonaa euroa vuonna 2015. Vuonna 2014 konsernin lainakanta oli 434,4 miljoonaa euroa. Konsernin lainat olivat 8.752 euroa/asukas, kun ne olivat 8111 euroa/ asukas vuonna 2015. Konsernin lainamäärä on noussut viime vuosina selvästi. Kuntakonsernien lainakanta oli keskimäärin Suomen kunnissa 5.975 euroa/ asukas vuonna 2015. Mikkelin konsernin kertyneet ylijäämät olivat 1.184 euroa/ asukas vuonna 2016, kun kertyneet ylijäämät edellisvuonna olivat 1.053 euroa/asukas. Poistoeron ja vapaaehtoisten varausten käsittelytavan muutoksesta johtuen konsernin ylijäämä vertailuvuodelta 2014 kasvoi 617 euroa/ asukas, alkuperäinen ylijäämä oli 398 euroa/ asukas. Suomessa kuntakonsernien keskimääräinen ylijäämä taseessa oli 1.694 euroa/ asukas vuonna 2015.

Konsernin kriisikuntakriteerit

Uuden kuntalain mukaiset kriisikuntakriteerit tullaan ottamaan käyttöön kahdessa vaiheessa. Kriteeriä 1 sovelletaan vuoden 2015 tilinpäätöksestä alkaen ja muita kriteerejä vuoden 2017 tilinpäätöksestä alkaen. Mikkelin kaupungissa on ennakolta tarkasteltu kaupunkikonsernin tunnuslukujen kehittymistä ja tulevaisuuden näkymiä uusien kriisikuntakriteerien valossa. Vuosien välinen vertailu ei ole täysin aukotonta konsernirakenteessa tapahtuneiden muutosten johdosta. Luvuista voidaan kuitenkin lukea, että pääosin kriteerit eivät täyty. Sen sijaan Mikkelin kaupunkikonsernin lainamäärä ylittää selvästi kriisikuntakriteerin, myös kunnallisveroprosentti on vuodelle 2017 tehdyn korotuksen jälkeen hyvin lähellä kriisikuntakriteeriä.

Uudet kriisikuntakriteerit ovat:

1. Peruskunta ei pysty kattamaan taseeseensa kertynyttä alijäämää neljässä vuodessa.
2. Tai kuntakonsernilla on kertynyttä alijäämää yli 1.000 euroa asukasta kohden viimeisessä tilinpäätöksessä ja sitä edeltävässä vähintään 500 euroa.
3. Tai kaikki neljä seuraavista kriteereistä täyttyy kahden peräkkäisen vuoden aikana:
 - Kuntakonsernin vuosikate on negatiivinen.
 - Kunnan tuloveroprosentti on +1 prosenttiyksikköä yli kuntien keskiarvon.
 - Kuntakonsernin asukasta kohden laskettu lainamäärä ylittää 50 prosentilla maan keskiarvon.
 - Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus on yli 50 prosenttia.

Taseen alijäämä on katettava neljän (4) vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta seuraavan vuoden alusta lukien:								
	Raja-arvo	Mikkeli 2014	Mikkeli 2015	Mikkeli 2016	Konserni 2014	Konserni 2015	Konserni 2016	Arvio
Alijäämien kattaminen (ylijäämät milj.)	katettava 4 vuodessa	12,4	5,9	8	55,4	57,5	56,9	+
Kuntakonsernin taseen ali-/ ylijäämä ja	-1000 eur/ as.	228	107	147	1015	1053	1184	+
Taseen ali-/ ylijäämä ed. vuosi	-500 eur/ as.	159	228	107	335**	1015	1053	+
Rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat tunnusluvut eivät saa ylittyä kahtena vuonna peräkkäin:								
	Raja-arvo	Mikkeli 2014	Mikkeli 2015	Mikkeli 2016	Konserni 2014	Konserni 2015	Konserni 2016	Arvio
1. Vuosikate	Negatiivinen	23,5	11,6	19,1	51,2	45,9	51,5	+
2. Veroprosentti 1 % yli kuntien KA	Yli 20,86 %	20 %	20 %	20 %				+
3. Suhteellinen velkaantuneisuus %	Yli 50 %	56,40 %	59,20 %	62,25	91,9 %	94,1 %	98,1 %	-
4. Kaupunkilainamäärä 50 % yli kuntien KA*	Yli 4252,5 euroa/ as.	3142	3324	3683				+
5. Konsernilainamäärä 50 % yli kuntien KA*	Yli 8.962,5 euroa/ as.				7954	8111	8752	+

* Lainamäärät kaupungissa ja konsernissa on laskettu kuntien vuoden 2015 lainakeskiarvojen perusteella

** Ei vertailukelpoinen, koska poistoeron ja vapaaehtoisten varausten käsittelyä on muutettu.

Konsernitase (lyhyt) ja sen tunnusluvut

1000 euroa

VASTAAVAA

	31.12.2016	31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	2 414	2 757
Konserniliikearvo	255	311
Muut pitkävaikutteiset menot	3 695	2 794
Ennakkomaksut	-827	726
	5 538	6 588
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	100 655	100 868
Rakennukset	433 549	425 639
Kiinteät rakenteet ja laitteet	71 944	70 855
Koneet ja kalusto	76 980	77 199
Muut aineelliset hyödykkeet	4 128	4 469
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	50 625	31 864
	737 881	710 893
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	9 465	8 784
Osakkeet ja osuudet	9 742	9 830
Joukkovelkakirjasaamiset	0	0
Muut lainasaamiset	25 081	25 438
Muut saamiset	1 291	2 450
	45 579	46 502
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	2 623	2 053
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	7 759	7 283
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	3 043	2 819
Lyhytaikaiset saamiset	48 456	42 291
	51 499	45 110
Rahoitusarvopaperit	2 339	2 979
Rahat ja pankkisaamiset	36 565	24 350
VASTAAVAA YHTEENSÄ	889 783	845 758
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	153 857	153 857
Arvonkorotusrahasto	60 289	60 677
Muut omat rahastot	5 941	5 889
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	56 937	55 447
Tilikauden yli- / alijäämä	7 600	2 077
	284 624	277 946
VÄHEMMISTÖOSUUS	10 629	10 272
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	64	47
Muut pakolliset varaukset	7 191	6 368
	7 255	6 415

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	4 846	3 913
KONSERNIRESERVI	56	68
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	354 484,00	312 198
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	17 677,00	19 561
Lyhytaikainen korollinen pääoma	122 439,00	130 879
Lyhytaikainen koroton pääoma	87 773,00	84 506
	<u>582 373</u>	<u>547 144</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	889 783	845 758

KONSERNIN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	33,3	34,2
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	98,1	94,1
Kertynyt yli-/ alijäämä 1000 €	64 536,8	57 523,7
Kertynyt yli-/ alijäämä euroa/ asukas	1184,0	1053,0
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	476 922,9	443 077,1
Konsernin lainat, euroa/asukas, 1000 €	8 752	8 111
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	25 081	25 438
Kunnan asukasmäärä	59 454	54 630

Omavaraisuusaste, %

= 100 x (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)
/ (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

=100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

=(Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä))/Asukasmäärä

Konsernin lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Liittymismaksut ja Muut velat)

Konsernin lainat, euroa/asukas

=Lainakanta/asukasmäärä

Konsernin lainasaamiset 31.12.

=Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelyä sekä talouden tasapainottamista koskeviksi toimenpiteiksi.

Kaupunginhallitus esittää tilikaudelle 2016 muodostuneen 2 128 498,20 euron ylijäämän käsittelyksi:

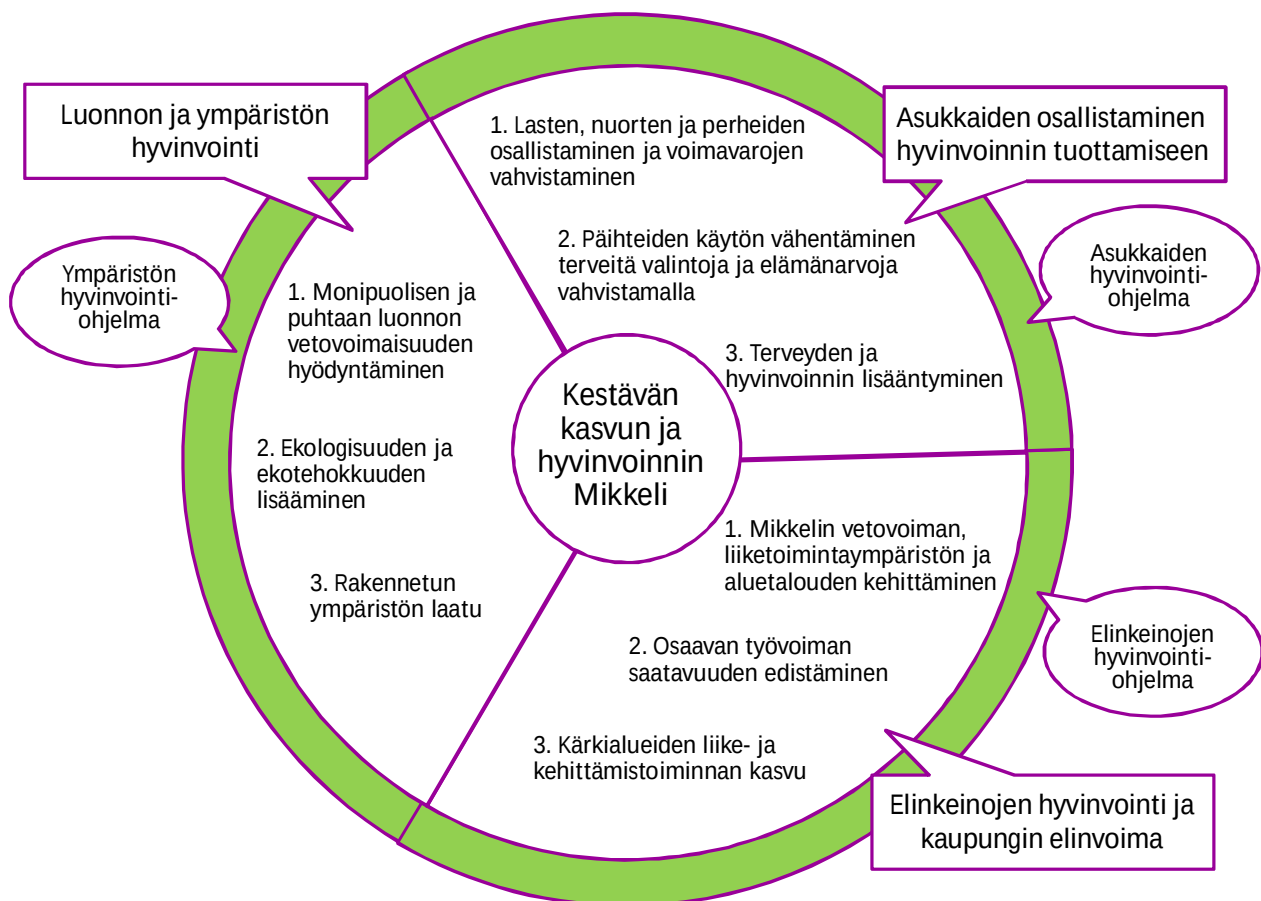
- tilikauden tuloslaskelman tulos ennen varaus- ja rahastosiirtoja 1 810 959,00 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Vesiliikelaitoksen poistoeron vähennys 37 994,78 euroa.
- kirjataan menona suunnitelman mukaan Etelä-Savon pelastuslaitokselle poistoeron lisäys 548 913,50 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Etelä-Savon pelastuslaitokselle poistoeron vähennys 711 651,02 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Mikkelin kaupungin poistoeron vähennys 116 806,90 euroa.
- kirjataan tilikauden ylijäämä 2 128 498,20 euroa tilikauden yli/alijäämän tilille taseeseen.

Ylijäämää on taseessa vuoden 2016 tilinpäätöksen jälkeen 7 993 052,06 euroa.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Kaupungin strategisten tavoitteiden toteutuminen 2016

Mikkelin kaupunkistrategia Kestävän kasvun ja hyvinvoinnin Mikkeli on hyvinvointistrategia ja se tarkastelee hyvinvointia kolmesta näkökulmasta: asukkaiden, elinkeinojen ja ympäristön hyvinvointi. Mikkelin kaupungin strategisia päämääriä on toteutettu kolmen hyvinvointiohjelman kautta:

1. asukkaiden hyvinvointiohjelma
2. elinkeinojen hyvinvointiohjelma
3. ympäristön hyvinvointiohjelma

Strategisia toimenpiteitä ovat laajuudeltaan ja vaikuttavuudeltaan isot kehittämishankkeet tai muut toimenpiteet, jotka tarvitaan strategian toteuttamiseen ja joiden toteuttamiseen osallistuu useampi toimiala. Toimenpiteitä on rajallinen määrä. Päätöksenteon valmisteluvaiheessa tarkastellaan, onko valmisteltavalla päätöksellä vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin tai terveyteen, ympäristöön, elinkeinoihin tai kaupungin elinvoimaan. Mikäli vaikutuksia on, tehdään vaikutusten ennakoarviointi (EVA).

Mikkelin kaupunkistrategian kolmelle hyvinvointinäkökulmalle on kullekin määritelty kolme strategista päämäärää. Päämääriille on asetettu yksityiskohtaisemmat tavoitteet ja mittarit, joilla kehitystä voidaan seurata. Mikkelin kaupungin strategiset hyvinvointiohjelmat on viety Kuntaliiton Sähköinen hyvinvointikertomus- alustalle, jonka kehittämisessä Mikkelin kaupunki on mukana.

Asukkaiden hyvinvointi

Asukkaiden hyvinvointiohjelman päämäärinä ovat:

1. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallistaminen ja voimavarojen vahvistaminen
2. Päihteiden käytön vähentäminen terveitä valintoja ja elämänarvoja vahvistamalla
3. Terveysten ja hyvinvoinnin lisääntyminen

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen osalta toiminnassa on mukana useita verkostoja, jotka toteuttavat yhteen sovittavaa johtamista. Opiskeluhoitoa koordinoi monialainen oppilashuolenpidon ohjausryhmä. Perheneuvo, toimintamallia 0-13-vuotiaalle on suunniteltu sivistystoimen ja sosiaalityön yhteistyönä, tämä ei kuitenkaan toteutunut. Perheitä on kuultu varhaisen tuen toimintamallien kehittämisessä. Neuvolassa ja alakouluilla on käytössä Neuvokas perhe- perheitä osallistava elintapojen tarkastelumalli.

Nuorten Ohjaamo Olkkari- toimintamalli on vakiintunut ja monipuolistunut. Ohjaamo Olkkarissa on kolme uutta nuorten vertaisryhmää (Tatu-ryhmiä, Kulman Kundit, Nuoret äidit). Lisäksi ohjaamo Olkkarissa nuorille on ollut vuoden 2016 aikana tarjolla terveyden-

hoitajan ja opinto-ohjaajan sekä sosiaalisen kuntoutuksen tukea. Terveydenhoitajan toiminta on ollut ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen toimintaa, jossa tunnistetaan ja on tartuttu varhain muun muassa päihteiden käytön, yksinäisyyden, seurustelu- ja muiden sosiaalisten suhteiden haasteisiin sekä mielen hyvinvointiin. Terveydenhoitaja ja opinto-ohjaaja ovat toimineet hankerahoituksella. Etsivät nuorisotyöntekijät on vakinaistettu. Sosiaalisen kuntoutuksen Kuhan selviit- hankkeessa on hyödynnetty luovia menetelmiä nuorten kohtaamisessa rohkaisevin tuloksin. Tajua mut!- järjestelmän avulla on pyritty tavoittamaan nuoret mahdollisimman varhain tarvitsemansa tuen piiriin. Kirjastot ovat tehneet aktiivista yhteistyötä Olkkarin kanssa nuorten lukutaitojen lisäämisessä ja lanseeranneet Kirjastopolun, jossa ohjataan kirjastojen käyttöön, lukemisharrastukseen ja medialukutaitoihin erilaisten, osallistavien tuntimallien kautta. Lisäksi kirjastoissa järjestetään paljon erilaisia mediakerhoja.

Koulukiusaamisen ehkäisyyn ja yksinäisyyden vähentämiseen on kaikilla kouluilla käytössä KiVa- koulumalli ja KaMu- kaveriksi mulle Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa. Kouluilla on aktiivista kerhotoimintaa, jonka suunnittelussa ovat olleet mukana oppilaat ja lastenparlamentti. Kirjasto on ollut mukana yleisten kulttuuripalveluiden hallinnoimassa Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa kerhohankkeessa, jossa on järjestetty elokuvan tekemiseen liittyviä kerhoja Haukivuorella ja Rantakylässä.

Kasvatus- ja opetushenkilöstölle on järjestetty täydennyskoulutusta, muun muassa Lapset puheeksi, kiintymyssuhdekoulutusta, neuropsykiatrinen valmennus ja ART-koulutus sekä varhaiskasvatuksessa osallisuuskoulutusta. Yläkoulujen oppilaat ovat toteuttaneet itse suunnitteleman hyvinvointiprojektin omalla koulullaan Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintakulttuuriavustuksella. Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi myönnettyllä avustuksella on palkattu tsemppari- koulunkäyntiavustajia, jotka ovat järjestäneet muun muassa läksyparkkitoimintaa ja edistäneet välitunti hyvinvointia ja ehkäisseet kiusaamista.

Vuorovaikutus- ja osallisuustaitoihin liittyvää koulutusta ja toimintaa on järjestetty hankerahoituksella. My Space Not Yours- hanke jalkauttaa malleja ehkäistä ja puuttua nuoriin kohdistuvaan seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan. Hankkeessa on toteutettu avainhenkilökoulutukset osalle opiskeluhoitopalveluiden henkilöstöstä, muun muassa kaikille kuraattoreille. Perusopetukseen on kehitetty ja pilotoitu neljä oppimiskokonaisuutta sekä järjestetty koulutukset opettajille oppimateriaalien käyttöönottamiseksi. Työille on aloitettu Bella-ryhmät yläkouluilla, Haukivuorella on pilotoitu vastaavaa ryhmää pojille. Tunnetaitoihin liittyvää osaamista on lisätty terveystietoon, teemat on otettu opintosuunnitelmiin. Aiheesta on tehty opinnäytetyönä laaja selvitys nuorten seksuaalisen uhan ja häirinnän kokemuksista. Opetuskäyttöön on tuotettu videomateriaalia. Hankkeessa toteutetut toimintamallit ja osaaminen on integroitu vakituisten toimijoiden toimintaan.

Liikkuva koulu- toiminta jatkui Aluehallintoviraston avustuksella lukuvuonna 2016- 2017. Hankkeen varoilla toteutettiin liikkumista edistäviä välinehankintoja. Liikkuva koulu- yhdyshenkilöverkosto koordinoi toimintaa. Henkilöstölle järjestettiin täydennyskoulutusta.

Ehkäisevän päihdetyön malleina on toteutettu Örebro-vaikutteiset vanhempainillat, Selvästi paras- tapahtuma (6.lk), Hyvinvointivirta- tapahtuma (II aste ja lukio) ja ehkäisevän päihdetyön viikon tapahtumat. Talousarviossa 2017 vahvistettiin ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin resursointi.

Monitoimijainen Pyöräilyn ja kävelyn edistämisyhmä käynnisti toimintansa. Ryhmän tavoitteena on Mikkelin sitoutuminen kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen suunnitelmallisesti linkittämällä tavoitteet nykyisiin ohjelmiin. Toimintasuunnitelman 2016 mukaisesti on toteutettu pyöräliikenteen pääreittien merkitseminen yleiskaavaluonnokseen. Suunnittelussa on kartoitettu tarpeita ja kokeilumahdollisuuksia (pyöräliikenteen pääreittien epäjatkuvuus, keskustan liikenneverkko jne.). Tavoitteena on edistää pyöräilyä työikäisten keskuudessa, laajentaa kävelyalueita ja lisätä pyöräilyn sujuvuutta keskustassa. 2016 toteutettiin talvipyöräilyn testireitille tehostetun kunnossapidon kokeilu sekä kysely käyttäjien kokemuksista.

Esper- ja ESSO-hankkeissa on toteutettu sairaalarakentamista ja toimintamallien uudistamista, jossa on luotu malli muun muassa keskitetystä monialapäivystyksestä ja vastaanottotoiminnasta sekä suunnitelmat Perhetalosta ja Mielentalosta. Sosiaali- ja terveys-toimessa valmistauduttiin Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän toiminnan käynnistymiseen 1.1.2017. Päihdepalveluissa on lisätty avopainotteisuutta tavoitteena vähentää laitoshoidon tarvetta sekä helpottaa laitoshoidosta kotiutumista. Uuden päivätoimintapisteen Toimintakeskus Veturin toiminta on käynnistynyt vuoden 2016 alussa. Veturi tuottaa päihdeasiakkaille päivätoimintaa ja tiivistä avohoittoa.

Ikäihmistien palveluissa on toiminnassa Ikäneuvo, matalan kynnyksen, ennaltaehkäisevän työn palvelu sekä HUOLI- ilmoitus, jonka avulla vanhuksesta huolestunut läheinen voi kertoa huolensa. Omaishoitajille tarjottiin mahdollisuus terveystarkastuksiin.

Palveluneuvo, keskitetty sosiaali- ja terveystalouden palveluohjausyksikkö jatkoi toimintaansa. Yksikössä arvioidaan palvelutarve ja ohjataan tarvittaviin palveluihin.

Hyvinvoinnin virtaa Mikkeli- hankkeessa aktivoitiin kaupunkilaisia liikkumisen pariin. Mikkeli- toteutettu Täydellinen liikunta- vuosi- malli leviää muihin kaupunkeihin. Hanke koordinoi Vesikanarit- tapahtuman Koululiikunta- liiton formaatin mukaisesti. Mikkeli- lissä oli mukana 18 eri toimijaa, tapahtumaa oli järjestämässä 96 henkilöä. Tapahtumaan osallistuivat kaikki Mikkelin peruskoulun 9. luokkalaiset. Voimaan vanhuuteen- ohjelma käynnistyi. Kansalaisopistolla järjestettiin vertaisohjaaja- ja vapaaehtoisuuskoulutusta. Ohjelmassa tuetaan yli 75-vuotiaiden kotona asuvien toimintakykyä ja arjessa pärjäämistä voima- ja tasapainoharjoittelun avulla.

Kulttuuriin osallisuutta lapsille ja nuorille on mahdollistanut Kulttuuripolku ja Kulttuurikameli, jotka on toteutettu vuosittain vakiintuneena toimintana varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Taidekasvatustoiminta lisää lasten ja nuorten kulttuurikompetenssia, osallisuutta ja osallistumista kulttuuriin ja taiteen kentällä. Se tarjoaa tasavertaisen mahdollisuuden osallisuudesta taiteeseen ja kult-

tuuriin. Kulttuuripalvelut järjesti yhteensä 1008 taide- ja kulttuuritapahtumaa sekä työpajoja eri kohderyhmille. Ikäihmisille kehitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon (kotihoito) kanssa taide-elämysten viemistä koteihin ateriapalvelun mukana. Erilais- ten kulttuuriavustuksien kautta tuettiin ja mahdollistettiin erilaisia tapahtumia ja myös taiteen perusopetusta kaupungissa. Yhteisölliset tapahtumat ja säännöllinen harrastaminen lisäävät eri-ikäisten kuntalaisten osallisuutta ja osallistumista sekä vahvistavat mahdollisesti oman elämän voimavaroja että kokonaisvaltaista hyvinvointia. Esimerkkeinä taide-/muotoilutyöpajo- ja järjestettiin kehitysvammaisille yhteistyössä vammaispalvelujen kanssa. Soveltavan tanssin työpajoja järjestettiin erityisryh- mille. Kulttuuripalvelut oli myös mukana järjestämässä valtakunnallisia kuurojen kulttuuripäiviä Mikaelissa. Olkkarin kanssa yhteistyössä tehtiin nuorille suunnattuja teatterityöpajoja tavoitteena edistää muun muassa nuoren identiteetin vahvista- mista. Erilaisten taide- ja kulttuuritapahtumien avulla tuotiin esille monipuolista kulttuuri- ja kaupunkiympäristöä esimerkiksi puistoalueilla, satamassa, leikkipaikoilla ja Urpolan luontokeskuksessa. Kaupunkiin luotiin julkista taidetta graffititaiteen muo- dossa muun muassa alikulkutunneliin ja Lyseon koulun verkkoaitaan. Koulun verkkograffitityöpajoihin osallistui myös koulun oppilaita. Koulujen hiihto- ja syyslomaviikoilla järjestettiin lapsille ja nuorille taide- ja kulttuuritoimintaa, kuten sirkustyöpajoja, konsertteja ja museoiden yö.

Etelä-Savon sairaanhoitopiiriin Esper- hankkeessa toteutettiin prosenttiperiaatetta osana koko sairaala-alueen ympäristö- ja taidesuunnittelun kokonaisuutta. Kulttuuripalvelut järjesti vuosijuhlapäivänä muun muassa opastettuja kierroksia Mikaelissa. Suomi 100- juhluuteen valmistauduttiin Suomi 100-hankkeessa teeman Koti yhdessä mukaisesti. Työskentelyä ohjasi poikki- hallinnollinen työryhmä.

Kaupunginorkesteri pyrkii pitämään konserttilippujen hinnat tasolla, joka mahdollistaa mahdollisimman monen pääsyn konserttitarjonnan pariin. Lapsille, eläkeläisille ja työttömille on tarjolla alennuslippuja. Orkesteri järjestää vuosittain useita esiintymisiä, joissa on mahdollisuus kuulla orkesteria sekä ilmaiseksi että konserttisalin ulkopuolella. Vuosittain vierailaan muun muassa kauppakeskuksissa ja lähialueilla sekä vanhusten palvelukodeissa. Kaupunginorkesteri osallistuu Kulttuuripol- ku-toiminnan kautta musiikkikasvatustyöhön ja lisäksi orkesteri on tuottanut lapsille suunnattuja konserttisäلتöjä. Orkesteri myös lähettää konserttejaan suorina internet-lähetyksinä, jotka ovat katsottavissa veloitusetta. Orkesteri tekee aktiivisesti yhteistyötä paikallisten musiikkitoimijoiden, muun muassa musiikkiluokkien ja Mikkelin musiikkiopiston, kanssa.

Järjestöyhteistyössä on jatkettu kumppanuussopimusten solmimista. Etelä- Savon sosiaali- ja terveystalveluiden kuntayhty- män kanssa on linjattu järjestöavustuksista. Järjestöavustusten yhteisiä ja organisaatioiden omia linjauksia on laadittu. Työtä tulee jatkaa.

Vaikutusten ennakoarvioinnin toimintamalli päätöksenteon valmisteluun on otettu käyttöön.

Hyvinvoinnintilan muutokset ja johtopäätökset 2016

Mikkelin väestö on sosioekonomiselta ja ikärakenteeltaan pienoiskuva Suomesta. Hyvinvointia ajatellen Mikkelillä on kuiten- kin tiettyjä kehittämistarpeita, joita strategiassa on tunnistettu. Mikkeliläiset juovat alkoholia noin litran enemmän vuodessa kuin suomalaiset keskimäärin, sairastavuus on hieman Suomen keskiarvoa korkeammalla tasolla ja mikkeliäisten ennenaikai- set kuolemat ovat muun maan keskiarvoa korkeammat. Päihteet ovat edelleen merkittävä ennenaikaisia kuolemia aiheuttava tekijä. Ennenaikaisten elinvuosien menetykset alkoholisidyn vuoksi ovat Mikkelissä miesten osalta vertailukuntia ja koko maata korkeammalla tasolla. Itsemurhiin liittyvät ennenaikaiset elinvuosien menetykset ovat korkeat erityisesti miehillä. Naisten osalta alkoholiin liittyvien ennenaikaisten elinvuosien menetysten positiivinen kehitys on poikkeus koko maassa (PYLL- indeksi 2010-2014.) Dementia ja sydän- ja verisuonisairaudet ovat vertailualueita yleisempiä. Työelämän ulkopuolelle jäämi- nen on uhka hyvinvoinnille.

Mikkeliäisten hyvinvoinnissa on myös paljon myönteisiä piirteitä. Osa kuntalaisista harrastaa varsin aktiivisesti liikuntaa, kulttuuria ja muita hyvinvointia lisääviä aktiviteetteja, osa on hyvin passiivisia. Polarisoitumiskehitys on haasteena. Erityisesti miesten hyvinvointiin liittyvät uhat ovat huolestuttavalla tasolla.

Lapsilla ja nuorilla lihavuuden lisääntyminen ja liikkumisen vähentyminen ovat huolenaiheina. Mielenterveyspalveluiden piirissä olevilla nuorilla mielenterveys- ja päihdeongelmat aiheuttavat runsaasti myös päivystyskäyntejä. Tutkimuksellisesti arvioidaan, että näillä nuorilla riski jatkaa palveluiden suurykäyttäjänä on arviolta noin 30-kertainen (Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalveluiden kuntayhtymän APR/EPR- tilastointi.) Itä-Suomen nuorisopuntarin 2016 mukaan Mikkelissä koettiin mielen- terveystalvelut kaikkein heikoimmiksi.

Seksuaalista häirintää ja fyysistä uhkaa ovat nuorista kokeneet 26 % (199). Häirintää kokeneista on tyttöjä 76 %. Tekijöinä ovat useimmin pojat/miehet. Häirintää kokeneilla pojilla kokemukset ovat useimmin ohjatuissa harrastuksissa (Maria Merta, 2016 kyselytutkimus.)

Nuoret kaipaavat tukipalveluissa enemmän kuuntelua, kohtaamista, kiinnostusta, yksilöllisyyttä ja vertaistuen mahdollisuuksia. Lisäksi nähdään tarvetta kehittää nuorisotilojen toimintaa yhteistyössä nuorten kanssa. Etsivät nuorisotyöntekijät ovat tässä keskiössä.

Mikkeliäiset miehet (46 %) kokevat terveydentilansa keskitasoisiksi tai sitä huonommaksi naisia (39 %) useammin. Matalan koulutuksen saaneilla on enemmän terveysongelmia. Joka kolmas alle 35-vuotias mikkeliäinen kokee terveytensä keskitasoi- seksi tai sitä huonommaksi.

Joka viidennellä mikkeliiläisellä on ollut masennusoireita viime vuoden aikana. Alle 35-vuotiailla mikkeliiläisillä (noin 30 %) on useammin masennusoireita kuin muissa ikäryhmissä, sukupuolten välillä ei ole eroa. Noin joka kolmas mikkeliiläinen (noin 31 %) arvioi työkykynsä heikentyneeksi, miehet (34 %) naisia (28 %) useammin, matalan koulutuksen (38 %) saaneet korkeammin koulutettuja (21–27 %) useammin. Miltei puolet työttömänä tai lomautettuna olevista kokee työkykynsä heikentyneeksi.

Kolmasosalla mikkeliiläisistä on vaikeuksia kattaa menoja tuloilla. Yli joka kymmenes mikkeliiläinen on jättänyt käymättä lääkärissä rahan puutteen vuoksi.

Valtaosa mikkeliiläisistä on tyytyväisiä turvallisuuteen. Huonoista julkisista liikenneyhteyksistä on haittaa joka viidennelle mikkeliiläiselle. Huonot julkiset liikenneyhteydet haittaavat miltei joka toista maaseudun asukasta. Julkisen liikenteen heikkoudesta on haittaa etenkin ikääntyneille. Joka kymmenes mikkeliiläinen kokee itsensä yksinäiseksi, miehet naisia useammin.

Järjestötoimintaan osallistuu aktiivisesti joka neljäs mikkeliiläinen, yli puolet ei osallistu mihinkään järjestö ym. toimintaan. Mikkeliissä joka toinen kokee itsensä onnelliseksi (Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus, alueellinen terveys ja hyvinvointitieto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos).

Elinkeinojen hyvinvointi

Elinkeinojen hyvinvointiohjelman tavoitteena on:

1. Mikkelin vetovoiman, liiketoimintaympäristön ja aluetalouden kehittäminen
2. Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen
3. Kärkialueiden liike- ja kehittämistoiminnan kasvu

Mikkelin elinkeinorakenne on pk- ja mikroyritysvaltainen. Yli puolet yrityksistä on palveluyrityksiä. Mikkeliissä on runsaammin kuin Suomessa keskimäärin julkisen sektorin työpaikkoja (36%). Nämä piirteet ovat sekä vahvuus että heikkous. Suuryrityksiä on vähän ja veturiyritysten pieni määrä aiheuttaa sen, että merkittäviä lisäyksiä työpaikkamäärään tai kaupungin verotuloihin on vaikeaa saada aikaan.

Mikkelin logistinen sijainti on vahvuus, samoin tietyt vetovoimatekijät kuten luontoympäristö ja Saimaa. Mikkeli on Suomen merkittävin vapaa-ajan keskittymä vapaa-ajan asuntona. Tämä sisältää isoja, osittain vielä hyödyntämättömiä mahdollisuuksia.

Suomen taloustutkimuksen tekemässä vuoden 2016 Kuntien imago tutkimuksessa Mikkeli putosi sijalle 25 kun se edellisessä vuotena oli sijalla 8. Yksittäisistä kysymyksistä parhaat arvot Mikkeli saa perinteisesti sijainnistaan ja liikenneyhteyksistään. Imagotekijöissä Mikkeli sijoittui suurimmassa osassa keskiarvon huonommalle puolelle.

Elinkeinoelämän keskusliiton kuntaranking- tutkimuksessa Mikkelin seutukunta nousi sijalta 17 sijalle 14. Parhaat arvot Mikkelin seutu sai yrittäjyysaktiivisuudesta ja huonoimmat sijainnista.

Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy aloitti toimintansa syksyllä 2015 ja kaikki keskeiset yritysrajoitukset operoivat toimijat saatiin saman katon alle Tuma-taloon. Vuoden 2016 elokuussa yhtiön toimitusjohtaja vaihtui ja loppuvuoden aikana yhtiön toimintaa leimasi aiemmin tehdyn fuusion loppuun vieminen ja toiminnan sopeuttaminen.

Mikkeliissä perustettiin vuoden 2016 aikana kaikkiaan 228 uutta yritystä, joissa käynnistyshetkellä oli 143 työpaikkaa.

Vapaista yritystilastoista on ylläpidetty seudulla yhteistyössä kuntien ja kiinteistövälittäjien nettirekisteriä.

Mikkeli Entrepreneurship Societyn (ES) toimesta järjestettiin toinen Ahjo Accelerator -kiihdytysohjelma. Uusia yrityksiä kiihdytysohjelmaan osallistuneista perustettiin 2 kappaletta.

Asuntomessut Mikkeliissä 2017-hanke on sujunut suunnitelmien mukaan ja haettavien tonttien määrä ylittyi minimitalon määrän.

Työllisyydenhoidon kehittämiskumppanuutta on jatkettu Mikkelin toimintakeskus ry:n kanssa ja vuoden 2016 aikana työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvua on pystytty edelleen hillitsemään vertailukuntiin suhteutettuna.

EcoSairila- alueen kehittämistä jatkettiin koko alueen kattavan Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta-konseptin (TKI) ja suunnitelmien pohjalta.

Vuoden 2016 merkittävimmät rakennuskohteet asuntomessualueen lisäksi olivat VT5 Mikkelin kohdalla ja vuoden aikana käynnistyneet Mikkeli Stadiumin rakennustyöt Kalevankankaalla, jätevedenpuhdistamon louhintatöiden käynnistyminen Metsäsaarissa sekä Kansalliarkiston keskusarkiston rakennustyöt.

Seudun matkailun kehittäminen on kanavoitunut vuoden 2015 tapaan muun muassa Kilpailukykyä vapaa-ajasta -ohjelman toimenpiteinä. Alueelle on vakiintunut uusi liiketoimintamalli ns. "Vuokraamme mökkisi"- konsepti, jonka kansainvälisenä

toteuttajana toimii Novasol. Lisäksi ohjelmassa on koottu alueen matkailun palveluverkostoja sekä tuotettu uusia matkailupalveluja. Seudun vapaa-ajanasukille suunnattua Laiturilla-lehteä ja siihen liittyviä sosiaalisen median kanavia on kehitetty edelleen.

Kesällä 2015 käynnistyneessä Sotahistoria – menneisyys innovaatioympäristönä- hankkeessa on valmisteltu edelleen Sotahistoriakeskuksen perustamispäätöstä vuonna 2017.

Ympäristön hyvinvointi

Metsäsairilan kaatopaikan sekajätettä on toimitettu Kotkan Energian Hyötyvoimalaan. Jätteiden lajitteluhallissa lajitellaan muun muassa pienkuormia ja rakennusjätettä. Pakkausjätteiden keräysverkoston kehittämisessä on tehty yhteistyötä Rinki Oy:n kanssa. Vuodesta 2017 eteenpäin Jätteiden energiahyötykäyttö lisääntyy entisestään, kun kaikki sekajäte hyödynnetään Kotkan Energian lisäksi kaukolämmön ja sähkön tuotannossa Metsäsairila Oy:n osaomistamassa Riikinvoiman ekovoimalaitoksessa.

BioSairila Oy:n biokaasulaitoksen ympäristölupa-asiassa saatiin luvan hylkäävä päätös (03/2017) ja lupaa haetaan uudestaan. Biokaasulaitosprojekti sai Työ- ja elinkeinoministeriön kärkihanketukipäätöksen, tukea myönnetään 35 %. Biokaasulaitoksen projektia valmistellaan edelleen.

Etelä-Savon Energia Oy:n kaukolämpöakku on saatu käyttöön täydellä teholla, jolloin Pursialan voimalaitoksen käyttöä on saatu optimoitua. Ristiinaan on rakennettu kokonaan uusi hakelämpökeskus (1 MW) sekä uusi kaukolämpöverkko, jolla korvataan öljylämmitystä taajamassa. Biohauki Oy biokaasulaitos Haukivuorella otetaan käyttöön 2017, biokaasu käytetään pääsääntöisesti liikenteen polttoaineena. Aurinkovoimalaitos on rakennettu muun muassa Rantakeitaan liikuntakeskukselle.

Viranomaistoimintaan liittyvän ympäristönsuojelun edistämisen lisäksi Mikkelin kaupunki edistää ympäristönsuojelua osallistumalla ja rahoittamalla ympäristönsuojelua edistäviä hankkeita, joista useimpia on hallinnoinut ja koordinoanut Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy. Yhtiössä ollut vuonna 2016 käynnissä neljä hanketta, joita Mikkelin kaupunki on rahoittanut joko suoraan tai Mikkelin seutuvaliokunnan kautta:

- EcoSairila 2015-2016 kehittämisohjelma
- Materiaalikierron yhteistyömalli
- Ympäristömittauksesta myyntivaltti
- Kuluttajien energianeuvonta- hanke

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut on hallinnoinut vuonna 2016 Etelä-Savon ELY-keskuksen rahoittamaa OMAVESI- hanketta, joka on tarjonnut puolueetonta ja maksutonta jätevesineuvontaa haja-asutusalueiden kiinteistöjen omistajille ja jonka tavoitteena on näin ollen ollut edistää haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen toimeenpanoa.

Yleiseen ympäristön- ja luonnonsuojelun edistämiseen tähtää myös Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ylläpitämän Urpolan luontokeskuksen toiminta. Vuonna 2016 luontokeskus oli auki viisi kuukautta (1.5.-31.8.) ja kävijöitä oli noin 2700.

Luomutilojen määrä on ennallaan vuoteen 2015 verrattuna. Luomuviljelyn pinta-ala on kasvanut, nykyiset luomutilat ovat lisänneet sopimuspinta-alaa. Pro-Agrian luomukursseilla on ollut talvella 2017 paljon osallistujia. Luomutilojen lukumäärä nousee jatkossa.

Kevyen liikenteen väyliä saneerattiin Pursialankadulla ja Kaituentiellä. Pajatielle rakennettiin kevyen liikenteen väylä Anttolassa.

Pyöräilystä ja kävelystä potkua -suunnitteluhanke on valmistunut. Suunnitteluhankkeessa ja kantakaupungin osayleiskaavatyössä on määriteltä pyöräilyn pääreitistö. Kävelyn ja pyöräilyn edistämistyöryhmän työ on käynnistynyt. Talvipyöräilyn kokeilureitti on otettu käyttöön.

Hanhikankaan pohjavesialueelle on laadittu rakenne- ja virtausmalli. Pohjavesimallinnusta jatketaan Porrassalmen pohjavesialueelle. Veturitallin luhdan hulevesiallas otettiin käyttöön. Pursialan alueella jatketaan pohjaveden laadun turvaamiseen tähtääviä toimenpiteitä.

Kiinteistöjen realisointi ei ole toteutunut suunnitellusti varsinkaan purkukohteiden osalta, jolloin korjausvelan määrässä on mukana käytöstä poistuneita kohteita. Korjausvelan hillitsemiseksi tulee tarkastella entistä kriittisemmin, mitä kiinteistöjä tarvitaan kaupungin omassa toiminnassa ja mistä tuottamattomana rakennuksista kannattaa luopua.

Koko kaupungintason tavoitteet, niiden lähtötasot 2013, tavoitetasot 2017 sekä toteutuma vuosina 2013- 2016¹ on esitetty seuraavassa taulukossa.

¹ Kaikkien mittareiden osalta ei ole saatavissa tietoa vuodesta 2016, jolloin on käytetty viimeisintä saatavilla olevaa tietoa.

Asukkaiden hyvinvoinnin strategiset tavoitteet

Vaikuttavuusindikaattori	lähtötaso vuonna 2012	vuosi 2013	vuosi 2014	vuosi 2015	vuosi 2016	tavoitetaso vuonna 2017
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, %-osuus	8,3, %	6,8 %	tietoa ei ole saatavilla vuodelta 2014	tietoa ei saatavilla	Nuorisolain edellyttämiä ilmoituksia oppilaitoksista ja puolustusvoimilta 189 kappaletta	7,5 %
Ei yhtään läheistä ystävää %-osuus	8-9 lk:t: 9,6 % Amm.opisk: 7,2 % Lukiolaiset: 6 %	8-9 lk:t: 8,6 % Amm.opisk: 8,0 % Lukiolaiset: 6,6 %	tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 6,5 % opisk: 5,8 % Lukiolaiset: 5 % Amm.
Vanhemmuuden puutetta, %-osuus	8-9 lk:t: 20 % (koko maa 22,3) Amm.opisk: 27,3 % (koko maa 26,1) Lukiolaiset: 21,5 % (koko maa 21,7)	8-9 lk:t: 21,6 % Amm.opisk: 25,3 % Lukiolaiset: 16,6 %	tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 19 % % Lukiolaiset: 18 % Amm.opisk: 24
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %-osuus	8-9 lk:t: 8 % Amm.opisk: 4,5 % Lukiolaiset: 1,9 %	8-9 lk:t: 7 % Amm.opisk: 4 % Lukiolaiset: 1 %	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 0 % % Lukiolaiset: 0 % Amm.opisk: 0
Humalajuominen, %-osuus	8-9 lk:t: 12 % Amm.opisk: 40 % Lukiolaiset: 26 %	8-9. lk: 14 % Amm.opisk: 34% Lukiolaiset: 16 %	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 7 % % Lukiolaiset: 20 % Amm.opisk: 30
Tupakointi päivittäin, %-osuus	8-9 lk:t: 15 % Amm.opisk: 42 % Lukiolaiset: 10 %	8-9. lk: 18 % Amm.opisk: 37 % Lukiolaiset: 7 %	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 10 % 32 % Amm.opisk.: Lukiolaiset: 5 %
Kokeillut laittomia huumeita, %-osuus	8-9 lk:t: 8 % Amm.opisk: 23 % Lukiolaiset: 12 %	8-9. lk: 9 % Amm.opisk: 18 % Lukiolaiset: 4 %	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 5 % % Lukiolaiset: 8 % Amm.opisk: 15

Sairastavuusindeksi	105,7 (koko maan keskiarvo 100)	106,1(koko maan keskiarvo 100)	105,1 (koko maan keskiarvo 100)	tietoa ei vielä saatavilla	*tietoa ei saatavilla	100 (koko maan keskiarvo)
PYLL – indeksi (ehkäistävissä olevat ennenaikaisesti menetetyn elinvuodet)	Alkoholin ja tupakoinnin aiheuttamat kuolemat suurin ennenaikaista kuolleisuutta aiheuttava tekijä	PYLL – indeksi 2007–2011: Alkoholilla suuri merkitys. Mikkelin naisten osalta: pienet menetykset alkoholiperäisistä sairauksista ja myrkytyksistä, joiden suhteen trendi on jopa laskeva. Miehillä alkoholiperäiset sairaudet ja myrkytykset: pitkäaikaistrendi laskeva.	uudet tiedot saadaan 2016	uudet tiedot saadaan 2016	PYLL- indeksi 2010–2014 Miehet: itsemurhat, verenkiertoelinsairaudet, kasvaimet, päihdesyyt, jotka huolestuttavin. Naiset: Kasvaimet, itsemurhat, verenkiertoelinsairaudet. Päihdesyissä naisilla myönteinen kehitys koko maassa.	Alkoholin ja tupakan aiheuttamat ennenaikaiset kuolemat vähenevät, laskee koko maan keskiarvotasolle
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö:						
kirjaston käyttö/kävijät	467 157	603 102	523 071	Pientä laskua odotettavissa, koska kirjastot olivat kiinni kaksi viikkoa järjestelmän vaihdon takia.	570 224	500 000
museot/kävijät	28 024	22 136	22 346	n. 27 000	36 311	30 000

orkesteri/kuulijamäärä	11 494	15 393	13 578	15 862	15 243	17 000
Yleiset kulttuuripalvelut:						
1. Kävijämäärä omista ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa	21 340	20 574	21 100	33261	42 819 (tapahtumia, toimintaa, työpajoja yms. yht. 1 008)	24 000
2. Kävijämäärä tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta	30 015	15 522	10 000	20825	12 013 (myönnetty 27 kpl)	32 000
3. Säännöllistä kulttuuriavustusta saavien kävijä-/osallistujamäärä	20 665	16 220	20 000	7233	9 512 (myönnetty 3 kpl, valokuvakeskus, tanssiopisto ja Mikkeli-seura)	22 000
uimahallikäynnit	166 276	172 155	171 608	164 530 (Naisvuori 57 225, Viihdeuimala Rantakeidas 107 305, kuntosali 22038)	153 896 (Naisvuoren uimahalli remontin takia kiinni syyskauden)	230 000
teatterin kävijämäärät	51 567	50 388	58 464	43 827	43 163	55 000

*) Joka toinen vuosi toteutettavan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän kouluterveyskyselyn vuoden 2015 toteuttaminen epäonnistui ja Mikkeli ei saanut kuntakohtaisia tuloksia. Viimeisimmät tiedot ovat vuodelta 2013. Seuraava kouluterveyskysely toteutetaan keväällä 2017.

Elinkeinojen hyvinvoinnin ja kaupungin elinvoiman vaikuttavuusmittareiden toteutuminen

Vaikuttavuusindikaattori	lähtötaso vuonna 2012	vuosi 2013	vuosi 2014	vuosi 2015	vuosi 2016	tavoitetaso vuonna 2017
Yritysten nettolisäys ja kasvuyritysten määrä (TEM-määritelmän mukaan)	122 yritystä		90 yritystä (tilanne 6.11.2015) Miset Oy:n arvio koko vuodesta on yht. 110 yritystä	202 yritystä, joissa perustamis-158 työpaikkaa	228 yritystä, joissa perustamis-hetkellä 143 työpaikkaa	140 yritystä/vuosi tai 560 ajalla 2014-2017
Työpaikkakehitys ja työpaikkaomavaraisuusaste%	23 506 henkilöä ja 104 %		23 094 henkilöä ja 104 %	tietoa ei saatavilla		24 500 henkilöä ja 106 %
Mikkelin mainekuvan kehitys	Imagotutkimuksen 7. sija		2014: 24. sija	2015: 8. sija	2016: 25. sija	4. sija
Mikkelin väkiluvun kehitys ja huoltosuhde	Yleinen yritysilmasto 3.12 +65 henkilöä ja 54,4 (Tilastokeskus) 55,6 (Sotkanet)		3.5 +116 henkilöä ennuste 2015: 61,5 (Tilastokeskus) 59,0/v. 2013 (koko maa 2011/52,9 → v. 2013/ 55,7)	tietoa ei saatavilla 54 674 (+69, ennakkotieto) tietoa ei saatavilla	tietoa ei saatavilla 54 494 / jouluuu 2016 (-136 hlöä)	3.5 +250 henkilöä
Työttömyysaste % - alle 25-vuotiaat - alle 30-vuotiaat valmistuneiden osuus	12,3 % 15 % 32,7 %		12,1 % 18 % tieto puuttuu	13,5 % 15,9 % tieto puuttuu	13,9 % tieto puuttuu tieto puuttuu	alenee alle 8,3 %:iin alenee alle 10 %:iin alenee alle 27 %:iin
15-64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuus samanikäisestä väestöstä	60 % (valtakunnan ka 70 %)	64 % (2012) (koko maa 66 %)		tietoa ei saatavilla	tietoa ei saatavilla	nousee 70 %:iin (valtakunnallinen tavoite 75 %)
Asukkaiden koulutustaso (tutkinnon suorittaneiden määrä)	69,9 %	71 % (Maakuntaliitto 2013)		tietoa ei saatavilla	tietoa ei saatavilla	nousee 75 %:iin (valtakunnallinen tavoite 75 %)
Kärkialueiden T&K&I rahoituksen määrä	22 milj. euroa	tietoa ei saatavilla		tietoa ei saatavilla	tietoa ei saatavilla	34 milj. euroa
Työllisten määrä kärkialayrityksissä - teknologia - palvelut	1400 hlöä 23 500 hlöä				tietoa ei saatavilla	3000 hlöä 24 600 hlöä (Tieto ON LÄHTÖKOHTAISESTI VÄÄRIN)
- matkailu	400 yritystä					440 yritystä
Matkailun yöpymisten määrä/vuosi	kaupunki: 216 645 vrk Mikkelin seutu: 277 155 vrk	345 030 vrk	251 117 vrk 321 813 vrk	304 856 vrk	291 500 vrk (joista 60 598 vrk kansainvälisiä ja 230 902 vrk kotimaisia)	280 000 vrk

Luonnon ja ympäristön hyvinvoinnin vaikuttavuusmittareiden toteutuminen

Vaikuttavuusindikaattori	lähtötaso vuonna 2012	vuosi 2013	vuosi 2014	vuosi 2015	vuosi 2016	tavoitetaso vuonna 2017
Asemakaavoitetuilla alueilla virkistysalueiksi kaavoitettu alueiden osuus	69 %	(lähtö- ja tavoitetaso väärin!)	15 %	15 %	Asemakaavoitetuilla alueilla virkistys- ja puistoalueiden osuus oli 22 %	70 %
Kasvihuonekaasupäästöt	t CO2-ekv/as 6,2	t CO2-ekv/as 6,1 (viimeisin tieto vuodelta 2012)	t CO2-ekv/as 6,1	arvio 5,7	5,1 t CO2-ekv / as. (ennakkotieto)	t CO2-ekv/as 5,5
Ekologinen jalanjälki	gha/as 5,9	ei uudempaa tietoa	ei uudempaa tietoa	ei uudempaa tietoa		gha/as 5,5
Uusiutuvan energian osuus koko energiantuotannosta (ESE Oy)	68 %	Pursialan tekninen puupolttoaineosuus on teknisesti 85 %, loppu 15 % kotimaista turvetta.	80,5 %	80,3 %	Tavoite sama, yhteensä ollaan jo n. 85-90 % uusiutuvien tuotannossa.	85 %
Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä/asukas	107 kg/as	V. 2013 asumisen sekajätteen loppusijoitusmäärä oli 97 kg/as. Energiahöydyntämiin sekatäätettä meni 149 kg/as.	75,8 kg/asukas	59,9 kg/asukas	63,67 kg/asukas (sis. myös Puumalan ja Hirvensalmen osuudet)	75 kg/as
Luomumaatilojen osuus kaikista maataloista	8,7 %	8,1 %	9,1 %	10 % tiloista	10 %	15 %

Luomussa olevan peltopinta- alan %-osuus kaikesta peltopinta-alasta	11,9 %	14,3 %	13,1 %	11,7 % peltopinta- alasta (1636,73 ha/13 883,09 ha)	15,8%	18 %
Korjausvelka kaupungin omistamien kiinteistöjen osalta	1109 €/asukas	1 119 €/asukas	1 216 €/asukas	Ei vielä tietoa	ei vielä tiedossa	1000 €/asukas
Todettujen sisäilmaongelmista kärsivien kaupungin omistamien kiinteistöjen osuus koko kiinteistökannasta	Kiinteistöjen määrä v. 2014 (?)	Koulut 12/30 Päiväkodit 5/42 Muut 5 kpl	Koulut 9/25 Päiväkodit 5/42 Muut 3 kpl	Koulut 6 kpl Päiväkodit 3 kpl Muut 8 kpl	Koulut 5 kpl Päiväkodit 2 kpl Muut 5 kpl	20 5 pienempi
Asiakastyytyväisyys, asteikolla 1...5	Puistot 3,51 Liikenneväylät 3,29	Puistot 3,53 Liikenneväylät 3,38	Puistot 3,55 Liikenneväylät 3,30	Tutkimusta ei tilattu	Puistot 3,5 ja liikenneväylät 3,11	Puistot 4 Liikenneväylät 4
Hoidettujen ja opastettujen retkeilyreittien pituus (43 km), opastettu ja tuotteistettu	ei lähtöarvoa	Retkeilyreittien osalta hoidettuja ja opastettuja (niin että reitille voidaan oikeasti ohjata) on 16,1 km. Säynänti 5,1 km ja Kerovuori 5 km.	Retkeilyreittien osalta hoidettuja ja opastettuja (niin että reitille voidaan oikeasti ohjata) on 16,1 km. Säynänti 5,1 km ja Kerovuori 5 km	Retkeilyreittien osalta hoidettuja ja opastettuja (niin että reitille voidaan oikeasti ohjata) on 16,1 km. Säynänti 5,1 km ja Kerovuori 5 km	-	100 %
Koululaisten luontopäivien määrä	2,5 kpl/ koululainen/a	2,5 kpl/ koululainen/a	2,5 kpl/ koululainen/a	2,5 kpl/ koululainen/a	tavoitetaso on saavutettu	3,5 kpla/koululainen7a
Vesistöissä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrän %- osuus	90 %	90 %	90 %	90 %	tietoa ei saatavilla	90 %
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus	33 %	33 %	33 %	33 %	tietoa ei saatavilla	50 %

Kullakin hyvinvointiohjelmalla on monilaiset ohjausryhmät, joissa on laajasti mukana yhteistyöverkostojen jäseniä sekä viranhaltijoita ja kaupunginhallituksen nimeämä edustaja. Ohjausryhmät ovat päivittäneet hyvinvointiohjelmat alkuvuodesta 2015 ja ne on viety Kuntaliiton ylläpitämään valtakunnalliseen sähköiseen hyvinvointikertomukseen, jonka jatkokehittämisessä Mikkelin kaupunki on aktiivisena jäsenenä mukana.

Mikkelin kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelma

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 21.1.2013 § 16 Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman. Edelleen kaupunginvaltuusto päätti 17.6.2013 § 90, että mahdolliset uudet talouden tasapainotustoimenpiteet valmistellaan ja tehdään hyväksytyn ohjelman linjausten mukaisesti, ja että mahdolliset palvelustrategian muutostarpeet tuodaan kaupunginvaltuuston päätettäväksi erikseen.

Ohjelman strategiset tavoitteet

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 19.1.2015 § 8 tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelmaan tehdyt päivitykset vuosille 2015-2016. Keskeinen periaate tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelmassa on, että ”kaupunki jatkaa kasvustrategiaa, mutta hylitsee ja priorisoi investointeja siten, että absoluuttinen velkamäärä ei kasva. Palvelutuotannosta haetaan säästöjä siten, että peruspalvelutasosta pidetään huolta”.

Ohjelman toteutuminen

Kaupunginhallitus täydensi 14.9.2015 §282 talouden tasapainottamisryhmää kaupunginvaltuustossa edustettuina olevien ryhmien edustajilla. 2016 talousarvio (kv 9.11.2015 § 104) sisälsi tilikautta koskevia tasapainottamistoimenpiteitä. Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman työryhmä valmisteli syksyn 2015 aikana yhdessä ao. lautakuntien kanssa päätöksentekoa varten talouden tasapainottamisen edellyttämät ja ohjelman tunnistamat toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi talousarviovuoden 2016 osalta. Lisäksi työryhmä aloitti ohjelman jatkon valmistelun vuosille 2017- 2020.

Vuoden 2016 talousarviossa edellytettiin rakenteellisia muutoksia ja tulopohjan kasvattamista niin, että tavoitteiden mukaisesti vuonna 2016 Mikkelissä on 140 yrityksen nettolisäys, pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee vähintään 100 henkilöllä ja kaupungin nettoväkiluku kasvaa 250 asukkaalla. Lisäksi kärkialueille – matkailu, palveluyritykset, ympäristöyritykset, digitalisuus – oli tavoitteena saada 2 740 työntekijää uutta työntekijää. Vuonna 2016 Mikkelin perustettiin 228 yritystä, joissa oli perustamishetkellä 143 työpaikkaa. Vuonna 2016 lopettaneiden yritysten lukumäärästä ei ole tietoa saatavilla, vuonna 2015 Mikkelin perustettiin 202 yritystä ja 209 yritystä lopetti toimintansa¹. Pitkäaikaistyöttömien määrä väheni vuoden aikana 6 henkilöllä, vuoden 2015 lopussa Mikkelissä oli pitkäaikaistyöttömiä 1095 henkilöä ja vuoden 2016 lopussa pitkäaikaistyöttömiä oli 1089 henkilöä². Kaupungin väkiluku pieneni vuoden aikana 171 henkilöllä. Kärkialueiden työpaikkakehityksestä ei ole tietoa saatavilla.

Mikkelin kaupungin vuoden 2016 tilinpäätöksen mukainen vuosikate oli 19,1 milj. euroa. Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman linjauksen mukaisesti investintiohjelman on oltava kasvua tukeva nettoinvestointien ollessa enintään 20 miljoonaa euroa. milj. euroa. Vuoden 2016 nettoinvestoinnit olivat 23,8 milj. euroa ylittäen ohjelmassa asetetun tavoitteen. Vuosikatella eli tulorahoituksella ei kyetty rahoittamaan tilikauden investointeja.

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman mukainen velkamäärän hallinnan tavoite ei toteutunut, kaupungin velkamäärä kasvoi tilikauden aikana 19,1 milj. euroa 200,7 milj. euroon. Absoluuttinen velkamäärä oli todellisuudessa pienempi. Lainamäärän tekniseen poikkeamaan vaikutti kassavarojen kasvu (7,56 milj. euroa) sekä konserniyhtiöiden konsernitilisaatavien kasvu (6,34 milj. euroa) vuoden 2015 tilinpäätökseen verrattuna. Suunnitelmakaudella 2017- 2020 velkamäärä kasvaa edelleen.

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman toimenpiteiden edistymisestä on raportoitu kaupungin raportointisuunnitelman mukaisesti ja tilinpäätöksessä on annettu toimialoittain selvitys tasapainottamistoimenpiteiden toteutumisesta. Kokonaisuutena voidaan todeta, että tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen on jatkunut. Toimenpiteiden eteenpäin vieminen ohjelman mukaisesti ei ole kuitenkaan kaikilta osin toteutunut.

Kaupungin talous on tasapainottunut vuoden 2016 aikana. Toimintakate parani 0,5 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta ollen -294,4 miljoonaa euroa (-294,9 miljoonaa euroa vuonna 2015). Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman yksi keskeinen tavoite oli toimintakateen heikkenemisen pysäyttäminen kuluja sopeuttaen ja uusia rakenteellisia palveluratkaisuja etsien.

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelma lopetettiin talousarvion 2017 yhteydessä.

¹ Tilastokeskus, aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten lukumäärä vuodesta 2013- kunnittain

² Etelä-Savon ELY-keskus, työllisyyskatsaukset

Konsernin tavoitteiden toteutuminen

Kaupunki on määritellyt 12 tytäryhtiölle valtuustoon nähden sitovat tavoitteet. Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki pyrkii pääoman ja omaisuuden tehokkaaseen käyttöön; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kunnan pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan hyvän kuntatalouden. Omistuksille on kaupungin talousarviossa määritelty yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet. Konserniyhtiöiden tulee toimia kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti ja noudattaa konserniohjetta.

Etelä-Savon Energia Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Sähkön ja kaukolämmön yhteistuotanto, sähkön siirto

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Energia-ala on murroksessa. Sähkön hinta on niin alhainen, että vastapainesähkönkään tuottaminen ei aina ole kannattavaa. Tuettu uusiutuva energia on sotkenut sähkömarkkinoita. Viime vuodet ovat olleet erittäin lämpimiä, jolloin polttoaineiden käyttö on ollut pientä. Vuosi 2016 oli kuitenkin jälleen edellistä kylmempi, mikä osaltaan auttoi Etelä-Savon Energia Oy:tä tekemään budjetoitua paremman tuloksen. Jatkossa yhtiöt tulevat panostamaan aurinkoon ja tuuleen energiantuotannossaan. Liikenteessä panostetaan sekä sähkö- että kaasuautoihin. Sähkön siirrossa alkoi uusi valvontakausi 2016- 2020 ja uusi valvontamalli mahdollistaa edelliskautta korkeamman tuottotason sähkön siirrolle.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Pursialan voimalaitos on muuttanut ajotapaansa. Kaukolämpöakku on saatu käyttöön ja lisäksi kesäaikana käytettiin vanhaa FLK- leijukattilaa. Nämä paransivat voimalaitoksen kannattavuutta, kun laudesähköä on tuotettu vähemmän ja energia on tuotettu pienemmällä polttoainemäärällä. Vuosi 2016 oli edellisvuotta kylmempi, ja tämä paransi myös yhtiön tulosta.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Ympäristöystävällisen energian hankinta ja tuotanto:

Tavoite	Mittari	Toteutuma 2016
Saavutetaan Pursialan (ympäristöystävällisen) lämmön ja sähkön tuotantotavoitteet	käytettävyys 98%	Toteutui Pursiala 1: 100 % Pursiala 2: 98,8%
Tuotannon ympäristöystävällisyyden ja kannattavuuden varmistaminen	Uusiutuvilla polttoaineilla tuotetaan 85% energiasta sekä polttoainehankinnan kustannusten kasvu alle keskiarvon	Ei toteutunut Uusiutuvien polttoaineiden osuus 78,7 %
Sähköntuotanto-osuuksien kannattavuuden parantaminen	Mankala- hintojen pysyminen pörssihintojen alapuolella	Ei toteutunut

Luotettava ja tehokas energian siirto sekä myynti:

Tavoite	Mittari	Toteutuma 2016
Siirto- ja lämpöverkkojen käytön ja rakentamisen optimointi	Sähkön siirtohäviöiden ja lämmön verkosto- sekä mittaushäviöiden osalta kaupunkiyhtiöiden keskiarvo	Toteutui Häviöt samalla tasolla kuin kaupunkiyhtiöillä keskimäärin
Sähkön myynnin kannattavuuden parantaminen	Tulos positiivinen	Toteutui tulos negatiivinen v. 2014, tulos negatiivinen v. 2015, tulos positiivinen v. 2016
Kaukolämmön kilpailukyvyn turvaaminen	Nykyisen tulostason säilyminen	Toteutui kaukolämmön tulos v. 2014 2,987 milj. euroa v. 2015 2,305 milj. euroa v. 2016 2,851 milj. euroa

Uudet energiapalvelut:

Tavoite	Mittari	Toteutuma 2016
Osaamisen varmistaminen	Pystytään myymään ja toteuttamaan uudet ratkaisut	Toteutunut Hankittu osaamista aurinkopaneelien myyntityöhön ja asentamiseen
Älykkäät energiaratkaisut	Liikevoiton parantaminen	toteutui liikevoitto: v. 2013 5,7 milj. euroa v. 2014 6,5 milj. euroa v. 2015 4,0 milj. euroa v. 2016 5,3 milj. euroa
Uudet bioenergiatuotteet	Liikevoiton parantaminen	toteutui liikevoitto v. 2013 5,7 milj. euroa v. 2014 6,5 milj. euroa v. 2015 4,0 milj. euroa v. 2016 5,3 milj. euroa

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Konserni teki budjetoitua paremman tuloksen lähinnä budjetoitua kylmemmän vuoden johdosta sekä Pursialan muutetun ajotavan ansiosta. Syksyllä 2015 arvio vuoden 2016 investoinneista oli 10 milj. euroa, jos polttoaineen vastaanotto lähtee käyntiin. Tällöin arvio oli, että vuodelle 2016 siitä kirjautuisi investointeihin 2 milj. euroa, mutta siitä on kirjautunut 7 milj. euroa. Tämä ei lisää suunniteltuja kokonaisinvestointeja, vaan siinä on siirtymää vuodelta 2017 vuodelle 2016. Aikataulussa on siis pysytty arvioitua paremmin.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto	49,2 milj. euroa	50 milj. euroa	51,3 milj. euroa
Tilikauden voitto/ tappio (verojen jälkeen)	1,2 milj. euroa	2 milj. euroa	2,6 milj. euroa
Investoinnit	7,8 milj. euroa	10 milj. euroa	16,6 milj. euroa
Henkilöstö vakituinen	93	92	90
määräaikainen	8	5	14

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

- Pursialan polttoaineenvastaanoton uusinta
 - Toteutukseen liittyvä julkinen hankinta tehdään vuoden 2015 aikana
 - Valmistuu vuoden 2017 lopulla
- Lämpöakku
 - Valmistuu vuoden 2015 lopulla
 - Otettu käyttöön keväällä 2016
- Biokaasulaitokset (Haukivuori ja Mikkeli)
 - Etelä-Savon Energia on osakkaana Haukivuorella BioHauessa, jonka biokaasulaitos valmistuu keväällä 2017
 - Etelä-Savon Energia on osakkaana BioSairilan biokaasulaitoshankkeessa Mikkeliissä, mutta laitoksen valmistumisaikataulu on vielä avoin

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Riskienhallinta perustuu johtoryhmässä tunnistettuihin riskeihin. Riski on mahdollinen tapahtuma tai tapahtumaketju, joka voi vaarantaa taloudellisten tai toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisen lyhyellä tai pitkällä aikavälillä tai uhata organisaation mainetta. Riski ei ole ainoastaan negatiivisen asian mahdollinen tapahtuminen, vaan myös se, että jokin voimavarojen mahdollistama hyvä jää toteutumatta. Tapahtuneista vahingoista tehdään poikkeama, joka käsitellään asiassa vastuullisen henkilön toimesta.

Strategiset riskit

Etelä-Savon Energia Oy:n strategiset riskit liittyvät Pursialan voimalaitoksen tuotannon kannattavuuteen sekä sähkön ja kaukolämmön myynnin kannattavuuteen. Lämpimät vuodet pitävät Pursialan voimalaitoksen tuotantomäärät alhaisella tasolla ja ns. minimikuormalla ajaminen heikentää tuotannon hyötysuhdetta. Pursialan voimalaitos pystyisi tuottamaan enemmän lämpöä, kuin tällä hetkellä on olemassa lämpökuormaa. Sähkönmyynnissä katteet ovat erittäin pienet, sillä markkina on hyvin kilpailtu ja tukkumarkkinahinnat ovat historiallisen alhaiset. Kaukolämmössä haasteena on energiankulutuksen väheneminen sekä

maalämpöratkaisujen imagoetu markkinoinnissa. Sähkön hintariskeihin varaudutaan riskipolitiikalla, jonka Etelä-Savon Energia Oy:n hallitus on hyväksynyt. Riskipolitiikka määrittelee, miten tulee varautua markkinahintariskihin, määräriskihin, vastapuoliriskihin, likviditeettiriskihin, aluehintariskihin, tarjousriskiin ja luottoriskihin. Lisäksi riskipolitiikka määrittelee rajat, joissa riskien tulee pysyä.

Energian tuotantokustannusten nousua on pyritty hillitsemään uudistamalla polttoaineenhankintaa, keskittämällä hankinta suuremmille toimijoille sekä ottamalla toimitusehdoksi toimitus terminaaliin tai voimalaitokselle. Näin itse ei kanneta enää riskiä tienvarsikasojen hävikistä. Lisäksi pyritään hankkimaan polttoaineita omien yhteyksien kautta vähemmän kilpailluilta Venäjän markkinoilta.

Operatiiviset riskit

Operatiivisista riskeistä huomattavimmat ovat puupolttoaineen saannin turvaaminen Pursialan voimalaitoksella, lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys ja toimivuus sekä sähkönjakelun varmistaminen. Polttoaineiden saantia on pyritty turvaamaan riittävillä polttoainesopimuksilla, omilla polttoaineiden varmuusvarastoilla sekä keskittämällä polttoaineterminaalityönnöt Mikkelin Metsäsairilaan. Puupolttoaineiden saatavuutta varmistaa lisäksi oman polttoaineiden hankinnan kehittäminen Venäjällä.

Lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys häiriötilanteissa ja suurissa kuormissa on varmistettu vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetilla. Pursialan lämmöntuotantokapasiteetti on noin 130 MW ja vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetti noin 110 MW. Vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetin tulee vastata kaukolämmön myyntimäärien kehitystä.

Verkkotoiminnan riskeinä ovat sähkönjakelun häiriöt, ja sallitun tuoton laskentaan vaikuttavat viranomaispäätökset. Sähköverkon kehittämiseksi on laadittu suunnitelma, joka ohjaa verkkoon tehtäviä investointeja, joilla pyritään turvaamaan sähköverkon toimintavarmuus sekä kehittämään verkkoa. Sähkönjakelun häiriöitä pyritään lisäksi ennaltaehkäisemään siten, että verkon toimintakunnosta huolehditaan mm. huoltotoimenpiteillä ja verkonraivauksella. ESE-Verkko jatkaa maakaapelointias-teen nostamista.

Muita riskejä ovat päästöoikeuksien riittävyys, muutokset sähkön markkinahinnassa sekä henkilöriskit. Yhtiön saamat ja edellisiltä vuosilta yli jääneet päästöoikeudet riittävät Pursialan voimalaitoksen tarvitsemaan turpeen polttomäärään, koska Pursialan kattilateknikka mahdollistaa puunkäytön aina 85 %:iin saakka. Sähkön hintariskeihin on varauduttu riskipolitiikalla.

Hallituksella tulee aina olla suunnitelma toimitusjohtajan korvaamisesta. Lisäksi henkilöriskeihin on varauduttu sijaisuusjärjes-telyin ja dokumentoimalla tietoa siten, että tieto on myös muiden saatavilla. Sijainen tekee sijaistettavan työn, mikäli sijaistet-tava ei ole töissä, jolloin sijainen tulee perehdytettyä toisen työhön ja tämä oppii työn käytännön tekemisen kautta.

Rahoitusriskit

Konsernin rahoitusriskeihin on varauduttu joko kiinteäkorkoisilla lainoilla tai hankkimalla lainoille suojaustuotteita. Tällä tavoin suojattuja lainoja tulee olla noin 60-80% konsernin lainakannasta aina seuraavien 10 vuoden ajan.

Vahinkoriskit

Konsernissa on tunnistettu seuraavat vahinkoriskit: omaisuusvahinkoriskit, vastuuvahingot, tuotannon keskeytysriskit, ympäristövahingot ja tapaturmat. Vakuutusmäärät tarkastetaan vuosittain. Omaisuusvahinkoriskeihin on varauduttu omaisuusva-kuutuksilla, joita ovat mm. laitosten ja irtaimiston vakuutukset sekä ajoneuvovakuutukset. Toiminnan vahinkojen varalta yh-tiöllä on toimitusjohtajan, hallituksen, johtoryhmän ja toiminnan vastuuvakuutukset. Pursialan voimalaitoksen sekä Tikkalan tuotantojen mahdollisen keskeytyksen varalta on keskeytysvakuutus. Ympäristövahinkoihin on varauduttu mm. valitsemalla vähäpäästöisiä polttoaineita, parantamalla tulipalotilanteiden toimintavalmiuksia, vaihtamalla sähköverkkoon ympäristöystä-vällisiä muuntajia sekä ympäristövahinkovakuutuksiin.

Työtapaturmia pyritään ehkäisemään järjestämällä Työturvallisuuskorttikoulutusta koko henkilöstölle ja lisäämällä näin tietoi-suutta turvallisista työtavoista. Lisäksi yhtiössä järjestetään säännöllisesti ensiapukoulutusta. Työtapaturmien varalta henki-löstöllä on lakisääteinen tapaturmavakuutus sekä matkavakuutus työmatkoille. Henkilöstölle on otettu myös vapaaehtoinen sairauskuluvakuutus, joka on voimassa sekä töissä että vapaa-ajalla.

Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on osa päivittäistä toimintaa. Sen tavoitteena on saada riittävä varmuus toiminnan tuloksellisuudesta, toi-minnan ja talouden lainmukaisuudesta, hyväksytyjen budjettien noudattamisesta, varojen ja omaisuuden turvaamisesta sekä raportoinnin oikeellisuudesta ja riittävyydestä. Sisäisen valvonnan järjestämisestä ja toiminnan tuloksellisuudesta vastaavat konsernin hallitukset sekä toimitusjohtajat. Kaikkien liiketoimintayksiköiden ja yhtiöiden on kuitenkin toimintaa suunnitelles-saan otettava huomioon sisäisen valvonnan asettamat vastuut ja velvoitteet ja he vastaavat sisäisestä valvonnasta vastuualu-eillaan. Sisäistä valvontaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasolla osana toimintarutiineihin sisältyvää toimintojen ja varojen käytön valvontaa. Johdon ja esimiesten tulee omalla toiminnallaan näyttää esimerkkiä ja luoda orga-nisaatioon myönteinen sisäisen valvonnan ilmapiiri. Johtamistapa ja toimintakulttuuri luovat perustan valvontaprosessille ja edistävät tavoitteiden toteutumista sekä henkilöstön valvontatietoisuutta.

Sisäisessä valvonnassa ei ole tullut ilmi väärinkäytöksiä tai kirjattu poikkeamia, joiden perusteella voitaisiin todeta, että konsernissa olisi tapahtunut väärinkäytöksiä. Sisäinen valvonta voisi olla tehokkaampaa, mutta yhtiössä ei ole erikseen sisäistä valvontaa tekevää controller- henkilöä, jonka avulla sisäistä valvontaa voitaisiin tehdä enemmän. On katsottu, että nykyinen valvonnan taso on riittävä.

Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Sisäisessä valvonnassa tai tilintarkastajien suorittamassa valvonnassa ei ole todettu, että sääntöjä tai päätöksiä olisi jätetty noudattamatta eikä ole havaittu, että noudattamatta jättäminen olisi aiheuttanut haittaa yhtiölle.

Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Hallitus määrittelee konsernille strategian, vision, arvot ja palvelulupaukset. Näiden mukaan konsernille määritellään toiminnalliset tavoitteet vuosisuunnittelun yhteydessä ja ne pohjautuvat pitkälti hallituksen vahvistamaan strategiaan. Strategian mukaisten tavoitteiden toteutumista seurataan johtoryhmätasolla 2 kertaa vuodessa. Yksiköiden vuositavoitteet pohjautuvat kehityskeskusteluissa asetettuihin tavoitteisiin. Näiden toteutumista seurataan yksikötasolla.

Konsernille laaditaan vuosittain budjetti sekä investointisuunnitelma, jotka hallitus vahvistaa. Näiden suunnitelmien perusteella laaditaan konsernin kassabudjetti, jonka avulla määritellään vuosittainen rahoitus. Tulobudjettia seurataan kuukausittain ja kassabudjettia viikoittain. Toteutuneet investoinnit tarkastetaan vuosittain.

Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito

Jokainen työntekijä on velvollinen käsittelemään työnantajan omaisuutta vastuullisesti, kuten heidän tulee myös kunnioittaa asiakkaan omaisuutta. Nämä on määritelty ESELäisen pelisäännöissä, joka on osa Etelä-Savon Energia Oy:n toimintajärjestelmää. Omaisuuteen kohdistuvat riskit arvioidaan vuosittain vakuutusyhtiön kanssa ja riskit pyritään poistamaan omaisuusvakuutuksin.

Etelä-Savon Energia -konserni noudattaa hankinnoissaan erityisalojen hankintalakia ”Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista”. Hankintojen tulee aina olla tarkoituksenmukaisia.

Näiden hankintarajojen alle jäävät hankinnat tehdään Mikkelin kaupungin puitesopimustoimittajilta tai kilpailutetaan sopivaksi katsotulla tavalla. Tällöin hyviä valintakriteerejä ovat:

- hinta-laatusuhde
- paikallisuus
- ympäristöystävällisyys
- toimittajan luotettavuus
- aluetaloudelliset vaikutukset
- energiatehokkuus

Hankinnoissa pitää huomioida, että tarjous pyydetään riittävän monelta ja varteenotettavimmilta potentiaalisilta tarjoajilta. Hankintoja valvotaan siten, että ostoreskontramaksuissa tulee olla laskun tarkastajan ja hyväksyjän kuittaus. Lasku ei mene maksuun ilman tarkastus- ja hyväksyntävaiheiden suorittamista, joista jää joko manuaalinen tai sähköinen merkintä. Laskulla ei saa olla sama henkilö hyväksyjänä, joka on laskun tarkastanut. Tarkastajana toimii hankinnasta tietävä henkilö. Reskontran ohi suoritetuissa maksuissa tulee myös olla tarkastajan ja hyväksyjän varmennus (maksumääräys tai lasku).

Yksiköt vastaavat siitä, että yksikön hankintoihin liittyvissä laskuissa on riittävät merkinnät siitä, että laskusta käy selvästi ilmi, miten kustannus liittyy liiketoimeen. Mikäli näin ei ole, tulee laskun tarkastajan tai hyväksyjän täydentää laskun tietoja.

Investoinneista käydään erikseen talousosaston toimesta läpi, että investoinneiksi kirjatut kulut ovat investointeja ja varmistetaan, että laskuilta löytyvät riittävät tiedot, joilla voidaan varmistaa kulun olevan investointi. Yksiköt vastaavat siitä, että investointikirjaukset ovat oikein ja että laskuilta löytyvät riittävät tiedot. Konsernissa on erillinen ohje investointien määrittelyyn.

Hankintoja omalta lähipiiriltä (perheen jäsenet, joiksi katsotaan mm. avio- tai avopuoliso sekä henkilön omat tai puolison lapset ja muut huollettavat) voi tehdä ainoastaan esimiehen kirjallisella luvalla ja siten, että tarjoukset toimitetaan muulle kuin hankinnan tekeväälle henkilölle. Hankintoja suorittava ei saa saada hankinnoista itselleen henkilökohtaista hyötyä.

Sopimusten laadinnassa tulee ottaa huomioon seuraavat asiat:

- sopimuksissa on Etelä-Savon Energia Oy:tä suojaavat ja kohtuulliset pykälät
- sopimuksilla on omistaja, joka seuraa sopimusten noudattamista, voimassaoloa sekä maksujen aiheellisuutta ja oikeellisuutta
- mahdolliset sakkopykälät (viivästyskorko, myöhästymissakko)
- sopimuksen vakuudet ja takuut
- sopimuksen allekirjoittajalla on asianmukaiset allekirjoitusoikeudet (asemavaltuus, prokura tai nimenkirjoitusoikeus)
- sopimukset eivät pääse raukeamaan, kun niille on vielä tarvetta
- sopimukset sanotaan irti, kun ne eivät ole enää tarpeen
- sopimuksen irtisanomis-, purku- ja siirtomahdollisuudet (exit- pykälä)
- sopimus arkistoidaan Etelä-Savon Energia Oy:n intranetin sopimustenhallintaan tai muuhun sähköiseen järjestelmään

Etelä-Savon Koulutus Oy

Omistus: 62,50 %

Toimiala: Koulutus- ja kehittämispalvelut toisen asteen koulutuksessa

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Etelä-Savon Koulutus Oy:n organisaatio uudistettiin 1.8.2016. Uudessa organisaatiomallissa on kolme toimialaa: oppimispalvelut, asiakaskokemuspalvelut ja hallintopalvelut. Koulutustarjonnan kehittäminen on tulevaisuuden näkökulmasta koottu kolmeen osaamiskokonaisuuteen jotka ovat (1) Teknologia ja rakentaminen, (2) Hyvinvointi ja palvelut ja (3) Metsä ja logistiikka. Näiden sisällä opiskelijoille pystytään tarjoamaan joustavampia opintopolkua ja väheneviä resursseja voidaan käyttää tinkimättä koulutuksen laadusta. Esedu profiloituu erityisesti metsän, älykkään rakentamisen, kotona asumisen tukemisen sekä matkailun ja puhtaan ruuan ympärille hyödyntäen digitalisaation, robotiikan ja yrittäjyyden keinoja vastatessaan alueen osaamisen nostamisesta.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Tasetililtä tuloutettiin metsänmyyntituloja 350.000. Juvan kunnan omistamat osakkeet lunastettiin yhtiölle maaliskuussa 0,5 milj. eurolla.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Talous on vakaa, tilojen määrä on tiivistetty noin 57.000 neliöön ja henkilöstöä oli 31.12.2016 370, joista 10 oli sivutoimisia, mikä on 30 henkilöä talousarviota vähemmän. Peruskoulutuksen volyymi toteutui talousarvion mukaisena, ollen 2.463 opiskelijaa.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Etelä-Savon Koulutus Oy:n tulos tilikaudelta osoittaa voittoa noin 0,3 milj. euroa. Kaupungin talousarvion asettama tulosta-voite vuodelle 2016 oli 0,3 milj. euroa alijäämää. Merkittävin ero syntyi ostopalveluissa, jotka toteutuivat noin 900.000 euroa budjetoitua pienempinä. Ammatillisen peruskoulutuksen tuotot toteutuivat 200.000 euroa pienempinä budjetoituun nähden. Lisäkoulutuksen tulot toteutuivat puolestaan noin 200.000 euroa konserniin ilmoitettua suurempana. Oppisopimuskoulutuksen tuotot jäivät tavoitteesta noin 700.000 johtuen mm. valtionosuusrahoituksesta joka jäi budjetoidusta noin 489.000 euroa. Työvoimakoulutuksen myynti puolestaan toteutui reilut 630.000 euroa budjetoitua suurempana. Tuottojen osalta valtionosuusrahoitus ja työvoimakoulutuksen tuottojen kokonaisuus oli näin ollen tasapainossa. Ulkoisia tuottoja oli kaikkiaan budjetoitu koko tilikaudelle 36.307.089 euroa ja toteutuma oli 37.020.852 euroa ylittäen budjetoidun 713.763 eurolla. Muut myyntitilit ylittivät 417.953 euroa, joka johtui suurimmaksi osaksi aiempien vuosien metsän myyntitulojen tulouttamisesta taseesta. Myös tuet ja avustukset alittuivat budjettiin nähden yli 200.000 euroa.

Ulkoisia kuluja oli talousarviossa budjetoitu 37.206.382 euroa ja toteuma oli 36.694.604 alittaen budjetoidun 511.778 eurolla. Tilikauden henkilöstökulut oli budjetoitu 21.004.664 euroon ja ne toteutuivat 363.895 euroa suurempina. Hankinnat ajoituivat loppuvuoteen ja vuoden 2016 poistot jäivät 56.952 euroa budjetoitua alemmalle tasolle. Liiketoiminnan muut kulut toteutuivat budjettiin nähden 741.535 euroa pienempinä, mikä johtui mm. oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvausten toteutumisesta pienempinä. Vuokrat ja vastikkeet oli budjetoitu 284.300 euroa liian pienenä, kun taas kone- ja kalustokulut alittivat 288.784 eurolla budjetin.

Etelä-Savon Koulutus Oy:n taseen loppusumma on tilinpäätöksen mukaan 14.574.184,68 euroa, kun se vuonna 2015 oli 14.807.280,53 euroa. Viime vuoden tilinpäätöksen mukaan Etelä-Savon Koulutus Oy:n rahavaroja oli Mikkelin kaupungin konsernin tilillä 4.926.238,64 euroa, kun rahavaroja vuoden 2015 tilinpäätöksen mukaan oli konsernitilillä 5.840.821,09 euroa.

Taseessa on pystytty vahvistamaan taloudellista puskuria tulevien vuosien haasteiden varalle. Taseessa tilikausien voittojen yhteismäärä on yli 4,5 milj. euroa ja oman pääoman määrä yhteensä noin 8,5 milj. euroa. Juvan osakkeiden lunastus (508.000 euroa) pienensi edellisten vuosien voitto/tappio määrää vuonna 2016.

Investoinnit ylittivät talousarvion 0,6 milj. eurolla. Etelä-Savon koulutus Oy:n investoinnit perustuvat sitovaan poistotasoon, joka oli vuodelle 2016 noin 1,5 miljoonaa euroa. Poistotaso kehtikin arvioitua suuremmat investoinnit ja poistot alittuivat 50.000 euroa budjetoidusta. Keskeisimmät investoinnit liittyivät uusien oppimisympäristöjen varusteluun.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto (milj. euroa) *	36,6	34,9	34,5
Tilikauden voitto/tappio (milj.)	1,362	-0,3	0,3
Investoinnit (milj. euroa) **	1,8	0,7	1,3
Henkilöstö	413	400	370
vakituinen	333	330	316
määräaikainen	80	70	54

*) Ulkoinen

**) Vähennetty rahoitusosuudet

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Oppimisympäristöjen varustelu, suurimpina sosiaali- ja terveysala/Mikkeli tilojen kalustus, metsäkoneala/Mikkeli mm. uusi lavetti sekä IT-laitteiden hankkiminen omaksi leasing-sopimusten päätyttyä. Lisäksi hankerahoituksella on päivitetty oppimisympäristöjä 40%:n omavastuuosuudella usealle koulutuslalle, mm. sosiaali- ja terveys- sekä tietotekniikka- ja sähköalalle hyvinvointiteknologian oppimisympäristö; 3D-, automaatio- ja simulaatio -oppimisympäristöjä usealle alalle ja mm. simulaattoreita logistiikka- ja metsäkonealalle.

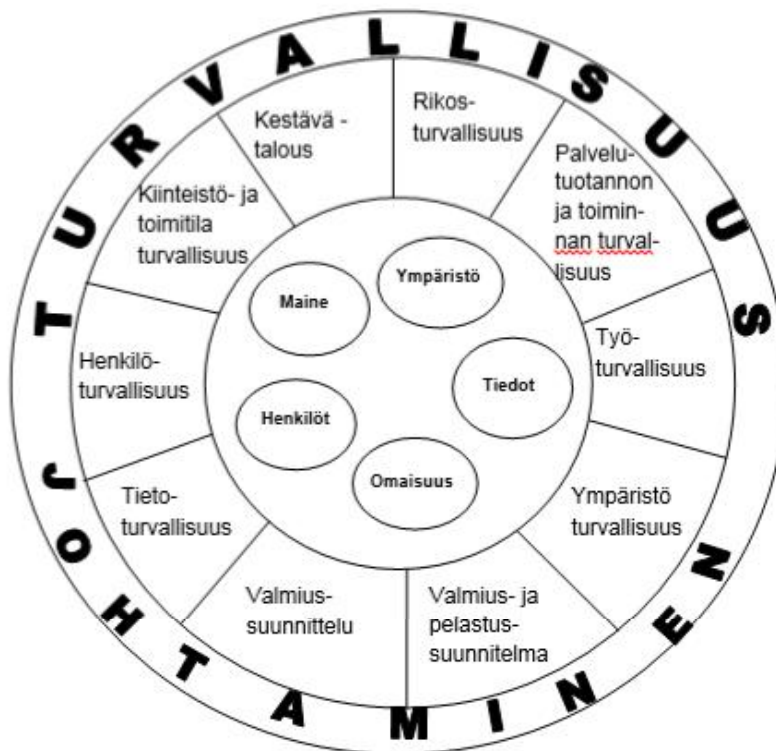
Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Riskien osalta riskienhallinnan periaatteet ja riskienhallinnan keskeinen sisältö on määritelty yhtiön hallituksen 15.12.2016 päivittämässä yhtiön riskienhallinnan periaatteet- asiakirjassa. Riskien hallinta on myös olennainen osa yhtiön sisäistä valvontaa. Hyvään johtamiseen ja hallintoon kuuluu riskien tunnistaminen, arviointi, suojaustoimenpiteiden suunnittelu, riskienhallintasuunnitelman hyväksyminen sekä toteutettujen riskienhallintaratkaisujen arviointi.

Riskienhallintaprosessi

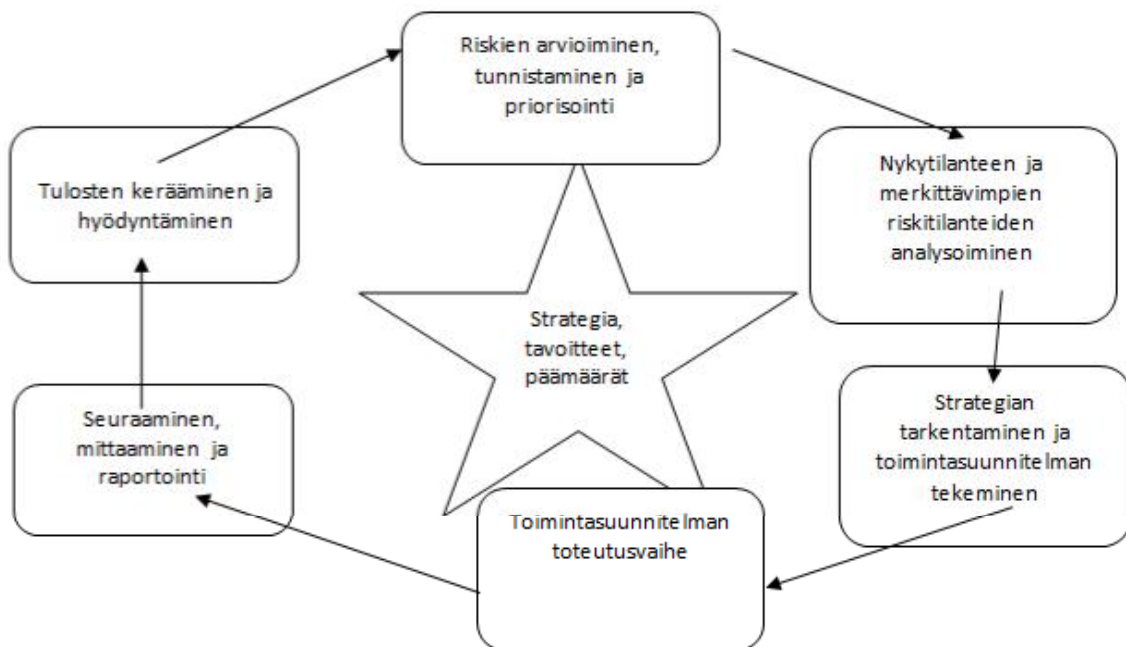
Turvallisuussuunnittelun osa-alueet ovat valmiussuunnittelu, turvallisuussuunnittelu, riskienhallinta ja turvallisuus arvona kaikessa toiminnan suunnittelussa.

Seuraavassa kuvassa on esitetty turvallisuusjohtamisen koko kenttä. Kuvan keskellä ovat tärkeimmät arvot; ihmiset, omaisuus, ympäristö, tiedot ja maine, joita turvallisuusjohtamisella suojellaan. Arvoja ympäröivät turvallisuusjohtamisen eri osa-alueet, jotka tulee ottaa huomioon kaikilla eri toiminnoilla ja yhtiön työpaikoilla. Turvallisuusjohtamisella ohjataan kaikkia turvallisuuden osa-alueita yleisesti.

Kuvio 1 Turvallisuusjohtaminen.

Riskienhallinta on jatkuvaa toimintaa, jossa samat työvaiheet käydään läpi yhä uudelleen parempien tulosten aikaansaamiseksi.

Systemaattiseen riskienhallintaprosessiin kuuluu seuraavat osa-alueet:

- riskien tunnistaminen kartoituksin
- riskien arvioiminen ja analysointi
- suojaustoimenpiteiden suunnittelu
- riskienhallinnan hyväksyminen
- toteutettujen riskinhallintaratkaisujen arviointi

Toimialajohtajat saavat riittävästi tietoa suoriutuakseen tehtävistään. Riskienhallinnan tehtävät ja roolit ovat selkeät toimialoilla. Osin kaivataan systemaattista kokonaisriskienhallintaa. Seurannalla ja tarkastuksella toteutetaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehokkuuden arviointia ja edistetään niiden kehittämistä. Seuranta ja tarkastus käsittävät koko johtamis- ja valvontajärjestelmän toimivuuden seurannan. Seuranta voidaan toteuttaa jatkuvalla, tavanomaiseen toimintaan liittyvällä seurannalla tai erillisillä määräajoin tehtävillä arvioinneilla tai näiden yhdistelmillä. Sisäisen tarkastuksen, tilintarkastuksen arvioinnit ja tarkastukset ovat keskeinen osa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan seuranta.

Konsernitarkastajan kanssa käydään läpi sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan kokonaisuus vuosittain ja Etelä-Savon Koulutus Oy:n hallitus on käsitellyt konsernin antaman ohjeistuksen asiasta kokouksessaan 28.1.2016 § 7. Etelä-Savon Koulutus Oy:ssä on suoritettu kaikkien esimiesten toimesta sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi konsernin antaman ohjeistuksen mukaisesti.

Arvioinnin kohteena olivat sisäinen toimintaympäristö ja valvontakulttuuri, toimintakulttuuri, toiminnan tavoitteet, organisaatiorakenne, resurssit, lainsäädäntö ja konsernin sisäiset ohjeet, riskien tunnistaminen sekä arviointi ja hallinta, riskienhallintamenettelyt, riskien tunnistaminen, riskien arviointi, riskeihin vastaaminen, valvontatoimenpiteet, prosessien kontrolloinnin suunnittelu, kontrollien toimivuuden arviointi, toiminnan seuranta, tietojärjestelmien kontrollit, omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito, tiedonkulku ja raportointi, raportointijärjestelmät, tiedonkulku, tietojärjestelmät, seuranta, sisäinen arviointi ja ulkoinen arviointi.

Vastaajia oli kaikkiaan 17. Opetushenkilöstöä kaipasi lisää 3 vastaajaa, erityisesti poikkeustilanteiden hoitoa varten. Huolestuttavaa on, että osin koetaan, ettei arjen pyörykseltä jää aikaa perehtyä ohjeisiin. Riskien tunnistaminen ja hallinta sai eniten heikko-arviointia. Asia selkiytynee, kun otetaan käyttöön selkeä riskien hallintajärjestelmä, johon voidaan kirjata havainnot, dokumentoida tehdyt toimenpiteet ja toisaalta dokumentoida koko riskienhallintamalli. Riskien hallinnan näkökulma tulee ulottaa prosessikuvauksiin.

Etelä-Savon työterveys Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Työterveyshuollon palvelut

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Maakuntauudistus etenee ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu tulee siirtymään maakunnille. Tulevassa lainsäädännössä tullaan todennäköisesti linjaamaan niin, että maakunnille muodostuu järjestämisvastuu myös työterveyshuollon osalta, kuten tähänkin asti järjestämisvastuu on ollut kunnilla. Työterveyshuoltolaki ei tulla muuttamaan ainakaan nyt lähivuosina eli yrityksillä säilyy työterveyshuollon palveluiden järjestämisvastuu ja yritykset voivat valita palveluntuottajansa itse. Kela-korvauksissa voi tapahtua lähivuosia jotain muutosta, mutta pääsääntöisesti ne tulevat säilymään ennallaan. Tarkkaa selvyttä siitä, miten jatkossa potilaan valinnanvapaus toteutuu työterveyshuollossa, ei ole. Työurien pidentäminen on hallituksen prioriteettilistalla korkealla ja se ei onnistu ilman monipuolista ja ennakoivaa työterveyshuoltoa ja sairauksien aktiivista hoitoa. Nykykäsitöksen mukaan kunnat ja

kuntayhtymät eivät voi enää tuottaa tai järjestää sosiaali- ja terveydenhuoltoa lukuun ottamatta järjestämislaissa poikkeuksena esitettyä työterveyshuollon osuutta.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Toiminta oli vakiintunutta toisen toimintavuoden aikana. Uutta toimintaa ja tuotteita kehitettiin ja pyrittiin aktiivisesti laajentamaan asiakaskuntaa uusasiakashankinnalla. Osaavaa henkilökuntaa saatiin rekrytoitua. Sähköisiä palveluita kehitettiin ja OmaChat-toiminta otettiin käyttöön. Yritys palkittiin 8. parhaana työpaikkana Suomessa pienten yritysten joukossa.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Toteuma
Toiminnan tavoitteena on kumppanuus asiakasyritysten kanssa. Työterveyshuolto pystyy antamaan riittävää ja asiakasyrityksiä palvelevaa raportointia.	Yritystyytyväisyyskyselyt vuosittain yritysjohdolle. Päättjäasiakkaat: 4,88 (tavoite yli 4,82)
Yhtiöllä on riittävä henkilöstömäärä kysyntään nähden ja henkilöstö on osaavaa ja ammattitaitoista.	Asiakastyytyväisyyskysely vuosittain henkilöasiakkaille. Henkilöasiakkaat: 5,22 (tavoite yli 5,15)
Etelä-Savon Työterveys Oy tekee ennaltaehkäisevää työtä työpaikoilla sekä toteuttaa yksilötapaamisissa sairauksia ja tapaturmia ehkäisevää ohjausta ja neuvontaa. Tavoitteena on lisätä työhyvinvointia ja tuottavuutta yhdessä yrityksen kanssa ja seurata työelämän kehitystä sekä monipuolistaa toimintaa.	Ennaltaehkäisevyyden ja sairaanhoidon suhde (KL1/KL2) Toteutuma 44%/56% (tavoitteena on suhde 50/50)

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Taloudelliset tavoitteet saavutettiin hyvin ja yhtiön vakavaraisuus vahvistui.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto (euroa)	6 326 469	6 400 000	6 627 469
Tilikauden voitto/tappio (euroa)	686 256	300 000	588 474
Investoinnit	0	0	0
Henkilöstö vakituinen	49	53	51
määräaikainen	45	51	48
	4	2	3

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Yhtiöllä ei ollut investointeja vuodelle 2016.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Riskien sekä toiminnallisten että taloudellisten riskien arviointi on jokapäiväistä toimintaa. Laatukäsikirja ja kokonaisuutena laatujärjestelmä ohjaavat toimintaa. Toiminnan ulkoinen arviointi on tehty DNV:n toimesta ISO 9001/2015 mukaisesti. Johdonkatselmukset ja jatkuva kehittäminen ovat riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa.

Kiinteistökehitys Naistinki Oy

Omistus: 100%

Toimiala: Omistaa, myydä, kehittää ja hallita kiinteistöjä

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Yleinen taloudellinen tilanne jatkuu tiukkana ja se vaikuttaa toimitilojen kysyntään ja yritysten maksukykyyn, tosin näkymät ovat hieman parantuneet edellisestä tilikaudesta. Korkotason matalana pysyminen on edesauttanut toiminnan pitämistä positiivisena, mutta ennakointikauden lopulla on jo näköpiirissä korkojen nousu, mikä asettaa yhtiölle toteutuessaan haasteita. Sijoittajien kiinnostus toimitilarakentamista kohtaan Mikkelin seudulla ja koko valtakunnassa suuria kasvukeskuksia lukuun ottamatta on edelleen heikentynyt. Tämä korostaa Naistingin asemaa toimitilojen omistajana ja vuokraajana etenkin uusien yrityshankkeiden osalta, mutta myös nykyisen yritystoiminnan vakauttajana.

Ennakointijakson loppupuolella yhtiön poistorakennetta tulee tarkastella kokonaisuutena uusiksi. Yhtiön poisto-ohjelma vaatii siirtymisen tasapoistoista jäännösarvopoistoihin verotuksen näkökulmasta.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

2016 käynnistyi Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n toimesta Mölnlycke Healthcare Oy:n varastolaajennus ja entisten varastotilojen muuttaminen puhdastiloiksi laajentuvaa tuotantoa varten. Kaikkiaan n. 5,5 milj. euron investointi generoi vuokralaisella n. 60-70 milj. euron investointiohjelman Mikkeliin. Tilainvestointi tehtiin osittain elinkeinopoliittisena investointina, josta suoranainen tulos Naistingin toimintaan on vaatimatonta, mutta aluetaloudellisesti erittäin merkittävä. Investointi on riskien osalta hallinnassa asiakkaan kanssa sovitulla korkoriskisuojauskella. Environicsin kanssa uudistettiin määräaikainen sopimus edellisen sopimuksen päättymisen jälkeiselle ajalle kolmeksi vuodeksi. Uusi sopimus vaikuttaa Naistingin omistaman kiinteistöyhtiön vuokratuottoihin vuodesta 2017 alkaen. Tämäkin sopimus tehtiin elinkeinopoliittisena, jolloin turvattiin yhtiön toiminnan jatkuvuus Mikkeliissä entisellä volyymillä. Vuoden kuluessa saatiin yhtiön saatavat ajan tasalle ja luottotappiot aiemmilta vuosilta kirjattua alas kokonaisuudessaan.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kiinteistökehitys Naistinki Oy on toteuttanut sille asetettua tehtävää laadukkaiden ja kustannustehokkaiden toimitilojen tarjoana kestävän taloudenpitämisen periaatteiden mukaisesti. Yhtiö on onnistunut pitämään toimitilat lähes täysin vuokrattuna ja siten aikaansaa kerrannaisvaikutuksineen noin 9,1 milj. euron aluetaloudellisen vaikuttavuuden Mikkelin alueelle verotulojen ja konsernille maksettavien maksujen muodossa. Yhtiön tiloissa työskentelee n. 1100 työntekijää ja heille maksettava palkkasumma on noin 40 milj. euroa. Kunnallisveron osuus tuosta palkkasummasta on noin 6,9 milj. euroa. Naistingin noin 4,4 milj. euron liikevaihdosta suuntautuu suorina ostoina ja maksuina kaupunkikonsernille 1,9 milj. euroa ja vuokralaisten suoraan maksamina ylläpitokuluina noin 0,8 milj. euroa. Kokonaisostoista 60% menee suoraan kaupunkikonsernille. Asiakasyritysten liikevaihto on noin 168 milj. euroa, jonka taloudellinen vaikutus Mikkelille on erittäin merkittävä.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Poikkeamat talousarvioon 2016 aiheutuivat vain investointien osalta. Kiinteistökaupat kaupungin kanssa lykkääntyivät ja Mölnlycken investoinnin keskeneräisyys vuodenvaihteessa 2016/2017 pienensi talousarvioon suunniteltuja investointeja. Nuo investoinnit siirtyivät vuodelle 2017. Niihin liittyvät liikevaihto- ja tulovaikutukset eivät sen sijaan poikenneet, koska investoinnit oli suunniteltu toteutuvaksi loppuvuonna ja niiden osalta operatiiviset vaikutukset oli arvioitu toteutumaan alun perinkin vasta 2017 vuoden alusta.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto (milj. euroa)	4,38	4,4	4,43
Tilikauden voitto/tappio (euroa)	126 000	200 000	184 000
Investoinnit (milj. euroa)	0,2	8	2,5
Henkilöstö vakituinen määräaikainen	5	5	5

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Mölnlycke Healthcare Oy 3,3 milj. euroa toteutui 2016 vuoden aikana. Loppuosa investoinnista ja kaupungin kanssa suunnitellut kiinteistökaupat siirtyivät vuodelle 2017.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Kiinteistökehitys Naistinki Oy noudattaa kaikkia konsernilta saatuja ja saatavia ohjeita täysin. Kaikki ohjeet kulkevat yhtiön hallituksen kautta ja niiden noudattamisesta ei ole ollut kysymyksiä.

Yhtiön tavoitteiden ja varojen käyttöä valvoo yhtiön hallitus, jossa yhtiön toimitusjohtaja on käytännön toimintaa ohjeistava ja valvova henkilö hallitukseen päin. Yhtiön maksuliikenne asiata tarkastetaan ja hyväksytään aina vähintään kahden eri henkilön toimesta. Lisäksi maksuliikenne hoituu täysin tilitoimiston toimesta.

Riskienhallinta jakautuu kahteen erilliseen kokonaisuuteen: vuokralaisten vuokrasopimushallinta jatkuvuuden osalta ja maksujen toteutumisen näkökulmasta sekä rahoituksen kustannusten hallinnassa pitämisen näkökulmasta. Asiakasriskiä valvotaan vuokrasopimuskannan seuraamisella ja hyvällä yhteydenpidolla asiakkaisiin. Maksusuorituksia valvotaan taloushallintajärjestelmän avulla ja esiin tulevat haasteet käsitellään yhtiön hallituksessa, tarvittaessa elinkeinopoliittisten linjausten osalta haetaan konserniohjausta ja niihin puututaan tilanteen mukaan. Rahoitusriskiä varten on osittain suojauduttu korkosuojauskeinoina pankkien tarjoamin instrumentein ja osittain vuokralaisen kanssa sovitulla korkosuojauskeinalla. Osa rahoituksesta on lyhyen koron rahoitusta ja se on tietoinen valinta tämänhetkisten korkotasojen pitämiseksi tasapainossa.

Omaisuuksiin liittyvät toimenpiteet valmistelee toimitusjohtaja konsernin johdon kanssa keskustellen. Valmistellut esitykset käsitellään yhtiön hallituksessa. Lähes poikkeuksetta toimenpiteet käsitellään myös kaupunginhallituksessa ja -valtuustossa, koska rahoituksen saaminen vaatii sitä.

Sisäinen valvonta toteutetaan normaalin yrityksissä vallitsevan käytännön mukaisesti. Kaikille taloudellisille toiminnoille vaaditaan vähintään kahden henkilön hyväksyntä. Toimitusjohtaja valvoo yrityksen operatiivista toimintaa paitsi rahaliikenteen osalta, myös toiminnan osalta. Yhtiön toimitusjohtajaa valvoo yhtiön hallitus. Tilitoimisto ja tilintarkastaja ottavat hyvin aktiivisesti kantaa kirjanpidon osalta yhtiön toiminnan valvontaan. Vallitseva malli toimii erittäin hyvin. Sisäinen valvonta on kunnossa.

Metsäsairila Oy

Omistus: 100,0 %

Toimiala: Jätehuolto

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Riikinvoima Oy:n Ekovoimalaitoksen käynnistyminen (tavoite 12/2016). BioSairila Oy:n perustaminen 1/2016 (TEM kärkihanketuki saatu 30 % investoinnille, ympäristölupa uudelleen haettavaksi 2017, biokaasulaitoksen investointi tulee tehdä 2017-2019). Kompostilaitoksen operointi uutena työtehtävänä 2016, aikaisemmin Kekkilä Oy operoi laitosta.

Kaikki kotitalouksien sekajäte hyödynnetään energiana vuodesta 2017 eteenpäin Riikinvoiman Ekovoimalaitoksen valmistuttua. Riikinvoiman Ekovoimalaitos käynnistyi loppuvuonna 2016. Suunnitelmissa on mm. siirtokuormaushallin rakentaminen sekajätteen siirtokuormaukseen 2018 tai 2019. Vaarallisen jätteen (mm. pilaantuneet maat) kaatopaikkapohjan luvitus ja rakentaminen 2018-2019.

Metsäsairila Oy:n toimintaa on ohjannut periaate saada jättemateriaalit hyötykäyttöön. Jättemateriaalien hyötykäyttöä on ohjattu voimakkaasti lainsäädännöllä. Jätteen loppusijoituksen määräykset ovat muuttuneet vuonna 2016 siten, että vain poikkeusluvalla saa loppusijoittaa jätettä. Lähes kaikki jäte tulee hyödyntää materiaalina tai energiana. Tähän on varauduttu siten, että jätettä voidaan toimittaa Kotkan Energia Oy:lle sekä Riikinvoima Oy:lle energiahyötykäyttöön. Eri jätelajien lajittelutyö ja kuljetukset tulevat lisääntymään. Jätteenkäsittelyn kustannukset pysyvät nykyisellään, jos kuljetushinnat ja jätevero eivät nouse eikä jätteen energiahyötykäytölle tule uutta veroa. Jätekeskuksen alueelle suunniteltu biokaasulaitos luo mahdollisuuden hyödyntää vihermassoja, biojätteitä ja jätevesilietteitä korkean jalostusasteen liikennebiometaanin tuotannossa ja jakelussa. Hankintalain muutokset tulevat rajaamaan Metsäsairila Oy:n mahdollisuutta tarjota alueen yrityksille markkinaehtoista jätehuoltoa.

Metsäsairila Oy:n 50%:sti omistamalla BioSairila Oy:llä, josta ESE:llä on 30%, on ensimmäinen vuosi takana. Osakepääoma 100 000 euroa, josta noin 50 000 euroa on käytetty biokaasulaitoshankkeen valmisteluun. Vuosi 2016 käytettiin suunnitteluun, koska lupapäättöstä jouduttiin odottamaan Vaasan hallinto-oikeudesta. Päätös tuli 2017 ja lupaa haetaan uudestaan. BioSairila Oy:n tavoitteena on saada laitoksen rakentaminen käyntiin ja ympäristölupa-asia uudelleen käsittelyyn. Laitos tulee saada rakenteille 2017 aikana, jotta ei menetetä Työ- ja elinkeinoministeriön 3,4 milj. euron tukea, joka on voimassa 2019 vuoden loppuun. Biosairila Oy:lle oli tärkeää saada laadittua TEM kärkihankesuunnitelma ja siitä positiivinen päätös. Tässä onnistuttiin.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Biokaasulaitoksen suunnittelu ja ympäristölupahakemus sitoivat työaikaa, ei vaikutusta talouteen. Kompostointilaitoksen operointi vaati lisäresursseja ja laitehankintoja (leasing- koneet).

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Toiminnalliset tavoitteet toteutuivat. Jätteen loppusijoitus väheni edellisestä vuodesta. Riikinvoiman Ekovoimalaitoksen käynnistyttyä kotitalouksien sekajäte hyödynnetään täysin energiana.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Liikevaihdon kasvu verrattuna budjetoituun ja edellisen vuoden liikevaihtoon johtui muualta tulleista satunnaisista jäte-eristä, kuten pilaantuneet maa-ainekset. Tilikauden tulos on edellistä vuotta parempi, koska pilaantuneita maita ja eräitä muita eriä saatiin hyötykäyttöön budjetoitua edullisemmin. Tulosta paransi myös jätteen varastointi ennen kuin se toimitetaan 2017 jätteen energiahyötykäyttöön. Investointitavoite ei toteutunut biokaasulaitoshankkeen aikataulun muuttuessa.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto (euroa)	5 833 074	5 978 000	6 036 258
Liikevoitto (euroa)	961 898	696 000	989 998
Investoinnit (euroa)	700 000	1 050 000	376 103
Henkilöstö			
Vakituinen	13	15	15
Määräaikainen	3	1	1

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Jätekeskukseen toteutettiin kaatopaikkapohjan lisärakentaminen ns. nojaavana rakenteena, joka toimii myös vanhan kaatopaikan peittämisen rakenteena. Lisäksi rakennettiin kompostointilaitoksen kentän laajennusosa.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Yhtiössä on laadittu talousohje, jossa on määritelty rahaliikenteen ja hankintojen valtuudet ja vastuut. Taloushallinnon osalta vaarallisia työyhdistelmiä vältetään sillä, että jokaisessa laskussa on eri asiataarkastaja ja hyväksyjä. Palkanlaskenta ja -maksu on jaettu eri henkilöille. Jätekeskuksessa, pienjäteasemilla ja toimistolla ei käsitellä käteistä rahaa ollenkaan. Jätekeskuksen ja pienjäteasemien kassaraportit tarkastetaan hallinnon toimesta. Luottokorttimaksuista on tositteet laskun mukana.

Mikalo Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: rakennuttaa, omistaa ja hallita kiinteistöjä ja niillä olevia rakennuksia, ostaa ja vuokrata alueita, rakennuksia ja huoneistoja sekä niiden omistukseen ja hallintaan oikeuttavia osakkeita ja vuokrata kiinteistöjä ja huoneistoja sekä huolto- ja isännöintitoiminta

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Kunnan väestökehityksen muutos, väestö ikääntyy ja vähenee. Yhden henkilön ruokakuntien määrä lisääntyy, jolloin isoja asuntoja tarvitaan aikaisempaa vähemmän. Ihmiset muuttavat keskustaajamiin ja niiden läheisyyteen. Asuntojen kysyntä kohdistuu alueille, joissa palvelut ovat toimivia tai niitä on tarjolla. Väestö ei vähene muuttotappioalueilla pelkästään syrjäseuduilta, vaan se koettelee myös pienempiä kaupunkiseutuja. Taantuvat alueet menettävät tuottavaa työvoimaa, kun ammattitaitoinen ja nuorempi työvoima siirtyy vetovoimaisiin kasvukeskuksiin. Alueelle jää ikääntyvä väestö, jonka suhteellinen osuus väestöpohjasta kasvaa hyvin merkittävästi. Erityisesti kerrostaloalueet menettävät kilpailukykyään asuntomarkkinoilla, mikä heijastuu myös vuokra-asuntojen kysyntään.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yhtiön toiminnassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia vuonna 2016. Vuoden 2016 aikana valmistui uudisrakennuskohde Sakastikuja 5:een. Kohteeseen valmistui 31 asuntoa, jotka olivat yksiöitä ja pieniä kaksioita, joiden kysyntä on suurinta. Ristiinan, Pelloksen alueen asuinrakennusten käyttöaste aleni entisestään. Vuoden 2016 lopussa alueella oli tyhjänä kolme asuinkerrostaloa. Yhtiö myi Karsikkoniementieltä 3 kerrostaloa. Yhtiön käyttöaste oli 95,06 %.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Asuntojen kysyntään ei pystytty vastaamaan riittävällä tasolla. Halutumpia asuntoja, yksiöitä ja pieniä kaksioita on tarjonnassa liian vähän. Asuntojen sijainnilla on entistä suurempi merkitys. Asukastytytyväisyyskyselyn tulos oli hyvä. Yhtiö paransi toimintaansa keskeisillä osa-alueilla. Yksittäisiä asuntoja saneerattiin budjetoidusti. Keskimääräinen vuokrien korotus oli 0,18 euroa/m².

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Poistot on tehty EVL:n sallimien enimmäispoistojen mukaisesti, yhteensä 3.890.578 euroa. Talousarviossa poistot ovat budjetoitu lainojen lyhennysten mukaisesti. Lainoja lyhennettiin tilikaudella bruttomääräisesti 6.266.125 euroa. Asuintalovarausten lisäys tilikaudella oli 3.705.147 euroa. Tilikauden tulos oli 758.895 euroa tappiollinen johtuen Karsikkoniementien talojen myynnin luovutustappion kirjauksesta. Myös investoinnit poikkeavat talousarviosta jaksotuksista johtuen. Vuoden 2016 keväällä valmistui uudiskohde osoitteessa Sakastikuja 5. Talousarvion kokonaisinvestointi oli tällöin noin 4,2 miljoonaa euroa vuodelle 2016. Rakentaminen aloitettiin jo vuonna 2015 ja osa investoinnista kirjattiin edelliselle vuodelle pienentäen vuoden 2016 toteutunutta investointimäärää.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto, milj. euroa	22,94	23,20	23,15
Tilikauden voitto/tappio (euroa)	5 900 000	696 000	-758 895
Investoinnit (euroa)	5 300 000	4 200 000	2 506 662
Henkilöstö			
Vakituinen	66	65	66
Määräaikainen	0	0	0

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Vuoden 2016 aikana valmistui Sakastikuja 5:een asuinrakennus. Vuoden 2016 aikana käynnistettiin asuntomessualueelle kahden, yhteensä 10 asuntoa sisältävien rivitalojen rakentaminen.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Yhtiön toimialan merkittävin riski on käyttöasteen heikkeneminen. Lähitulevaisuuden haasteena on kuntaliitosalueiden asuinrakennusten kunto, korjausvelka ja käyttöaste. Kaupungin väkiluvun väheneminen ja vuokratason nouseminen yli markkinavuokratason, josta on seurauksena asuntojen vajaa käyttö. Edellä mainittu aiheuttaa määrärahojen riittämättömyyden asuntojen kunnostamiseen ja sitä kautta korjausvelan kasvamisen. Yleinen taloudellinen tilanne lisää luottotappioiden määrää sekä vuokrasaatavia.

Mikalo Oy:ssä noudatetaan johtosääntöä. Johtosäännön noudattamista valvotaan. Yhtiön toimiva johto valvoo asetettujen tavoitteiden toteutumista. Varoja ei käytetä kuin ennalta budjetoidusti tai yllättävän menon sattuessa toimitusjohtaja päättää varojen käytöstä. Laskujen hyväksyntä tapahtuu johtosäännön mukaisesti.

Mikalo Oy:ssä toimiva johto arvioi säännöllisesti liiketoiminnan riskejä. Arvioinnissa tarkastellaan riskien mahdollista realisoitumista ja päätetään suunnitelmista kuinka niihin varaudutaan tai reagoidaan. Toiminnassa ei ole ilmennyt muuta realisoitunutta riskiä kuin kuntaliitosten myötä tapahtunut käyttöasteen aleneminen. Riskin minimoimiseksi on käynnistetty erillinen "käyttöaste-projekti" jossa käsitellään eri vaihtoehdot riskin vaikutusten minimoimiseksi. Toimintatapoja käsitellään ja arvioidaan johtoryhmän kokouksissa.

Yhtiö hankkii tai myy omaisuutta toimivan johdon päätöksillä. Hankinnat ja investoinnit huomioidaan vuosittain budjetoinnissa. Merkittävimmistä muutoksista keskustellaan omistajaohjauksesta vastaavan kanssa. Yhtiön toimiva johto muodostaa sisäisen valvonnan ytimen. Johtoryhmä arvioi säännöllisesti toimintaympäristön muutoksia, tavoitteiden täyttymistä, riskien olemassa oloa, toimenpiteitä varautumisessa, tiedonkulkua ja raportointia. Riskien hallinnan avulla arvioidaan, havainnoidaan ja hallitaan niitä liiketoiminnan tavoitteita uhkaavia tekijöitä, joita toimialalla voi esiintyä. Yhtiön toimivan johdon näkökulmasta sisäinen valvonta toimii. Pistokokein suoritettavissa tarkasteluissa ei ole havaittu poikkeamia ohjeistukseen.

Mikkelin Asumisoikeus Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Yhtiön toimialana on harjoittaa asuntojen vuokraustoimintaa sekä asumisoikeussopimusten nojalla luovuttaa huoneistojen hallintaoikeuksia. Tässä tarkoituksessa yhtiö voi omistaa ja hallita kiinteistöjä, asunto- ja kiinteistöyhtiön osakkeita tai muuta toimintaansa liittyvää omaisuutta yhtiö toimii yleishyödyllisenä yhtiönä, tavoittelematta voittoa ja jakamatta osakkailleen vastikkeetonta etuutta.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Uuden asumisoikeustaloyksikön hankesuunnittelun valmistelu on käynnissä ja tonttivaraus on olemassa. Hankkeessa on jätetty korotukilainahakemus ARA:lle. Yhtiön tärkeimpinä strategisina linjauksina on huoneistojen käyttöasteen säilyttäminen mahdollisimman korkeana, varsinkin isojen (kolmiot ja neliöt) huoneistojen markkinointiin tulee yhtiön panostaa enemmän tulevana vuosina. Haastetta on myös käyttövastikkeiden pitämisessä kilpailukykyisellä tasolla.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yhtiön talous on menneinä vuosina ollut kohtuullisen hyvin tasapainossa. Tuotoilla on pystytty kattamaan yhtiön menot varsin hyvin. Vuodesta 2014 alkaen on asuntojen tyhjäkäynti lisääntynyt ja varsinkin isoihin asuntoihin ei ole saatu kohtuullisessa aikataulussa uutta asukasta. Tämä aiheuttaa sen, että yhtiöllä on 31.12.2016 lunastettuja asumisoikeusmaksuja 22 588,48 euroa.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Asuntojen kysyntään pystyttiin vastaamaan erittäin hyvin. Isompiin (3h+k+s, 4h+k+s) asuntoihin asumisoikeuden haltijan saaminen on ollut vaikeaa ja asuntoja on jäänyt tyhjäksi. Lisäksi yhtiö on joutunut remontoimaan näitä asuntoja, jotta asunnot on saatu käyttöön.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Yhtiön liikevaihto kasvoi edellisvuodesta noin 7 000,00 euroa kohoten 1 664 234,03 euroon. Lainoja on lyhennetty yhteensä 621 074,41 euroa ja uutta lainaa ei ole otettu. Poistot on tehty EVL:n sallimien enimmäispoistojen mukaisesti. Poistot vastaavat rakennusten ja muiden hyödykkeiden teknistaloudellista kulumista. Poistoja on tehty rakennuksista 338 494,12 euroa, koneista ja kalustosta 879,49 euroa eli yhteensä 389 373,61 euroa.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto (euroa)	1 656 523,53	1 634 668	1 664 234,03
Investoinnit (euroa)	0	0	0
Henkilöstö	0	0	0*

Isännöinti hoidetaan ostopalveluna*

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Vuoden 2016 aikana ei ole tehty mainittavia investointeja.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Edellä mainittu tyhjäkäynti sekä asumisoikeusmaksujen saamiset vaikeuttavat maksuvalmiutta ja suunniteltujen vuosikorjausten tekemistä.

Mikkelin Jäähalli Oy

Omistus: suora omistus 74,88 %, konsernin omistus 89,10 %

Toimiala: Jäähallikiinteistöjen ylläpito energiakustannuksineen, jääurheilun edistäminen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 – 2020

Mahdollisen monitoimihallin sijoittuminen jäähallin ja raviradan viereen aiheuttaa muutoksia liikennejärjestelyihin ja parkkialueisiin. Monitoimihallin ja jäähallin välille rakennetaan sisäänkäynti-/aulatila.

Tavoitteet

Tavoitteena jäähalliyhtiöllä on olla vaikuttamassa alueen suunnitteluun ja markkinointiin yhteistyössä Ravirata Oy:n ja Areena Oy:n kanssa. Kehittää Mikkeliläistä jääurheilua tarjoamalla seuroille ja kuluttajille toimivat ja laadukkaat puitteet. Tavoitteet toteutuivat.

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen 2016

Isot investoinnit päähallin osalta on tehty pitkäksi aikaa. Jäähallin ja raviradan välille rakennettiin yhdyskäytävä, kustannukset (n. 100 000 euroa) maksoi Mikkelin Kaupunki (erillinen sopimus) ja Mikkelin Ravirata Oy.

Toimintaan sisältyvät riskit

Kiinteistöyhtiön toimintaan sisältyvät tavanomaiset kiinteistöriskit, joihin on varauduttu vakuutuksin.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto (euroa)	577 770	600 000	572 387
Tilikauden voitto/tappio (euroa)	0	+30 000	-11 011
Investoinnit (euroa)	30 000	40 000	54 939
Henkilöstö vakituinen määräaikainen	1	1	1

Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy

Omistus: 80,65 %

Toimiala: Liiketoiminnan ja matkailun kehitys

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Toimintaympäristö muuttuu voimakkaasti ja yhteiskunnalliset rakennemuutokset ja rahoituksen supistuminen vaativat kehitysyrityksiltä toiminnallista ja hallinnollista uudistumista. EU:n rakennerahastojen kautta tulevan rahoituksen vähenemisestä johtuen hanketoiminnan volyymi ei tule merkittävästi kasvamaan 2016-2019, mutta EU:n suorien rahoituslähteiden merkitys kasvaa.

Toimintaresurssien niukentuessa ja etääntyessä uusien toimintamuotojen ja tekniikoiden hyväksikäyttöön on syytä panostaa. Esimerkiksi sähköinen neuvontatyö, yrityksen neuvonta, yritystukien haku yms. arjen työhön liittyvä palvelu vaatii yrittäjältä erikoisosaamista, aikaa, resursseja ja verkostoja. Tällöin kehitysyrityksien valmisteleva/neuvova rooli korostuu.

Maakuntauudistukseen liittyvä laki alueiden kehittämistä ja kasvupalveluista uudistaa aluekehittämistä koskevan sääntelyn ja siirtää työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisen maakuntien vastuulle. Kuntien vastuu paikallisesta elinkeinopolitiikasta säilyy eikä kuntien elinvoimatehtävä sinällään muutu. Maakunnalliset kasvupalvelut järjestetään ja tuotetaan ensisijaisesti kilpailullisella monituottajamallilla, jossa kunnat voivat olla palvelun tuottajia kilpailullisin ehdoin ja omistamansa yhtiön kautta. Tämä aiheuttaa väistämättä myös Mikkelin kaupungille välittömän tarpeen tarkastella toisaalta elinvoima- ja elinkeinopolitiikan toteutuksen ja toisaalta kasvupalvelujen tuottamisen järjestämistä ja organisoimista.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Alkuvuonna käynnistyi yrityspalveluyksikön toiminta ja yhtiöön rekrytoitiin kaksi uutta yritysneuvojaa. Tavoitteena ollut kokonaisuus toiminnan rahoittamiseksi ja aiemmin mm. fuusion yhteydessä syntyneiden kulujen kattamiseksi ei toteutunut, mistä syystä yhtiössä käynnistettiin 4.7. talouden vakauttamiseen tähtäävät YT-neuvottelut. Toimitusjohtaja vaihtui elokuussa ja talouden vakauttamistoimet vietiin loppuun vt. toimitusjohtajan vetäminä. Lisärahoitus- ja säästösuunnitelman toteututtua tappiollinen tulos saatiin estettyä. Toiset YT-neuvottelut käynnistettiin 23.11. kaupungin rahoituksen (kumppanuussopimus 2017) varmistuttua. Neuvotteluissa haettiin keinoja toiminnan tehostamiseen, säästöihin ja sopeuttamiseen rahoitusta vastaavalle tasolle. Yhtiön toimintamallin ja organisaation uudistaminen käynnistettiin. Neuvottelut päättyivät 15.2.2017.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Mittari	Toteutuminen
1. Mikkelin elinvoimaisuuden ja vetovoiman lisääminen	- Seuturanking: 17. => 15. - Yleinen yritysilmasto 3,5 - Väestökehitys +100	- Seuturanking sijoitus 14. - tietoa ei saatavilla - väestökehitys -171
2. Yritysten toimintaedellytysten ja menestymisen tukeminen	- Asiakastyytyväisyys: 4/5 - Kärkialueiden investointi- ja kehitysrahoituksen saatu määrä: 34 milj. euroa - Seudun yritysten %-osuus julkisten hankkeiden volyymista	- 4/5 (kysely ei kattava) - tietoa ei saatavilla - tietoa ei saatavilla
3. Yritysten kannattavuus ja uudet työpaikat	- Uusien yritysten määrä - o 140 yritystä/v, 560 yritystä ajalla 2014-2017 - o Matkailuala 400 -> 440 yritystä - Työpaikkojen kokonaismäärän kehitys: - o Teknologiyrietykset 1 400 -> 3 000 - o Palvelusektori 23 500 -> 24 600	- 117 uutta yritystä (Mikkelin kehitysyhtiö Miksein vaikutus) - 324 uutta työpaikkaa (Mikkelin kehitysyhtiö Miksein vaikutus)

Yhtiön toiminnan tuloksellisuuden mittaamista uudistetaan selkeämmäksi ja paremmin toimintaa ohjaavaksi.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Mikkelin kaupunki myönsi yhtiölle 250.000 euron lisämäärärahan kattamaan vuoden 2016 kustannuksia fuusiokustannusten, kuntarahoituksen vähenemän, tehdyn lisätyön ja uusien hankkeiden valmistelutyön osalta. Lisämäärärahan lisäksi säästöjä saatiin mm. tiukalla kulukurilla, siirtämällä perusrahoituksen piirissä olevaa henkilöstöä hankkeille sekä lomautuksilla. Myös lisätuloja pystyttiin kokoamaan talouden vakauttamiseksi.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto (euroa)	2.910.141	4.000.000	4.481.429*
Tilikauden voitto/tappio (euroa)	-309.021	20.000	3.121
Investoinnit (euroa)	-	0	0
Henkilöstö	39	38	38
Vakituiset	26	20	24
Määräaikainen	13	18	14

*sis. liiketoiminnan muut tuotot

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Yhtiöllä ei ole ollut merkittäviä investointeja

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Yhtiössä on noudatettu osakeyhtiölain määräyksiä sekä hallituksen päätöksiä. Julkisen rahoituksen saajana yhtiö noudattaa myös eri rahoittajien ehtoja ja määräyksiä. Säännöt on pyritty tekemään tunnetuiksi sisäisen ohjeistuksen avulla. Toimintaohjeistuksen ajantasaisuutta seurataan yhtiön johtoryhmässä.

Tavoitteiden toteutumista seurataan keräämällä tulostietoja toiminnoittain: neuvontapalveluista ja hankekohtaisesti. Mittaristoa on uudistettu ja seuranta kehitetty hyödyntäen mm. asiakkuuksien hallintajärjestelmää (CRM). Varojen käyttöä valvoo johtoryhmä ja hallitus. Hankkeiden osalta tavoitteiden toteutumista ja varojen käyttöä valvoo lisäksi rahoittaja (Maakuntaliitto, ELY- keskus ja muut hankerahoittajat).

Riskit liittyvät lähinnä rahoitukseen ja henkilöstöön: eri lähteistä haetun hankerahoituksen toteutumiseen ja resursoinnin onnistumiseen. Hanketoiminnan epäjatkuvuudesta johtuen osa työsuhteista on määräaikaisia ja sidoksissa hankkeen keston. Uusien hankkeiden alkamisen viivästymisestä johtuvaan taloudelliseen riskiin on varauduttu budjetissa. Valvonta tapahtuu johtoryhmässä ja hallituksessa. Yhtiöllä ei ole merkittävää omaisuutta.

Sisäinen valvonta on toteutunut yhdistelmänä johdon/johtoryhmän, hallituksen ja hankerahoittajien toimenpiteitä. Talouden vakauttamistoimet ja uudistusprosessin käynnistyminen vuoden viimeisellä kvartaalilla on leimannut loppuvuoden toimintaa. Valvonnan tehostaminen on yksi vuoden 2017 kehittämiskohteista. Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta parannetaan sekä uusien järjestelmien, että toimintatapojen ja -ohjeiden avulla.

Mikkelin opiskelija-asunnot Oy (MOAS)

Omistus: 100 %

Toimiala: Yhtiön toimialana on yleishyödyllisenä yhteisönä toimien asuntojen ja asuinkiinteistöihin liittyvien liiketilojen rakennuttaminen, omistaminen, hallitseminen, vuokraaminen ja osakkeiden omistaminen. Omistamiaan ja hallintaansa saamiaan asuntoja yhtiö vuokraa peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa opiskeleville opiskelijoille sekä muille nuorille ja erityisryhmille asunnoiksi. Asuinrakennuksiin mahdollisesti liittyvät muut tilat yhtiö vuokraa ensisijaisesti sosiaalisiin tarkoituksiin. Lisäksi yhtiö voi vuokrata asuntoja myös muille tilapäistarkoitukseen mm. kansainvälistä opiskelija-, tutkija- ja nuorisovaihtoa edistävään toimintaan sekä kesähotellitoimintaan. Yhtiö voi harjoittaa isännöinti- ja kiinteistöhoitotoimintaa.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 - 2020

Kysyntä yhtiön soluasuntoihin saattaa hiukan heikentyä, kun lukukausimaksu EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta tuleville kv. tutkinto-opiskelijoille toteutuu eri oppilaitoksissa. Oppilaitokset saavat päättää maksun suuruuden minimin ollessa 1.500 euroa lukukaudessa ja ne voivat myös myöntää stipendejä lukukausimaksun kattamiseen joko osittain tai kokonaan.

MOAS varautuu muutokseen muuttamalla kahdeksan vanhaa solukolmiota kuudeksitoista kysyntää vastaaviksi yksiöiksi talokohteen MOAS 7, Raviradantie 17 (45 asuntoa, 2370 as-m²), rakennusten peruskorjauksen yhteydessä. Urakat on kilpailutettu julkisissa hankinnoissa ja talokohteen neljä rakennusta peruskorjataan kahdessa vaiheessa vuosina 2017-2018.

Kysyntää saattaa lisätä tilapäisesti se, että EU on käynnistänyt 14,7 miljardin euron Erasmus+-ohjelman (2014-2020), jonka myötä seitsemän vuoden aikana yli neljä miljoonaa eurooppalaista lähtee ulkomaille opiskelemaan, harjoitteluun tai vapaaehtoistyöhön. Edellä mainitusta määrästä kaksi miljoonaa opiskelijaa on korkea-asteen koulutuksessa. Suomalaisia lähtee ulkomaille ohjelmakautena n. 80 000 ja Suomeen on arvioitu vastaavasti tulevan kymmeniä tuhansia ulkomaalaisia, josta määrästä vaihto-opiskelijat tulevat ensisijaisesti Saksasta, Ranskasta ja Espanjasta. Heistä osa tulee myös Mikkeliin lisäten ainakin tilapäisesti asuntojen kysyntää ohjelmakauden 2014-2020 aikana. Lisäksi Lappeenrannan Teknillisen yliopiston (LUT) ja siellä mm. kestävän kehityksen ja vihreän teknologian tutkimus eli Green Kampuksen toiminta Mikkeliissä on jo lisännyt mm. määräaikaistutkijoiden tarvetta asua hotellin sijaan ja myös MOASin yhtiöjärjestyksen toimialassa mainitun mukaisesti yhtiön kalustetuissa lyhytaikaisissa vuokra-asunnoissa ”kaikilla mausteilla”.

Asuntojen vuosikorjaukset lisääntyvät asukkaiden suuren vaihtuvuuden ja lyhytaikaisen asumisen (kesän ulkomaalaiset lyhytaikaiset vaihto-opiskelijat) kasvun myötä. Lisäksi asumiskustannusten nousun (mm. kiinteistöveroitus/piiloveroitus) osalta asumistukijärjestelmä ei seuraa riittävän nopeasti vuokrien nousua, joka saattaa ainakin tilapäisesti heikentää opiskelijoiden maksukykyä.

1.8.2017 alkaen opiskelijat siirtyvät yleisen asumistuen piiriin. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäinen opiskelija saa siitä lähtien läpi vuoden asumistukea, kun aikaisemmin hän ei saanut kesäajalta (oppilaitosten loma-ajoilta) asumislisää, ellei opiskellut kesän aikana. Tämä taas parantaa opiskelijan vuokranmaksukykyä ja vähentää MOASin asuntojen vajaakäyttöä kesän aikana. Sen sijaan opiskelijoiden maksukykyä taas heikentää se, että maan hallitus aikoo leikata opintorahaa 150 milj. eurolla ja pahimmillaan opiskelijaa kohti peräti n. 25%, joka vaikuttaa opiskelijoiden maksukykyyn jo lyhyellä aikavälillä.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Käyttöaste 94,00 % lähes budjetin mukainen eli vain 0,45 % alempi sekä myös uusien hakijoiden määrä eli asuntojen kysyntä lähes ennallaan. Myös kesäajan käyttöaste säilyi lähes edellisvuoden tasolla. Edellä mainitun perusteella yhtiön rahoitustulos erityisryhmiin erityislainsäädännön (Aravalaki) vaatimusten mukainen eli nollatulos ja käyttöaste mahdollistivat vuokraustoiminnan normaalia suuremmat laiteinvestoinnit sekä lisäksi merkittävän luottotappiokirjauksen perinnässä olevista vanhoista vuokra- ja myyntisaamisista.

Yhtiön varsinaiset hoitokulut hiukan budjetoitua alemmat ja siten myös hoitokate on kunnossa. Vieraan pääoman osalta korkokulut olivat talousarviota pienemmät yhtiön varauduttua korkotason nousuun ja lainanlyhennykset budjetin mukaiset eli 1,113 milj. euroa. Poistot tehtiin EVL:n sallimien maksimipoistojen suuruusena sekä lisäksi tehtiin asuintalovaraus. Yhtiön tilikauden tulos oli 0,98 euroa.

Yhtiö peruskorjasi talokohteensa MOAS 12 (Teljonkuja 3, Saksala), jossa 25 pienasuntoa ja 41 asuntopaikkaa, aikataulun mukaisesti heinäkuun 2016 loppuun mennessä. Pilottina talon kaikissa asunnoissa on huoneiston IT-kaapissa sijaitsevan kaapelimodeemin kautta tuleva 10 Mbit langaton ja edullinen laajakaistayhteys vuokralaisten käyttöön.

1.6.2015 alkaen vuokralaisilta perittävää internetmaksua laskettiin n. 29 %. Edelleen yhtiö neuvotteli v. 2016 aikana nopeamman 50 Mbit laajakaistayhteyssopimuksen MPY:n kanssa kaikkiin yhtiön asuntoihin, internetmaksun kuitenkin pysyessä ennallaan. Lisäksi yhtiö neuvotteli konserniin kuuluvan Etelä-Savon Energia Oy:n kanssa sähköenergian sopimuksen, jonka perusteella vuokralaisilta perittävä sähkömaksu aleni 1.01.2016 alkaen n. 30%:lla.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Asuntojen käyttöastetavoite oli 94,45 ja toteutuma 94,00 % eli lähes tavoitteiden mukainen. Käyttöastetta pudotti mm. hiukan normaalia enemmän suoritettut ja aikaa vievät kylpyhuoneiden korjaustyöt.

Vuokratason kohtuullisena pitämiseksi tiivistettiin yhteistyötä Mikkelin Ammattikorkeakoulun (1.1.2017 alkaen XAMK) ja Aalto-yliopiston kanssa mm. kansainvälisten opiskelijoiden sekä XAMK:n ja Mikkelin yliopistokeskuksen kv. määräaikaistutkijoiden asunnon-saannissa.

MOAS vastaa edelleen myös Kiinteistö Oy Mikkelin tietotaitokorttelin isännöinnistä; ko. yhtiön osakekannan omistavat Mikkelin kaupunki ja Helsingin yliopisto. Kiinteistöosakeyhtiö vuokraa kampuksella sijaitsevat modernit toimitilat ensisijaisesti Mikkelin yliopisto-keskuksella toimiville yliopistoyksiköille.

Mikkelin opiskelija-asunnot Oy:n toiminta tuotetaan taloudellisesti ja kilpailukykyiseen hintaan. Yhtiön tavoitteena on turvata opiskelijoiden ja nuorten asumistaso ylläpitämällä kiinteistöt ja asunnot oheistiloineen kunnossa. Samalla palvelua kehitetään, niin että peruskalustettujen asuntojen vuokrausta kv. tutkinto- ja vaihto-opiskelijoille lisätään sekä lyhytaikaisten vuokra-asuntojen (alkaen 1 vrk >), tenteissä ja erilaisilla kursseilla kävijöille, kehitetään sekä myös vieraileville kv. tutkijoille yhtiön toimialaan liittyvien erityisryhmien asuntovuokrauksen osalta. Varsinaisia uusia opiskelija-asuntoja yhtiö rakennuttaa hyvin kriittisen harkinnan perusteella yhtiön tonttistrategian mukaisesti, joka mahdollistaa myös käyttöasteen pitämisen vähintään tavoitteiden mukaisella 94 %:n tasolla.

Yhtiön tavoitteena on, että vuokrataso pidetään maan keskiarvon tasolla. MOAS Oy:n perittävä keskivuokra vuonna 2016 oli vanhemmissa aravavuokrataloissa 10,21 euroa/m²/kk ja uusissa vapaarahoitteisissa taloissa 12,24 euroa/m²/kk. Jälkimmäisten osalta on huomioitava talojen erityispiirteet (mm. MOAS 32, Vuorikatu 13, suojelutalo ja MOAS 33, Patteristonkatu 1, vanha tiilitalo XAMK-kampuksella), asuntojen keskimääräistä parempi laatu- ja varustelutaso sekä suurempi asuntokoko sekä mm. muuttuneet rakentamis- ja energiatehokkuusmääräykset ja sen vuoksi normaalia korkeammat pääomakulut, jotka ovat niissä keskimäärin 5,01 euroa/m²/kk. Aravalainoitetuissa kohteissa ne olivat keskimäärin 3,60 euroa/as-m²/kk v. 2016, jolloin yhtiö ei tarkistanut perittäviä vuokria paitsi kuudessa nuorisotalossa. Siellä vuokrientarkistus jouduttiin tekemään MOASin luovuttua nuorisotalojen erillisistä vesimaksuista, joita opiskelijataloissa ei ole peritty lainkaan. Lisäksi MOAS 26:n, v. 1905 rakennetun ja 1996 peruskorjatun suojelupuutalon Kansankatu 2:ssa vuokraa laskettiin 0,34 euroa/as-m²/kk yhtiön konvertoitua sen korkeakorkoisen valtion peruskorjausasuntolainan vapaarahoitteiseksi lainaksi kilpailuttamalla rahoituslaitokset. Koko yhtiössä vuokra keskimäärin oli 10,79 (v. 2015: 10,68) euroa/as-m²/kk.

Yhtiön opiskelija-asuntoa hakeneiden eli uusien hakijoiden ja saaneiden tilastossa MOAS oli edelleen maan kärjen tuntumassa. Vuonna 2016 yhtiön uusista hakijoista asunnon sai keskimäärin 67 % (55 %). Suomalaisista asunnon sai 58% (40%) ja kv. opiskelijoista 84 % (91 %). Kaikkiaan kertomusvuonna tehtiin yhteensä jo 956 (819) vuokrasopimusta.

MOASilla asui v. 2016 yhteensä jo 645 kv. opiskelijaa eli n. 6 % edellisvuotta enemmän kaikkiaan 59 (54) eri maasta.

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Asuntojen käyttöaste-%	95,20	94,45	94,00
Uusien hakijoiden määrä: suomalaiset	1003		905
kv. tutkinto- ja vaihto-opiskelijat	408		469
Allekirjoitetut vuokrasopimukset	819		956

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto, milj. euroa	4,23	4,21	4,15 *
Investoinnit milj. euroa **	0,89	1,0	0,89
Vakituinen henkilöstö	10	10	10
Määräaikaiset (opiskelijat + nk. nuoret kesämaalarit)	3	3	3+2

*) Liikevaihdon alentumiseen verrattuna edellisvuoteen ja v. 2016 budjettiin vaikuttivat vuokralaisilta perittyjen erillisten sähkö- ja laajakaistamaksujen alentaminen yhtiön solmittua em. uudet ja selkeästi edullisemmat vuosisopimukset ESE:n sekä MPY:n kanssa.

**) sis. myös vuokraustoiminnan laiteinvestoinnit peruskorjausten lisäksi, kts. jäljempänä merkittävät investoinnit.

MOASin erityisryhmien asuntovuokraukseen liittyvän erityislainsäädännön vuoksi yhtiö ei maksa osinkoa omistajalle (aravarajoituslaki) vaan maksaa omistajan myöntämille tertiääri- eli kolmoissijalainoille pelkästään lain salliman, vuokralaisilta opiskelija- ja nuorisotasuntojen vuokrissa perittävän enimmäiskoron, joka 1.10.2017 alkaen on enää maksimissaan 4 % sen oltua aikaisemmin enintään 8 % (lainmuutos; Arava-asetus 58 §.) Edellä mainitulla omistajan lainalla MOAS on kattanut yhdessä valtion erityisryhmäasunnoille myöntämän oman pääoman avustuksen ohella rakennuttamiensa aravatalokohteiden tarvittavan omien varojen osuuden. Nykyisin erityisryhmäasunnot, mukaan lukien opiskelija- ja nuorisotasunnot, saavat sen sijaan valtion investointiavustusta.

Vuokrien tasaaminen, jota ARA suositaa erityisesti pääomakulujen osalta, on sallittua oman pääoman avustusta aiemmin saaneiden ja sittemmin investointiavustusta saaneiden opiskelija-asuntojen kesken, sillä niitä molempia voidaan pitää investointiavustuksista annetussa laissa tarkoitettuina erityisryhmäasuntoina. Sen sijaan vuokrien taseus tavallisten aravavuokra-asuntojen ja erityisryhmille tarkoitettujen vuokra-asuntojen kesken on kielletty.

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

MOAS 12, Teljokuja 3, Saksalan eteläosassa, 1087 as-m² ja 25 pientasuntoa, valm. v. 1986, osittainen peruskorjaus valmistui mää-

rääjassa eli heinäkuun lopussa. Investoinnin arvo 0,7 milj. euroa ja loppuhinta 6 % alle kustannusarvion. Talokohde oli velaton ja sijaitsee kaupungin vuokratontilla hyvällä sijainnilla ja rakennusten arvo on poistettu 30 vuoden aikana. Korjauskustannukset olivat ainoastaan 654 euroa/as-m2 eli esim. talokohteen 30 m2 uudenveroisen yksiön hinnaksi muodostui vain n. 20.000 euroa ja 51m2 perhekaksionkin vain n. 34.000 euroa MOASin kysytyllä asuinalueella sekä osassa asuntoja myös Saimaan näkymin. Rahoitus on hoidettu kilpailutetulla pitkäaikaisella vapaarahoitteisella lainalla ja alhaisella kiinteällä 10 vuoden korolla. Lisäksi vuokraustoiminnan tuotoilla suoritettut investoinnit 0,09 milj. euroa käsittivät kaupungilta ostetun ja yhtiön lainhuudattaman pienen määräalan sisältäen 11 autopaikkaa Arkistokadulla, joka liittyi kaupungin teknisen lautakunnan ja yhtiön aikanaan allekirjoittamaan sopimukseen koskien kadun viereisen talokohteen MOAS 28 (Olkolankatu 13-15) pysäköintijärjestelyjä. Investointeihin sisältyy myös talokohteiden erilaiset laitehankinnat sekä huoltoauton vaihto uuteen.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Yhtiössä noudatetaan yhtiön taloussääntöä, jonka noudattamista valvotaan. Toimitusjohtaja valvoo tavoitteiden toteutumista ja toimitusjohtajan tulee tilikauden aikana raportoida hallitukselle kirjanpitoon perustuen talousarvion toteutumisesta samoin kuin menojen ja tulojen toteutumisesta edelliseen vuoteen verrattuna vuosineljänneksittäin. Raporttiin tulee liittää myös selvitys yhtiön tilikauden investointitilanteesta ja rahoitusasemasta.

Lisäksi toimitusjohtajan on huolehdittava siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Jokaisen toimihenkilön on osaltaan huolehdittava tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta niin, että virheiltä, epätarkoituksenmukaisuuksilta ja väärinkäytöksiltä välttyään.

Yhtiön johto ja hallitus arvioivat säännöllisesti riskejä, ts. käyttöasteen eli asuntojen haun kehitystä sekä yhtiön tulojen (vuokrien) kertymää sekä myös opiskelijamääräennusteita pitkälläkin periodilla ja mahdollisia erityisryhmän tukijärjestelmien muutoksia (asumis- ja opintotuki ym.). Yhtiöllä on myös yritys- ja asuntojen vuokraustoiminnan vastuuvakuutus tiettyjen riskien osalta.

Yhtiön talousarvion yhteydessä hallitukselle esitetään myös arviot tilikauden investoinneista ja rahoituksesta, joka päättää niistä sekä hyväksyy yhtiölle myös pidemmän aikavälin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä talokohteiden peruskorjaukset sekä omaisuuden hankinnan. Edellä mainituista informoidaan konsernille sekä tarvittaessa neuvotellaan konserniin omistajaohjauksesta vastaavan kanssa. Yhtiön omaisuuden, esim. yhtiön omistaman kiinteistön, luovutuksesta päättää aina yhtiön omistaja eli konserni yhtiökokouksessa yhtiöjärjestyksen mukaisesti. Toimitusjohtaja vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä perustuen yhtiön taloussääntöön ja seuraa sekä arvioi mahdollisia riskejä sekä mahdollisia muita toimialalla esiintyviä uhkatekijöitä. Ei ole ilmennyt poikkeamia valvonnan näkökulmasta mm. taloussäännön ja ohjeiden noudattamisen osalta.

Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Omistaa ja hallitsee kiinteistöjä. Tämän lisäksi toimialana on rakennuttaa, omistaa, ylläpitää koulutus- ja opetustoiminnan, muun julkisen palvelutoiminnan, majoitustoiminnan sekä asuinhuoneistotoiminnan tarvitsemia tiloja sekä vuokrata niitä käyttäjille.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Yhtiön päävuokralainen on Etelä-Savon Koulutus Oy, joka vastaa ammatillisen opetuksen järjestämisestä. Yleinen taloudellinen tilanne asettaa supistamispaiteita edelleen valtakunnallisissa koulutusjärjestelmissä ja niiden rahoituksessa tapahtuvat muutokset lisääntyvät ja vaikuttavat tilojen vuokrausasteeseen ja niiden muutostarpeisiin. Tilojen muutos ja tiivistäminen vaatii investointeja koulutustiloihin ja tähän liittyy sama investointihaaste kuin jäljempänä muunneltaviin tiloihin ulkopuolisille vuokrattavaksi. Koulutuskäytöstä vapautuvien tilojen kysyntä saattaa tulevaisuudessa olla entistä haasteellisempaa entistä hankalammin muunneltavien tilojen takia. Tilojen muuntaminen sitoo pääomia, vaikka itsessään vaihtoehtoista käyttöä löytyisikin. Jokaisessa kohteessa on tehtävä muutostöitä ja niiden rahoittaminen on haasteellista ja jopa mahdotonta ilman vierasta pääomaa. Toisaalta yhtiön velanottoa tulee lisätä erittäin harkiten.

Pitkällä aikavälillä korkokannassa saattaa tapahtua nousua. Otavan kiinteistöjen uudelleenvuokraus yritys- ja asumisympäristöksi on ja tulee olemaan haasteellista. Alueen kehittäminen taloudellisesti kannattavaksi on haasteellinen. Tilan lunastaminen valtiolta on ollut vaiheessa jo useamman vuoden. Ennakointijakson aikana tilan lunastus tulee ajankohtaiseksi hyvinkin pian. Tämä sitoo yhtiön pääomia n. 700 000- 900 000 euroa opetuksen hyväksi. Yhtiö joutuu siirtämään tuon summan Etelä-Savon koulutus Oy:lle, mutta ei saa sille vuokravastinetta. Tämä summa lienee paras käsitellä kuluna kertaluonteisesti ja siirtää summa yhden vuoden kertatappioksi.

Otavan koulutilan ylläpitokulut ovat huomattavat. Toisaalta kiinteistöjen kunto on heikko. Alueella on yhteinen lämmönjakelu, sähkönjakelu ja vesihuolto. Tämä asettaa haasteita alueen jatkokehittämiselle ja siten vaatisi merkittäviä investointeja. Todennäköisin vaihtoehto on purkaa alueelta osa rakennuksista ja mahdollisesti jättää osa kylmilleen.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Otavan koulutilalla käynnistyi kerrostalojen purku. Salosaaren alueella tehtiin oppilasasuntoihin välttämättömiä korjausinvestointeja. Otavankadun ja Raviradantien kiinteistöissä jouduttiin tekemään huomattavia sisäilman parantamiseen tähtääviä ilmanvaihtoinvestointeja. Koulutusympäristön laadun pitäminen kilpailukykyisenä ja laatuvaatimukset täyttävinä sitoo pääomia, joiden vuokratuloja on saatavissa vasta vuosien varrella korotettuina pääomavuokrina. Nämä toimenpiteet rasittivat yhtiön kassavaroja ja omaa pääomaa.

Otavankadulla aloitettiin tilojen muuttaminen opetuskäytöstä pois ns. metallityötilojen osalta. Samoin Raviradantiella muunnettiin B-talo pois opetuskäytöstä. Näiden vaikutus yhtiön vuokratuloihin on +0, koska muunnettujen tilojen ulkopuolelta saatava vuokra hyvitetään Etelä-Savon koulutus Oy:lle täysimääräisenä.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Yhtiön tavoitteet ovat toteutuneet siten, että tiloja on korjausinvestoitu ja tilat on kyetty pitämään opetuksen vaatimassa kunnossa. Yhtiön taloudelle tämä on tarkoittanut pääomasijoituksen purkamista taseesta operatiiviseen toimintaan. Yhtiön tavoite on nollatulosta tekevä yhtiö. Tämä on onnistuttu toteuttamaan osittain omaa pääomaa käyttämällä ja osittain pienehköjenkin investointien (Otava) siirtämisellä taseeseen.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Ei poikkeamia suunniteltuun.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto (milj. euroa)	3,45	3,8	3,83
Tilikauden voitto/tappio (euroa)	972,18	0	-12 826,29
Investoinnit (milj. euroa)	1,88	2	1,8
Henkilöstö	0*	0*	0*

*Toimintaa operoi Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n henkilöstö. Yksi henkilö on osoitettu tähän +hallintopalvelut.

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Otavan koulutilan kerrostalot purettiin. Lisäksi Salosaaren oppilasasuntoihin tehtiin välttämättömiä korjausinvestointeja. Otavankadun ja Raviradantien kiinteistöissä tehtiin sisäilman parantamiseen tähtääviä ilmanvaihtoinvestointeja. Otavankadulla metallin tilat muutettiin opetuskäytöstä pois ja raviradantiella B-talo poistettiin opetuskäytöstä. Investoinnit toteutuivat suunnitelmien mukaan.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Kiinteistökehitys Naistinki Oy vastaa hallinnosta ja siten vastaukset ovat pääosin samat kuin Naistingilla. Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy noudattaa kaikkia konsernilta saatuja ja saatavia ohjeita täysin. Kaikki ohjeet kulkevat yhtiön hallituksen kautta ja niiden noudattamisesta ei ole ollut kysymyksiä. Yhtiön tavoitteiden ja varojen käyttöä valvoo yhtiön hallitus, jossa yhtiön toimitusjohtaja on käytännön toimintaa ohjeistava ja valvova henkilö hallitukseen päin. Yhtiön maksuliikenne asiataarkastetaan ja hyväksytään aina vähintään kahden eri henkilön toimesta. Lisäksi maksuliikenne hoituu täysin tilitoimiston toimesta.

Riskienhallinta jakautuu kahteen erilliseen kokonaisuuteen: vuokralaisten vuokrasopimushallinta jatkuvuuden osalta ja maksujen toteutumisen näkökulmasta sekä rahoituksen kustannusten hallinnassa pitämisen näkökulmasta. Asiakasriskiä valvotaan vuokrasopimuskannan seuraamisella ja hyvällä yhteydenpidolla asiakkaisiin. Maksusuorituksia valvotaan taloushallintajärjestelmän avulla ja esiin tulevat haasteet käsitellään yhtiön hallituksessa. Etelä-Savon koulutus Oy:n ollessa päävuokralainen, vuokralaisriski on hallittavissa kevyemmin kuin Kiinteistökehitys Naistinki Oy:llä. Rahoitus on pääosin Kuntarahoituksen ja siten edullisempaa kuin pankkirahoitus. Korkosuojausena käytetään pitkiä korkoja.

Omaisuuksiin liittyvät toimenpiteet valmistelee toimitusjohtaja konsernin johdon kanssa keskustellen. Valmistellut esitykset käsitellään yhtiön hallituksessa. Lähes poikkeuksetta toimenpiteet käsitellään myös kaupunginhallituksessa ja valtuustossa, koska rahoituksen saaminen vaatii sitä.

Sisäinen valvonta toteutetaan normaalin yrityksissä vallitsevan käytännön mukaisesti. Kaikkiin taloudellisiin toimintoihin vaaditaan vähintään kahden henkilön hyväksyntä. Toimitusjohtaja valvoo yrityksen operatiivista toimintaa paitsi rahaliikenteen osalta, myös toiminnan osalta. Yhtiön toimitusjohtajaa valvoo yhtiön hallitus. Tilitoimisto ja tilintarkastaja ottavat hyvin aktiivisesti kantaa kirjanpidon osalta yhtiön toiminnan valvontaan. Vallitseva malli toimii erittäin hyvin. Sisäinen valvonta on kunnossa.

Mikkelin Ravirata Oy

Omistus: 52,7 %

Toimiala: Edistää hevoskasvatusta ja raviurheilua, järjestää ravi- ja ratsastuskilpailuja, hevosnäyttelyitä ja muita raviurheiluun liittyviä tilaisuuksia, hallita Mikkelin kaupungin alueella ravirataa alueineen, rakentaa, omistaa ja hallita rakennelmia ja rakennuksia sekä vuokrata niitä sekä tarjota palveluja eri tapahtumiin Mikkelin raviradan alueella.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Internetin kasvava osuus myyntikanavana pienentää raviratojen tuottoja lyhyellä aikavälillä. Kiristytvä kansainvälinen kilpailu lisää haastetta saada hevosia St Micheliin. Taloustilanne antaa haastetta yritysmyyntiin.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

St Michel 16.-17.7. oli onnistunut tapahtuma, toiminnallisesti ja taloudellisesti. Uusien Toto-pelipisteiden lisätuoton positiivinen vaikutus yhtiön talouteen.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Toiminta oli vuonna 2016 tavoitteen mukaisesti taloudellisesti kannattavaa. Tavoitteena oli saada myös maailman paras ravuri juoksemaan ME-tulos Mikkeliin. Elitloppet-karsintavoittaja ja finaalin 4., Åby Stora Pris-voittaja, ym. Un Mec d'Heripre voitti St Michelin ajalla 09,5a. Päätaphtuman ja muidenkin tapahtumien järjestelyt onnistuivat.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto (euroa)	1 851 965	1 750 000	2.287.748
Tilikauden voitto/tappio (euroa)	122 741	5 000	+ 75.364
Investoinnit (euroa)	10.048	-	65.086
Henkilöstö vakituinen määräaikainen	2	2	3

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Rataremontti aikataulun mukaisesti 2018-2020.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Päätaphtumien sääriskit. Rataolosuhderiskit. Hevosepidemiat. Uusi rahapeliyhtiö. Toimitusjohtaja vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä.

YIT Kuntatekniikka Oy

Omistus: 60 %

Toimiala: Rakentaa, ylläpitää ja kehittää hyvää elinympäristöä sekä tarjota tekniseen infrastruktuuriin liittyviä palveluita ensisijaisesti Mikkelin talousalueella ja Itä-Suomessa.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2016 - 2019

Kaupunginvaltuuston päätöksellä 14.11.2016 §133 YIT Kuntatekniikka Oy:n infraliiketoiminta myydään kokonaisuudessaan liiketoimintakaupalla (liikkeen luovutus). Liiketoimintakauppa toteutuu 1.2.2017 mennessä. Liiketoimintakaupan jälkeen YIT Kuntatekniikka Oy:n hallituksen toimesta aloitetaan yhtiöön jäävien toimintojen lakkauttamiseen ja lopettamiseen johtavat toimenpiteet. Yhtiön purkautumisen jälkeen (arvio vuoden 2017 aikana) yhtiön varat jaetaan omistusosuuksien suhteessa omistajille.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2016 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yritys myi kiinteistöteknisen liiketoiminnan helmikuussa 2016 Caverion Suomi Oy:lle. Myynti selkeytti yhtiön toimintaa ja paransi taloutta.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteet toteutuivat

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Liikevaihtotavoite jäi talousarviosta 4,9 miljoonaa euroa, johtuen kiinteistöliiketoiminnan myynnistä helmikuussa 2016. Tilikauden voittoa koskeva tavoite saavutettiin.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Liikevaihto (milj. euroa)	13,6	12,0	7,1
Tilikauden voitto (milj. euroa)	0,13	0,2	0,21
Investoinnit	0	0	0
Henkilöstö Vakituinen Määräaikainen	101 7	101 4	101 4

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Ei investointeja.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Riskit ovat liittyneet kilpailu-urakointiin sekä yleensäkin urakkakilpailussa menestymiseen. Yhtiössä noudatetaan hyvää hallintomenettelyä, Corporate Governance, jota valvoo yhtiön hallitus sekä sisäinen ja ulkoinen tarkastus. Tavoitteiden toteutumista valvoo hallitus. Riskien hallinnassa noudatetaan YIT:n toimintajärjestelmää, jonka mukaisesti mm. toimivaltuudet sekä päätöksentekoprosessi on määritelty. Hallitus valvoo toimintaa. Isommat hankintatoimenpiteet on säädelty yhtiöjärjestyksessä. Pienemmissä toimitaan toimivaltuuksien puitteissa. Sisäinen valvonta nojaa YIT konsernin periaatteisiin ja menettelytapoihin. Tässä on onnistuttu hyvin, josta on osoituksena esimerkiksi suoritettu verotarkastus, josta saatiin erinomainen palaute.

Toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutuminen

Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän valmistelu ja perustaminen 1.3.2016 alkaen on merkittävä päätös, mikä edistää Etelä-Savon alueen valtakunnallista sosiaali- ja terveystalouden uudistamista vuoden 2019 alussa.

Asuntomessualueen tontteja saatiin myytyä yli odotusten ja asuntomessualueen rakentaminen käynnistyi vuoden 2016 aikana. Asuntomessujen markkinointia on toteutettu aktiivisesti. Mikkelin asuntomessujen teemana on asumisen vaikutus hyvinvointiin.

Mikkelin strategisten tavoitteiden toteutumista arvioidaan valtuustokaudella kolmen hyvinvointiohjelman (asukkaat, elinkeinot ja ympäristö) sekä henkilöstö- ja taloustavoitteiden toteutumisen perusteella.

Asukkaiden hyvinvointi

Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on rakennettu tavoitteellisesti yhteistyömalleja valmistellun Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän toimijoiden kanssa. Hyvä yhteistyö toimii oppilashuolenpidon ja varhaisen tuen työryhmissä.

Varhaiskasvatuksessa on paneuduttu lasten ja perheiden osallistamiseen. Vuorovaikutustaitojen edistäminen on toteutunut tavoitteiden mukaisesti. Kiusaamiseen, seksuaalisen häirinnän, fyysisen uhan ehkäisyn sekä sosiaalisen kuntoutuksen piirissä on otettu käyttöön uudenlaisia monitoimijaisia malleja ja hyödynnetty taiteen ja luovien keinojen käyttöä.

Ohjaamo Olkkarin toimintaa on kehitetty suunnitelmallisesti monitoimijaiseksi. Etsivät nuorisotyöntekijät on vakinaistettu. Kehittämishankkeissa on toimintaa monipuolistettu ja tavoitteena on juurruttaa hyviä toimintamalleja pysyviksi.

Huolta on nuorten huumekokeiluista, kuten kannabiksen käytöstä, kiusaamisesta, yksinäisyydestä, mielenterveyden ongelmista sekä ongelmien kasautumisesta. Vuoden 2017 talousarvioon resursoitiin ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin palkkaminen.

Mikkelissä on panostettu laajasti liikunnan lisäämiseen ja kulttuuriharrastamisen edistämiseen kaiken ikäisten parissa. Mikkelin hyväksyttiin mukaan Voimaa vanhuuteen- ohjelmaan, joka pyrkii ikäihmisten voimavarojen ja kotona selviytymisen edistämiseen fyysisen kunnan harjoittelun avulla.

Yksinäisyyden vähentäminen, liikunnan lisääminen, mielenterveyden tukeminen ja eriarvoistumisen ehkäisy ovat kaiken ikäisillä jatkossa huomioitava. Erilaisia osallisuuden keinoja ja tapoja sekä yhteisöllisyyden edistämistä on toteutettu ja näiden edelleen kehittäminen on tarpeellista.

Elinkeinojen hyvinvointi

Suomen taloustutkimuksen tekemässä vuoden 2016 Kuntien imago tutkimuksessa Mikkelin putosi sijalle 25 kun se edellisellä vuotena oli sijalla 8. Yksittäisistä kysymyksistä parhaat arvot saatiin Mikkelin saaneesta sijainnistaan ja liikenneyhteyksistään. Imago tutkimuksessa Mikkelin sijoittui suurimmassa osassa keskiarvon huonommalle puolelle. Elinkeinoelämän keskusliiton kuntaranking -tutkimuksessa Mikkelin seutukunta nousi sijalta 17 sijalle 14. Parhaat arvot Mikkelin seutu sai yrittäjyysaktiivisuudesta ja huonoimmat sijainnista.

Asuntomessut Mikkelissä 2017-hanke on sujunut suunnitelmien mukaan ja haettavien tonttien määrä ylittyi minimitaloustavoitteeseen nähden. Vuoden 2016 merkittävimmät rakennuskohteet asuntomessualueen lisäksi olivat VT5 Mikkelin kohdalla ja vuoden aikana käynnistyneet Saimaa Stadiumin rakennustyöt Kalevankankaalla, jätevedenpuhdistamon louhintatöiden käynnistyminen Metsäsairilassa sekä Kansallisarkiston keskusarkiston rakennustyöt.

Mikkelissä perustettiin vuoden 2016 aikana kaikkiaan 228 uutta yritystä, joissa oli käynnistys hetkellä 143 työpaikkaa. Työllisyydenhoidon kehittämiskumppanuutta on jatkettu Mikkelin toimintakeskus ry:n kanssa ja vuoden 2016 aikana työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvua on pystytty edelleen hillitsemään vertailukuntiin suhteutettuna.

Ympäristön hyvinvointi

Ympäristön hyvinvoinnin kannalta keskeiset kaavat mm. keskustan osayleiskaava, EcoSairilan kaavoitus ja Ristiinan osayleiskaava ovat edenneet odotusten mukaisesti.

Etelä-Savon Energia Oy:n Pursialan voimalaitoksella on otettu käyttöön kaukolämpöakku, jonka avulla Pursialan voimalaitoksen käytön optimointi on tehokkaampaa ja öljyn käyttöä voidaan leikata entisestään. Hiilidioksidipäästöjä on merkittävästi vähennetty viimeisen laskennan jälkeen kaukolämmön sekä sähkön tuotannossa. Ristiinan keskusta-alueen kaukolämpöhanke on edennyt kaukolämpöverkoston ja uuden 1 MW:n hakelämpölaitoksen rakentamisella. Kaukolämpöverkoston laajentamisella voidaan pienentää erillislämmityksen osuutta CO₂- päästöistä.

Luomutilojen määrä on pysynyt ennallaan edellisvuoteen verrattuna. Luomuviljelyn pinta-ala on kasvanut. Luomukurseille osallistuminen on ollut aktiivista, joten luomutilojen lukumäärä nousee jatkossa.

Kaatopaikalle penkaan loppusijoitetun jätteen määrä/asukas on laskenut selvästi alle tavoitetasoa.

Henkilöstö

Mikkelin kaupungin tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelmassa vuoden 2016 tavoitteeksi linjattiin henkilöstömäärän pienentämisen jättämällä eläköitymisen myötä vapautuvista tehtävistä täyttämättä 70 %. Keinoina henkilöstökustannusten hillitsemiseksi ovat olleet tiukennettu täyttölupakäytäntö, ylityökustannusten hillitseminen sekä lomapalkkavelkaan vaikuttaminen kehittämällä loma-suunnittelua. Henkilöstömäärä on laskenut 31.12.2016 tilanteessa 7 henkilöllä edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäksi henkilöstökustannuksiin pyrittiin vaikuttamaan myös suosittamalla harkinnanvaraisen säästöväpään käyttöä. 1.5.- 31.12.2016 harkinnanvaraisen säästöväpään palkkakustannussäästö oli 237 177 euroa.

Tiiviissä yhteistyössä työterveyshuollon ja Kevan kanssa kaupungin tavoitteena on saada sairauspoissaoloista ja varhaiseläkkeistä aiheutuvat kustannukset alenemaan tukemalla työntekijöiden työssä jatkamista varhaisen välittämisen keinoin. Tässä keskeisenä tehtävänä on pitkittyneiden sairauspoissaolojen riittävän aikaisessa vaiheessa tapahtuva selvittäminen ja erilaisten kuntoutusmahdollisuuksien kartoittaminen. Yhtenä tärkeänä tekijänä on myös työntekijöiden työhyvinvointiin panostaminen. Vaihtoehtoina varhaiseläkkeen sijaan ovat muun muassa oman työn keventäminen, osa-aikatyö, työtehtävien uudelleen järjestäminen, tehtäväkierto, mahdollinen korvaava työ ja uudelleenkouluttautuminen. Varhe-maksua aiheutuu vain maksussa olevista eläkkeistä, joten määräaikaiselta kuntoutustuelta työhön paluuta tukemalla voidaan saavuttaa kuntoutushyvitystä, joka pienentää lopullista varhe-maksua. Varhaiseläkemenoperusteista varhe-maksua kaupunki maksaa sellaisista työntekijöistään, jotka jäävät ensimmäistä kertaa työkyvyttömyyseläkkeelle tai kuntoutustuelle eli määräaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle. Kevan 13.1.2017 antaman seurantatietoarvion mukaan vuoden 2016 varhe-maksu tulee olemaan 1 595 557 euroa. Lopullinen maksu vahvistuu syksyllä 2017. Vuoden 2015 lopullinen varhe-maksu oli 1 180 658 euroa. Varhe-maksun osuus palkkakustannuksista vuonna 2016 oli 1,3 milj. euroa.

Varhaisen välittämisen mallia sekä sairauspoissaolo-ohjetta on päivitetty syksyn 2016 aikana, joten vaikuttavuutta varhe-maksuihin ja pitkittyneisiin sairauspoissaoloihin voidaan odottaa vuosien 2017 ja 2018 aikana.

Kaupungin hallinnolliset tukipalvelut keskitettiin 1.6.2016 lukien. Keskittämisen tavoitteena on palvelun laadun ja tehokkuuden parantaminen sekä asiantuntijaosaamisen kehittämisen vahvistaminen ja sisäisen liikkuvuuden lisääminen.

Talous

Uusi kuntalaki linjaa tunnusluvut koskemaan kaupunkikonsernia. Kaupungin taloudellisena tavoitteena on, että kaikki uuden kuntalain 118 § tunnusluvut kehittyisivät myönteiseen suuntaan. Kaupungin käyttötalouden tavoitteet toteutuivat kokonaisuutena talousarvion tulostavoitteen mukaisesti, vaikka sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusten kasvu on liian suuri. Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelmassa linjattu tuottavuutta lisääviä toimenpiteitä vietiin eteenpäin, mutta kaikelta osin palveluverkkoa koskevia tuottavuutta lisääviä toimenpiteitä ei toteutettu. Kaupunki teki ylijäämää 2,1 miljoonaa euroa, mutta kaupungin Kuntalain 118 § mukaiset taseen tunnusluvut heikkenivät velkakannan kasvun vuoksi.

Käyttötalous tasapainottui vuonna 2016. Kaupungilla on taseessa ylijäämiä 8 miljoonaa euroa eli 147 euroa/ asukas. Kaupungin tuloveroprosentti on 20,50 % vuonna 2017, mikä ylittää kuntien keskimääräisen 19,91 % tuloveroprosentin 0,59 prosenttiyksikköä. Kuntien tuloveroprosentin aritmeettinen keskiarvo on 20,67 %.

Vuosikate 19,1 miljoonaa euroa kattoi käyttöomaisuudesta tehtävät poistot, mutta ei kattanut kaupungin 23,8 miljoonan euron nettoinvestointeja. Kaupungin velkamäärä oli 200,7 miljoonaa euroa eli 3.683 euroa/ asukas vuonna 2016, kun kuntien keskimääräinen velkamäärä oli noin 2.930 euroa/ asukas vuonna 2016. Kaupungin velkakannan kasvu heikentää taseen tunnuslukuja.

Erityisesti suhteellinen velkaantuneisuusprosentti on kaupungin tunnuslukuarvioinnissa heikolla tasolla. Suhteellinen velkaantuneisuus on 62,2 %, kun sen tulisi olla tunnuslukukriteerien mukaan alle 50 %. Uuden kuntalain 118 § mukaisista tunnuslukukriteereistä Mikkelin kaupungilla ylittyy ainoastaan suhteellinen velkaantuneisuus.

Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on hoitaa kunnalle kuuluvia tehtäviä vaalilain mukaisesti. Vuoden 2016 aikana ei järjestetty säännönmukaisia vaaleja. Vaalilain muutoksen vuoksi kunnallisvaalien vaalipäivä siirrettiin lokakuusta 2016 huhtikuulle 2017.

Talous

Keskusvaalilautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toimintamenot	-11 500	-11 500	-3 532	7 968
Toimintakate	-11 500	-11 500	-3 532	7 968

Tarkastuslautakunta

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Talous

Tarkastuslautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toimintamenot	-86 018	-86 018	-83 839	2 179
Toimintakate	-86 018	-86 018	-83 839	2 179

Kaupunginvaltuusto

Talous

Kaupunginvaltuusto

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toimintamenot	-230 000	-230 000	-220 522	9 478
Toimintakate	-230 000	-230 000	-220 522	9 478

Konsernipalvelut

Konsernipalveluiden tehtävänä on tukea hallintokuntien, liikelaitoksien ja taseyksikön tuloksellista toimintaa ja seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Vuoden 2016 aikana toteutettiin tukipalveluiden keskittäminen konsernipalveluihin ko. toiminnan tehostamiseksi. Konsernipalvelut tuottavat johtamista, kehittämistä ja päätöksentekoa varten ajantasaista tietoa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnasta ja toimintaympäristön muutoksista. Konsernipalvelut sisältää hallintopalvelut, henkilöstöpalvelut, ruoka- ja puhtauspalvelut sekä talouspalvelut.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Hallintopalveluiden toteuttama lupaus ensimmäisestä digitaalisesta kaupungista Suomessa Lupaus2016- ohjelman puitteissa on päättynyt 31.12.2016. Ohjelmasta on laadittu erillinen loppuraportti. Lupaus- ohjelman merkittävimpiä toimenpiteitä vuonna 2016 ovat olleet varhaiskasvatuksen toiminnanohjauksen kehittäminen, lupapisteen sähköisen arkiston käyttöönotto sekä kansallista palveluarkkitehtuuria tukevan palvelutietovarannon pilotointi. Lupaus 2016- muutosohjelman päättyessä päätettiin jatkaa palveluprosessien kehittämistä perustamalla hallintopalveluihin palvelukehitystiimi. Asiantuntijapisteiden toimintaa tukemaan on kehitetty asiakaspalvelun tietojärjestelmää yhteistyössä valtion toimijoiden kanssa. Työllisyys-, koulutus- ja asumispalveluiden kehittämistä on jatkettu. Henkilöstöpalvelut on vastannut henkilöstöstrategian toteuttamisesta sekä osaamisen ja henkilöstön hyvinvoinnin kehittämisestä. Ruoka- ja puhtauspalvelut tuotti asiakkailleen palvelusopimuksien mukaista toimintaa ja kehitti palveluita yhdessä asiakkaiden kanssa. Sisäisen kehittämisen toimenpiteet ovat kohdistuneet palvelun kokonaislaadun kehittämiseen niin ruoan kuin palveluiden osalta. Talouspalvelut on toteuttanut talouden tasapainotusohjelmaa yhteistyössä kaupungin toimialojen kanssa sekä kehittänyt ja koordinoitunut koko konsernin hankinta- ja ict- palveluita. Talouspalvelut on ohjannut kaupunkistrategian toteutusta ja vastannut seutuhallinnon valmistelu- ja toimeenpanotehtävistä.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Konsernipalveluiden toimintamenot alittivat talousarvion kokonaisuutena noin 1,4 milj. euroa. Toimintatuotot alittivat alkuperäisen talousarvion noin 0,65 milj. euroa. Vuoden 2016 talousarvion toimintatuotot sisälsivät koko kaupungille asetetun tuottotavoitteen 1,0 milj. euroa.

Talouden tasapainottaminen

Konsernipalvelut on toteuttanut tukipalveluiden yhdistämisen (hallintopalvelukeskus) yhteistyössä hallintokuntien kanssa sekä ottanut Lupaus 2016- ohjelman puitteissa käyttöön uusia sähköisiä palveluita. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä omistajaohjauksen kehittämistä on jatkettu. Kaupunginhallitus hyväksyi vuonna 2016 kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen ja kaupunginvaltuusto hyväksyi uuden konserniohjeen, omistajapoliittisten linjausten valmistelua jatkettiin.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Konsernipalveluiden toimintaa ohjaa keskeisesti hallintosääntö, konsernipalveluiden toimintasääntö ja valtuuston hyväksymä talousarvio ja taloussuunnitelma tulokortteineen. Asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta ja talousarvion toteutumisesta on raportoitu hallitukselle ja kaupunginvaltuustolle.

Hallinnossa ei ole ilmennyt erityisiä ongelmakohtia, tulosyksiköissä säännösten ja määräysten noudattamista on valvottu normaalikäytänteiden mukaisesti normaalin esimiestyön yhteydessä.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Koskee kaikkia indikaattoreita	Varmistaa laadukkaan henkilöstön saatavuus (rekrytointien oikea kohdistuminen), tukea toimialoja kehittämistyössä, huolehtia esimiesten osaamisesta (verkostot ja tiedolla johtaminen)	Henkilöstöpalvelut	Vuoden 2016 aikana on esimiehille pidetty info-tilaisuudet kuukausittain. Tilaisuudet on pidetty pääosin virtuaalisina paremman osallistumisen mahdollistamiseksi. Syksyn aikana esimiesvalmennuksen painopisteenä on ollut työkykyjohtaminen.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, %-osuus: tavoite 7,5 %	Kehittämiskumppanuussopimus astui voimaan 4/2014. Kumppanuussopimuksen toimeenpano edellyttää useita toiminnallisia parannuksia ja muutoksia mm. asiakasohjauksessa.	Hallintopalvelut, työllisyyspalvelut/palvelupäällikkö	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet; vuoden 2015 toteutuma 6,4. Vuodelta 2016 tietoa ei ole vielä saatavissa. (THL, Sotkanet.fi)
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Osaavan työvoiman saatavuus ja Mikkelin mainekuvan kehitys	Työnantajamielikuvan systemaattinen kehittäminen. Voidaan mitata esim. oppilaitosyhteistyön määrällä, medianäkyvyyden määrällä (liittyen työnantaja-asioihin), tilaisuuksiin (messut, rekrytapahtumat) osallistumisien ja järjestämisien määrällä sekä työnantajaimago-tutkimuksella.	Henkilöstöpalvelut/ henkilöstöjohtaja, hallintopalvelut, työllisyyspalvelut/palvelupäällikkö	Helmikuussa 2016 järjestettiin RekryOnMikkeli –tapahtuma. Opiskelijaneuvottelukunta on perustettu syksyllä 2015.
Kaupunkistrategian toimeenpano			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Työpaikkakehitys sekä Mikkelin väkiluvun kehitys	SOLMU-hankkeella 300 uutta asukasta seudulle hankkeen aikana.	Hallintopalvelut/ kehityspäällikkö, SOLMUn projektipäällikkö	154 muuttanutta perhettä, tilanne 8.8.2016
	Etelä-Savon alueella tuotetun tai jatkojalostetun ruoan ja elintarvikkeiden ostomäärän lisääminen	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja	Vuonna 2016 tehdyistä elintarvikehankinnoista (2 395 530 €) 28,3 % (677 176 €) tehtiin lähialueen yrittäjiltä. Vuoden 2015 koko vuoden toteumassa lähituotteiden osuus oli 21 % (524 000 €).

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Ekologinen jalanjälki	Kehitetään sähköisiä asiointipalveluita, jatketaan sähköisten kokouskäytäntöjen käyttöön ottoa sekä etäpalvelun mahdollisuuksia sisäisessä ja ulkoisessa asiakaspalvelussa.	Konsernipalvelut/hallintopalvelut ja talouspalvelut	Lupaus 2016 –ohjelman aikana käyttöön otettiin 21 täysin uutta sähköistä palvelua ja digitalisoitiin 44 toimintaprosessia. Sähköisen kokoustamisen toimintakäytäntöjä vakiinnutettiin. Etäpalvelua tarjottiin pääsääntöisesti yhteispalvelusopimuksiin perustuen. Lyncin käyttö koulutuksissa ja henkilöstötilaisuuksissa on lisääntynyt voimakkaasti.
	Luomutuotteiden ostomäärä pidetään vähintään v. 2015 tasolla. Pesu- ja puhdistusaineina sekä siivousvälineinä käytetään ympäristömerkittyjä tuotteita niissä tuoteryhmissä, joilla on ympäristömerkki.	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja	Luomutuotteina käytettiin samoja luomuelintarvikkeita ja samoille asiakasryhmille kuin v. 2015. Pesu- ja puhdistusaineina käytettiin tuotteita, joilla on ympäristömerkki ja jotka ostettiin entisten puitesopimusten perusteella.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Rakennetun ympäristön laatu	Työsuojelu mukaan tilojen korjaamiseen ja suunnitteluun ennakkoivasti	Henkilöstöpalvelut/ työsuojelu	Työsuojelu ollut mukana aktiivisesti mukana mm. Rantakylän ja Anttolan koulujen remonttien suunnittelussa ja toteutusvaiheessa. Lisäksi useita yksittäisiä pienempiä kohteita joissa on tehty huomioita, ja yhteistyötä tehdään jatkuvasti tilakeskuksen kanssa.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sisäilmaongelmaisten rakennusten määrä	Kiinteistöjen sisäilmaan vaikuttavien tekijöiden kuvaamisen jatkaminen ja vastuualueiden määrittäminen erityisesti uudisrakennus- ja korjauskohteiden loppusiivouksessa	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja	Tehty ohjeet "Käyttäjän vastuut ja velvollisuudet hyvän sisäilman turvaamiseksi" sekä "Tarkistuslista sisäilmaongelmakohteen irtaimiston puhdistuksen" yhteistyössä Tilakeskuksen ja sisäilmatyöryhmän kanssa.

Talous

Konsernipalvelut yhteensä

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	22 063 322	0	22 063 322	21 446 162	-617 160
Toimintamenot	-43 076 467	-300 300	-43 376 767	-41 850 834	1 525 933
Toimintakate (netto)	-21 013 145	-300 300	-21 313 445	-20 404 672	908 773

Konsernipalvelut (ilman Ruoka- ja puhtauspalveluja)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	9 064 625		9 064 625	8 410 409	-654 216
Toimintamenot	-30 582 580	-300 300	-30 882 880	-29 457 784	1 425 096
Toimintakate (netto)	-21 517 955	-300 300	-21 818 255	-21 047 375	770 880

Kohderahoitteinen
Ruoka- ja puhtauspalvelut

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Myyntitulot	12 942 197		12 942 197	12 995 486	53 289
Tuet ja avustukset	56 500		56 500	39 499	-17 001
Muut toimintatulot				2	2
Valmistus omaan käyttöön				765	765
Toimintatulot	12 998 697		12 998 697	13 035 753	37 056
Materiaalit ja palvelut	-5 025 700		-5 025 700	-5 464 192	-438 492
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 665 800		-2 665 800	-2 806 436	-140 636
Palvelujen ostot	-2 359 900		-2 359 900	-2 657 756	-297 856
Henkilöstömenot	-6 981 420		-6 981 420	-6 448 234	533 186
Palkat ja palkkiot	-5 389 192		-5 389 192	-5 022 348	366 844
Henkilösivukulut	-1 592 228		-1 592 228	-1 425 887	166 341
Muut menot	-486 767		-486 767	-480 623	6 144
Toimintamenot	-12 493 887		-12 493 887	-12 393 050	100 837
Toimintakate (netto)	504 810		504 810	642 703	137 893
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot				-131 095	
Tilikauden tulos				511 608	

Ympäristölautakunta

Ympäristölautakunta ja sen alaisuudessa toimiva ympäristöpalvelut -yksikkö vastaa kuntatason ympäristöterveydenhuollon ja ympäristösuojelun tehtävistä Mikkeliissä, Hirvensalmella, Kangasniemellä Mäntyharjussa ja Pertunmaalla.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Palveluja tuotetaan ensisijaisesti ympäristöpalvelujen toimintaa säätelevien lakien ja asetusten mukaisesti. Lisäksi resurssien puitteissa toteutetaan erilaisia selvityksiä vuorotellen toimialueen eri kuntien alueella. Tavoitteena on antaa palvelut samantasoisina koko toiminta-alueella ympäristöpalvelusopimuksen mukaisesti. Ympäristöpalvelut osallistuu myös erilaisiin ympäristöntilaa koskeviin selvityshankkeisiin ja yhteisselvityksiin muiden tahojen kanssa.

Terveysvalvonnassa viranomaistyötä on tehty valvontasuunnitelmien mukaisesti ja suunnitelmallisen työn osuus on tavoitteen mukaisesti kasvanut. Eläinlääkintähuollossa palvelut on pystytty tuottamaan ympärivuorokautisesti suunnitelman mukaan.

Ympäristönsuojelulain muutoksen ja maa-aineslakiin tulleen lisäyksen seurauksena maa-aineslupien ja ympäristölupien käsittely on yhdistetty, ja maa-aineslupien käsittely ja valvonta on siirtynyt kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle 1.7.2016 alkaen. Lakimuutoksen myötä Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen valvottavaksi siirtyi 180 maa-ainekohdetta ja vuosittain uusia luvitettavia maa-ainekohteita tulee keskimäärin 20 kpl. On arvioitu, että tehtävän hoitamiseen tarvittava henkilöresurssin tarve on noin 1 htv. Kaupunkisuunnitteluyksikön kaavoitusinsinööri on jatkanut vuoden 2016 ajan maa-aineslupien käsittelyä ja valvontaa Mikkelin kaupungin alueella olevien kohteiden osalta, jotta ennen lakimuutosta vireille tulleet lupahakemukset on saatu käsiteltyä.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Eläinlääkintähuollon henkilöstökustannukset ylittyivät 70 000 euroa. Syynä virheellisesti budjetoidut ja maksetut palkat vuosina 2015 ja 2016 mikä oikaistiin loppuvuodesta. Muilta osin ympäristölautakunta pysyi talousarviossaan.

Talouden tasapainottaminen

Ympäristölautakunnalle ei ole asetettu erityistä talouden tasapainottamisvaatimusta. Vuoden 2016 talousarvio oli kauttaaltaan edellisvuotta pienempi ja toimintaa sopeutettiin talousarvioraamiin.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta tapahtui hallinto- ja johtamisjärjestelmän mukaisesti erikseen ympäristönsuojelussa ja ympäristöterveydenhuollossa. Sisäisen valvonnan piiriin kuuluu erityisesti sen varmistaminen, että valtakunnallisiin valvontasuunnitelmiin pohjautuvat seudulliset valvontasuunnitelmat toteutuvat. Ympäristönsuojelulain muutoksen myötä vuonna 2014 riskinarviointiin perustuvien valvontaohjelmien ja -suunnitelmien laatiminen ympäristönsuojelulain mukaisille valvontakohteille tuli lakisääteiseksi. Ympäristönsuojelun riskinarviointimenettely on kuvattu tarkemmin vuosittain hyväksytyssä valvontasuunnitelmassa. Henkilöstön työnjako ja eri tehtäviin varattu työaika on dokumentoitu. Laatukäsikirja päivitettiin kertomusvuonna.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
Tupakointi päivittäin (%)	Tupakanmyynnin lainmuutoksen valvonta	Terveysvalvonta, terveysvalvonnan johtaja, terveystarkastaja	Valvontaa kohdistettu nuorten suosimiin myyntipaikkoihin. Poikkeamia ei todettu.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö 4.1) Kävijämäärät omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa	Urpolan luontokeskuksessa järjestetyt tapahtumat ja Urpolan luontokeskuksen kävijämäärien lisääminen	Ympäristönsuojelu, ympäristöpäällikkö, ympäristötarkastaja	Urpolan luontokeskuksessa järjestettiin kesän 2016 aikana 3 eri tapahtumaa. Luontokeskuksen kävijämäärä koko aukiolon aikana (5 kk) vuonna 2016 oli noin 2700 henkilöä. Kävijämäärä oli samaa luokkaa kuin edellisenä vuonna.
	Uimarantojen turvallisuuden ja uimaveden laadun valvonta	Ympäristöterveydenhuolto, terveysvalvonnan johtaja	Veden laatua on valvottu, turvallisuusvalvonta kuuluu Kuluttajavirastolle.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Kaupungin mainekuvan kehitys	Laadukkaat, hyvin toimivat palvelut ja ilmoitusten ja lupien kohtuulliset käsittelyajat (luvat 4-6 kk ja ilmoitukset 1 kk). Kaikki keskeiset ilmoitukset ja lupahakemukset täytettävissä sähköisesti vuonna 2016.	ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristöpäällikkö, koko henkilöstö	Tavoitteelliset käsittelyajat saavutetaan suurimmassa osassa hakemuksia ja ilmoituksia. Lupapiste on otettu käyttöön helmikuussa 2016. Sen kautta voi hakea ympäristö- ja maainesluvan, maastoliikennelain mukaisen luvan, vesihuoltolain mukaiset vapautukset ja tehdä meluilmoituksen.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Asukkaiden koulutustaso: tutkinnon suorittaneiden %-osuus	Yhteistyö Mikkelin ammattikorkeakoulun kanssa, harjoittelupaikkojen ja opinnäytetöiden ohjaaminen.	ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristöpäällikkö	Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ohjauksessa on valmistunut vuonna 2016 yksi opinnäytetyö (MAMK) ja yksi projektityö (MAMK). Lisäksi ympäristöpalveluissa on työskennellyt vuonna 2016 6 henkilöä harjoittelijoina (yht.15 kk) ja 3 henkilöä muissa harjoitteluun rinnastettavissa tehtävissä (yht. 5 kk).

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Vesistöistä hyvässä kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä (%-osuus)	Tehostetaan hajajätease- tuksen (209/2011) laillisuusvalvontaa ja pyritään suuntaamaan käytössä olevia resursseja siihen (tavoitteena 150 tarkastuskäyntiä vuonna 2016). Tehostetaan jätelain (646/2011) valvontaa mm. edistämällä jätelain 143 §:n tarkoittaman rekisterin kokoamista asiakaskuntiin. Osallistutaan aktiivisesti vesihuollon kehittämissuunnitelmien laadintaan ja valvotaan järjestettyyn vesihuoltoon liittymistä. Osallistutaan vesienhoidon suunnitteluun ja suunnitelmien toimeenpanon edistämiseen. Seurataan ympäristön tilaa resurssien mahdollistamissa rajoissa ja keskitetään seuranta vesienhoitosuunnitelmissa määriteltyihin painopistealueisiin.	Ympäristöpäällikkö, ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristösuunnittelija, ympäristötarkastaja	Haja-asutusalueella olevia jätevesijärjestelmiä on tarkastettu 180 ja annettu niiden vaatimuksenmukaisuudesta lausunto. Tarkastuskäyntien ja valvonnan yhteydessä koottuja vesihuoltotietoja on toimitettu kunnan jätehuollon järjestäjän ja rakennusvalvontaviranomaisen käyttöön tavoitteena edistää jätelain 143 §:n tarkoittaman rekisterin kokoamista kuntiin. Järjestettyyn vesihuoltoon liittymisen valvontaa on tehty aktiivisesti kolmen vesiosuuskunnan toiminta-alueella. Ympäristöpalvelujen edustaja on osallistunut vesienhoidon yhteistyöryhmän toimintaan ja Kyyveden kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman valmisteluun. Vuonna 2016 vesistöjen pintaveden laadun seurantaa on keskitetty sellaisiin seurantaan vaativiin vesistöihin, joissa Ely-keskuksen vesistöseuranta on viime vuosina loppunut. Vesienhoidon painopistealueista vuonna 2016 tilannekuvaa on tarkennettu mm. Mikkelin alapuolisen Saimaan hulevesikuormituksen osalta.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%)	Osallistutaan aktiivisesti perustettavan Mikkelin seudun pohjavesialueiden suojelun yhteistyöryhmän toimintaan.	Ympäristöpäällikkö	Pohjavesien suojelun yhteistyöryhmä on kokoontunut kaksi kertaa vuoden 2016 aikana. Ensimmäinen kokous pidettiin laajalla kokoonpanolla, jälkimmäinen suppeammalla.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Kasvihuonekaasupäästöt (t CO ₂ -ekv./as)	Mikkelin ilmasto- ja energiastrategian toteuttaminen ja seuranta.	Ympäristöpäällikkö, ympäristötarkastaja, koko henkilöstö	Kasvihuonekaasupäästöjä seurataan CO ₂ -raportin avulla. Päästöt olivat vuonna 2014 5,3 tn/as., vuonna 2015 4,9 tn/as. ja vuonna 2016 5,1 tn/as (ennakkotieto).
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Ekologinen jalanjälki (gha / as)	Mikkelin kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian toteuttaminen ja seuranta	Ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristöpäällikkö, koko henkilöstö	Tuoretta laskentatulosta ei ole käytettävissä.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Todetuista sisäilmaongelmista kärsivien kaupungin omistamien kiinteistöjen osuus kaupungin koko kiinteistökannasta	Aktiivinen toimiminen sisäilmatyöryhmässä (sisäilmatyöryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa).	Ympäristöpalvelujen johtaja, terveystarkastaja	Sisäilmatyöryhmä kokoontui vuoden 2016 aikana seitsemän kertaa. Vuoden aikana laadittiin mm. lomake, jolla tehdään ilmoitus sisäilmaoireilusta tilakeskukselle ja työterveyshuoltoon. Myös Sisäilmaongelmien toimintamallia päivitettiin. Nämä molemmat ovat nähtävillä Helmi-intranetissä. 2 terveystarkastajaa lisäkoulutautuvat sisäilmasioissa ja aktiivinen osallistuminen poik-kihallinnolliseen työhön.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016	Toteutuma %	Muutos % 15/16
Terveysvalvonnan tarkastukset	922	1000	753*)	75,3	-18,3
Eläinlääkintähuollon virka- ja sairausmatkat	1 382	1 500	1179	78,6	-14,7
Hoidetut pieneläimet	4 318	4 000	4 959	114,8	+14,8
Ympäristölupavollisten kohteiden tarkastukset	63	50	52	104,0	-17,5
Ympäristönsuojelun kirjallinen asiakassuorite (päätökset, lausunnot, kehotukset)	727	550	684	123,1	-5,9

*) Vuoden 2016 kuluttajaturvallisuus siirtyi valtiolle, vähennys 100 tarkastusta

Talous

Ympäristölautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toimintatuotot	649 200	13 120	662 320	756 303	93 983
Toimintamenot	-1 787 720	-63 120	-1 850 840	-1 838 552	12 288
Toimintakate (netto)	-1 138 520	-50 000	-1 188 520	-1 082 248	106 272

Seudullinen sosiaali- ja terveyslautakunta

Järjestäjähallinto

Seudullisella sosiaali- ja terveystoimella on vastuu

- väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä ja seurannasta
- väestön palvelutarpeen selvittämisestä
- palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta
- palveluiden saavutettavuudesta
- tuotannon valvonnasta
- sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä

Sosiaali- ja terveystoimi tekee työtä väestön hyvinvoinnin (terveyden, turvallisen elämän, fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn sekä oman elämän hallinnan) edistämiseksi. Ehkäisevä ja ennakkoiva toiminta sekä terveyden edistäminen ovat palvelujen suunnittelun lähtökohta. Palveluja kehitetään ja tuotetaan yhteistyössä erikoissairaanhoidon, yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Sosiaali- ja terveystoimi on suuren muutoksen kynnyksellä. Päivittäisen toiminnan rinnalla seudullinen sosiaali- ja terveystoimi valmistautui uuden palvelutuotanto-organisaation muodostamiseen yhdessä seudun muiden kuntien ja sairaanhoitopiirin kanssa. Kaikessa kehittämisessä tavoitteena oli luoda yhdestä organisaatiosta koostuva sote-tuotantoyksikkö. Päätös sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymästä tehtiin kunnissa tammikuussa 2016 ja toiminta käynnistyi tammikuussa 2017. Seudullisen sosiaali- ja terveystoimen toiminta kohdentui pääasiassa uuden organisaation käynnistymisen suunnitteluun.

Seudullinen sosiaali- ja terveystoimi edisti digitaalisuutta ja ottaa käyttöön sähköisiä palveluja sairaanhoitopiirin kanssa solmitun yhteistyösopimuksen mukaisesti. Syksyllä 2016 käynnistyi EU-rahoitteinen Digi-sote-hanke yhteistyössä Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän ja Mikkelin Ammattikorkeakoulun kanssa edistämään digitaalisten palvelujen käyttöä.

Järjestämissuunnitelma

Järjestäminen on kuuden kunnan (Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa ja Puumala) yhteisen sosiaali- ja terveyslautakunnan tehtävänä. Palvelujen tuottamisesta vastaa neljän kunnan organisaatioissa olevat palvelutuotantoyksiköt (Mikkeli, Kangasniemi, Mäntyharju ja Pertunmaa). Seudullisen sosiaali- ja terveystoimen kehittämis- ja järjestämissuunnitelma on laadittu vuonna 2013. Tämän lisäksi toimintaa ohjaa terveydenhuoltolain mukainen järjestämissuunnitelma koko sairaanhoitopiirin alueella. Järjestämissuunnitelmat pohjautuvat seudun ja kuntien hyvinvointikertomuksiin.

Palvelusuunnitelma

Tavoitteena on ollut yhtenäinen palvelutaso koko yhteistoiminta-alueella ja tässä on onnistuttu.

Perhe- ja sosiaali-, vammais-, terveys-, vanhus-, mielenterveys- ja päihde sekä taloudellisen tuen palveluiden toimintakäsikirjat ohjaavat seudullista toimintaa. Palvelutasoa eli hoito- ja hoivatakuun toteutumista seurattiin säännöllisesti ja asiasta tiedotettiin lautakunnalle ja väestölle seutusoten sivujen kautta.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Talousarvio toteutui suunniteltua paremmin. Määrärahoissa henkilöstömenoissa tuli säästöjä johtuen siitä, että osa järjestäjälautakunnan alaisista virkamiehistä siirtyy Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymään valmistelevaan tulevaa organisaatiota. Säästöjä syntyi noin 58.000 euroa. Palveluiden ostoissa jäätin myös alle talousarvion, koska lautakunta kokoontui harvemmin ja kehittämishankkeita ei käynnistetty Essoten valmistelusta johtuen. Säästöjä syntyi noin 22.000 euroa. Yhteistoiminta-alueen tulot jäivät myös alle talousarvion, koska laskutusperusta on asukaskohtainen maksu toteutuneiden kustannusten suhteessa.

Tuottavuusohjelman toteutuminen

Lautakunnalle ei asetettu tuottavuusohjelmatavoitteita.

Sisäisen valvonnan toteutuminen

Sisäisen valvonnan toteutumista ei erikseen arvioitu, koska varsinainen toiminta tapahtuu Mikkelin palvelutuotantolautakunnan kautta. Lautakunta seurasi oman talousarvionsa toteutumista normaalien seuranta-aikataulujen mukaisesti.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori seudun hyvinvointikertomuksesta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi PYLL	Vammaispalvelujen palvelurakenteen seudullinen arviointi ja henkilökohtaisen avun järjestelyt	Seudullinen vammaispalvelujen työryhmä	Vammaispalveluiden rakennetta on arvioitu seudullisessa työryhmässä osana Essoten valmistelua. Henkilökohtaisen avun osalta ehdotetaan Essotelle avustajakouksen perustamista hyödyntäen kuntien nykyistä henkilöstöä.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori seudun hyvinvointikertomuksesta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Päihteiden käytön haittavaikutusten vähenemistä seurataan seuraavien indikaattoreiden avulla: 1. PYLL (ehkäistävissä olevat ennenaikaisesti menetetyt elinvuodet) 2. Humalajuominen 3. Tupakointi 4. Päihdehuollon avo- ja laitospalveluiden asiakasmäärät 1000/asukas 5. Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten osastoilla hoidettujen asiakkaiden määrä/1000 asukasta 6. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat/1000as 7. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit nuorisopsykiatria/1000 13-17v. 8. Psykiatrian avohoitokäynnit/1000 asukasta	Seudullisen alkoholiohjelman kumppanuussopimuksen toimeenpano. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittäminen. Sähköisen asioinnin lisääminen	Mikkelin seudun ehkäisevän päihdetyön työryhmä, terveyden edistämisen koordinaattori, sekä mielenterveys- ja päihdetyön johtaja Mikkelin pty, seudullinen mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittämistyöryhmä Yhteistyö ESSO- ja ESPER-hankkeiden kanssa. Sähköisten palveluiden käyttöön-oton vastuuhenkilö, yksiköiden esimiehet, sähköisen asioinnin yhteyshenkilöt.	Itä-Suomen poliisilaitos toteutti Tie selväksi-toimintamallia, jossa alle 25 v. rattijuopumuksesta ensi kertaa kiinni jääneet ohjataan poliisin sosiaalityöntekijän tapaamiseen. Vuoden aikana on tullut muutama yhteydenotto lastensuojelun kautta. Örebro – vaikutteiset, osallistavat vanhempainillat toteutettiin Mikkelin kouluissa ja mallia on levitetty seudun kuntiin ja Juvalle keväällä 2016. Essoten valmistelun rajapintaryhmässä määriteltiin miten ehkäisevän päihdetyön tehtävät jaetaan kuntayhtymän ja peruskuntien kesken. Tavoitteena on, että ehkäisevää työtä tehdään sekä kuntayhtymässä että peruskunnissa.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori seudun hyvinvointikertomuksesta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi PYLL	Lääkärien virka-ajan ulkopuolisen puhelinpäivystyksen käyttöönotto	Seudun johtava ylilääkäri	Seutusoten kunnissa on otettu käyttöön virka-ajan ulkopuolinen puhelinpäivystys.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Työpaikkakehitys Työomavaraisuusaste Mikkelin seudun imagokuvan kehitys Mikkelin seudun väkiluvun kehitys Työttömyysaste	Etelä-Savon sote-tuotantoalueen ja kuntayhtymän muodostaminen vuoden 2016 aikana.	Seudullinen sosiaali- ja terveys-toimen johtoryhmä	Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä on perustettu ja operatiivinen toiminta käynnistyy vuoden 2017 alussa

Talous

Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystalokunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten iälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatuotot	95 000		95 000	75 019	-19 981
Toimintamenot	-373 400		-373 400	-286 635	86 765
Toimintakate (netto)	-278 400		-278 400	-211 617	66 783

Tuotantolautakunta

Mikkelin palvelutuotantoyksikkö

Mikkelin palvelutuotantoyksikön perustehtävänä on huolehtia sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta Mikkelin seudun yhteistoiminta-alueella ensisijaisesti Mikkelin, Hirvensalmen ja Puumalan kuntien asukkaille. Palvelutuotantoyksikkö tekee työtä väestön hyvinvoinnin (terveyden, turvallisen elämän, fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn sekä oman elämän hallinnan) edistämiseksi. Ehkäisevä toiminta ja terveyden edistäminen ovat palvelujen suunnittelun lähtökohta. Palvelutuotannosta huolehditaan niin, että asiakkaat saavat tarpeen mukaiset palvelut oikea-aikaisesti. Palvelutuotantoyksikön tuottamat peruspalvelut ovat sosiaali- ja terveyspalvelujen ydin. Palvelutuotantoyksikkö kehittää ja tuottaa palvelut yhteistyössä yhteistoiminta-alueen kolmen muun palvelutuotantoyksikön, erikoissairaanhoidon, yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Palvelutuotantoa ohjasivat seudulliset toimintakäsikirjat, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelmat ja hyvinvointikertomuksen linjaukset.

Sotepalveluselvitystä, joka hyväksyttiin vuonna 2014, toimeenpantiin edelleen 15 toimenpidekortin kautta. Toimenpidekortit on päivitetty ja lisättiin myös uusia toimenpiteitä. Lautakunta seurasi toimenpiteiden toteutumista talousarvioseurannan yhteydessä. Toimenpidekorttien sisältämät kehittämiskohteet otettiin huomioon myös osana Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän tulevia kehittämiskohteita.

Sosiaali- ja terveystoimi on suuren muutoksen kynnyksellä. Päivittäisen toiminnan rinnalla palvelutuotantoyksikkö valmistautui uuden palvelutuotanto-organisaation muodostamiseen yhdessä seudun muiden kuntien ja sairaanhoitopiirin kanssa. Kaikessa kehittämisessä oli tavoitteena yhdestä organisaatiosta koostuva sote-tuotantoyksikkö. Päätös palvelutuotantokuntayhtymästä tehtiin tammikuussa 2016 ja varsinainen toiminta siirtyi kuntayhtymälle vuoden 2017 alusta lukien.

Sosiaali- ja terveystoimen palveluissa painopisteenä oli perustason palvelujen vahvistaminen ja perustason ja erikoissairaanhoidon vinoutuneen palvelurakenteen korjaaminen. Perustason palvelujen vahvistamisessa ensimmäiseksi painopisteeksi asetettiin aikuis- ja nuortenpsykiatrian integraation toteuttaminen. Psykiatrian integraation suunnittelu alkoi loppuvuonna 2016 osana Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän toimintamallien suunnittelua ja integroitu toimintamalli käynnistyi osittain jo vuoden 2017 alussa.

Sosiaali- ja terveystoimi edisti digitaalisuutta ja otti käyttöön sähköisiä palveluja Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän kanssa ja Hyvis-portaalia kehitettiin edelleen. Digi-sote-yhteistyöhanke Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän ja Mikkelin Ammattikorkeakoulun kanssa sai EU-hankerahoituksen ja hanke käynnistyi syksyllä 2016. Hankkeessa pilotoidaan muun muassa etäpalvelujen kehittämistä Ristiinan toimipisteessä.

Toiminnan kustannustasoa arvioitiin ulkopuolisen odotekustannuselvityksen voimin keväällä 2016. Selvityksen johtopäätöksiä todettiin, että edelleen perustason ja erikoistason painopistettä tulee siirtää enemmän perustasopainotteiseksi.

Palvelusuunnitelma

Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalveluiden tehtävänä on tuottaa riittävät, tarkoituksenmukaiset ja oikea-aikaiset sosiaalipalvelut palvelutuotantoyksikön alueen väestölle. Sosiaalipalveluihin kuuluvat lastensuojelu, perheoikeudelliset palvelut, lasten ja nuorten tukiyksikkö, ennaltaehkäisevät perheiden palvelut, aikuissosiaalityö, maahanmuuttajatyö ja talous- ja velkaneuvonta.

Tavoitteena on turvata sosiaalipalvelut palvelutuotantoyksikön alueen väestölle niin, että heidän subjektiiviset oikeutensa ja lakisääteiset palvelunsa toteutuvat. Yhteyden saanti ammattihenkilöihin, palvelujen piiriin pääseminen ja asiakkaiden hakemusten käsittely toteutuvat normien mukaisten määräaikojen puitteissa. Sosiaalipalveluja kehitettiin toimintakäsikirjojen mukaisesti.

Uuden sosiaalihuoltolain painopiste on vahvistaa peruspalveluja ja tavoitteena on madaltaa tuen hakemisen kynnystä järjestämällä sosiaalipalveluita muiden peruspalveluiden yhteydessä. Kuntien oli varattava riittävät resurssit uudistuksen toteuttamiseen. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden yhteen sovittavaa johtamista kehitettiin yhdessä yhteistyöverkoston kanssa. Sosiaali- ja terveystoimi ja sivistystoimi (perhepalvelut, terveysneuvonta, varhaiskasvatus ja perusopetus) käynnistivät varhaisen tuen poikkihallinnollisen PerheNeuvon tiimin toiminnan alle 13-vuotiaiden lasten ja heidän perheiden ja verkoston varhaiseen tukemiseen. Tiimin tehtävänä on perheneitin, pyydä apu-nettitoiminnan sekä perheneuvopuhelimen toimintojen toteuttaminen. Vanhemmuuden ja työntekijöiden tuki matalalla kynnyksellä on keskeistä (kotiin tehtävä työ, parisuhdekeskustelut, ryhmät, toimiva lapsi ja perhe ja lapset puheeksi- menetelmät sekä tuki työntekijöiden arkeen). Perhevalmentaja oli tavattavissa esimerkiksi kirjastossa kerran viikossa. Työntekijät jalkautuvat peruspalveluiden toimijoiden tueksi ja työpariksi päiväkoteihin ja kouluun. Lapsen tukemisen rinnalla käynnistettiin työskentely vanhempien tukemiseksi matalalla kynnyksellä. Tiimi koordinoi yhteistä koulutussuunnittelua sekä ryhmätoimintoja. Tiimin toimintaan sisällytettiin myös sosiaalihuoltolain mukaiset perhepalveluiden palvelutarpeen arvioinnit ja perhepalveluiden myöntämiset.

Perhehoitoyksikkö Pessin toimintaa kehitettiin edelleen. Perhehoitoyksikkö Pessin kautta rekrytoitiin, valmennettiin ja koodinoitiin myös perhepalveluiden kautta myönnettäviä tukiperheitä, jolloin sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen tarjontaa laajennettiin. Kesän 2016 aikana lastensuojelun sijoituksien määrä kasvoi ja perhehoidon tarve lisääntyi ja tämä näkyi kustannusten kasvuna.

Turvakodin toimintaa kehitettiin yhdessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Sosiaalista kuntoutusta, tuettua sekä tilapäistä asumista aikuissosiaalityössä myös kehitettiin. Väistö-hankkeessa on kehitetty alueellinen lähisuhdeväkivaltatyön toimintamalli ja osaamisverkosto. Toimintamallin ja osaamisverkoston pysyvä toiminta turvattiin kytkemällä koordinoitavaksi sosiaali- ja kriisipäivystyksen yhteyteen.

Terveyspalvelut

Tulosalueen tavoitteena on tuottaa väestölle (Mikkeli, Hirvensalmi, Puumala) perusterveydenhuollon avopalvelut ja akuuttisairaalapalvelut joustavasti ja kustannustehokkaasti. Oikein kohdentuvat ja kohtuulliset terveyspalvelut ovat yhtenä peruspalveluna seudun väestön hyvinvoinnille ja merkittävänä edellytyksenä seudun vetovoimaisuudelle. Seudun väestö saa avoterveydenhuollon palvelut hoitotakuun rajoissa ja laissa vaaditulla asiantuntemuksella.

Terveyspalveluiden tulosalueeseen kuuluvat lääkäripalvelut, vastaanotto toiminta, terveysneuvonta, suun terveydenhuolto, fysioterapia, mielenterveys- ja päihdepalvelut, akuuttiosastot, erityistyöntekijät ja tukipalvelut (välinehuolto, tekstinkäsittely, laitehuolto). Tulosalue huolehtii keskitetysti lääkäripalvelujen tuottamisesta ja kohdentamisesta sosiaali- ja terveystoimen eri tulosalueille/tulosyksiköille. Terveyspalvelut toimivat moniammatillisesti väestön parhaaksi edistämällä kuntalaisen terveyttä ja hyvinvointia. Terveyspalveluissa seurataan aktiivisesti toimialan teknistä kehitystä ja otetaan hallitusti käyttöön uutta teknologiaa. Erityisesti huomiota kiinnitetään sähköisten palvelujen kehittämiseen.

Sosiaali- ja terveystoimen yksi tärkeimmistä kehittämishankkeista oli mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittäminen. Palvelurakenteen ja toiminnan kehittäminen jatkui vuoden aikana ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti. Päihdepalveluissa matalan kynnyksen toimintakeskus Veturin käynnistyminen, asiakkaiden sijoittuminen raskaista asumispalveluista kevyempiin sekä päihdetyöntekijöiden jalkautuminen avopalveluihin tuotti lähes 600.000 euron säästöt.

Vuonna 2016 perusterveydenhuollossa painopisteenä oli akuuttiosaston toiminnan kehittäminen, joka kiinteästi liittyy päivystykseen, erikoissairaanhoidon osastohoitoon sekä muuhun osastohoitoon. Lautakunta hyväksyi vuodeosastojen osalta kehittämissuunnitelman, joka olisi kattanut vanhuspalveluiden osastojen uudelleen järjestelyt. Suunnitelma jouduttiin siirtämään Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän loppuun saatettavaksi, koska osastoiden siirtäminen Kyyhkylään osoittautui teknisiltä ratkaisuiltaan haasteelliseksi. Tarkoituksena oli aloittaa suunnitelman toteuttaminen vanhuspalveluiden osastoilta, mutta keskussairaalan remontin yhteydessä eteen tulleet väistötilojen tarpeet siirsivät akuuttiosaston jo 1.9. alkaen Kyyhkylään vanhuspalveluille suunniteltuihin tiloihin. Vanhuspalveluiden vuodeosastojen siirrot siirtyvät keväälle 2017.

Terveyspalvelut olivat myös kiinteästi osana ESPER-rakennushanketta, jonka tarkoituksena on luoda turvalliset, toimivat ja asiakaslähtöiset tilat sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnalle. Toimintamallien kehitystyö on käynnissä 1.3.2016 aloittaneessa Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymässä. Esso-hankkeen loppuraportti valmistui syksyllä ja on jatkossa osa toimintamallien kehittämistä. Pankalammen vastaanoton siirtyminen sairaalakampukselle viivästyi kesään 2017 sairaalakampuksen tilojen saneerauksen viivästyessä.

Alueellista kuntoutustoimintaa valmisteltiin Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymän organisaation yhteydessä. Jatkossa akuuttikuntoutuspalvelut tuotetaan Kyyhkylän tiloissa. Kuntoutuspalvelut kootaan myös yhdeksi kokonaisuudeksi Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymässä ja on osa integroitua palveluita. Näillä muutoksilla tavoitellaan laadukasta, nopeaa, moniammatillista sekä tuottavaa kuntoutushoitoa.

Vammais- ja vanhuspalvelut

Tulosalueen tehtävänä on tukea asiakkaiden itsenäistä arkea omassa elämänympäristössään ja tarjota kuntalaisten tarpeista lähtevää oikea-aikaista palvelua. Tehtävänä on tukea asiakkaiden osallisuutta asiakasprosessissaan ja palvelujen kehittämisessä. Vammais- ja vanhusneuvostot toimivat kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamisväylänä. Vammais- ja vanhuspalvelua ohjaa lainsäädäntö ja suositukset. Vanhuspalvelun toimintaa ohjaa seudullinen vanhusten palvelujen toimintaohjelma, johon on kirjattu uuden lain edellyttämä (§ 4) suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi sekä palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Vammais- ja vanhuspalveluiden toimintakäsikirjat ohjaavat seudullista toimintaa.

Tavoitteena on, että asiakas saa asua turvallisessa ja kodinomaisessa ympäristössä aina saattohoitoon asti. Lyhytaikaishoito ja kuntoutus tukevat kotona asumista. Pitkäaikaista ympärivuorokautista hoitoa korvataan kevyemmällä asumisratkaisulla ja tällä hetkellä palvelutarjontaa on erittäin niukasti. Yhteisöllistä ja tuettua asumista, tavallista palveluasumista, palveluseteli- ja perhehoitoa kehitettiin osaksi palvelurakennetta. Palvelurakenteen kehittäminen edellyttää tehokasta laitos- ja kotikuntoutusta sekä ympärivuorokautista kotihoitoa, tiivistä yhteistyötä akuuttihoidon ja muiden tahojen kanssa sekä kattavaa omaishoitoa. Asiakasmäärän kasvaessa pyritään laadukkaaseen ja kustannustehokkaaseen toimintaan. Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymän valmistelussa on huomioitu kaikki edellä mainitut tavoitteet.

Ennakoiva toiminta, kuntoutus ja kotiin annettavat palvelut ovat olleet painopistealueita vuonna 2016. Kotiin annettavia

palveluita koordinoidaan, seurataan ja arvioidaan toiminnanohjausjärjestelmän kautta. Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kotikuntoutuksen ostopalvelu on purettu ja asiakkaiden palvelut tuotettu oman kotihoidon toimesta. Oman palvelun lisäämistä suunnitellaan edelleen muun muassa tukiasumisen osalta. Omien palvelujen piiriin siirtäminen edellyttää työtoiminnan, asiakkaan muun hoidon ja kotiin annettavan tuen järjestämistä.

Toiminnanohjaus toimii tehokkaasti ja resurssien käytölle asetetut tavoitteet ovat tavoitetasossa. Asumispalvelupaikkoja koordinoidaan, seurataan ja arvioidaan sähköisen SAS-työpöytä-järjestelmän ja erillisen ostopalveluseurannan kautta palveluohjausyksikössä. Palveluohjausyksikössä asiakkaat pääsevät palveluohjauksen piiriin ja keskitetty palveluohjaus laajenee koko Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän alueelle.

Vammaispalveluissa kehitettiin palvelurakennetta ja laitoshoidon purettu. Palvelut arvioidaan ja uusia toimintatapoja kehitetään, jotta kustannusten kasvua saadaan hillittyä. Asiakkuuksien lisääntyminen on hidastanut palvelurakenteen keventämistä. Ostopalvelun rinnalle on lisätty omaa toimintaa ja Anttolan ryhmäkoti aloitti toimintansa jo vuoden 2015 lopussa.

Omavalvontasuunnitelmat ja omavalvonta toimivat jokaisen yksikön (yksityiset ja oma toiminta) palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamisen työvälineinä. Toiminnan läpinäkyvyyttä kehitetään ja pidetään yksiköiden omavalvontasuunnitelmat julkisesti nähtävänä toimintayksiköissä ja kotisivuilla. Kuntalais- ja asiakasfoorumien sekä asiakaspalautejärjestelmien kautta lisätään osallisuutta toiminnan laadun arvioimiseen ja kehittämiseen.

Varahenkilöyksikön toiminta on laajennettu sosiaalipalveluihin ja terveystalouden vastanoton, ensineuvon ja sosiaalipalvelujen Havurinteen sijaistarpeet koordinoitiin varahenkilöyksikön kautta.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Toimintatuotot ylittyivät yhteensä 3,3 milj. euroa. Myyntituotot ylittyivät 2,4 milj. euroa. Ylityksestä noin 1,2 milj. euroa on Proconsonan yhteiskäytöstä laskutettavia Kangasniemen, Mäntyharjun ja Pertunmaan toimeentulotukia sekä perhepalveluita. Sen lisäksi saatiin korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä takautuvia maksuja noin 0,2 milj. euroa. Myyntituotoissa muu kasvu johtui rekrytointiyksikön sisäisestä palveluiden myynnistä muille yksiköille, noin 1 milj. euroa. Maksutuottojen kasvu johtuu asiakasmaksujen korotuksista, jotka tulivat voimaan 1.2.2016 muun muassa hammashoidon, avoterveyden huollon ja koti- ja laitoshoidon asiakasmaksuihin. Osa lisäyksestä johtui myös lisääntyneestä palveluiden käytöstä. Maksutuottojen ylitys oli noin 0,9 milj. euroa.

Henkilöstömenot ylittyivät sosiaalikuluihin yhteensä 0,6 milj. euroa. Tilinpäätökseen 2015 verrattuna ylitys oli 0,3 milj. euroa. Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän aloitus vuoden 2017 alussa lisää joulun aikaisten erilliskorvausten (noin 0,4 milj. euroa) kirjaamista vuoden 2016 menoksi, kun aikaisempina vuosina viimeinen palkka-ajo on tehty uuden vuoden puolella. Sosiaalipalveluihin palkattiin henkilökuntaa toimeentulotuen käsittelyyn, jotta lainmukaisessa määräajassa pysytään ja myös lastensuojelun avopalveluihin palkattiin lisää henkilökuntaa.

Palveluiden ostoissa terveystalouden mielenterveys- ja päihdepalveluiden palveluiden ostot alittuivat noin 1,1 milj. euroa, josta osalla katetaan lääkäripalveluiden ostopalveluiden ylityksiä (0,4 milj. euroa). Sosiaalipalveluissa ylitys oli 1,7 milj. euroa ja lisämäärärahojen jälkeen ylitystä syntyi vielä 0,1 milj. euroa. Suurimmat ylitykset syntyivät lastensuojelun laitoshoidon ostoissa, jotka ylittyivät 1,1 milj. euroa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna ja avohuollon tukitoimissa 0,6 milj. euroa. Vammais- ja vanhuspalveluiden määrärahat ylittyivät 1,2 milj. euroa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna, josta vanhuspalveluiden osuus on 0,4 milj. euroa ja vammaispalveluiden 0,8 milj. euroa. Suurimmat ylitykset syntyivät palveluasumisen hinnankorotuksista 0,4 milj. euroa ja vammaispalveluissa henkilökohtaisten avustajien ostopalveluissa 0,4 milj. euroa, palveluasumisesta 0,1 milj. euroa sekä kuljetuspalveluissa 0,3 milj. euroa. Erikoissairaanhoidon ostot ylittyivät alkuperäisestä talousarviosta 4,8 milj. euroa. Palveluiden ostojen ylitys talousarvioon verrattuna oli yhteensä 7,9 milj. euroa ja tilinpäätökseen 2015 verrattuna kasvua oli 2,7 milj. euroa. Erikoissairaanhoidon kasvu tilinpäätökseen 2015 verrattuna oli 3,4 milj. euroa, joten oman toiminnan tehostamisella katettiin myös erikoissairaanhoidon kasvua.

Avustukset ylittyivät 2,1 milj. euroa alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Tästä ylityksestä läpilaskutettavia erä Proconsonan yhteiskäytöstä Mäntyharjun, Pertunmaan ja Kangasniemen osalta olivat yhteensä 1 milj. euroa, jota ei budjetoitu. Kunnilta laskutettavat toimeentulotuen ym. Proconsonan yhteiset palvelut nostavat avustuksien kokonaissummaa. Mikkelin työmarkkinatuen kuntaosuus ylittyi alkuperäistä talousarviosta 0,9 milj. euroa. Vammais- ja vanhuspalveluiden henkilökohtaisissa avustajissa ylitys oli 0,2 milj. euroa. Tilinpäätökseen 2015 verrattuna avustukset ylittyivät 0,5 milj. euroa.

Menot ylittyivät alkuperäiseen talousarvioon verrattuna yhteensä 10,4 milj. euroa ilman Proconsonan läpilaskusta. Lisämäärärahoja myönnettiin 9,6 milj. euroa. Tilinpäätökseen 2015 verrattuna kokonaismenojen ylitys oli 3,9 milj. euroa, josta oman toiminnan osuus on 0,5 milj. euroa ja erikoissairaanhoidon osuus 3,4 milj. euroa.

Mikkelin tuotantolautakunta on nettositova yksikkö pl. erikoissairaanhoidon. Tuotantolautakunnan toimintakate oli talousarviossa 179.518.833 euroa. Toimintakate tilinpäätöksessä on 187.643.245 euroa, jolloin ylitystä syntyi 8.124.412 euroa eli 4,5 % talousarvioon verrattuna. Tilinpäätöksessä 2015 toimintakate oli 184.729.952 euroa ja kasvua tilinpäätökseen 2015 verrattuna syntyi 1,5 %. Oman toiminnan toimintakate oli 103.983.825 euroa ja vuonna 2015 toimintakate oli 104.491.178 euroa, jolloin toimintakate parani 507.353 euroa. Erikoissairaanhoidon toteutuma oli 83.659.420 euroa, kun vastaavasti vuonna 2015 se oli 80.238.653 euroa. Erikoissairaanhoidon kasvoi 3.420.767 euroa. Myönnettyjen lisämäärärahojen jälkeen talousarvio alittui noin 1,5 milj. euroa.

Sisäisen valvonnan toteutuminen

Palvelujen tuottamisessa on noudatettu toimintakäsikirjoissa määritettyjä periaatteita. Haasteeksi varsinkin sosiaalipalveluissa tulee verkostomainen toiminta, jossa yhteistyökumppaneina on esimerkiksi sivistystoimen yksiköitä. Vanhuspalveluissa tiukka henkilöstömitoitus ja tilapäisen työvoiman runsas vaihtuminen tuo haasteita sääntöjen ja yhteisten toimintaperiaatteiden perehdyttämislle. Selkeä kehittämissaaste on ajan lisääminen perehdyttämislle ja sisäiselle koulutukselle. Tiedon tavoitettavuuden sekä ajantasaisuuden varmistamisen osalta intranetin keskeneräisyys toi paljon haasteita.

Valtuustotason tavoitteiden toteutumisessa on noudatettu kaupungin määrittelemää seuranta. Palvelukorteille kirjattuja tasapainotustoimenpiteitä on seurattu 3 kuukauden välein ja määrärahojen käyttöä on valvottu kuukausittain, kun määrärahoista on tehty määrärahasurannat sekä ennusteet. Haasteena on koko vuoden ollut erittäin epävarma talouden raportointiohjelma, jossa on ollut usein käyttäjäkatkoksia sekä raporttien monimutkaisuus, joka vaikeutti seuranta. Soten omat raporttipohjat valmistuivat vasta kesällä.

Riskienhallinnan järjestämisessä valvonnassa on käytössä 4ks- ja Haipro-järjestelmät sekä omavalvonta. Vanhuspalveluissa käydään viikoittain läpi Haipro-ilmoitukset. Vanhuspalveluissa kotihoidossa riskien hallinta toimii hyvin, mutta asumispalveluiden osalta on vielä kehitettävää. Sosiaalipalveluissa on uhkaavat tilanteet ja läheltä piti -tilanteet käyty säännöllisesti läpi.

Omaisuuksien hankintoja sotessa on vähän; lähinnä vain kalustohankintoja. Hankinnoissa noudatettiin kaupungin yleisiä periaatteita.

Sosiaali- ja terveystoimen omien hankkeiden hallinnointia käytiin läpi vuoden aikana. Hankkeiden hallinnointi nousi yhdeksi keskeiseksi kehittämiskohteeksi. Hankkeiden hallinnointi siirtyi kuitenkin 1.1.2017 Essoten vastuulle.

Sisäisen valvonnan osalta kehitettävää on vielä riskienhallinnan osalta 4ks- järjestelmän käytössä sekä riskien läpikäynnissä yksiköissä. Käytäntö on ollut vaihtelevaa yksiköstä riippuen. Kaupungin yhteiset ohjeistukset tai koulutukset muun muassa turvallisuuden osalta ovat olleet puutteelliset. Sosiaali- ja terveystoimi on järjestänyt omia koulutuksia liittyen väkivaltaisen asiakkaan kohtaamiseen. Talouden osalta määrärahojen käyttöä on valvottu säännöllisesti, vaikka talouden raportointiohjelmat ovat kankeita. Toimintaprosessien läpi käyntiin pitäisi varata enemmän aikaa. Yleisesti kuitenkin tulosaluiden yhteisen arvioinnin mukaan yleisarvosanaksi sisäisen valvonnan järjestämisestä ja valvonnasta asteikolla 1-4 annettiin 3,5.

Talouden tasapainottaminen

Työmarkkinatuen kuntaosuus oli 3,84 milj. euroa tilinpäätöksessä 2015. Kaupunginhallitus asetti työryhmän tekemään kevään aikana työllisyyden hoidon ohjelmaa, jossa sosiaalipalvelut oli mukana eri tahon toimijoiden kanssa. Vuodelle 2016 työmarkkinatuen kuntaosuuteen oli varattu 3,57 miljoonaa euroa, mutta toteuma oli 3,82 milj. euroa. Työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvua pystyttiin hillitsemään tehdyillä toimenpiteillä ja kehittämistyöllä ja toteuma oli noin 11.000 euroa alempi kuin vuonna 2015 vuoden lopussa. Säästötavoite 300.000 euroa ei kuitenkaan toteutunut.

Lasten ja nuorten psykiatrian käytön ja kapasiteetin vähentämisen toimintamallit valmistuvat Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymässä alkuvuonna 2017. Toimintamallien kehittäminen aloitettiin vuonna 2016. Vaikutukset näkyvät kun integraatio peruspalveluiden ja erikoissairaanhoidon osalta toteutuu vuoden 2017 aikana. Asetettu säästötavoite vuodelle 2016 920.000 euroa ei toteutunut.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden asumispalveluiden vähentämisen palveluasumisen sekä kotikuntoutuksen ostopalvelujen osalta edettiin edelleen. Tavoitteena oli 5 asiakasta vähemmän tehostetussa palveluasumisessa. Joulukuussa 2016 tehostetussa palveluasumisessa oli 8 asiakasta vähemmän kuin vuoden alussa eli asetettu vähennystavoite saavutettiin. Kotikuntoutuksen ostopalvelut purettiin ja asiakkaiden palvelut järjestettiin oman kotihoidon toimesta. Tukiasumisessa oli vuoden lopussa yhteensä 18 asiakasta. Tukiasumisen asiakasmäärä kasvoi 5 asiakkaalla. Asiakkaat siirtyivät sairaalahoidosta tai tehostetusta palveluasumisesta kevyemmän tuen piiriin tavoitteiden mukaisesti. Yksi mielenterveysasiakkaiden tehostetun palveluasumisen yksikkö muuttui 1.4.2016 alkaen tavallisen palveluasumisen yksiköksi ja 9 tehostetun palveluasumisen asiakasta siirtyi tavallisen palveluasumisen asiakkaaksi. Kokonaisuudessaan palveluasumisen asiakasmäärässä ei tapahtunut suuria muutoksia ja asiakkaita oli vuoden aikana 128-141 asiakasta/kuukausi. Joulukuussa asiakkaita oli yhteensä 133.

Päihdeavohuollon kehittämisessä tavoitteena oli tehostaa päihdeavohuoltoa/-kuntoutusta asiakkaan tarpeisiin perustuen. Tarkoituksena oli asiakkaan tukeminen päihdeettömyyteen avohuollon keinoin laitospalveluiden sijaan. Uuden toimintamallin asiakastavoite oli 60 yksittäistä asiakasta. Uuden toiminnan tavoitteena oli vähentää laitostuntoutuksen hoitopäivämäärää sekä siten laitostuntoutuksen kustannuksia. Päihdeasiakkaiden tavallista palveluasumisen hoitopäivät vähentyivät tasaisesti vuoden aikana. Eniten vaikutti päihdeasiakkaiden päivätoimintakeskus Veturin avautuminen vuoden 2016 alussa. Veturissa pystyttiin tarjoamaan tiiviimpää avohoidon tukea päihdeasiakkaille laitoshoidon ja asumispalvelujen sijaan. Päihdeavohuollon kehittämisen säästötavoite toteutui lähes kolminkertaisena. Kustannukset alenivat mielenterveys- ja päihdepalveluissa noin 1,1 milj. euroa, kun säästötavoitteeksi asetettiin 333.500 euroa.

Perhepalveluiden kehittämisen ja lastensuojelun kustannusten vähentämisen osalta asiakkuudet ovat muuttuneet entistä vaikeammiksi ja sijoitukset alkuvuonna eri palvelumuotoihin perhekoteihin, lastensuojelulaitoksiin lisääntyivät, vaikka sijoitettujen nuorten määrä laski 12 sijoituksella. Nuorten huumeiden käytön lisääntyminen näkyy sijoituksissa. Kustannuksia ei saatu vähentämään ja asetettu 350.000 euron säästötavoite ei toteutunut. Perheille tarjottiin entistä enemmän tiivistä in-

tensiivisestä tukea ympärivuorokautisesti, joka näkyi myös avopalveluiden kustannuksien kasvuna. Ostopalveluiden osittainen ottaminen omaksi toiminnaksi on suunniteltu toteutettavan kevään ja kesän 2017 aikana.

Toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto tehosti kaupungin taajama-alueen kotihoitoa. Välittömän työajan prosentit vaihtelivat 59 - 63 % eli tavoiteprosentti 60 saavutettiin. Sairaanhoidtajien välittömän työajan prosentit vaihtelivat alueittain 28-43 % välillä ja tavoite oli 40 %. Sähköisen ovenavausjärjestelmän pilotointi toteutui Ristiina-Suomenniemen alueella. Varsinainen käyttöönotto suunniteltiin ja aikataulutettiin alueittain aloitettavaksi loppuvuodelle aikana ja jatkuu alkuvuodesta 2017. Tilapäisen henkilöstön vähentämisellä saavutettiin 35.000 euron säästötavoite.

Vuodeosastoselvitystä ei toteutettu, koska Esper-rakentamishankkeessa eteen tulleet lisäkorjaustarpeet jouduttivat akuutiosaston siirtoa Kyyhkylään vanhushpalveluille tarkoitettuihin tiloihin. Tilajärjestelyt jatkuvat vuoden 2017 aikana. Asetettua 300.000 euron säästötavoitetta ei saavutettu.

Kotihoidon kriteereiden tarkastelu tilapäisen kotihoidon osalta. Tilapäisen kotihoidon asiakasmäärä vähentyi verrattuna 2015 tilanteeseen (12/2015 748, 12/2016 404). Säännöllisen kotihoidon asiakasmäärät vähentyivät myös tasaisesti verrattuna vuoden 2015 tasoon (12/2015 1 014 asiakasta, 3/2016 1 013 asiakasta, 7/2016 1 131 asiakasta ja 10/2016 949 asiakasta, 12/2016 958 asiakasta). Kotihoidon peittävyden tavoiteprosentti 13-14 saavutettiin. Kotihoidon palvelua arvioidaan kriittisesti palveluneuvossa ja matalan kynnyksen palveluita lisättiin, muun muassa ikäihmisten terveystapaamiset ja sairaanhoidajan vastaanotto. Näillä keinoilla tilapäisen kotihoidon palvelua saatiin myös vähennettyä. Sairaanhoidajan vastaanotto oli yhtenä päivänä viikossa, jolloin asiakkaita kävi noin 20-30. Ikäihmiset ovat löytäneet palvelun hyvin. Säästötavoite 100.000 euroa saavutettiin verrattaessa vuoden 2015 tilinpäätökseen.

Päiväkuntoutuksen ja kotisairaalan toimintojen selvityksen osalta päiväkuntoutus integroitiin päivätoimintaan vuoden alusta. Kustannussäästöt realisoituvat eläköitymisten myötä vasta loppuvuonna. Eläköityvän henkilöstön tilalle ei rekrytoitu ketään. Kotisairaalan osalta muutokset valmistellaan osana Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän uutta toimintaa ja osana terveystieteiden palveluita. Säästötavoite 200.000 euroa realisoituu vasta Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän toiminnassa.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, %-osuus: 9,1 -> 7,5 Ei yhtään läheistä ystävää %-osuus: 1) 8-9 lk:t: 9,6 -> 6,5 2) Ammattikoululaiset: 7,2 -> 5,8 3) Lukiolaiset: 6 -> 5	Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen Varhaisen tuen tiimin toiminta käynnistyy ja vakinaistuu. Lisäksi kehitetään ja otetaan käyttöön uusia sosiaalihuoltolain mukaisia perhepalveluita, sosiaalista kuntoutusta sekä tuettua ja tilapäistä asumista. Osallisuuden ja liikkumisen lisääminen Liikkumisen unelmavuosi: Terveystarkastaja ottaa puheeksi liikkumisen esteeksi tulevat asiat terveystarkastuksen yhteydessä perheen/lapsen/nuoren kanssa. Toteutetaan perheet huomioivaa liikunnallista toimintaa hyvinvoinnin lisäämiseksi.	Perhepalveluiden johtaja, terveysneuvonnan esimies	PerheNeuvonnan toiminta on käynnistynyt yhdessä sivistystoimen kanssa. Sosiaalista kuntoutusta kehitetty Kuhan selviit-hankkeessa ja kriteerit on luotu. Liikkumisen unelmavuodessa on kehitetty perheille matalan kynnyksen toimintaa. Terveystarkastuksessa on perheiden kanssa käyty keskusteluja terveystarkastuksien yhteydessä.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi PYLL Alkoholin kokonaiskulutus asukasta kohti 100 % alkoholina lisäksi Palvelurakenneindikaattorit	Mielenterveys- ja päihdepalveluissa toteutetaan päihdehuollon palvelurakennemuutos. Palvelurakenne painottuu laitostuntoutuksen sijaan avohoidossa toteutettavaan tiiviiseen päihdehoitoon ja -kuntoutukseen. Kinnarin asumis- palveluyksikön lakkauttaminen ja resurssien siirtäminen avohuollon palveluihin. Päihdeasiakkaiden päivätoiminnan käynnistäminen omana toimintana.	Mielenterveys- ja päihdepalveluiden johtaja	Kinnarin asumis- palveluyksikkö lakkautui 31.12.2015. Toimintakeskus Veturin päivätoiminta ja avotoiminta aloitti toimintansa 1.1.2016 alkaen. Asiakkuuksien määrä ylitti tavoitteen kolminkertaisesti. Päivätoiminnan käynnistyminen vähensi päihdelaitoshoidon ja päihdeasumispalvelujen käytön määrää
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi PYLL	ESPER-hanke ja ESSO-hanke. Perusterveydenhuollon ja osan sosiaalipalveluiden siirtäminen keskussairaalan alueelle 2016-2020. Tavoitteena on pitkälle viety toiminnallinen yhteistyö ja asiakasprosessin uudistaminen. Hankkeesta saadaan merkittävät synergiaedut ja sitä kautta edistetään asiakas/potilaslähtöistä toimintaa ja saadaan myös taloudellista hyötyä. Ensimmäisessä vaiheessa vastaanottopalvelut siirtyvät loppuvuonna 2016 kamppukselle, jolloin vastaanottopalvelujen toiminta- ja johtamismalli tulee suunnitella uudelleen.	Sosiaali- ja terveysjohtaja, terveyspalveluiden johtaja, johtava ylilääkäri, perhepalveluiden johtaja, vammais- ja vanhusten palvelujen johtaja	Pankalammen vastaanoton siirto viivästyi hieman ja siirto kampusalueelle tapahtunee kesäkuussa 2017. Perhetalon rakentamisen suunnitelma on edennyt tilakysymyksiin. Toimintamallityö on käynnistymässä.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuualue toimialalla	Toteutuma
PYLL Sairastavuusindeksi Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa; nollatoleranssi Vanhemmuuden puutetta; vanhemmuuden vahvistaminen lisääntyy Humalajuominen; vähenee Kokeillut laittomia huumeita; käyttö vähenee	Matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen ja sähköisen asiointin lisääminen Poikkihallinnollisen varhaisen tuen tiimin toiminnan käynnistyminen ja kehittäminen yhdessä sivistystoimen kanssa. Tajua Muut toiminnan kehittäminen alle 13-vuotiaille lapsille osaksi varhaisen tuen tiimin toimintaa.	Tulosalueiden esimiehet	Digisote-yhteistyöhanke Essoten ja MAMK:n kanssa sai rahoituksen ja hanke käynnistyi syksyllä. Hankkeessa kehitetään ja pilotoidaan digitaalisia palveluja.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuualue toimialalla	Toteutuma
Työttömyysaste, %-osuus pienenee 12,3 → 8,3 Alle 25-vuotiaat 15 → 10 15-64-vuotiaiden työllisten %-osuus samanikäisestä väestöstä 60 → 70	Alle 25-vuotiaiden työllisyyden parantaminen tehostamalla kuntouttavaan työtoimintaan varatun resurssin käyttöä kehittämällä sosiaalista kuntoutusta. Lisäksi sosiaalisen kuntoutuksen hanke SOSKU (kehittäminen ja asiakastyö) toteutuu yhdessä Terveiden- ja hyvinvoinninlaitoksen, kuntoutussäätiön ja Diakin kanssa.	Perhepalveluiden johtaja	Sosiaalisen kuntoutuksen kriteerit on luotu. Sosku hankkeessa on luotu uudenlaisia toimintamalleja tukemaan nuoria. Työllisyysohjelma on laadittu yhteistyössä TYP Reitin kanssa ja ohjelma on hyväksytty kaupunginhallituksessa.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuualue toimialalla	Toteutuma
Työpaikkakehitys Työomavaraisuusaste Mikkelin imagokuvan kehitys Mikkelin väkiluvun kehitys Työttömyysaste	Etelä-Savon sote-tuotantoalueen muodostaminen vuoden 2016 aikana.	Sosiaali- ja terveystoimen johtaja	Päätökset sosiaali- ja terveystoimen kuntayhtymästä tehty tammikuussa 2016 ja toiminta käynnistyy vuoden 2017 alussa.

Palvelu: Hallinto

Vastuuhenkilöt: Niina Helminen, Hans Gärdström, Timo Talo

	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +lmr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Kulut	5 794 040	5 603 400	5 577 700	6 458 971	115,3
Tulot	-16 910 724	-16 368 100	-16 368 100	-17 131 512	104,7
Netto	-11 116 684	-10 764 700	-10 790 400	-10 672 541	99,1

Viestit tilaajalle

Hallinnon taulussa on rekrytointiyrityksen käyttö, sisäiset laskutukset sekä projektit. Kaikki erät ovat muiden taulujen kustannuksissa sisällä, mutta kokonaisuuden täsmäämiseksi on esitettävä Kuntamaisessa omana eränä.

Palvelu: Aikuissosiaalityö

Vastuuhenkilöt: Johanna Will-Orava, Kirsti Korhonen

	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +lmr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Toimeentulotuki, asiakasperheet	2 516	2 440	2 440	2 474	101,4
Euroa/toimeentulotukiasiakasperhe	3 539	3 358	3 645	3 542	105,5
Työllistämistoiminnan piirissä olevat	415	413	413	424	102,7
Euroa/asiakas		685	685	578	
Aikuissosiaalityön asiakkaat yhteensä	427	413	413	431	104,4
Kulut	12 588 467	10 935 262	11 346 981	12 198 913	111,6
Tuotot	-5 397 103	-4 746 200	-4 471 200	-5 233 949	110,3
Netto	7 191 364	6 189 062	6 875 781	6 964 964	112,5

Viestit tilaajalle

Mikkelissä oli kevään aikana vielä osittain haasteita toimeentulotuen käsittelyynottoajoissa. Toimenpiteitä tehtiin varautumalla ennakkoon vuosilomiin, poissaoloihin palkkaamalla kesäksi ja loppuvuodeksi vielä etuuskäsittelijöitä. Henkilöstömenot ylittivät tästä johtuen noin 85.000 euroa.

Työmarkkinatuen kuntaosuus oli 3,84 milj. euroa vuoden 2015 lopussa. Kh asetti työryhmän tekemään kevään aikana työllisyyden hoidon ohjelmaa, jossa oltiin mukana eri tahon toimijoiden kanssa. Vuodelle 2016 työmarkkinatuen kuntaosuuteen oli varattu 3,57 milj. euroa, mutta toteuman oli 3,82 milj. euroa. Työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvu pystyttiin hillitsemään tehdyillä toimenpiteillä ja kehittämisellä ja toteuma oli noin 11.000 euroa alempi kuin vuonna 2015.

Palvelu: Aikuispsykososiaaliset palvelut

Vastuuhenkilöt: Anri Tanninen

	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +lmr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Mielenterveystyön avohoito, asiakkaat kpl	2 141	2 431	2 431	1 997	82,1
Euroa/asiakas	960	724	749	804	111,0
Mielenterveyspalvelut - hoitopäivät/1000 asukasta	1 322	1 060	1 059	1 132	106,8
Päivätoiminnan asiakkaat kpl	340	355	355	324	91,3
Euroa/asiakas	1 211	1 306	1 932	2 001	153,2
Päihdehuollon poliklinisen avohuollon asiakkaat	586	600	600	567	94,5
Euroa/asiakas	1 004	871	871	1 008	115,8
Päihdehuollon asumispalvelut hoitopäivät	13 388	17 040	17 040	9 427	55,3
Euroa/hoitopäivä	87	78	65	86	110,5
Laitoskuntoutusostot (hoitopäivät)	7 770	8 001	8 001	7 329	91,6
Euroa/hoitopäivä	156	211	211	160	75,8
Kulut	9 261 187	9 261 383	9 515 860	8 368 242	90,4
Tuotot	-960 492	-1 028 279	-1 028 279	-915 775	89,1
Netto	8 300 695	8 233 103	8 487 581	7 452 467	90,5
Euroa/asukas	170	169	174	154	90,8

Viestit tilaajalle

Aikuisten psykososiaalisten palvelujen kokonaisuus allittui reilusti suhteessa talousarvioon. Vuoden 2016 aikana palvelujen tuottamisen painopistettä muutettiin edelleen avopalvelujen ja kotiinviäväien palvelujen suuntaan. Kotiinviäväien palvelujen lisääntyminen on mahdollistanut asiakkaiden kotona selviytymisen pidempään. Vuoden aikana toteutettiin uusia toimintamalleja, joiden avulla asiakkaiden avopalveluja saatiin laajennettua ja joiden avulla kustannuskehitys kääntyi erittäin suotuisaan laskuun. Tilinpäätös osoittaa, että tehdyt ratkaisut ovat olleet oikeita sekä asiakkaan että talouden kannalta. Päihdehuollon avohuolto toteutettiin ostopalveluna. Avohuollon asiakasmäärä pysyi vuoden 2015 tilinpäätöstasolla. Päihdehuollon avohuollon kustannuskehitys ei ole ollut aleneva, johtuen opioidiriippuvaisten korvaushoitoasiakkaiden määrän lisääntymisellä. Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden päivätoimintaa järjestettiin uudelleen vuoden 2016 aikana. Vuoden alussa aloitti uusi päivätoiminnan yksikkö Veturi, jonka palveluvälikkoon kuuluu päivätoiminnan lisäksi kotiinviäviä tehostettuja päihdepalveluja. Tämän uuden päivätoimintamallin avulla päihdehuollon laitoshoitopäivien määrää ja kustannuksia on pystytty laskemaan vuoden aikana lähes 400 000 euron verran. Uuden toimintamallin avulla on pystytty tarjoamaan päihdeasiakkaille avopalvelupainotteista kuntoutusta ja tukea arkeen. Toimintamallin kehittäminen yhteistyössä muiden mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa jatkuu edelleen. Mielenterveysasiakkaiden palveluasumisen kustannusten nousu ollaan saatu katkaistuksi viime vuosien aikana. Mielenterveysasiakkaiden asumispalveluissa asiakasmäärä ylitti vuonna 2016 talousarvion, mutta kilpailutuksen avulla hoitopäivähinta pysyi kohtuullisella tasolla. Vuoden alussa ylitysriskiksi arvioitiin noin 1 milj. euroa, joka ei toteutunut. Päihdehuollon asumispalveluissa asiakasmäärät laskivat mutta hoitopäivähinta nousi. Asiakasmäärien laskuun vaikuttivat toimintakeskus Veturin toiminnan aloittaminen ja uusien toimintamallien kehittäminen päihdeasiakkaiden avohuoltoon.

Palvelu: Erikoissairaanhoito

Vastuuhenkilöt: Hans Gärdström

	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +Imr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
ESH:n kulut yhteensä	80 238 654	78 795 600	84 795 600	83 659 420	106,2

Viestit tilaajalle

Erikoissairaanhoidon kustannukset kasvoivat yli 6 %. Avotoiminnan että vuodeosastotoiminnan kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 4,1 milj. euroa eli 7 %. Päivystys kasvoi 12 % (0,3 milj. euroa ja ensihoidossa kasvua oli 8 % (0,3 milj. euroa) edelliseen vuoteen verrattuna. Muiden sairaanhoitopiirien läpilaskutuksessa syntyi merkittävä vähenemä 1,3 milj. euroa, mikä johtui muiden sairaaloiden kuin Kysin käytön vähentymisestä. Kysin laskutus oli vuoden 2015 tasolla. Psykiatrian osalta tavoitteena oli integroida perusterveyden huollon ja erikoissairaanhoidon prosesseja, mutta tämä jäi Essoten toteuttavaksi. Psykiatrian kasvu oli 6 % eli 0,7 milj. euroa. Kalliin hoidon läpilaskutuksen vähenemisestä johtuen kokonaiskasvu jäi 6 %:iin. Tämän lisäksi Etelä-Savon sairaanhoitopiiri palautti kuntalaskutuksia 1,2 milj. euroa hinnoittelun tarkastuksen jälkeen ja rahoitukseen kirjattiin 800.000 euroa edellisten vuosien ylijäämiä.

Palvelu: Hoito ja Hoiva

Vastuuhenkilöt: Niina Helminen, Hans Gärdström

	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +Imr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Omaishoidon tuen asiakkaiden määrä	325	285	285	370	129,8
Peittävyys yli 75-vuotiaat	4,5	3,7	3,7	5,2	139,1
Euroa/asiakas	5 118	6 159	6 156	3 966	64,4
Kotihoidon asiakkaiden määrä,	3 997	4 489	4 489	3 937	87,7
joista hoito- ja palvelusuunnitelman piirissä olevat	1 445	1 045	1 045	1 364	130,5
Peittävyys yli 75-vuotiaat, hoitosuunnitelman piirissä olevat	16,8	15,1	14,9	17,9	118,5
Euroa/asiakas	4 241	3 643	3 641	4 307	118,3
Päiväkeskuhoitopäivät	38 193	38 135	38 135	22 757	59,7
Euroa/hoitopäivä	54	55	55	87	159,0
Tavallinen palveluasumisen hoitopäivät	11 770	13 745	13 745	18 956	137,9
Euroa/hoitopäivä	57	60	60	63	103,8
Tehostettu palvelumisen hoitopäivät	180 900	187 261	187 261	182 115	97,3
Peittävyys yli 75-vuotiaat	7,9	8,2	8,1	7,8	95,6
Euroa/hoitopäivä	119	121	122	122	100,8
Pitkäaikaishoitopäivät	3 333	0	0	2 452	
Peittävyys yli 75-vuotiaat	0,15	0,00	0,00	0,08	
Euroa/hoitopäivä	196		0	185	
Akuutti, kuntoutus- ja lyhytaikaishoitopäivät	48 416	43 971	43 971	36 109	82,1
Peittävyys yli 75-vuotiaat	1,8	1,7	1,7	1,4	81,7
Euroa/hoitopäivä	238	226	226	291	128,8
Kulut yhteensä	54 695 112	53 445 734	53 735 254	54 554 465	102,1
Tuotot	-10 946 499	-10 238 306	-10 238 305	-11 338 087	110,7
Netto	43 748 613	43 207 428	43 496 950	43 216 377	100,0
Bruttokulut/yli 75-vuotiaat	9 695	9 434	9 406	9 523	100,9

Viestit tilaajalle

Omaishoito: Omaishoidettavien määrä on kasvanut, kustannusten lasku selittyy sillä, että omaishoidon tiimin henkilöstön kustannukset siirtyivät vuonna 2016 kotihoitoon. Omaishoidon tuen määräraha on ollut riittävä. Kotihoito: Kotihoidon asiakasmäärä on vähentynyt ja jäänyt alle arvioidun. Säännöllisen kotihoidon asiakasmäärä on kuitenkin vähentynyt. Hilmo-seurannan mukaan säännöllisen kotihoidon peittävyys on 13,8 %. Asiakkaiden hoitoisuus on lisääntynyt. Kustannukset ovat kasvaneet kuitenkin vain noin 100 000 euroa eli 0,5 %. Tavallinen palveluasuminen: Tavallista palveluasumista on Graanilla ja asiakasmäärä on kasvanut ja samalla kotihoidon osuus vähenee. Kustannukset ovat pysyneet kurissa. Päiväkeskus: Päiväkeskuksen hoitopäivät sekä kustannukset ovat vähentyneet suunnitellusti. Kuntoutus toteutetaan päivätoiminnan yhteydessä eikä erillisiä päiviä kuntoutuksesta kirjata. Tehostetussa palveluasumisessa hoitopäivien kasvu on ollut maltillista ja kustannusten osalta on pysytty talousarviossa. Alueellisen palveluasumisen kapasiteetti on kaikki käytössä ja hoitopäivät ovat kasvaneet myös maltillisesti. Pitkäaikaishoitoshuoltoa on purettu ja uusia potilaita ei tule. Kertyneet hoitopäivät tulevat aiemmin pitkäaikaishoitopäätöksen saaneiden hoidosta tk-osastolla. Määrä vähenee luontaisen poistuman kautta. Akuuttikuntoutus- ja lyhytaikaishoito: Lyhytaikaishoidon hoitopäivät ovat vanhuspalveluissa vähentyneet, koska Anttolan palvelukeskus on ollut laajennuksen vuoksi remontissa ja on ollut kolme lyhytaikaishoitopaikkaa normaalia vähemmän. Terveyspalveluiden akuuttiosastoilla potilaat ovat olleet monisairaita ja vaativaa hoitoa edellyttäviä. Osasto 25 muutti Kyyhkylän tiloihin, jolloin hoitoajat osastolla 26 lyhenivät, mutta lyhyemmän hoitajakson aikana on tehty vastaavasti enemmän tutkimuksia. Tästä syystä myös hoitopäivän hinta on kallistunut.

Palvelu: Kuntoutus

Vastuuhenkilöt: Hans Gärdström

	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +Imr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Kuntoutusasiakkaat	1 869	903	903	2 449	271,2
Euroa/asiakas	94	350	350	114	32,5
Kustannukset yhteensä	569 336	625 423	625 428	578 555	92,5
Tuotot	-313 200	-285 098	-285 098	-315 590	110,7
Netto	256 136	340 325	340 330	262 964	77,3

Viestit tilaajalle

Avofysiatrian palvelut tuottaa Essote intergroituna palveluna perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yksikössä. Osan vuotta palveluita tuotettiin myös Pankalammella kiirevastaanottona, koska asiakkaat eivät ohjautuneet sairaala Kampukselle toimintamallin muutoksesta johtuen. Vuonna 2016 toiminta tehostui ja asiakasmäärät kasvoivat. Talousarviossa asiakasmäärä on arvioitu virheellisesti. Lääkinnällinen kuntoutus on tuotettu ostopalveluna, kun ei ole ollut omaa tuotantoa. Lääkinnällisen kuntoutuksen palveluseteli otettiin käyttöön. Veteraanipalveluita on annettu kaikille veteraaneille, joilla on oikeus palveluihin.

Palvelu: Perhepalvelut

Vastuuhenkilöt: Johanna Will-Orava

	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +Imr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Avohuolto, asiakas	619	816	816	690	84,6
Euroa/asiakas	2 645	2 043	2 289	3 272	160,2
Kodin ulkopuolelle sijoitetut, asiakkaat	187	152	152	175	115,1
Hoitopäivät	34 262	36 100	36 100	37 449	103,7
Euroa/hoitopäivä	167	131	169	165	125,9
% 0-17 v. ikäryhmästä	2	2	2	2	115,4
Jälkihuolto, asiakkaat	136	127	127	78	61,4
Euroa/asiakas	5 122	4 471	4 461	11 924	266,7
Perheneuvola, asiakkaat	1 760	1 356	1 356	1 844	136,0
Euroa/asiakas	621	857	855	642	74,9
Lastenvalvoja, asiakkaat	2 367	1 345	1 345	786	58,4
Euroa/asiakas	58	110	110	180	163,5
Isyys-, elatus- ja huolto sekä tapaamissopimukset	1 534	1 030	1 030	1 181	114,7
Euroa/sopimus	89	143	143	121	84,3
Kulut yhteensä	10 915 883	10 053 902	11 618 181	12 094 555	120,3
Tuotot	-827 297	-666 312	-666 312	-1 198 781	179,9
Netto	10 088 586	9 387 590	10 951 869	10 895 774	116,1

Viestit tilaajalle

Sosiaalihuoltolainmukaisten palveluiden käyttö lisääntyi ja yhteydenotot lastensuojeluilmoituksina kasvoivat edelleen. Sosiaalihuoltolainmukaisia yhteydenottoja oli 50 kpl, lastensuojeluilmoituksia oli 1 152 kpl ja ennakkollisia lastensuojeluilmoituksia oli 19 kpl. Avohuollon kokonaisuuteen sisältyy turvakotitoiminta, jota valtio rahoittaa. Avohuollossa kulut olivat tilinpäätökseen 2015 verrattuna noin 160 000 euroa enemmän. Kustannusten nousua selittää perheiden tukeminen vieläkin intensiivisemmin yhtä perhettä kohden. Perheitä on tuettu ensisijaisesti avohuollon tukitoimin ja tukea on räätälöity perheiden ja lasten tarpeiden mukaan. Ensikoti ja perhekuntoutuspaikkoja ostettiin 20 lapselle ja heidän vanhemmilleen tai perhekuntoutusta toteutettiin perheiden kotiin. Lastensuojelulaissa korostuu perhehoitosijoitus ensisijaisena vaihtoehtona. Kodin ulkopuolisissa sijoituksissa lukuihin sisältyy nuorten vastaanottoyksikkö Havurinteiden luvut. Havurinteelle oli vuoden aikana sijoitettu 32 lasta, joista suurin osa palautui kotiin. Vuoteen 2015 verrattuna pitkäaikaisia sijoituksia tehtiin 12 kpl ja kaikkia sijoituksia 23 kpl enemmän. Vuoden lopun tilanteessa kaikkien sijoitusten piirissä olevien lasten määrä oli 12 sijoitusta vähemmän. Hoitopäivien määrän lisääntyminen ja hoidon tarpeen vaativuus nostivat kustannuksia noin 400.000 euroa. Jälkihuollon kustannuksia nosti edelleen jälkihuoltoon siirtyneiden tuen tarve ja esimerkiksi ostettujen tuetun asumisen palveluiden lisääntynyt määrä noin 200.000 euroa. Perheneuvolassa toimi kaksi toimintaterapeuttia koko vuoden, vajetta oli psykologipalveluista ja asiakasmäärä lisääntyi hieman edellisestä vuodesta. Lukuun sisältyy myös nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut.

Palvelu: Suun terveydenhuolto
Vastuuhenkilöt: Hans Gärdström

	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +lmr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Hammashuollon asiakkaat	18 148	18 020	18 020	17 883	99,2
Peittävyys yli 18-vuotiaat	26	26	26	26	98,7
Peittävyys alle 18-vuotiaat	58	58	58	57	98,2
Yli 18 v. asiakkaiden %-osuus	68	68	68	68	100,0
Kulut yhteensä	4 915 073	5 004 160	5 004 200	5 055 439	101,0
Tuotot	-1 343 680	-1 246 448	-1 246 447	-1 629 665	130,7
Netto	3 571 393	3 757 712	3 757 753	3 425 774	91,2
Netto/asiakas	210	217	217	208	95,9
Netto/asukas	67	69	69	65	94,1

Viestit tilaajalle

Kulut ylittivät noin 55 000 euroa, mikä johtui ostopalvelujen lisäämisestä kirurgian osalta sekä päivystyksen kallistumisesta. Henkilöstömenot kasvoivat myös odotettua enemmän, koska hoitajaresurssia tarvittiin oletettua enemmän sairauslomien vuoksi. Tuotot kasvoivat noin 383 000 euroa johtuen taksojen korotuksesta, joten nettokulut asiakasta myös pienenevät. Toiminnassa ei tapahtunut muutoksia.

Palvelu: Vammaispalvelut
Vastuuhenkilöt: Niina Helminen

	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +lmr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Vaikeavammaiset asiakkaat (ilman palveluasumista)	1 356	1 190	1 190	1 635	137,4
Euroa/asiakas	3 929	4 258	4 361	3 137	73,7
Vaikeavammaiset palveluasuminen hoitopäivät	23 458	25 386	25 386	30 559	120,4
Euroa/hoitopäivä	131	103	107	103	99,5
Kehitysvammaiset avohoitoasiakkaat	383	377	377	385	102,1
Euroa/asiakas	9 031	8 825	8 821	10 041	113,8
Kehitysvammaisten palveluasumisen hoitopäivät	46 935	49 164	49 164	45 668	92,9
Euroa/hoitopäivä	104	102	105	109	106,7
Kehitysvammaisten laitoshoitopäivät	8 119	7 200	7 200	7 110	98,8
Euroa/hoitopäivä	331	304	376	366	120,1
Kulut yhteensä	20 331 272	19 076 993	19 947 247	20 672 087	108,4
Tuotot	-934 648	-711 000	-711 000	-646 534	90,9
Netto	19 396 624	18 365 993	19 236 247	20 025 553	109,0

Viestit tilaajalle

Vammaisten palveluihin sisältyy avohuollon tukitoimet, apuvälineet ja auton apuvälineet, omaishoidontuki. Asiakasmäärä sekä kustannukset ovat kasvaneet verrattuna tp 2015. Kuljetuspalveluiden asiakasmäärä on lisääntynyt 137 asiakkaalla, mutta tästä huolimatta kustannukset ovat laskeneet 180 000 eurolla. Onnistunut kuljetusten kilpailutus, kyytineuvon yhdistelytoiminta sekä sosiaalihuoltolain mukaisten matkojen ensisijaisuus matkojen myöntämisessä hillitsevät kustannuksia. Vaikeavammaisten palveluasumisessa kustannukset ovat kasvaneet asiakkaiden hoitoisuudesta johtuen. Kehitysvammaisten asumispalveluiden hoitopäivät ovat vähentyneet, mutta ostopalveluina tuotettavien palveluiden hintataso on edelleen noussut. Kehitysvammaisten laitoshoidon hoitopäivät ovat vähentyneet ja painopiste on siirtynyt laitoshoidosta avopalveluihin. Vaikka painopistettä on siirretty avopalveluiden suuntaan kokonaiskustannuksissa tämä ei ole näkynyt. Tiiviillä yhteistyöllä Palveluneuvon SAS- toiminnan kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja asiakkaiden tarpeita voidaan arvioida moniammatillisesti. Arvioinnissa huomioidaan eri palvelujen mahdollisuudet. Kustannusten kasvun hillitsemisessä on onnistuttu aikaisempia vuosia paremmin. Tilinpäätöksestä 2015 tilinpäätöksen menot kasvoivat vain 1,6 %. Kotikuntakorvauksien piirissä olevia asiakkaita oli vähemmän, joka näkyy tulojen vähentymisessä. Talousarvioon saatiin määrärahoja vähemmän kuin edellisen vuoden tilinpäätöksessä toteutui menoja.

	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +Imr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Avohoito-/vastaanottoasiakkaat	27 610	77 352	27 300	27 791	35,9
Euroa/yhteistoiminta-alueen asukas	191	176	175	185	105,4
Euroa/asiakas	396	369	369	381	103,3
Terveysneuvonta-asiakkaat	16 820	15 354	15 354	18 652	121,5
Euroa/yhteistoiminta-alueen asukas	50	51	51	52	101,0
Euroa/asiakas	170	189	189	160	84,7
Kulut yhteensä	14 015 926	13 136 469	13 136 574	13 679 085	104,1
Tuotot	-2 168 064	-2 055 225	-2 055 224	-2 112 544	102,8
Netto	11 847 862	11 081 244	11 081 349	11 566 540	104,4
Kulut yhteensä/yhteistoiminta-alueen asukas	242	230	229	239	103,9

Viestit tilaajalle

Avoterveydenhuollossa asiakasmäärät ovat pysyneet tp 2015 tasolla, vaikka lääkäri työvoimasta on ajoittain ollut vajausta. Talousarviossa oli varauduttu palkkaamaan omia lääkäreitä, mutta tässä ei onnistuttu. Ostopalvelut kasvoivat 400.000 euroa, mutta kasvusta huolimatta tilinpäätökseen 2015 verrattuna kustannukset alittuivat. Toimintatuotot kasvoivat asiakasmaksukorotuksista johtuen. Terveysneuvonnassa influenssarokotteita pistettiin enemmän kuin aikaisempina vuosina. Tuki- ja seurantakäynnit ovat lisääntyneet varsinaisten terveystarkastusten rinnalla.

YHTEENSÄ	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 +Imr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Kulut	213 324 951	205 938 326	215 303 026	217 319 732	105,5
Tuotot yhteensä	-39 801 707	-37 344 968	-37 069 966	-40 522 439	108,5
<i>Yhteistoimintakorvaukset muilta kunnilta</i>	-11 206 586	-11 109 717	-10 908 072	-10 845 952	97,6
<i>Tuotot omasta toiminnasta</i>	-28 595 121	-26 235 251	-26 161 894	-29 676 487	113,1
Netto	184 729 830	179 703 076	189 141 133	187 643 245	104,4
Nettokulut/asukas 31.12.2015 asukasmäärällä	3 379	3 287	3 460	3 432	104,4

Mikkelin palvelutuotantoyksikkö	TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma % (TA 2016)
Mikkelin palvelut					
Aikuisten psykososiaaliset palvelut / Psykososiaaliset palvelut yhteensä					
Psykososiaaliset palvelut yhteensä, kulut	€ 9 261 187	9 261 383	9 515 860	8 368 242	90,4
Psykososiaaliset palvelut yhteensä tuotot	€ -960 492	-1 028 279	-1 028 279	-915 775	89,1
Netto	€ 8 300 696	8 233 103	8 487 581	7 452 467	90,5
Aikuissosiaalityö / Aikuissosiaalityö yhteensä			0	0	
Kulut	€ 12 588 467	10 935 262	11 346 981	12 198 913	111,6
Tuotot	€ -5 397 103	-4 746 200	-4 471 200	-5 233 949	110,3
Netto	€ 7 191 364	6 189 062	6 875 781	6 964 964	112,5
Erikoissairaanhoido / ESH Yhteensä			0	0	
ESH:n kulut yhteensä	€ 80 238 654	78 795 600	84 795 600	83 659 420	106,2
Tuotot	€ 0	0	0	0	
Netto	€ 80 238 654	78 795 600	84 795 600	83 659 420	106,2
Rekry-yksikkö ja sisäiset laskutukset			0	0	
Hallinto kulut yhteensä	€ 5 794 040	5 603 400	5 577 700	6 458 971	115,3
Hallinto tuotot yhteensä	€ -16 910 724	-16 368 100	-16 368 100	-17 131 512	104,7
Hallinto netto	€ -11 116 684	-10 764 700	-10 790 400	-10 672 541	99,1
Hoito- ja hoivapalvelut / Hoito ja hoiva yhteensä			0	0	
Kulut yhteensä	€ 54 695 112	53 445 734	53 735 254	54 554 465	102,1
Tuotot	€ -10 946 499	-10 238 306	-10 238 306	-11 338 087	110,7
Netto	€ 43 748 613	43 207 428	43 496 948	43 216 377	100,0
Kuntoutus / Kuntoutus yhteensä			0	0	
Kustannukset yhteensä	€ 569 336	625 423	625 428	578 555	92,5
Tuotot yhteensä	€ -313 200	-285 098	-285 098	-315 590	110,7
Netto	€ 256 136	340 325	340 330	262 964	77,3
Perhepalvelut / Perhepalvelut yhteensä			0	0	
Kulut yhteensä	€ 10 915 883	10 053 902	11 618 181	12 094 555	120,3
Tuotot	€ -827 297	-666 312	-666 312	-1 198 781	179,9
Netto	€ 10 088 586	9 387 590	10 951 868	10 895 774	116,1
Suunterveydenhuoltopalvelut / Hammashuolto yhteensä			0	0	
Kulut yhteensä	€ 4 915 073	5 004 160	5 004 200	5 055 439	101,0
Tuotot	€ -1 343 680	-1 246 448	-1 246 447	-1 629 665	130,7
Netto	€ 3 571 393	3 757 712	3 757 752	3 425 774	91,2
Vammaispalvelut / Kaikki vammaispalvelut yhteensä			0	0	
Kaikkien vammaispalveluiden kulut	€ 20 331 272	19 076 993	19 947 247	20 672 087	108,4
Kaikkien vammaispalveluiden tuotot	€ -934 648	-711 000	-711 000	-646 534	90,9
Kaikkien vammaispalveluiden netto	€ 19 396 624	18 365 993	19 236 247	20 025 553	109,0
Vastaanottopalvelut / Vastaanotto yhteensä			0	0	
Kulut yhteensä *)	€ 14 015 926	13 136 469	13 136 574	13 679 085	104,1
Tuotot	€ -2 168 064	-2 055 225	-2 055 224	-2 112 544	102,8
Netto	€ 11 847 862	11 081 244	11 081 349	11 566 540	104,4
Kulut	€ 213 324 951	205 938 326	215 303 027	217 319 732	105,5
Oman toiminnan tuotot	€ -28 595 121	-26 419 496	-26 161 895	-29 676 487	112,3
Yhteistoimintakorvaukset*)	-11 206 586	-10 925 472	-10 908 072	-10 845 952	99,3
Tuotot yhteensä	-39 801 707	-37 344 968	-37 069 967	-40 522 439	108,5
Tulos / Netto	€ 184 729 830	179 518 831	189 141 132	187 643 245	104,5

*) Aikuissosiaalityö ja perhepalvelut sisältävät Proconsonan kautta kulkevat Kangasniemen, Mäntyharjun ja Pertunmaan kulut.

Tuotantolautakunta
Mikkelin palvelutuotantoyksikkö

	Mikkelin PTY TP 2015	Mikkeli PTY TA 2016	Mikkelin PTY TA + lmr	Mikkelin PTY TP 2016	Muutos TA 2016/TP 2016	Toteutuma % TP 2016/TA 2016
Toimintatuotot	42 553 827	40 300 000	40 300 000	43 609 259	3 309 259	108,2
Toimintamenot	227 283 657	219 818 833	229 441 133	231 252 504	11 433 671	105,2
Toimintakate (netto)	-184 729 830	-179 518 833	-189 141 133	-187 643 245	-8 124 412	104,5

	Mikkeli TP 2015	TA 2016	TA + lmr	TP 2016	Muutos TP 2016/TP 2016	Toteutuma % TP 2016/TA 2016
Toimintatuotot	39 801 707	37 344 968	37 344 968	40 522 439	3 177 471	108,5
Josta yhteistominnan maksuosuus	11 206 586	10 925 472	10 925 472	10 845 952	-79 520	99,3
Josta Mikkelin kaupungin toimintatuotot	28 595 121	26 419 496	26 419 496	29 676 487	3 256 991	112,3
Toimintamenot	213 324 951	205 938 329	215 560 629	217 319 731	11 381 402	105,5
Toimintakate (netto)	-184 729 830	-179 518 833	-189 141 133	-187 643 244	-8 124 411	104,5

	Hirvensalmi TP 2015	TA 2016	TA + lmr	TP 2016	Muutos TA 2016/TP 2016	Toteutuma % TP 2016/TA 2016
Toimintatuotot	1 055 481	1 074 323	1 074 323	1 138 322	63 999	106,0
Toimintamenot	6 034 444	5 740 238	5 740 238	6 040 543	300 305	105,2
Toimintakate (netto)	-4 978 963	-4 665 915	-4 665 915	-4 902 221	-236 306	105,1

	Puumala TP 2015	TA 2016	TA + lmr	TP 2016	Muutos TA 2016/TP 2016	Toteutuma % TP 2016/TA 2016
Toimintatuotot	1 696 639	1 880 708	1 880 708	1 948 499	67 790	103,6
Toimintamenot	7 924 262	8 140 266	8 140 266	7 892 230	-248 036	97,0
Toimintakate (netto)	-6 227 623	-6 259 557	-6 259 557	-5 943 731	315 826	95,0

Talous

Sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunta (sis. tuotantolautakunnan sekä erikoissairaanhoidon)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	40 299 999	0	40 299 999	43 609 259	3 309 260
Toimintamenot	-219 818 830	-9 622 300	-229 441 130	-231 252 504	-1 811 374
Toimintakate (netto)	-179 518 831	-9 622 300	-189 141 131	-187 643 245	1 497 886

Tuotantolautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	40 299 999		40 299 999	43 609 259	3 309 260
Toimintamenot	-141 023 230	-3 622 300	-144 645 530	-147 593 084	-2 947 554
Toimintakate (netto)	-100 723 231	-3 622 300	-104 345 531	-103 983 825	361 706

Erikoissairaanhoido

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	-78 795 600	-6 000 000	-84 795 600	-83 659 420	1 136 180
Toimintakate (netto)	-78 795 600	-6 000 000	-84 795 600	-83 659 420	1 136 180

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Lautakunta vastaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen järjestämisestä ja tuottamisesta. Lautakunta luo edellytyksiä ja toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta lapsille ja nuorille. Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi lautakunta vastaa kansalaisopistotoiminnassaan yleissivistävästä koulutuksesta, jonka painopiste-alueina ovat taide- ja taitoaineet, tietotekniikka, kielet sekä elämänhallintaa ja terveyttä edistävät aineet. Lautakunta tukee lasten, nuorten ja aikuisten edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä henkiseen että myös fyysiseen hyvinvointiin.

Palvelusuunnitelma

Lautakunnan palvelut ovat pääasiassa lähipalveluja, joiden järjestäminen maantieteellisesti laajalla alueella yhä niukkenevilla resursseilla on vaikeaa. Tavoitteena on turvata laadukkaat, tasavertaiset ja pedagogisesti toimivat sekä kohtuullisesti saavutettavissa olevat kasvatus- ja opetuspalvelut ja terveelliset ja turvalliset uusien opetussuunnitelmien edellyttämät oppimisympäristöt koko kaupungin alueella. Lautakunnan alaisen toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta asukkaiden hyvinvointiin, sen synnyttämiseen, ylläpitämiseen ja kehittämiseen, tullaan korostamaan.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Johtamisen tukipalvelujen toimintatapoja ja organisointia on kehitetty yhteistyössä hallintopalvelukeskuksen toiminnan rakentamisen ja käynnistämisen yhteydessä. On osallistuttu aktiivisesti opetussuunnitelmatyöhön sekä oppimisen ja opiskelun tuen ja opiskeluhuollon kehittämiseen ja ohjaamiseen. Tulosalueelle sijoittunut kansalaistoimijalähtöinen ”Hyvinvoinnin virtaa Mikkeliissä”-hanke on käynnistynyt ja vuoden 2016 lopussa oli käynnissä 10 erillistä tuensiirtohanketta (toimijoina ESLI ry, MAHL ry, Digimi ry, Pelastakaa Lapset ry, ESTERY, MiKV, Mikkelin Työttömät ry, Mimosa ry, De-Savo ry, Mikkelin valokuvataide ry).

Varhaiskasvatus ja perusopetus kehittivät ja kehittävät edelleen yhteistyössä mahdollisimman ehjää ja yhdensuuntaista kasvun ja oppimisen jatkumoa. Varhaiskasvatuksessa aloitti vuoden 2016 alussa toimintansa Naisvuoren päiväkodit, jolloin poistui Nuijan ja Kaarinan päiväkodit sekä Onnimanni-, Lilliputti-, Vara-Matti- ja Naperotupa-ryhmäperhepäiväkodit. Varhaiskasvatustilaksi muuttui 1.8.2016 alkaen siten, että kasvatushenkilöstön suhdeluku 1/7 muuttui 1/8. Tämä tarkoittaa sitä, että neliö- ja sisäilmamääriltään riittäviin yksiköihin ja joihinkin lapsiryhmiin voidaan sijoittaa lisää lapsia. Varhaiskasvatukseen otettiin käyttöön palveluseteli 1.8.2016 alkaen, jonka avulla perhe voi hankkia päivähoitopalvelun yksityiseltä palveluntuottajalta.

Mikkeliissä toimii kolme lukiota: Mikkelin lukio, Ristiinan yhtenäiskoulun Ristiinan lukio ja Mikkelin etä- ja aikuislukio. Lisäksi lukiokoulutusta annetaan Otavan Opistossa. Mikkelin lukiokoulutuksen visiona on toimia maakunnan kärkenä lukiokoulutuksessa. Kehittämisstrategian avulla luodaan ja turvataan Mikkelin lukiokoulutukselle toimintaedellytykset ja oppimisympäristöt. Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmat ovat valmistuneet, on uusittu lukioiden ict-kalustoa ja varustettu Päämajakoulun iso liikuntasali sähköisten ylioppilaskirjoitusten edellyttämällä ict-infralla. Mikkelin lukio valittiin kahteen opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämään kehittämisprojektiin: Nuorten lukiokoulutuksen tuntijakokeiluohjelma ja Valtakunnallinen lukiokoulutuksen kehittämisverkosto. Tässä jälkimmäisessä kehittämisverkostossa on mukana myös Otavan Opiston nettilukio. Vuoden 2016 aikana oli tavoite valmistella Mikkelin lukiokoulutukselle uusi organisaatio- ja johtamisjärjestelmä, joka oli tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2017 alussa. Tätä ei kuitenkaan ole tehty, koska kaupunki koulutuksenjärjestäjänä odottaa opetus- ja kulttuuriministeriön linjausta nettilukion rahoitusperusteeksi.

Kansalaisopiston toiminta on seudullista ja perustuu paitsi tiiviiseen yhteistyöhön sivistystoimen muiden tulosalueiden ja kaupungin muiden toimialojen kanssa myös erilaisiin kumppanuuksiin muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten, kolmannen sektorin toimijoiden ja muiden potentiaalisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Opisto toimii sivistystehtävänsä ohella merkittävänä hyvinvoinnin lisääjänä ja edistäjänä alueella. Vapaan sivistystyön koulutustehtävän ohella opisto harjoittaa myös palvelumyyntiä.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Talousarviomuutokset kasvattivat lautakunnan alaisen toiminnan toimintakate 1 561 000 euroa. Lautakunnan alkupe- räiseen talousarvioon tehtiin seuraavat muutokset: henkilöstökuluihin lisättiin 2 405 000 euroa, palveluiden ostoista vähennettiin 774 000 euroa, menokohdalta aineet, tavarat, tarvikkeet vähennettiin 20 000 euroa ja muista toimintakuluista 50 000 euroa. Lautakunnan toimintatuotot ylittivät 665 000 euroa. Myyntituotot ylittivät 423 000 euroa, maksutuotot 270 000 euroa ja muut toimintatuotot 64 000 euroa, vuokratuotot alittuivat 2 500 euroa sekä tuet ja avustukset 90 000 euroa. Toimintakulut alittivat muutetun talousarvion 579 000 eurolla. Henkilöstökulut alittuivat 182 000 euroa, aineet, tavarat, tarvikkeet 267 000 euroa, muut toimintakulut 248 000 euroa ja avustukset 12 000 euroa. Palvelujen ostot ylittivät talousarvion 130 000 euroa. Lautakunnan alaisen toiminnan toimintakate muodostui muutettuun talousarvioon nähden 1 244 000 euroa paremmaksi.

Johtamisen tukipalvelujen alkuperäisen talousarvion henkilöstömenoista siirrettiin 24 600 euroa konsernipalveluihin, koska markkinointisihteerin tehtävä henkilöstökuuluineen siirrettiin kaupungin viestintätiimiin sivistystoimen markkinointisihteerin eläköidyttyä keväällä 2016. Tästä huolimatta tulosalueen toimintakate alittui lähes 52 000 eurolla. Toimintatuotot alittuivat 41 000 euroa ja toimintakulut alittuivat noin 93 000 euroa. Tulosalueelle sijoittuu kansalaistoimijalähtöinen kehittämisprojekti

"Hyvinvoinnin virtaa Mikkeliissä". Hanke on kolmivuotinen ESR-rahoitteinen hanke, jonka kokonaisbudjetti on 1 080 000 euroa. Rahoituksesta 80 prosenttia katetaan ESR-rahoituksella, kaupunki on sitoutunut 15 prosentin rahoitusosuuteen ja 5 prosenttia katetaan hankkeeseen osallistuvien kolmannen sektorin toimijoiden taholta.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tulosalueen tulopuolella tapahtui myönteistä kehitystä. Opetus- ja kulttuuriministeriöltä saatiin 227 000 euron avustus opetusryhmien pienentämiseen/erityisoppilaiden tukemiseen/tasa-arvon edistämiseen lukuvuotena 2016-2017. Myös muuta hankerahoitusta saatiin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kehittämiseen. Lapsimäärä lisääntyi varhaiskasvatuksessa, mikä näkyi paitsi menoina myös tulojen lisääntymisenä päivähoitomaksuissa. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toimintatuotot ylittyivät 624 000 euroa. Myyntitulot ylittyivät 398 000 euroa, maksutuotot 291 000 euroa ja muut toimintatuotot 18 000 euroa, tuet ja avustukset alittuivat 79 000 euroa ja vuokratuotot noin 4 000 euroa. Esi- ja perusopetuksessa on siirrytty 1.8.2016 alkaen uuteen opetussuunnitelmaan, mikä on edellyttänyt lisäresursointia oppimateriaaleihin ja tietotekniikkaan. Vuoden 2016 henkilöstömäärärahaa karsittiin laskennallisesti muun muassa eläköitymisiin perustuen. Eläköitymisistä ei saatu edellytettyä säästöä (noin miljoonan vaje palkkakuluissa). Joulukuussa saadun lisämäärärahan jälkeen (1,5 milj. euroa) toimintakulut alittuivat 321 000 euroa. Henkilöstökulut alittuivat 126 000 euroa, aineet, tavarat, tarvikkeet 203 000 euroa ja avustukset 200 000 euroa. Palvelujen ostot ylittyivät 206 000 euroa ja muut toimintakulut ylittyivät 2 000 euroa. Toimintakate oli 945 000 euroa talousarviota parempi.

Lukiokoulutuksen toimintakate alittui noin 187 000 euroa. Toimintatuotot ylittyivät noin 24 000 euroa: maksutuotot alittuivat noin 7 000 euroa, tuet ja avustukset ylittyivät lähes 3 000 euroa ja muut toimintatuotot ylittyivät 28 000 euroa. Toimintakulut alittuivat noin 163 000 euroa: henkilöstömenot alittuivat noin 23 000 euroa, palvelujen ostot alittuivat noin 53 000 euroa, aineet, tavarat, tarvikkeet alittuivat 41 000 euroa ja muut toimintakulut alittuivat noin 51 000 euroa. Avustukset ylittyivät noin 5 000 euroa.

Kansalaisopiston toimintakate oli kertomusvuonna noin 60 000 euroa budjetoitua pienempi. Myönteiseen tulokseen vaikuttivat ennen kaikkea budjetoitua paremmat toimintatuotot. Vaikka kurssimaksutuotoissa jäätin alle talousarvion, kehittivät muut tuotot talousarviota paremmin. Toimintamenot olivat kokonaisuutena jotakuinkin budjetin mukaiset, hieman budjetoitua alhaisemmat. Selkeä poikkeama suhteessa budjettiin tapahtui palveluiden ostoissa kohdassa opetus- ja kulttuuripalveluiden ostot. Tähän oli budjetoitu 30 000 euroa, mutta menot olivat hieman yli kaksinkertaiset. Ylitys johtuu siitä, että tuntiopettajissa on yhä enemmän sellaisia, jotka haluavat tehdä työtä yritystoiminnan kautta. Kokonaisuutena palveluiden ostot olivat melko tarkalleen talousarvion mukaiset samoin kuin vuokratustannukset. Henkilöstökuluissa oli pientä ylitystä. Vakinaisen henkilökunnan palkkamenot olivat hieman arvioitua suuremmat.

Talouden tasapainottaminen

Lautakunnalle vuodelle 2016 osoitetuista toimenpiteistä ja niiden säästövaikutuksista osa on toteutettu jo syksyllä 2015 ja näin toimenpiteet vaikuttivat "säästävästi" koko tilinpäätösvuoden 2016 ajan: Harjumaan koulu on yhdistetty Vanhalan kouluun, Pelloksen koulu on yhdistetty Ristiinan yhtenäiskouluun ja kaupungin keskusta-alueelle on valmistunut uusi päiväkotikoulu, Naisvuoren päiväkotikoulu. Varhaiskasvatuksessa on hyväksytty ja otettu käyttöön ryhmäkokomuutos ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen 1.8.2016 alkaen.

Hankinnoissa on käytetty ja käytetään kriittistä harkintaa eikä suunnittelemtomia hankintoja tehdä. Kasvatus- ja opetuspuolella uudet opetussuunnitelmat edellyttävät uusien opetusmateriaalien ja ICT-kaluston hankintaa, lukiokoulutuksessa on turvattava sähköisten ylioppilaskirjoitusten onnistuminen.

Henkilöstön rekrytoinneissa, avautuvien tehtävien täyttämässä on käytetty ja käytetään edelleen perusteellista harkintaa. Tehtäviä on uudelleenjärjestelty ja jaettu – kaikkia avautuvia tehtäviä ei ole täytetty. Hallintopalvelukeskukseen siirtyvien henkilöiden tehtäväkuvaukset on tehty ja uudessa sisäisessä asiakkuudessa ja palvelujen tuottamisessa on edelleen huomattavaa. Varhaiskasvatuksessa on turvattava asetuksen mukainen henkilöstömitoitus.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kasvatus- ja opetuslautakunnan alaisilla tulosalueilla noudatetaan sivistystoimen toimintasääntöä ja kaupungin hallintosääntöä. Ne ohjaavat lautakunnan alaista toimintaa ja päätöksen tekoa. Sivistystoimiala jakaantuu seitsemään tulosalueeseen, joilla kaikilla on vastuullinen johtaja. Sivistystoimenjohtajan apuna johtamisessa ja kehittämisessä on johtoryhmä, johon kuuluvat tulosalueiden päälliköt, talouspäällikkö, kehittämisspäälikkö, palvelussuhdepäälikkö, johdon sihteeri sekä kaksi henkilöstön edustajaa. Tavoitteiden toteutumista on seurattu kaupunginhallituksen asettaman seuranta-aikataulun mukaisesti. Varojen käytön valvontaa on suoritettu lautakuntatasolla kuukausittain järjestetyn seurannan avulla. Yksiköiden varojen käytön valvontaa ovat suorittaneet tulosaluepäälliköt, jotka raportoivat kuukausittain tilanteesta seurannan yhteydessä. Yksiköiden päätösvallassa olevista määrärahoista on koottu seuranta kaksi kertaa vuoden aikana. Yksiköt voivat seurata ko. määrärahojen käyttöä yksikkökohtaisista raporteista. Talouspäällikkö on kaksi kertaa vuodessa tehnyt vertailun peruskoulujen ja lukioiden määrärahojen riittävydestä. Toimialan johto tekee seurannan yhteydessä tilanneanalyysin ja tarvittavat toimenpide-ehdotukset, jotta talous pysyy annetuissa raameissa.

Päätösten oikeaa täytäntöönpanoa on valvottu erityisesti palkanlaskennan yhteydessä yksiköiden päätöksenteko-osaamisen kehittämiseksi henkilöstöasioissa. Riskien hallintaan liittyvät alitilityskassojen tarkistukset on tehty kassanhoito- ja alitilitysohjeen mukaisesti. Tukipalveluiden sisäinen valvonta on järjestyksessä ja talouspäällikkö vastaa alitilityskassojen tarkastuksista. Käteisen rahan vastaanottoa on vähennetty/poistettu niissä työpisteissä, joissa se on mahdollista. Hyväksymiskäytännöt on

vahvistettu käyttösuunnitelmien yhteydessä ja asiataarkastus- ja hyväksymisketju on talousohjeen mukainen. Riskienhallinta-analyysiin ei ole erityistä järjestelmää, analyysyjä on tehty tapauskohtaisesti.

Omaisuuksien hankinnasta, luovutuksesta ja hoidosta on ohjeistettu käyttösuunnitelmien yhteydessä. Hankinnat on kilpailutettu hankintasäännön mukaisesti. Hankintapalvelujen kilpailuttamia sopimustoimittajia on hyödynnetty palvelu- ja tavara-hankinnoissa. Hanketoiminta on laajentunut merkittäväksi. Merkittävä osa on ollut seudullisia ja muita yhteistyöhankkeita. Hankkeiden talousseuranta on vahvistunut henkilöstöjärjestelyillä. Hankkeet ovat toteutuneet tavoitteen mukaisesti ja ne ovat tukeneet koulujen toimintaa. Hankerahoituksella on muun muassa hankittu kouluille uutta tietotekniikan laitteistoa. Päätösten oikeellisuutta seurataan kaupunginhallituksen ohjeen mukaan ja muun muassa otto-oikeuden toteutumisesta tehtävän ilmoitusmenettelyn avulla niin viranhaltija- kuin lautakunnan tasolla. Seudullisia palvelutuotantosopimuksia on tarkistettu tarpeen mukaan. Sopimusten toteuttamisesta on käyty palvelusopimusneuvottelut ja palautekeskustelut ennen talousarvion valmistelua, missä yhteydessä käsitellään palaute edelliseltä sopimuskaudelta, tulevan kauden ostopalvelujen laajuus, laatu ja määrä sekä vaikutukset kustannuksiin.

Sopimukset on koottu yhteen sähköiseen tiedostoon.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, %-osuus: tavoite 7,5	Tajua Mut! –toimintamallin vakiinnuttaminen. Perusopetuksen ja toisen asteen toimijoiden yhteistyön vahvistaminen: uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisen toiminnan vakiinnuttaminen, jokaiselle peruskoulun päättävälle taataan opiskelupaikka toisen asteen koulutuksessa	Sivistystoimenjohtaja, kasvat- ja opetusjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja, kehittämisspäälikkö, rehtorit, oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmä, etsivä nuorisotyö	Etsivä nuorisotyö on jalkautunut Mikkelin ja Ristiinan lukioihin. Tajua Mut!-toimintamalli on vakiintunut osaksi lukioiden toimintaa.
Ei yhtään läheistä ystävää, %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 6,5 tavoite: ammattikoululaiset 5,8 tavoite: lukiolaiset 5	Varhaiskasvatuksessa lasta kuullaan ja osallisuutta lisätään. Henkilöstöä täydennyskoulutetaan lapsen osallisuuden lisäämiseksi. Koulun toiminnan ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen oppilaan hyväksi - koulun toimintakulttuuri - neuvottelukunta osallistuu aktiivisesti koulun yhteisöllisen oppilashuollon suunnitteluun ja arviointiin - kummiluokka-, oppilaskunta- ja tukioppilastoiminnan vahvistaminen edelleen, - oppilaiden ideoiden hyödyntäminen opiskelussa ja koulun toiminnassa Liikkuva koulu- sekä Hyvinvoinnin virtaa Mikkeliässä/Liikkumisen unelmavuosi –hanke. Opiskelijakuntatoiminnan kehittäminen ja aktivaattoriopiskelijat lukioissa. Osallisuuden kehittäminen huomioidaan meneillään olevassa opetussuunnitelmatyössä. Harrastustoiminnan mahdollistaminen ja kehittäminen kouluilla: koulukerhot, oppilaskunta- ja tukioppilastoiminta, KAMU-toiminta (KAveriksi MUIlle yhdessä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa). Yhteisöllinen oppilashuolto. Yläkoulujen ja lukion Olkkari-yhteistyö. KiVa koulu – työskentely (Kiusaamisen Vastainen toimenpideohjelma).	Kasvatus- ja opetusjohtaja, oppilashuollon henkilöstö, rehtorit, varhaiskasvatusjohtaja, varhaiskasvatuksen henkilöstö, opiskelijakunta, aktivaattoritoiminnasta vastaavat opettajat lukiossa, nuorisotoimi/Olkkari	Koulujen kerhotoiminnan järjestämiseen on edelleen saatu hankerahoitusta ja sen avulla tuetaan oppilaiden mahdollisuutta osallistua ohjattuun ja yhteisölliseen toimintaan myös koulupäivän jälkeen. Oppilaskunta-, tukioppilastoiminta on kouluilla vakiintunutta toimintaa. Yhteisölliset oppilashuoltoryhmät suunnittelevat ja arvioivat koulun yhteisöllisyyttä ja varhaista tukea edistävää toimintaa. Kaikki koulut ovat mukana KiVa-koulu-työskentelyssä ja yläkoulut tekevät yhteistyötä Olkkarin kanssa syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. "Hyvinvoinnin virtaa Mikkeliässä"-hankkeen ja sen toimintojen aktiivinen markkinointi eri tulosalueille ja koko kaupungissa – osallistuttu hankkeen jalkauttamiseen varhaiskasvatukseen ja opetukseen. Lukiot ovat osallistuneet hyvinvointia ja osallisuutta edistävään hanketoimintaan, mm. Hyvinvoinnin virtaa Mikkeliässä ja My Space, Not Yours.
Vanhemmuuden puutetta %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 19 tavoite: ammattikoululaiset 24 tavoite: lukiolaiset 5	Kasvatuskeskustelut vanhempien kanssa ja moniammatillinen yhteistyö, varhainen puuttuminen sekä huolen ilmaisu/ puheeksi otto. Avoimen varhaiskasvatuksen laajentaminen. Vanhemmuutta tukevat vanhempainillat. Vuosittaiset henkilökohtaiset huoltajatapaamiset (luokanopettaja/-ohjaaja – vanhemmat) Neuvottelukuntatoiminta. "Lapset puheeksi"-toimintamalli ym. koulutusta henkilöstölle.	Kasvatus- ja opetushenkilöstö	Henkilöstöä on koulutettu Lapset puheeksi-menetelmän käyttöä varten. Perusopetuksessa 4 koulutusta, yhteensä 55 henkilöä. lisäksi muutamille päiväkodeille Avointa varhaiskasvatusta ei ole laajennettu vuoden 2016 aikana.

Koulukiusatut, tavoite: nollatoleranssi	Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ovat ajan tasalla koko tulosalueella. Lasten vuorovaikutussuhteiden sensitiivinen havainnointi ja välitön puuttuminen. Kiusaamiskyselyt. KiVa-koulutoiminta Tunnetaitoihin liittyvää täydennuskoulutusta esi- ja alkuopettajille. My space, not yours –hanke (seksuaalista ja fyysistä väkivaltaa ehkäisevä hanke). Opiskelijakuntatoiminnan kehittäminen. Henkilöstön valppaus, SOME, yhteistyö nettipoliisin kanssa - puuttuminen varhaisessa vaiheessa.	Kasvatus- ja opetusjohtaja, rehtorit	Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ovat ajan tasalla koko tulosalueella. Varhaiskasvatuksessa on järjestetty Tunnetaitokasvatus –koulutusta helmikuussa 2016. Oppilaita ja henkilöstöä koulutettu vertaissovitteeluun Kaikki koulut ovat mukana KiVa-koulu-toimintamallissa. My Space, not yours-hankkeessa on päätoiminen työntekijä suunnittelemassa ja kouluttamassa henkilöstöä väkivallan ennaltaehkäisemiseksi. Lukioissa toimii opiskelijakunnat. Syksyisin on järjestetty ryhmäytymistilaisuuksia. Opiskeluhoitosuunnitelman osana on suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.
Päihteiden käytön vähentäminen terveitä valintoja ja elämänarvoja vahvistamalla (alkoholin käyttö, humalajuominen, tupakointi, laittomat huumet - %-osuus)	Aikuisten esimerkki ja ohjaus. Varhainen puuttuminen ja huolen puheeksi otto. Nollatoleranssi koulujen arjessa. Selvästi Paras-tapahtuma kaikille kuudesluokkalaisille. Teemavanhempainillat (Örebro-malli). Oppiaineiden sisällä tapahtuva päihdekasvatus/terveyskasvatus. Verkostoituminen ja aktiivinen yhteistyö poliisin, nuorisotoimen, kouluterveydenhuollon, Olkkarin ja huoltajien kanssa.	Sivistystoimenjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmä, rehtorit, opettajat	Teemavanhempainillat (Örebro-malli) yläkouluilla toteutuksessa. Selvästi Paras-tapahtuma järjestetty kaikille kuudesluokkalaisille.
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: Kirjaston käyttö tavoite 500.000 Museoiden kävijät tavoite 30.000 Orkesterin kuulijamäärä tavoite 17.000 Uimahallikäynnit tavoite 230.000 Teatterin kävijämäärät tavoite 55.000	Mahdollistetaan lasten ja nuorten osallistuminen monipuoliseen kulttuuritoimintaan: Kulttuurikameli varhaiskasvatuksessa ja Kulttuuripolku perusopetuksessa, Liikkuva koulu – ja Hyvinvoinnin virtaa Mikkelissä – hankkeet. Kansalaisopiston monipuolinen kurssitarjonta.	Sivistystoimenjohtaja, koulutulosaluejohtajat, rehtorit	Kävijämäärät 2016: kirjastot 570 224 museot 36 311 orkesteri 15 243 omat ja yhteistyössä järjestetyt tapahtumat 42 819 kohdeavustetut tapahtumat 12 013 säännöllistä kulttuuriavustusta saavat 9 512 uimahallit 153 896 (Ranta-keidas 118 505, Naisvuori 35391) Mikkelin teatteri 43 163 Pääkirjaston yläaulassa on järjestetty yhteistyössä Mikkelin, Mikkelin Setlementti ry:n ja kansalaisopiston kanssa asukastupatoimintaa torstaisin. Ohjelmassa on ollut erilaisia teemoja hyvinvoinnin ja kulttuurin alalta.

			Keväällä pääkirjastossa koontui Novellikoukku, jossa yhdistyvät käsitöiden tekeminen, yhteisöllisyys ja kirjallisuus. Novellikoukku on vetänyt kirjaston asiakas. Lukupiirit ovatatkuneet. Naisvuoren uimahallin hankesuunnitelma valmistunut ja halliremontti alkaa elokuussa. Esteettömyys huomioidaan, joten uimahalli on jatkossa entistä useampien tavoitettavissa. Urheilupuiston pukuhuoneiden remontti valmistunut. Urheilupuiston ympäri tehtävä liikuntareitti valmistunut, valaistus rakennetaan vielä tänä vuonna. Yleiset kulttuuripalvelut: K9-kulttuurikortti kehitetty sähköiseksi (kortti jaetaan ensimmäisen kerran syksyllä 2016 sähköisenä), tiedotuksessa ja markkinoinnissa hyödynnetty kattavasti erilaisia sähköisiä kanavia. Samoin sähköistä avustusten hakua kehitetty eteenpäin. Net-tisivuja kehitetty tapahtumien osalta (hulivili, kulttuurijoulukauppa). Kulttuuripolkua ja kulttuurikamelia kehitetty edelleen eteenpäin yhteistyössä koulujen ja päivähoiton sekä eri taidelaitosten ja yksittäisten taiteilijoiden kanssa. Hyvinvoinnin virtaa-hanke sivistystoimessa.
Terveiden ja hyvinvoinnin lisääntyminen	Riittävä ja monipuolinen ruoka, uni ja liikunta. Toiminnassa kulttuurin ja liikunnan sisällöt vahvasti mukana arjessa. Liikkuva lapsuus -pilotointi varhaiskasvatuksessa, Liikkuva koulu- ja Hyvinvoinnin virtaa Mikkelissä –hankkeet. Tunnetaitokasvatusmenetelmien käytön laajentaminen. Kulttuurikameli ja kulttuuripolku. Päiväkotien ja koulujen pihat kiinnostaviksi ja virikkeellisiksi. Koulujen turvallisuussuunnittelusta tehdään opinnäytetyö. Kansalaisopisto/kulttuuri- ja harrastustoiminta on tärkeä hyvinvoinnin lisääjä.	Kasvatus- ja opetushenkilöstö, kansalaisopisto, kokosivistystoimi Suunnittelu ja toteutus yhteistyössä teknisen toimen kanssa.	Varhaiskasvatuksessa Liikkuva päiväkotitoiminnan piirissä on käynnistetty eri liikuntaseurojen ja päiväkotien kanssa kummitoimintaa. Liikkuva Koulu-hankkeessa toimitaan aktiivisesti liikunnan edistämiseksi. Tunnetaitokasvatuksen oppaan laatiminen aloitettu. Kulttuurikameli ja –polku suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä kulttuuripalvelujen kanssa. Hyvinvoinnin virtaa-hanke sivistystoimessa.

			Rakennushankkeiden yhteydessä päiväkotien ja koulujen pihot on peruskorjattu ja suunniteltu toiminnallisiksi ja turvallisiksi. Urheilupuiston koulun pihan korjaus on edennyt. Edelleen on pihot, jotka odottavat korjausta. Koulujen turvallisuussuunnittelua koskeva opinnäytetyö on valmistunut ja turvallisuussuunnittelu jatkuu yhteistyössä Etelä-Savon pelastuslaitoksen kanssa. Hyvinvointia ja osallisuutta edistävän hanketoiminnan koordinointi ja ohjaus, mm. My Space, Not Yours (yläkoulu ja toinen aste), esi- ja perusopetuksen toimintakulttuurin kehittäminen sekä muut perusopetuksen avustukset ja hankkeet. Terveysten ja hyvinvoinnin lisäämisen näkökulma on taustalla kaikessa kansalaisopiston kurssi- ja muussa toiminnassa.
--	--	--	---

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Mikkelin mainekuvan kehitys: tavoite imago tutkimuksessa 4.sija tavoite Yleinen yritysilmasto 3,5	Positiivinen palveluasenne ja hyvin toimivat palvelut; pätevä ja monipuolisesti osaava henkilöstö. Terve ja turvallinen toiminta- ja oppimisympäristö. ICT-laitteet, järjestelmät ja verkot ajan tasalle (Digitaalinen Mikkeli, sähköisen oppimisympäristön turvaaminen). Osallisuuden painotus toimintakulttuurien ja opetussuunnitelman eri osa-alueilla.	Varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, sivistystoimenjohtaja, koko henkilöstö	Peruskorjaus- ja rakennushankkeet ovat edenneet, mutta edelleen joissakin yksiköissä on sisäilmaongelmia. Myös kansalaisopisto on tehnyt sopimuksen valtakunnallisen Pedanet-oppimisympäristön käyttämisestä ja Pedanettiin on opiston aloitteesta perustettu Avoin kansalaisopisto –niminen osio.
Asukkaiden koulutustaso, tutkinnon suorittaneiden %-osuus: tavoite 75	Rekrytointiprosessi – houkuttelevat työpaikkailmoitukset - > kelpoisuusehdot täyttävä työvoima, tavoite 100 %.	Varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, sivistystoimenjohtaja	Kelpoista henkilöstöä on edelleen saatu.
Kärkialueiden liike- ja kehittämistoiminnan kasvu	Oman yrittäjyyskasvatushankkeen kehittäminen ja toteuttaminen 6. luokkalaisille. TET-harjoittelun kehittäminen osana opetussuunnitelmatyötä. Lapsen ja nuoren osallisuuden lisääminen.	Kasvatus- ja opetusjohtaja, kehittämispäällikkö	MiniMikkeli-tapahtuma järjestettiin kaikille kuudesluokkalaisille yhteistyössä ammattikorkeakoulun, Pienyrityskeskusten ja Esedun kanssa. Toimintaa on tarkoitus jatkaa myös ensi vuonna.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Koululaisten luontopäivien määrä/koululainen/vuosi: tavoite 3,5	Luonnossa liikkuminen, toimiminen ja luontoretet. Lähiliikuntapaikkojen rakentaminen koulujen yhteyteen ja niiden hyödyntäminen.	Kasvatus- ja opetushenkilöstö	Tavoite on toteutunut.
Ekologinen jalanjälki: tavoite 5,5 Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohde laskettuna: tavoite 75	Kestävä kehitys toimintatapana. Sähköiset oppimateriaalit.	Sivistystoimenjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja, rehtorit, päiväkotien johtajat	Sähköiset kokoukset sekä kasvatus- ja opetus- että kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunnassa. Sähköisen kalenterin ja Lyncin käyttöä on tehostettu. Lisätty sähköisen materiaalin käyttöä opetuksessa.
Sisäilmaongelmaisten rakennusten määrä vähenee 20 %:iin.	Turvataan terveet, turvalliset, toimivat ja tarkoituksenmukaiset oppimisympäristöt. Omaohjaus käytössä varhaiskasvatuksessa.	Varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, sivistystoimenjohtaja	Sisäilmapalautteen tiedottaminen/välittäminen Tilakeskukselle on edelleen ajankohtaista. Virastotalon työhuoneissa on tehty korjaustoimenpiteitä (mm. osa vanhoista muovimatoista on vaihdettu). Sisäilmaongelmia on edelleen joissakin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tiloissa. Varhaiskasvatusyksiköiden pihat tarkastetaan aamuisin ennen ulos menoa turvallisuuden takaamiseksi. Mikkelin lukion sähköisten yökirjoitusten pilottitilan (Päämajatalon yläkerta) sisäilmaongelmien selvittäminen jatkuu – tästä huolimatta yksittäiset henkilöt ovat raportoineet ongelmista. Mikkelin lukion sisäliikuntatiloissa /Runebergin aukion urheilutalossa on parannettu tilojen toimintaedellytyksiä. Parantamisesta huolimatta tiloja ei voida pitää erityisen hyvinä lukion tarpeisiin.

Palvelu: Johtamisen tukipalvelut
Vastuhenkilö: Virpi Siekinen

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Kasvatus- ja opetuslautakunta						
Kokousten määrä yhteensä	kpl	11	11	11	11	100,0 %
Nettokustannus/kokous	€	2 367	3 172	3 172	2 526	79,6 %
Kustannukset netto	€	26 044	34 900	34 900	27 788	79,6 %
Yleiset tukipalvelut						
Kustannukset	€	414 725	434 116	409 516	323 809	79,1 %
Tuotot	€	-5 475	-12 700	-12 700	-751	5,9 %
Netto	€	409 250	421 416	396 816	323 059	81,4 %
Projektit						
Kustannukset	€	54 684	372 000	372 000	372 196	100,1 %
Tuotot	€	0	-318 000	-318 000	-289 069	90,9 %
Netto	€	54 684	54 000	54 000	83 127	153,9 %
Johtamisen tukipalvelut yhteensä						
Kustannukset	€	495 454	841 016	816 416	723 794	88,7 %
Tuotot	€	-5 476	-330 700	-330 700	-289 820	87,6 %
Netto	€	489 978	510 316	485 716	433 974	89,3 %

Viestit tilaajalle

Tulosalueelle sijoittuu kansalaistoimijalähtöinen kehittämishanke ”Hyvinvoinninvirtaa Mikkeliissä”. Hanke on kolmivuotinen ESR-rahoitteinen hanke, jonka kokonaisbudjetti on 1 080 000 euroa. Rahoituksesta 80 prosenttia katetaan ESR-rahoituksella, kaupunki on sitoutunut 15 prosentin rahoitusosuuteen ja 5 prosenttia katetaan hankkeeseen osallistuvien kolmannen sektorin toimijoiden taholta. Hanketulot alittuivat lähes 30 000 euroa arvioidusta – kulut toteutuivat budjetin mukaisina. Hallinnon ja lautakunnan kuluista syntyi säästöä, jolloin koko tulosalueen toimintakate alittui noin 52 000 euroa.

Palvelu: Lukiokoulutus ja toisen asteen yhteistyö
Vastuhenkilö: Virpi Siekinen

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Varsinaiset opiskelijat	kpl	826	816	816	798	97,8 %
€ / varsinainen opiskelija	€/opiskelija	7 469	7 235	7 267	7 260	99,9 %
Aineopiskelijoiden lukumäärä	kpl	196	172	172	169	98,3 %
Opetuskurssien lukumäärä	kpl	1 003	891	891	901	101,1 %
€ / opetuskurssi	€/kurssi	6 150	6 626	6 655	6 428	96,6 %
Opetuskurssit / opiskelija	kpl/opiskelija	1,21	1,09	1,09	1,13	103,7 %
Yhteensä	€	6 165 710	5 903 847	5 929 847	5 791 351	97,7 %
Tuotot	€	-208 006	-115 600	-115 600	-113 337	98,0 %
Netto	€	5 957 704	5 788 247	5 814 247	5 678 014	97,7 %
Oppilashuolto						
€ / oppilas	€/oppilas	127,57	196,84	196,84	129,02	65,5 %
Yhteensä	€	105 308	160 625	160 625	102 926	64,1 %
Tuotot	€	-4 256	-5 000	-5 000	-4 750	95,0 %
Netto	€	101 053	155 625	155 625	98 177	63,1 %
Toiminnan kulut yhteensä	€	6 358 265	6 172 265	6 198 265	6 035 659	97,4 %
Tuotot	€	-236 075	-120 600	-120 600	-144 679	120,0 %
Tuotot % kuluista	%	3,7	2,0	2,0	2,4	123,1 %
Netto	€	6 122 190	6 051 665	6 077 665	5 890 980	96,9 %

Viestit tilaajalle

Vuoden 2016 aikana Mikkelin lukiokoulutuksessa oli tarkoitus valmistella uusi organisaatio- ja johtamisjärjestelmä, joka suunniteltiin otettavan käyttöön vuoden 2017 alussa. Valmistelu on viivästynyt, koska kaupunki odottaa opetus- ja kulttuuriministeriön linjausta nettilukion rahoitusperusteeksi.

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Päiväkoti, asiakkaat	kpl	940	983	983	1 020	103,8 %
Alle 3-vuotiaita	%	13	16	16	15	93,8 %
Erityisasiakkaita (kahdenpaikalla ja erityistä tukea tarvitsevat)	%	12	10	10	12	121,3 %
€ / asiakas	€/asiakas	10 377	10 170	11 122	11 245	101,1 %
Kulut	€	9 754 759	9 997 093	10 932 947	11 469 514	104,9 %
Tuotot	€	-1 271 842	-1 257 600	-1 257 600	-1 622 118	129,0 %
Netto	€	8 482 917	8 739 493	9 675 347	9 847 397	101,8 %
Esiopetusasiakkaat	kpl	375	467	467	440	94,2 %
pelkässä esiopetuksessa	kpl	108	124	124	146	117,7 %
€ / asiakas	€/asiakas	7 831	7 023	7 513	6 412	85,3 %
Kulut	€	2 936 679	3 279 510	3 508 799	2 821 490	80,4 %
Tuotot	€	-100 688	-20 000	-20 000	-15 290	0,0 %
Netto	€	2 835 991	3 259 510	3 488 799	2 806 200	80,4 %
Vuorohoito, asiakkaat	kpl	400	378	378	346	91,5 %
€ / asiakas	€/asiakas	12 700	12 350	12 928	14 972	115,8 %
Kulut	€	5 079 811	4 668 387	4 886 945	5 180 191	106,0 %
Tuotot	€	-515 484	-513 400	-513 400	-576 659	112,3 %
Netto	€	4 564 326	4 154 987	4 373 545	4 603 532	105,3 %
Päivähoitoasiakkaat (sis. pv. koti, erityis ja vuorohoito)	kpl	1 448	1 485	1 485	1 512	101,8 %
€ / asiakas	€/asiakas	12 270	12 084	13 016	12 878	98,9 %
€ / läsnäolopäivä	€/pvä	64	62	66	73	110,6 %
Kulut	€	17 771 248	17 944 990	19 328 691	19 471 195	100,7 %
Tuotot	€	-1 888 014	-1 791 000	-1 791 000	-2 214 066	123,6 %
Netto	€	15 883 234	16 153 900	17 537 691	17 257 129	98,4 %
Ryhmis, asiakkaat	kpl	157	108	108	85	78,7 %
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	12 745	14 038	14 118	14 897	105,5 %
Kulut	€	2 000 965	1 516 072	1 524 725	1 266 249	83,0 %
Tuotot	€	-237 934	-167 700	-167 700	-155 997	93,0 %
Netto	€	1 763 031	1 348 372	1 357 025	1 110 252	81,8 %
Perhepäivähoito hoitajan kodissa	kpl	150	142	142	121	85,2 %
Perhepäivähoito hoitajan kodissa, asiakkaat						
€ / hoitopaikka (asiakas)						
Kulut						
Tuotot						
Netto						
Perhepäivähoitopaikat yhteensä	kpl	307	250	250	206	82,4 %
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	12 749	13 429	13 463	14 651	108,8 %
Kulut	€	3 913 973	3 357 127	3 365 780	3 018 149	89,7 %
Tuotot	€	-452 094	-374 900	-374 900	-365 394	97,5 %
Netto	€	3 461 879	2 982 227	2 990 880	2 652 755	88,7 %
Kotihoidontuella hoidettavat lapset	kpl	747	748	748	677	90,5 %
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	3 560	3 677	3 677	3 632	98,8 %
Kulut	€	2 659 605	2 750 100	2 750 100	2 458 948	89,4 %
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	2 659 605	2 750 100	2 750 100	2 458 948	89,4 %

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Yksityisen hoidon tukilapset	kpl	450	438	438	583	133,1 %
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	5 965	6 053	6 053	4 740	78,3 %
Kulut	€	2 684 069	2 651 400	2 651 400	2 763 361	104,2 %
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	2 684 069	2 651 400	2 651 400	2 763 361	104,2 %
Muu kuntakohtainen tuki, asiakas	kpl	66	83	83	70	84,3 %
€ / asiakas (tai muu suorite)	€/asiakas	3 726	3 452	3 452	3 582	103,8 %
Kulut	€	245 916	286 502	286 502	250 752	87,5 %
Tuotot	€	-12 641	-10 000	-10 000	-15 518	155,2 %
Netto	€	233 275	276 502	276 502	235 234	85,1 %
Yhteensä hoidon tuella	kpl	1 263	1 269	1 269	1 330	104,8 %
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	4 426	4 482	4 482	4 115	91,8 %
Kulut	€	5 589 590	5 688 002	5 688 002	5 473 062	96,2 %
Tuotot	€	-12 641	-10 000	-10 000	-15 518	155,2 %
Netto	€	5 576 949	5 678 002	5 678 002	5 457 543	96,1 %
Hallinto ja muut yhteiset erät						
Kulut	€	1 680 834	1 812 678	1 820 418	1 878 716	103,2 %
€ / asiakas	€/asiakas	557	603	606	616	101,7 %
Tuotot	€	-152 401	-119 600	-119 600	-134 663	112,6 %
Netto	€	1 528 434	1 693 078	1 700 818	1 744 054	102,5 %
Varhaiskasvatus yhteensä						
Kulut yhteensä	€	28 955 645	28 802 797	30 202 891	29 841 122	98,8 %
€ / asiakas	€/asiakas	9 703	9 760	10 234	9 047	88,4 %
Tuotot yhteensä	€	2 505 149	-2 275 500	-2 275 500	-2 729 641	120,0 %
Yhteensä lapsia	kpl	2 952	2 921	2 921	2 978	102,0 %
Päivähoito netto	€	26 450 496	26 507 297	27 907 391	27 111 481	97,1 %
Perusopetuspalvelut						
Peruskoulut, oppilaita	kpl	4 829	4 839	4 839	4 824	99,7 %
joista erityistä tukea tarvitsevat oppilaat	kpl	403	383	383	408	106,6 %
Tuntia, koulut	h	9 266	9 101	9 101	9 092	99,9 %
€ / oppilas	€	9 438	9 364	9 397	9 348	99,5 %
Tuntiresurssit per oppilas	h/oppilas	1,92	1,88	1,88	1,88	100,0 %
Luokkien keskikoko	hlö	19,13	19,36	19,36	19,09	98,6 %
Koulut yhteensä	€	45 573 225	45 310 205	45 470 205	45 092 106	99,2 %
Tuotot	€	-1 371 299	-1 254 600	-1 254 600	-1 504 378	119,9 %
Netto	€	44 201 926	44 055 604	44 215 604	43 587 728	98,6 %
11-v oppivelvollisuus						
11-v oppivelvollisuus, oppilaita	kpl	105	106	106	105	98,8 %
€ / oppilas	€/oppilas	21 605	18 893	18 893	22 177	117,4 %
11-v oppivelvollisuus yhteensä	€	2 270 657	2 002 622	2 002 622	2 321 967	115,9 %
Tuotot	€	-50 839	0	0	-184	0,0 %
Netto	€	2 219 818	2 002 622	2 002 622	2 321 783	115,9 %
Aamu- ja iltapäivätoiminta, osallistujia	kpl	437	410	410	421	102,7 %
€ / osallistuja	€/osallistuja	1 465	1 717	1 717	1 424	82,9 %
Aamu- ja iltapäivätoiminta, yhteensä	€	640 225	703 867	703 867	599 445	85,2 %
Tuotot	€	-67 556	-75 000	-75 000	-79 943	106,6 %
Netto	€	572 669	628 867	628 867	519 501	82,6 %
Oppilashuolto						
Oppilashuolto, oppilaita	kpl	4 934	4 945	4 945	4 929	99,7 %
€ / oppilas	€/oppilas	93	96	96	104	108,0 %
Yhteensä	€	460 064	474 460	474 460	510 617	107,6 %
Tuotot	€	-3 319	0	0	-1 984	0,0 %
Netto	€	456 744	474 460	474 460	508 633	107,2 %

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Perusopetus yhteensä						
Perusopetus yhteensä, oppilaita	kpl	4 934	4 945	4 945	4 929	99,7 %
Tuntia, perusopetus	h	9 543	9 457	9 457	9 370	99,1 %
€ /oppilas	€/oppilas	10 193	10 004	10 036	10 078	100,4 %
Perusopetus yhteensä	€	48 944 171	48 491 153	48 651 153	48 524 134	99,7 %
Tuotot	€	-1 493 014	-1 329 600	-1 329 600	-1 586 490	119,3 %
Netto	€	47 451 157	47 161 553	47 321 553	46 937 645	99,2 %
Toiminnan kulut yhteensä	€	50 289 868	49 469 931	49 629 931	49 670 541	100,1 %
Tuotot	€	-2 406 750	-2 121 600	-2 121 600	-2 311 933	109,0 %
Netto	€	47 883 118	47 348 331	47 508 331	47 358 608	99,7 %
Tulos						
Toimintakulut	€	79 245 492	78 332 728	79 832 298	79 511 664	99,6 %
Tuotot	€	-4 911 899	-4 417 100	-4 417 100	-5 041 575	114,1 %
Netto	€	74 333 593	73 915 628	75 415 198	74 470 089	98,7 %

Viestit tilaajalle

Esi- ja perusopetuksessa on siirrytty 1.8.2016 uuteen opetussuunnitelmaan, mikä edellyttää lisäresurssointia oppimateriaaleihin ja tietotekniikkaan. Vuoden 2016 henkilöstömäärärahaa karsittiin laskennallisesti mm. eläköitymisiin perustuen. Eläköitymisistä ei saatu edellytettyä säästöä (noin miljoonan vajeus palkkakuluissa).

Varhaiskasvatuksen lapsimäärä on kasvanut kunnallisissa päiväkodeissa ja vastaavasti ryhmäperhepäivähoidossa vähentynyt. Omassa kodissaan toimivien perhepäivähoitajien eläköityminen on vaikuttanut perhepäivähoidon lapsimäärän vähenemiseen. Naisvuoren päiväkodin myötä lakkasi myös ryhmäperhepäiväkoteja ja lapsia siirtyi päiväkotiin. Vuorohoitolasten määrä on vähentynyt, kun iltahoitoa tarvitsevia lapsia on voitu sijoittaa Naisvuoren päiväkotiin, jossa on laajennettu aukioloaika. Kotihoidon tuella olevien lasten määrä on vähentynyt. Yksityisen päiväkotihoidon palveluseteli-asiakkaiden määrä on puolestaan kasvanut. Syksyllä 2016 aloitti yksi uusi palveluntuottaja ja sitä myöten on tullut lisää varhaiskasvatuspaikkoja.

Joulukuussa saadun lisämäärärahan jälkeen (1,5 milj. euroa) varhaiskasvatus- ja perusopetuspalveluiden menot alittuivat 320 600 euroa. Lasten ja nuorten tuen tarve näyttää edelleen lisääntyvän, sillä erityisopetuspalveluiden menot ylittivät 303 000 euroa.

Tulojen lisääntymisessä tapahtui myönteistä kehitystä (mm. hankerahoitus sekä varhaiskasvatuksen tulojen lisääntyminen). Tulojen kokonaisylitys oli 622 000 euroa.

Palvelu: Kansalaisopisto

Vastuhenkilö: Matti Laitsaari

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Vapaa sivistystyö, opiskelija	kpl	6 418	7 300	7 300	5 836	79,9 %
€ / opiskelija	€/opiskelija	314,71	275,02	275,02	332,54	120,9 %
Opetustunnit	kpl	26 435	25 000	25 000	24 136	96,5 %
€ / opetustunti	€/opetustunti	76,41	80,31	80,31	80,41	100,1 %
Kurssilaisia	kpl	12 284	13 000	13 000	11 649	89,6 %
€ / kurssilainen	€/kurssilainen	164,42	154,43	154,43	166,60	107,9 %
Peittävyys-%	%	11,7	13,4	13,4	10,7	80,0 %
Toiminnan kulut yhteensä	€	2 062 237	2 016 803	2 016 803	2 013 486	99,8 %
Tuotot	€	-526 874	-500 700	-500 700	-558 364	111,5 %
Tuotot % kuluista	%	25,6	24,8	24,8	27,7	111,7 %
Netto	€	1 535 363	1 516 103	1 516 103	1 455 121	96,0 %

Viestit tilaajalle

Toimintavuosi oli taloudellisesti ylijäämäinen. Tulot ylittivät selvästi ja menot jäivät hieman alle sen, mitä oli budjetoitu.

Opetustuntien vähentämistä on jatkettu, koska valtionosuuksia on supistettu.

Talous

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
-----------------------------	---------------------------	-------------------------------------	-----------	-----------

Toimintatulot	5 369 100	5 369 100	6 034 438	665 338
Toimintamenot	-87 302 811	-1 560 968	-88 863 782	579 181
Toimintakate (netto)	-81 933 711	-1 560 968	-83 494 682	1 244 519

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta

Tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia, harrastuneisuutta, lisätä poikkihallinnollisuutta, kehittää toimintaympäristöjä ja sähköisten palvelujen käyttöä sekä tehostaa kumppanuussuhteita yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lautakunta vastaa yleisten kulttuuripalvelujen, liikunta- ja nuorisopalvelujen, kirjastopalvelujen, museopalvelujen ja orkesteripalvelujen tuottamisesta.

Palvelusuunnitelma

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunnan alaiset tulosalueet järjestävät asukkaiden hyvinvointia edistäviä ja syrjäytymistä ehkäiseviä palveluita. Ne tuottavat monipuolista ja laadukasta kulttuuri- ja liikuntatarjontaa, mikä mahdollistaa kuntalaisille sekä ohjattuja että omaehtoisia palveluja. Yleisö- ja kävijämääriä pyritään kasvattamaan erilaiset kohderyhmät huomioimalla, kehittämällä käyttäjälähtöisiä palveluja ja markkinointia.

Lautakunnan palvelut ovat pääasiallisesti lähipalveluita, joiden järjestäminen maantieteellisesti laajalla alueella on niukkenevilla resursseilla vaikeaa. Jos halutaan, että palvelut ovat käytettävissä eripuolilla kaupunkia, lautakunnan alaisista toiminnoista ei voi enää vähentää resursseja.

Avustuksilla ja monipuolisilla yhteistyösopimuksilla ylläpidetään palvelutarjoomaa ja luodaan mahdollisuuksia kolmannen sektorin toimijoille kokeilla uudentyyppisten palveluiden tuottamista. Kaupungin eri toimijoiden kesken pyritään yhteistyöhön. Esimerkkinä poikkihallinnollisesta työstä ovat matalankynnyksen Olkkari-toiminta, kirjastojen ja yhteispalvelun yhteinen asiakaspalvelu sekä Kulttuurikameli ja Kulttuuripolku. Vuonna 2016 otetaan käyttöön perusopetuksen ja kirjastojen yhteinen Kirjastopolku. Valtakunnallisen liikuntaorganisaation Valon kanssa toteutettavalla täydellisellä liikuntavuodella tähdätään liikunnallisiin kokeiluihin ja kaupunkilaisten liikunnallisen elämäntavan, ilon, hyvinvoinnin sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämiseen. Lautakunnan alaiset tulosalueet osallistuvat aktiivisesti Suomi 100-juhlavuoden valmisteluun. Lautakunnan alaiset toimialat vaikuttavat myönteisesti Mikkelin mainekuvaan viihtyisänä kulttuurikaupunkina.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Yleisten kulttuuripalvelujen palvelusuunnitelma toteutui tavoitteiden mukaisesti. Lasten ja nuorten sekä ikäihmisten kulttuuripalveluita tuotettiin itse ja yhteistyössä erilaisten kumppaneiden kanssa. Avustuksia jaettiin ja niillä mahdollistettiin erilaiset tapahtumat ja muu taide- ja kulttuuritoiminta kaupungissa. Lastenkulttuurikeskus Verson jäsenyydestä sanouduttiin irti, yhteistyötä kuitenkin jatketaan. Palveluita kehitettiin mm. avustuksien osalta sähköiseksi ja osallisuutta ja osallistumista kehitettiin mm. kulttuurikamelin ja kulttuuripolun osalta webropol-kyselyin.

Kirjastotoimintaa on kehitetty palvelustrategian linjausten mukaan lähipalveluna, mutta talouden tasapainottamistoimenpiteet vaikuttivat siihen, että kirjastoautotoiminta lakkautettiin vuoden alusta. Keskeisimpiä haasteita palvelujen onnistuneen toteutumisen kannalta ovat riittävän kirjastoammatillisen henkilökunnan säilyttäminen ja henkilökohtaisten asiantuntijapalveluiden kehittäminen muuttuvat asiakastarpeet huomioiden. Pitkään jatkuneen talouden tasapainottamisen vuoksi henkilöstöä on jouduttu vähentämään, minkä vuoksi kirjastojen kesäaukioloajat olivat suppeammat kuin edellisinä kesinä. Uuden opetussuunnitelman tueksi laadittu Kirjastopolku lanseerattiin käyttöön syksyllä 2016. Uusia kirjastotuntimalleja testattiin kevään aikana, ja henkilökuntaa koulutettiin muun muassa iPadeja hyödyntävään kirjavinkkaukseen sekä virtuaalisesti toteutettavaan kirjastosuunnistukseen.

Liikuntasihteerin toimen muuttaminen liikunnanohjaajan toimeksi on osoittautunut järkeväksi. Ohjattuja liikuntaryhmiä on saatu lisättyä ja ohjattuun liikuntaan osallistuvien määrä, erityisesti soveltavan liikunnan osalta, on lisääntynyt. Etsivän nuorisotyön kuusi toimea perustettiin vuoden alusta lähtien. Tämä tuo täysin oleelliselle nuorisotyömuodolle jatkuvuuden. Olkkaritoimintaa valmistaudutaan jatkamaan ennallaan soten pois siirtymisestä huolimatta. Uudenlaisia yhteistyösopimuksia on tehty niin Rantakeitaan kahvion ja lipunmyynnin järjestämisen kuin kaupunkialueen liikuntapaikkatarjontaa täydentävän yksityisen pienjalkapallohankkeen osalta. Liikunnan unelmavuoden järjestelyihin on osallistuttu aktiivisesti. Talousarviota 2017 valmistellessa valmisteltiin myös liikunta- ja nuorisopalveluiden siivoushenkilökunnan siirtyminen ruoka- ja puhtauspalveluihin vuoden 2017 alusta. Siivous ostetaan jatkossa sisäisellä ostolla ruoka- ja puhtauspalveluilta. Vain vähäisellä käytöllä olevia liikuntapaikkoja ja -reittejä on jätetty pois hoito-ohjelmasta palveluverkkosuunnitelman mukaisesti.

Mikkelin kaupungin kulttuuriperintöohjelma velvoittaa sekä viranomaisia että kuntalaisia ottamaan yhä suurempaa vastuuta omasta kulttuuriperinnöstämme ja sen siirtämisestä tuleville sukupolville. Rakennetun kulttuuriympäristön ja kulttuurimaiseman osalta palvelusuunnitelma toteutuu poikkihallinnollisen Mikkelin kulttuuriympäristöryhmän kautta. Opetustoimen kanssa toteutettava Museolinkki-toiminta jatkuu. Toiminnan tuloksena kouluille tuotetaan museopedagogista opetusmateriaalia. Museotoimi osallistui koululaisille suunnattuun Kulttuuripolku- ja päiväkotikäisille suunnattuun Kulttuurikameli-toimintaan. Museotoimen kymmenestä perusnäyttelystä kaikki yhtä lukuun ottamatta olivat avoimia yleisölle. Pien-Toijolan talonpoikaimuseo oli kesällä suljettuna museoalueen päärakennuksen katon korjauksen vuoksi. Museotoimen eri kohteissa toteutettiin seitsemän suurempaa vaihtuvaa näyttelyä. Näistä viisi oli taidemuseossa, yksi Suur-Savon museossa ja yksi Päämajamuseossa. Museotoimen kokonaiskävijämäärä vuonna 2016 oli 36 311 kävijää, mikä on 9 337 kävijää enemmän kuin edellisenä vuonna. Kävijämäärän kasvu oli 34,6 %. Lokakuun lopussa toteutettu Museoiden yö oli erityisen suosittu: kolmessa avoimena olleessa kohteessa kävi yhteensä 4 232 kävijää yhden illan aikana.

Kaupunginorkesteri toimii palvelusuunnitelman mukaisesti tuottaen korkeatasoista musiikkitarjontaa. Uusia avauksia ohjelmatarjonnan kehittämiseksi on tehty: uusi Soiva pääsiäinen-konserttisarja ja uutta lapsille suunnattua sisältöä. Yhteistyötä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa tehdään paljon, ja esityksiä on viety paljon konserttisalin ulkopuolelle. Toimintamäärärahoihin tehtyt

leikkaukset pienentävät mahdollisuuksia monipuolisiin sisältöihin ja kiinnostavien vierailijoiden käyttöön; orkesteri on toteuttanut paljon konsertteja ilman ulkopuolisia vierailijoita, jolloin tuotanto-kustannukset ovat olleet pieniä. Pidemmällä tähtäyksellä tällainen vaikuttaa kuitenkin tarjonnan kiinnostavuuteen ja taiteelliseen kehitykseen negatiivisesti.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Lautakunnan alaisen toiminnan toimintakate alittui 236 000 euroa. Toimintatuotot alittuivat 51 000 euroa ja toimintakulut alittuivat 287 000 euroa. Tukia ja avustuksia saatiin 116 000 euroa talousarviota enemmän ja muita toimintatuottoja kertyi lähes 105 000 euroa ja myyntituottoja 62 000 euroa vähemmän. Henkilöstömenot alittuivat lähes 120 000 euroa, palvelujen ostot 54 000 euroa, avustukset 81 000 euroa ja muut toimintakulut alittuivat 32 000 euroa.

Yleiset kulttuuripalvelut pysyi annetussa budjetissa. Toimintatuotot ylitettiin noin 12 000 eurolla johtuen opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämistä hankerahoituksista. Muiden toimintatuottojen osalta jäätin tavoitteesta noin 2500 eurolla. Toimintakate jäi odotettua paremmaksi, reilu 44 000 euroa. Avustuksia haettiin vähemmän kuin esimerkiksi vuonna 2015. Tästä johtuen avustusmäärärahoja jäi käyttämättä noin 35 000 euroa.

Kirjastojen talous toteutui hyvin, ja kirjasto pysyi annetussa talousarviossa jopa alittaen sen 95 000 eurolla. Hanketulot olivat noin 80 000 euroa budjetoitua suuremmat ja palvelujen myynti ylitti arvioitun 22 000 eurolla Lumme-laskutusten myötä. Sekä hankkeille että Lumme-palveluille on vastineet myös menopuolella. Henkilöstökulut alittuivat sen vuoksi, että kesken vuoden vapautunutta kirjastoautovirkailijan vakanssia ei täytetty, eikä kaikkiiin osa-aikaeläkkeisiin palkattu täydentäjää. Palvelujen ostoissa sovelluspalveluihin kului huomattavasti (82 000 euroa) arvioitua vähemmän rahaa; tilannetta selittää noin 15 000 euron osalta se, että Koha-järjestelmän laskutus alkoi vasta lokakuussa. Muita selittäviä tekijöitä on työasemasovellusten laskutus, joka ei enää kulje kirjaston kautta. Kaikki tilattu kirjastoaineisto ei saapunut ajallaan, minkä vuoksi aineistomäärärahaa ei käytetty kokonaan.

Liikunta- ja nuorisopalvelut pysyi talousarviossa vuonna 2016. Vuosikate jäi 68 000 euroa alle talousarvion, vaikka tulotavoitetta ei painavista syistä johtuen saavutettu. Toimintakulut jäivät liki 310 000 euroa alle talousarvion, mikä mahdollisti talousarvion alittumisen kokonaisuutena. Liikuntapaikkojen tulo-odotusta nostettiin merkittävästi vuodelle 2016 kaupunginvaltuuston asettaman tulotavoitteen mukaisesti. Osa päätetyistä hinnankorotuksista astui voimaan vasta syksyllä 2016, koska hintoja ei voitu nostaa kesken liikuntaseurojen toimintakauden. Naisvuoren uimahallin kesäkuussa alkaneen remontin vuoksi uimahalli oli poissa käytöstä, mikä vaikutti tulokertymän pienenemiseen, mutta myös menojen pienenemiseen. Remonttia ei voitu huomioida talousarviossa 2016, koska investointipäätöstä ei oltu tulosalueen budjetista päätettäessä vielä tehty. Tosin ennakkointia tehtiin niin, että kaksi siivoojan vakanssia täytettiin määräaikaista remonttiin asti ja remontin ajan vakanssit ovat täyttämättä. Sijaisuuksien täyttämistä jarrutettiin esimerkiksi liikuntapaikkojen hoidon ja nuorisotyön osalta silloin, kuin se oli mahdollista. Itä-Suomen aluehallintovirasto myönsi etsivän nuorisotyön toteuttamiseen 171 000 euroa käytettäväksi työntekijöiden palkkakustannuksiin. Summa on 9 000 euroa aiempaa ja budjetoitua vähemmän. AVI jätti myöntämättä valtionavustusta Kaikki Liikkumaan!-hankkeelle, eli maahanmuuttajien kotouttamiseen liikunnan avulla. Avustusta oli budjetoitu 40 000 euroa. Hankerahaa ei saatu myöskään digitaalisen työotteen lisäämiseksi nuorisotyössä. Avustusta oli budjetoitu 35 000 euroa. Toteutumatta jääneiden hankkeiden osalta myös talousarvioon varattuja menoja säästyy. Kaikki Liikkumaan!-hankkeen toimintaa ei kuitenkaan ajeta kokonaan alas, vaan sitä tehdään pienimuotoisemmin. Hanketuloja arvioidaan saatavan noin 80 000 euroa vähemmän kuin talousarvi-ossa. Rantakeitaan kahviotoiminnan ja lipunmyynnin uudelleenjärjestely sekä yksityisen pienajalkapallohallin tukeminen aiheuttivat yhteensä noin 27 000 euron lisäkustannuksen, mutta sekä kahviotoiminnan ja lipunmyynnin järjestämisen edellytykset että kaupungin liikuntapaikkaverkosto paranivat oleellisesti.

Museotoimi pysyi annetussa budjetissa. Toimintatuotot ylitettiin lähes 48 000 eurolla johtuen hankerahoituksista. Taiteen edistämiskeskuksesta saatiin avustusta taideteosten hankkimiseen Kirkonvarkauden asuinalueelle 42 800 euroa ja määräaikaisen konservatorin palkkaamiseen Opetus- ja kulttuuriministeriöstä 15 000 euroa. Museotoimi myi pääsylippuja yli 67 000 eurolla, jolla päästiin lähes tavoitteeseen (68 700 euroa). Museokaupan myynti jäi noin 10 000 euroa tavoitteesta. Toimintakate oli noin 12 000 euroa budjetoitua pienempi. Toimintakate toteutuma oli 98,88 %.

Kaupunginorkesterin toimintamäärärahojen leikkaaminen vuoden 2015 tasosta asetti lähtökohdan vuodelle erittäin haasteelliseksi. Tästä huolimatta toimintakulujen toteuma on täsmälleen talousarvion mukainen, ja tuloja kertyi noin 17 % (noin 18 500 euroa) tavoitetasoa enemmän. Toimintakate asettuu 2,3 % (noin 18 500 euroa) tavoitetasoa paremmaksi. Pienet ylitykset henkilöstökuluisa, palveluiden ostossa ja tarvikkeistoissa kompensoituivat säästöllä muissa kuluissa, erityisesti nuottivuokrissa. Pienen soittajiston haavoittuvuus sairaustapauksissa on edelleen suuri riskitekijä sekä toiminnallisesti että taloudellisesti konserttitoiminnan luonteen vaatimien pakollisten sijaisjärjestelyjen vuoksi.

Talouden tasapainottaminen

Lautakunnalle vuodelle 2016 osoitetut talouden tasapainotustoimenpiteet on toteutettu. Kirjastoauto toiminta on lakkautettu 1.1.2016 alkaen. Hankinnoissa on käytetty ja käytetään kriittistä harkintaa eikä suunnittelemattomia hankintoja ole tehty. Henkilöstön rekrytoinneissa, avautuvien tehtävien täyttämässä on käytetty perusteellista harkintaa. Tehtäviä on uudelleenjärjestelty ja jaettu – kaikkia avautuvia tehtäviä ei ole täytetty. Liikunta- ja nuorisopalveluissa vain vähän käytettyjä kenttiä ja ulkoilureittejä on jätetty pois hoito-ohjelmasta vuonna 2014 hyväksytyn ja vuonna 2016 päivitetyn palveluverkkosuunnitelman mukaisesti. Otavan nuorisotalo irtisanottiin loppuvuodesta. Nuorisotalon toiminta siirretään samaan tilaan Otavan kirjaston kanssa, josta koituu tilojen yhteiskäytön lisääntyessä taloudellista hyötyä toiminnallisen kehittämismahdollisuuden lisäksi. Siekilän koulun liikuntasali irtisanottiin loppuvuodesta.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Yleisissä kulttuuripalveluissa noudatetaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta. Sääntöjä ja päätöksiä noudatetaan ja toiminnan tavoitteita toteutetaan ja niitä seurataan säännöllisesti. Taloutta valvotaan ja seurataan vahvistettujen ohjeiden mukaisesti. Sähköiset järjestelmät, kuten lipunmyynti auttavat talouden seurannassa ja valvonnassa. Ne myös vähentävät riskejä pienemmiksi. Asiakaspalautetta myös kerätään ja siihen reagoidaan tarvittaessa. Kesänäyttelytilojen osalta turvallisuus varmistetaan mm. monella eri tavalla kuten puhelimella, säännöllisillä tapaamisilla ja sidosryhmätyöskentelyllä. Toimeksianto-sopimustuottajien kanssa varmistetaan mm. tietohallinto- ja tietoturva-asiat sekä hankintoihin liittyvät toimenpiteet kaupungin ohjeistuksien mukaisesti. Kaikenlaisissa hankinnoissa noudatetaan kaupungin hyväksymiä hankintasääntöjä.

Kirjastossa on noudatettu sääntöjä ja päätöksiä hyvin. Kirjasto on antanut kuukausittaisen raportin talouden toteutumisesta. Kirjastossa taloudelliset vastuut on jaettu siten, että asiatarverkuksesta ja hyväksynnästä vastaavat eri henkilöt. Järjestely on toiminut hyvin. Turvallisuussuunnitelma on tehty ja päivitetty. Kehityskeskustelut on käyty koko organisaatiossa. Suurimmat menoerät (aineisto ja logistiikka) on kilpailutettu hankintapalveluiden avulla, ja muissa hankinnoissa on noudatettu hankintasääntöä. Sopimukset ovat ajan tasalla, ja sopimuseuranta on järjestetty. Sopimuksia on noudatettu.

Liikunta- ja nuorisopalveluissa laskutusten asiatarverkus- ja hyväksyntäketjut on toteutettu kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunnan hyväksymän käyttösuunnitelman mukaisesti. Taloutta on seurattu kuukausittaisella seurantaraportoinnilla, joka on käsitelty lautakunnan kokouksissa. Kansallisen kynnsarvon ylittävät hankinnat on kilpailutettu yhdessä hankintapalveluiden kanssa voimassa olevan ohjeistuksen mukaan ja pienemmistä merkittävistä hankinnoista ja palveluista on oman tarvemäärityksen jälkeen tehty sähköpostitarjouskierros, jonka perusteella on päädytty kokonaisedullisimpiin hankintoihin. Henkilökunnan rekrytoinnissa on noudatettu kaupungin voimassa olevia ohjeita. Lakien ja sääntöjen mukaista toimintaa on tarkasteltu normaalin päätöksenteon yhteydessä.

Museotoimessa noudatetaan sääntöjä ja päätöksiä, jotka sisäisen valvonnan ohjeissa on annettu. Tavoitteiden toteutumista seurataan annettujen ohjeiden mukaisesti. Varojen käyttöä valvotaan. Museoyksiköiden käteiskassat tarkastetaan kerran vuodessa (museotoimenjohtaja). Museotoimen tulot koostuvat pääsylippujen mynnistä ja museokauppojen myyntituloista. Suurin tulomuodostus tapahtuu Päämajamuseossa kesäkuukausina, jolloin kohteessa työskentelee yhtä aikaa kaksi työntekijää. Riskienhallinnassa huomio kiinnitetään sekä henkilöstöön että omaisuuteen (museokokoelmat) kohdistuviin riskeihin. Museokohteet ovat valvottuja, useassa kohteessa on kameravalvonta, murto- ja palohälytykset. Valvontahenkilökunnalla on henkilökohtaiset hälytysnapit. Toimitilat sisältävät tiettyjä työturvallisuuden vaikuttavia riskitekijöitä, joita on analysoitu työterveyshuollon kanssa. Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito toteutetaan hankintasäännön mukaisesti.

Kaupunginorkesterin riskienhallinnassa huomio on kiinnitetty pääasiallisen toimipaikan, Mikaelin, toimintaympäristön turvallisuuteen (turvallisuussuunnitelma) sekä työhyvinvoinnin edistämiseen jokapäiväisessä toiminnassa. Pienen soittajiston haavoittuvuus sairaustapauksien sattuessa on suuri toiminnallinen ja taloudellinen riski. Sijaisrekisterin ylläpidolla voidaan varautua toiminnallisiin uhkiin, mutta taloudelliset riskit eivät ole niukkojen toimintaresurssien puitteissa hallittavissa. Orkesterissa noudatetaan sisäisen valvonnan ohjeistusta. Orkesterin toimintaa koskevien sääntöjen ja päätösten noudattamista sekä toiminnan ja päätösten lainmukaisuutta on tarkkailtu tavanomaisen päätöksenteon yhteydessä. Talouden ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista seurataan jatkuvasti, ja niistä raportoidaan kuukausittain (talous) ja puolivuositain (toiminnalliset tavoitteet). Alitilityksessä on tarkistettu sääntöjen mukaan. Hankintasäännön mukaisia kilpailutusta vaativia hankintoja ei ole tehty. Sisäisen valvonnan käytänteet ovat vakiintuneet osaksi orkesterin toimintaa.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuminen
Ei yhtään läheistä ystävää %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 6,5 tavoite: ammattikoululaiset 24 tavoite: lukiolaiset 18	Järjestetään matalan kynnyksen palveluita nuorille ja pyritään turvaamaan palvelut niiden piiriin hakeutuville. Nuorten osallistumismahdollisuuksien lisääminen Luovasti lisää lukutaitoja –hankkeessa ja Erityisnuoret ja digiajan osallisuuden tukeminen monialaisissa toimintaympäristöissä –hankkeessa.	Tulosalueiden päälliköt Kirjastopalvelut, liikunta- ja nuorisopalvelut	Luovasti lisää lukutaitoja – hankkeessa järjestettiin nuorten sanataidepaja lokamarraskuussa 2016. Lisäksi hankkeessa järjestettiin tubetuksen minikurssi marraskuussa 2016, jossa tuettiin nimenomaan nuorten osallisuutta, digitaitoja ja yhteisöllisyyttä. ERNOD-hankkeessa on järjestetty erityistukea tarvitseville nuorille 20 kpl mediaklubeja. Klubitoiminnan tavoitteena on kannustaa nuoria osallistumiseen ja vaikuttamiseen sekä tarjota yhteisöllistä tekemistä. Yleiset kulttuuripalvelut: Mm. muotoilutyöpajoja yhteistyössä vammaispalvelujen kanssa ja verkkograffititaide-työpaja nuorille sekä Olkkarin kanssa yhteistyössä nuorille teatterityöpaja, hiihtolomavii- kolle huomioitiin lapsille ja nuorille tapahtumia ja työpa-joja (sotkulla lastenkonsertti ja kansalaisopiston tiloissa tanssiteatteri Raatikon työpaja. Tapahtumia mm. puistokonsertteja ja huvilivikarnevaalia. Liikunta- ja nuorisopalvelut: Koulujen välisissä eri lajien urheilukilpailuissa 6487 osallistujaa. Luistelukilpailussa 317 osallistujaa. Alakoulujen salibandykisakokeilussa 256 osallistujaa. Kouluviestikarnevaalissa 1756 osallistujaa. Ryhmytykset tehty kaikille 7-luokille syksyn aikana.
Humalajuominen, %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 7 tavoite: ammattikoululaiset 30 tavoite: lukiolaiset 20. Tupakointi päivittäin, %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 10 tavoite: ammattikoululaiset 32 tavoite: lukiolaiset 5 Kokeillut laittomia huumeita, %-osuudet tavoite: 8-9 lk:t 5 tavoite: ammattikoululaiset 15 tavoite: lukiolaiset 8	Päihteettömyys kaikessa nuorisotoiminnassa.	Liikunta- ja nuorisajohtaja	Päihteettömyys kaikessa nuorisotoiminnassa. Nuorisohjaajat ja etsivät nuorisotyöntekijät tehneet yhteistyötä päihde-epäilyissä ja etsivät jalkautuneet tarpeen mukaan nuorisotaloille ja niiden alueelle.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuminen
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: tavoite: kirjaston kävijät 500.000 tavoite: museoiden kävijät 30.000 tavoite: orkesterin kuulijamäärä 17.000 Yleiset kulttuuripalvelut: tavoite: kävijämäärät omissa ja yhteistyössä 24.000 tavoite: kävijämäärät kohdeavustetuissa tapahtumissa 32.000 tavoite: säännöllisiä kulttuuriavustusta saavien kävijä/osallistujamäärä 22.000 tavoite: uimahallikäynnit 185.000 tavoite: teatterin kävijämäärät 55.000	Kehitetään palvelusisältöjä ja viestintää. Toimitilojen ajantasaisuus: Naisvuoren uimahallin peruskorjaus ja uuden taidemuseon rakentaminen sekä teatterin remontti	Sivistystoimen johtaja ja tu- losalueiden päälliköt Liikunta- ja nuorisajohtaja, museotoimenjohtaja	Kävijämäärät 2016: kirjastot 570 224 museot 36 311 orkesteri 15 243 omissa ja yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa 42 819 kohdeavustetuissa tapahtumissa 12 013 säännöllistä kulttuuriavustusta saavat 9 512 uimahallit 153 896 (Ranta- keidas 118 505, Naisvuori 35391) Mikkelin teatteri 43 163 Pääkirjaston yläaulassa on järjestetty yhteistyössä Mikke ry:n, Mikkelin Settlementti ry:n ja kansalaisopiston kanssa asukastupatoimintaa torstaisin. Ohjelmassa on ollut erilaisia teemoja hyvinvoinnin ja kulttuurin alalta. Novellikouku, jossa yhdistyvät käsitöiden tekeminen, yhteisöllisyys ja kirjallisuus. Novellikoukua on vetänyt kirjaston asiakas. Lukupiirit, kirjavinkkaus, satutunnit ja Taidemusiikkiklubi ovat jatkuneet. Naisvuoren uimahallin hanke- suunnitelma on valmistunut ja halliremontti alkanut elokuussa. Esteettömyys huomioi- daan, joten uimahalli on jat- kossa entistä useampien tavoitettavissa. Urheilupuiston pukuhuonetilojen remontti on valmistunut. Urskin ympäri tehtävä liikuntareitti on val- mistunut, valaistus rakennettu ja käytössä. Yleiset kulttuuripalvelut: K9-kulttuurikortti on kehitetty sähköiseksi (kortti jaetaan ensimmäisen kerran syksyllä 2016 sähköisenä), tiedotuk- sessa ja markkinoinnissa on hyödynnetty kattavasti erilai- sia sähköisiä kanavia. Samoin sähköistä avustusten hakua on kehitetty eteenpäin. Nettisivu- ja on kehitetty tapahtumien osalta (hulivili, kulttuurijoulu- kauppa). Kulttuuripolkua ja kulttuurikamelia on kehitetty edelleen eteenpäin yhteis- työssä koulujen ja päivähoi- don sekä eri taidelaitosten ja yksittäisten taiteilijoiden kanssa. Museotoimen näyttelyissä kävijöiden määrä kasvoi edel- lisvuodesta 34,6 %. Finnassa on tallennettuna 4 549 digitoi- tua objektia museotoimen kokoelmista.

			Keväällä on lanseerattu uusi Soiva pääsiäinen - konserttisarja yhteistyössä seurakunnan ja musiikkiopiston kanssa. OKM:n rahoituksella on kehitetty lapsille suunnattua ohjelmaa, ja toteutettu uusi lastenkonserttikokonaisuus. Orkesteri teki yleisötyötä eri yleisöjen parissa, mm. kauppakeskus- ja laitospvierailut, taiteilijatapaukset. Kevätkaudella toteutettiin 2 internetlähetystä.
--	--	--	---

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuminen
Työttömyysaste, %-osuus: tavoite: alle 25-vuotiaat 10	Etsivän nuorisotyön turvaaminen.	Liikunta- ja nuorisajohtaja	Etsivän nuorisotyön kuusi toimea vakinaistettiin 1.1.2016 alkaen. Etsivässä nuorisotyössä oli 1 459 käyntiä/tapaamista. Tavattiin 389 eri nuorta. Työkenneltiin myös 258 nuorten vanhemman kanssa. Jalkautuvaa työtä on vahvistettu lisäämällä yhden työparin katutyöhön käyttämää työaikaa.
Mikkelin mainekuvan kehitys: tavoite: imagotutkimuksen 7. sija →4. sija	Laadukkaiden tapahtumien, konserttien ja näyttelyiden järjestäminen. Etelä-Savon kulttuuri- ja luovien alojen tulevaisuusohjelma	Kulttuurijohtaja, orkesterin intendentti, museotoimenjohtaja Tulosaluejohtajat	Yleiset kulttuuripalvelut: Valtakunnallisissa kuurojen kulttuuripäivissä oltiin mukana toteuttamassa ja tukemassa tapahtumaa. Kulttuuripalvelut mukana asuntomessujen työryhmissä ja Suomi 100v. suunnittelussa, samoin Etelä-Savon kulttuurin ja luovien alojen tulevaisuusohjelmassa. Orkesterin yhteistyö kaupungin viestintäyksikön kanssa toimi hyvin. Orkesterin roolia kaupungin brändin kehittämisessä pyrittiin ja edelleen pyritään syventämään sekä itsenäisesti että Saimaa Sinfonietta -yhteistyön kautta yhdessä Lappeenrannan kanssa. Urheilupuiston pukuhuone- ja varastotilojen remontti on valmistunut. Urskin aitojen sisäpuolelle rakennettava ulkoilureitti (talvella 1,2 km latu) on valmistunut valaistuksineen. Naisvuoren uimahallin remontti, jossa esimerkiksi tilojen esteettömyys otetaan huomioon, alkoi elokuussa. Skeittiparkki viivästyi, mutta rakentaminen alkoi ja parkki valmistuu kesällä 2017.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuminen
Hoidettujen ja opastettujen retkeilyreittien ja luontopolkujen pituus (43km): tavoite: opastettu ja tuotteistettu 100 %:sesti.	Keskitytään tiettyihin valikoi-tuihin reitteihin ja pidetään ne kunnossa.	Liikunta- ja nuorisajohtaja	Ennallaan.
Rakennetun ympäristön laatu	Toimitilojen kehittäminen asiakas- ja ympäristöystävällisemmiksi	Kulttuuri-, nuoriso- ja liikunta-lautakunta, sivistystoimenjohtaja, museotoimenjohtaja	Uuden taidemuseon hanke-suunnitelma on hyväksytty Mikkelin kaupunginhallituksessa ja kaupunginvaltuustossa keväällä 2016.

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Kokousten määrä yhteensä	kpl	11	11	11	11	100,0 %
Nettokustannus/kokoukset	€	3 635	3 072	3 072	2 940	95,7 %
Kustannukset	€	28 980	33 791	33 791	32 339	95,7 %
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	28 980	33 791	33 791	32 339	95,7 %
Avustukset						
Teatteri	€	1 116 600	1 116 600	1 116 600	1 116 600	100,0 %
Musiikkiopisto	€	385 800	370 800	370 800	370 800	100,0 %
Mikaeli	€	751 118	756 600	756 600	759 738	100,4 %
Avustukset yhteensä	€	2 253 518	2 244 000	2 244 000	2 247 138	100,1 %
Toimintakulut yhteensä		2 282 498	2 277 791	2 277 791	2 279 477	100,1 %

Viestit tilaajalle

Toiminta toteutui talousarvion mukaisesti.

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Järjestöjen kulttuuriav., järjestömäärä	kpl	59	65	65	48	73,8 %
Avustettujen järjestöjen jäsenmäärä	kpl	15 175	6 000	6 000	2 984	49,7 %
Muu kulttuuritoiminta						
Muu kulttuuritoiminta, asiakkaat	kpl	33 261	22 000	22 000	42 819	194,6 %
€ / asiakas	€/asiakas	13,09	30,32	30,32	14,80	48,8 %
€ / käynti	€/käynti	13,09	30,32	30,32	14,80	48,8 %
Yhteensä	€	435 445	667 036	667 036	633 523	95,0 %
Tuotot	€	-27 912	-95 000	-95 000	-105 902	111,5 %
Netto	€	407 533	572 036	572 036	527 621	92,2 %
Kulttuuripalvelut yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	586 866	667 036	667 036	633 523	95,0 %
Tuotot	€	-27 912	-95 000	-95 000	-105 902	111,5 %
€ / asukas	€/asukas	10,74	12,20	12,20	11,59	95,0 %
Netto	€	558 954	572 036	572 036	527 621	92,2 %
Asiakkaat yhteensä	kpl	33 261	22 000	22 000	42 819	194,6 %
Käynnit yhteensä	kpl	33 261	22 000	22 000	42 819	194,6 %
Tilaisuudet yhteensä	kpl	735	430	430	1 008	234,4 %
Avustettavien järjestöjen määrä yhteen	kpl	59	65	65	48	73,8 %
Järjestöjen jäsenet yhteensä	kpl	15 175	6 000	6 000	2 984	49,7 %
Ammatillinen henkilöstö	hlö	4	4	4		0,0 %
Toimitilat, m2	m2	1 001,0	1 323,5	1 323,5		0,0 %
Käynnit / tilaisuus	kpl/til.	45,25	51,16	51,16	42,48	83,0 %
€ / avustetun järjestön jäsen	€/jäsen	38,67	111,17	111,17	212,31	191,0 %
€ / toimitila m2	€/m2	586,28	503,99	503,99		0,0 %
Toimintakulut / asiakas	€/asiakas	17,64	30,32	30,32	14,80	48,8 %
Toimintakulut / tilaisuus	€/til.	798,46	1 551,25	1 551,25	628,49	40,5 %
Toimintatuotot	€	-27 912	-95 000	-95 000	-105 902	111,5 %
Toimintakulut	€	586 866	667 036	667 036	633 523	95,0 %
Toimintakate	€	558 954	572 036	572 036	527 621	92,2 %

Tuottajan viesti tilaajalle

Yleisten kulttuuripalveluiden vuosi 2016 toteutui kaikin puolin suunnitelmien mukaisesti. Tuloihin vaikutti positiivisesti hankerahat, kulttuurisäpinää senioreille Etelä-Savossa -hankkeeseen saatu avustus sekä taidekerhoja kouluille avustukset. Avustettavien järjestöjen määrä pieneni edellisestä vuodesta. Samoin järjestöjen jäsenmäärä. Tähän vaikutti mm. kohdeavustuksien kautta erilaisille järjestöille maksetut yksittäiset avustukset. Kohdeavustuksia saavien kävijämäärä myös pieneni. Sen sijaan säännöllistä toiminta-avustusta saavien kävijämäärä nousi edellisestä vuodesta. Omissa ja yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa kävijämäärä ylitettiin reilusti. Myös tapahtumien määrän osalta toteuma oli selkeästi isompi kuin aiempina vuotena. Osasy tähän on hankerahoitusten kautta tehdyt erilaiset tapahtumat ja työpajat.

Palvelu: Museot

Vastuuhenkilö: Matti Karttunen

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Museot						
Museot, käynnit	kpl	26 974	26 400	26 400	36 311	137,5 %
€ / käynti	€/käynti	38,34	38,42	38,42	28,54	74,3 %
€ / aukiolotunti	€/h	266,92	193,69	193,69	268,93	138,8 %
Kävijämäärä per käyttötunti	kpl/h	6,2	4,7	4,7	8,4	178,3 %
Näyttelyiden määrä	kpl	17	17	17	17	100,0 %
Tallenteiden määrä	kpl	47 633	47 574	47 574	48 305	101,5 %
Sijoitettavien teosten määrä	kpl	655	600	600	773	128,8 %
Yhteensä	€	1 034 061	1 014 335	1 014 335	1 036 171	102,2 %
Tuotot	€	-93 685	-104 000	-104 000	-134 900	129,7 %
Toiminnan kulut yhteensä	€	1 187 117	1 168 833	1 168 833	1 204 697	103,1 %
Tuotot	€	-99 171	-104 000	-104 000	-151 798	146,0 %
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	8,4	8,9	8,9	12,6	141,6 %
Netto	€	1 087 945	1 064 833	1 064 833	1 052 899	98,9 %

Viestit tilaajalle

Museotoimella on toimipisteitä 14 eri paikassa mikä aiheuttaa haasteita toiminnan organisoinnissa operoitaessa pienellä henkilökunnalla. Museotoimen kävijämäärät kasvoivat 34,6 % vuonna 2016, mikä selittyy onnistuneilla yhteistyökuvioilla ja Valtakunnallisen museokortin suosiolla. Yksittäisistä tapahtumista Museoiden yö osoittautui suureksi menestykseksi. Lokakuun lopussa järjestettyyn Museoiden yöhön kolmessa avoimena olleessa museokohteessa osallistui yhteensä 4 232 museokävijää. Taidemuseon sisäilmaongelmat ja olosuhdehallinnan vaikeudet lisääntyvät rakennuksen kunnon heiketessä koko ajan. Museotoiminnan jatkumisen kannalta taidemuseon tilakysymys tulisi ratkaista pikaisesti.

Palvelu: Kirjastopalvelut

Vastuuhenkilö: Virpi Launonen

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Pääkirjasto						
Pääkirjasto, lainat	kpl	490 425	510 000	510 000	469 812	92,1 %
€ / laina	€/laina	4,22	4,02	4,02	4,28	106,5 %
€ / toimintatunnit	€/h	763,98	768,25	768,25	793,47	103,3 %
Käynnit	kpl	312 225	335 000	335 000	381 191	113,8 %
€ / käynti	€/käynti	6,62	6,12	6,12	5,28	86,3 %
Aukiolotunnit viikossa	h	58	58	58	58	100,0 %
Pääkirjasto yhteensä	€	2 067 322	2 049 682	2 049 682	2 013 032	98,2 %
Tuotot yhteensä	€	-477 686	-482 600	-482 600	-500 787	103,8 %
Netto	€	1 589 636	1 567 082	1 567 082	1 512 245	96,5 %
Lähikirjastot						
Lähikirjastot, lainat	kpl	297 936	312 100	312 100	293 746	94,1 %
€ / laina	€/laina	5,43	5,20	5,20	5,19	99,8 %
€ / toimintatunnit	€/h	102,19	101,87	101,87	93,04	91,3 %
Käynnit	kpl	190 716	174 000	174 000	189 033	108,6 %
€ / käynti	€/käynti	8,48	9,32	9,32	8,06	86,5 %
Aukiolotunnit viikossa	h	357	357	357	340	95,2 %
Lähikirjastot yhteensä	€	1 617 681	1 621 498	1 621 498	1 531 774	94,5 %
Tuotot yhteensä	€	-38 563	-33 400	-33 400	-34 048	101,9 %
Netto	€	1 579 118	1 588 098	1 588 098	1 497 726	94,3 %
Kirjastot yhteensä						
Kirjastot yhteensä, lainat	kpl	808 113	822 100	822 100	763 558	92,9 %
€ / laina	€/laina	4,70	4,47	4,47	4,64	103,8 %
€ / lainaaja	€/lainaaja	169,16	154,32	154,32	153,78	99,7 %
Lainaajat / asukas (peittävyys)	%	37	40	40	32	79,4 %
Käynnit	kpl	512 969	509 000	509 000	570 224	112,0 %
€ / käynti	€/käynti	7,40	7,21	7,21	6,22	86,3 %
Bruttokulut / asukas	€/asukas	65,78	62,00	62,00	61,76	99,6 %
Verkkopalvelun käyttö		197 167	190 000	190 000	119 012	62,6 %
Asiantuntijapalvelut		947 690	813 200	813 200	897 650	110,4 %
Kirjastot yhteensä	€	3 795 789	3 671 180	3 671 180	3 544 806	96,6 %
Tuotot yhteensä	€	-516 472	-516 000	-516 000	-534 835	103,7 %
Netto	€	3 279 318	3 155 181	3 155 181	3 099 971	98,3 %

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Kirjastopalvelut yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	4 016 515	3 786 838	3 786 838	3 769 357	99,5 %
Toiminnan tuotot yhteensä	€	-746 121	-626 000	-626 000	-739 667	118,2 %
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	19	17	17	20	117,6 %
Netto	€	3 270 394	3 160 838	3 160 838	3 029 690	95,9 %

Viestit tilaajalle

Kirjastojen lainausmäärä väheni hieman edellisvuodesta. Syinä voidaan pitää kirjastoautotoiminnan lakkauttamista ja sitä, että aineistomääräraha oli huomattavasti aikaisempaa pienempi. Kirjastokäyntien määrä on kasvanut huomattavasti. Syinä siihen voidaan pitää tehostettua kouluyhteistyötä sekä kirjaston tarjoamia tapahtumia. Talous toteutui hieman alle budjetoidun. Koska lainoja oli arvioitua vähemmän, lainan hinta oli myös arvioitua suurempi. Käyntien hinta oli arvioitua pienempi.

Palvelu: Liikunta- ja nuorisopalvelut

Vastuuhenkilö: Antti Mattila

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Ulkoliikunta-alueet						
Ulkoliikunta-alueet, kpl	kpl	140	146	146	146	100,0 %
€ / alue	€/alue	11 711	11 760	117 760	11 623	9,9 %
€ / hoidettu m2	€/m²	18,71	19,17	19,17	18,95	98,9 %
Yhteensä	€	1 639 559	1 717 000	1 717 000	1 697 015	98,8 %
Tuotot	€	-61 027	-85 600	-85 600	-89 726	104,8 %
Netto	€	1 578 532	1 631 400	1 631 400	1 607 288	98,5 %
Liikuntareitit						
Liikuntareitit, km	km	319	319	319	299	93,7 %
Yhteensä	€	108 158	138 400	138 400	94 532	68,3 %
Tuotot	€	-35 247	-30 200	-30 200	-33 405	110,6 %
Netto	€	72 911	108 200	108 200	61 127	56,5 %
Jäähallit						
Käyttöaste %	%	76,27	77,33	77,33	69,72	90,2 %
€ / käyttötunti	€/h	189,42	192,42	192,42	206,95	107,6 %
Yhteensä	€	1 242 407	1 279 600	1 279 600	1 233 604	96,4 %
Tuotot	€	-243 214	-284 100	-284 100	-271 377	95,5 %
Netto	€	999 193	995 500	995 500	962 227	96,7 %
Uimahallit						
Uimahallit, käynnit	kpl	164 530	141 000	141 000	153 896	109,1 %
€ / käynti	€/käynti	9,65	11,23	11,23	9,86	87,8 %
€ / käynti (netto)	€/käynti	6,81	7,22	7,22	7,01	97,1 %
€ / aukiolotunti	€/h	360,31	478,63	478,63	455,44	95,2 %
€ / aukiolotunti (netto)	€/h	254,28	307,80	307,80	323,88	105,2 %
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	29,43	35,69	35,69	28,89	80,9 %
Yhteensä	€	1 587 509	1 583 300	1 583 300	1 517 520	95,8 %
Tuotot	€	-467 140	-565 100	-565 100	-438 339	77,6 %
Yhteensä (netto)	€	1 120 369	1 018 200	1 018 200	1 079 181	106,0 %
Sisäliikuntatilat						
Yhteensä	€	1 373 070	1 430 200	1 430 200	1 438 420	100,6 %
Tuotot	€	-161 344	-196 200	-196 200	-173 756	88,6 %
Netto	€	1 211 726	1 234 000	1 234 000	1 264 665	102,5 %
Liikuntapaikat yhteensä						
Liikuntapaikat, kustannukset yhteensä	€	5 950 703	6 148 500	6 148 500	5 981 091	97,3 %
Tuotot yhteensä	€	-967 972	-1 161 200	-1 161 200	-1 006 603	86,7 %
Netto	€	4 982 731	4 987 300	4 987 300	4 974 488	99,7 %
€ / asukas	€/asukas	108,98	112,48	112,48	109,41	97,3 %
Liikuntatoiminta						
Liikuntatoiminta, käynnit	kpl	22 240	30 000	30 000	24 867	82,9 %
€ / käynti	€/käynti	3,88	5,25	5,25	4,31	82,1 %
Yhteensä	€	86 394	157 400	157 400	107 288	68,2 %
Tuotot	€	-17 076	-19 200	-19 200	-34 536	179,9 %
Netto	€	69 318	138 200	138 200	72 752	52,6 %

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Seura- ja järjestötoiminta						
Seura- ja järjestötoiminta, seurojen määrä	kpl	49	45	45	42	93,3 %
Yhteensä	€	190 812	162 400	162 400	125 648	77,4 %
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	190 812	162 400	162 400	125 648	77,4 %
Liikuntapalvelut yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	6 537 541	6 688 066	6 688 066	6 486 657	97,0 %
Tuotot	€	-1 038 365	-1 235 800	-1 235 800	-1 047 536	84,8 %
€ / asukas	€/asukas	119,72	122,48	122,48	118,66	96,9 %
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	15,87	18,48	18,48	16,15	87,4 %
Netto	€	5 499 176	5 452 266	5 452 266	5 439 121	99,8 %
Nuorisopalvelut						
Nuorisotilat, käynnit	kpl	23 293	22 000	22 000	23 212	105,5 %
€ / käynti	€/käynti	29,50	34,27	34,27	30,74	89,7 %
Avoimet ovet tuntia viikossa	h	151,10	151,67	151,67	143,55	94,6 %
Yhteensä	€	687 196	753 900	753 900	713 632	94,7 %
Tuotot	€	-11 095	-18 600	-18 600	-8 912	47,9 %
Netto	€	676 100	735 300	735 300	704 719	95,8 %
Leirikeskukset						
Leirikeskukset, käynnit	kpl	460	120	120	319	265,8 %
€ / käynti	€/käynti	8,98	60,83	60,83	7,16	11,8 %
Yhteensä	€	4 132	7 300	7 300	2 283	31,3 %
Tuotot	€	0	-4 900	-4 900	0	0,0 %
Netto	€	4 132	2 400	2 400	2 283	95,1 %
Nuorisotoiminta						
Nuorisotoiminta, käynnit	kpl	1 562	2 500	2 500	1 417	56,7 %
€ / käynti	€/käynti	11,03	18,40	18,40	18,41	100,1 %
Yhteensä	€	17 232	46 000	46 000	26 091	56,7 %
Tuotot	€	-2 755	-7 700	-7 700	-1 310	17,0 %
Netto	€	14 477	38 300	38 300	24 781	64,7 %
Järjestöjen nuorisotoiminta						
Järjestöjen nuorisotoiminta, avustettuja järjestöjä	kpl				23	#JAKO/0!
Järjestöjen jäsenmäärä alle 29 vuotias	kpl					#JAKO/0!
€ / järjestöjen jäsen	€/jäsen	0,00	0,00	0,00	0,00	#JAKO/0!
Yhteensä	€	165 583	188 000	188 000	154 921	82,4 %
Tuotot	€	-20 084	-30 000	-30 000	-23 152	77,2 %
Netto	€	145 499	158 000	158 000	131 769	83,4 %
Erityisnuorisotyö						
Erityisnuorisotyö yhteensä	€	208 272,08	250 400,08	250 400,08	235 331,65	94,0 %
Tuotot	€	-165 854,49	-180 000,00	-180 000,00	-187 613,63	104,2 %
Netto	€	42 417,59	70 400,08	70 400,08	47 718,02	67,8 %
Nuorisotyö yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	1 407 312	1 517 647	1 517 647	1 409 222	92,9 %
€ / alle 29-vuotias asukas	€/asukas	82,07	88,76	88,76	82,42	92,9 %
Tuotot	€	-257 049	-281 400	-281 400	-227 875	81,0 %
Tuotot % kuluista	%	-18,27	-18,54	18,54	-16,17	-87,2 %
Netto	€	1 150 263	1 236 247	1 236 247	1 181 347	95,6 %
Toimintatulot	€	-1 295 414	-1 517 200	-1 517 200	-1 275 411	84,1 %
Toimintakulut	€	7 944 853	8 205 713	8 205 713	7 895 879	96,2 %
Toimintakate	€	6 649 439	6 688 513	6 688 513	6 620 468	99,0 %

Viestit tilaajalle

Liikunta- ja nuorisopalvelut pysyi talousarviossa vuonna 2016. Vuosikate jäi 68 000 euroa alle talousarvion, vaikka tulotavoitetta ei painavista syistä johtuen saavutettu. Toimintakulut jäivät liki 310 000 euroa alle talousarvion, mikä mahdollisti talousarvion alittumisen kokonaisuutena.

Liikuntapaikkojen tulo-odotusta nostettiin merkittävästi vuodelle 2016 kaupunginvaltuuston asettaman tulotavoitteen mukaisesti. Osa päätetyistä hinnankorotuksista astui voimaan vasta syksyllä 2016, koska hintoja ei voitu nostaa kesken liikuntaseurojen toimintakauden. Naisvuoren uimahallin kesäkuussa alkaneen remontin vuoksi uimahalli oli poissa käytöstä, mikä vaikutti tulokertymän pienenemiseen, mutta myös menojen pienenemiseen.

Sijaisuuksien täyttämistä jarrutettiin siivouksen, liikuntapaikkojen hoidon ja nuorisotyön osalta silloin, kuin se oli mahdollista. Itä-Suomen aluehallintovirasto myönsi etsivän nuorisotyön toteuttamiseen 171 000 euroa, käytettäväksi työntekijöiden palkkakustannuksiin. Summa on 9000 euroa aiempaa ja budjetoitua vähemmän. Kokonaisuutena hankerahaa saatiin selvästi arvioitua vähemmän, mikä näkyi tulopuolella, mutta samalla tavalla myös menojen pienenemisenä.

Rantakeitaan kahviotoiminnan ja lipunmyynnin uudelleenjärjestely sekä yksityisen pienajalkapallohallin tukeminen aiheuttivat yhteensä noin 27 000 euron lisäkustannuksen, mutta sekä kahviotoiminnan ja lipunmyynnin järjestämisen edellytykset sekä kaupungin liikuntapaikkaverkosto paranivat oleellisesti.

Vain vähän käytettyjä kenttiä ja ulkoilureittejä on jätetty pois hoito-ohjelmasta vuonna 2014 hyväksytyn ja vuonna 2016 päivitetyn palveluverkkosuunnitelman mukaisesti. Otavan nuorisotalo irtisanottiin loppuvuodesta. Nuorisotalon toiminta siirretään samaan tilaan Otavan kirjaston kanssa, josta koituu tilojen yhteiskäytön lisääntyessä taloudellista hyötyä toiminnallisen kehittämismahdollisuuden lisäksi. Siekkilän koulun liikuntasali irtisanottiin loppuvuodesta.

Palvelu: Orkesteri

Vastuuhenkilö: Nikke Isomöttönen

		TP 2015	TA 2016	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma %
Orkesteritoiminta						
Orkesteritoiminta, konsertit ja esityk	kpl	60	38	38	61	160,5 %
€ / konsertti	€/konsertti	16 507	23 878	23 878	14 876	62,3 %
Kuulijoiden määrä	kpl	15 862	8 000	8 000	15 243	190,5 %
€ / kuulija	€/kuulija	62	113	113	60	52,5 %
Kuulijoiden määrä / konsertit ja esity	kpl/konsertti	264	211	211	250	118,7 %
Orkesteritoiminta yhteensä	€	990 403	907 381	907 381	907 462	100,0 %
Tuotot	€	-168 484	-107 000	-107 000	-125 569	117,4 %
Toiminnan kulut yhteensä	€	990 403	907 381	907 381	907 462	100,0 %
Tuotot	€	-168 484	-107 000	-107 000	-125 569	117,4 %
Tuotot % kuluista	%	17,0	11,8	11,8	13,8	117,4 %
Netto	€	821 919	800 381	800 381	781 894	97,7 %

Viestit tilaajalle

Kaupunginorkesterin kuulijamäärä ja esiintymiskertojen määrä ylittävät tavoitetason merkittävästi. Kotimaan konserttien kuulijamäärässä on kasvua vuoteen 2015 verrattuna 24,5%. Kotimaankonserttien kuulijamäärä on ennätysellinen 15243, mikä on lähes sama määrä kuin edellisen vuoden ulkomaankonsertit sisältävä kokonaiskuulijamäärä. Toimintakulujen toteuma on talousarvion mukainen, ja tuloja kertyi noin 17 % (n. 18 500 €) tavoitetasoa enemmän. Toimintakate asettuu 2,3 % (n. 18 500 €) tavoitetasoa paremmaksi. Hyvän toiminnallisen ja taloudellisen tuloksen selittää toiminnan monipuolisuus, mm. esitysten vieminen konserttisalin ulkopuolelle, ilmaisiesiintymisten järjestäminen ja tilausesiintymiset sekä se, että toimintamäärärahoihin tehdyt leikkaukset ovat vaatineet keskittymistä tuotantokustannuksiltaan edullisten, ilman vierailijoita toteutettujen tuotantojen määrän kasvattamiseen. Tämä on kuitenkin pitkällä tähtäimellä merkittävä uhka toiminnalle, koska se yksipuolistaa tarjontaa ja ohjelmistoa, ja tekee ne vähemmän kiinnostaviksi. Pienen soittajiston haavoittuvuus sairaustapauksissa on edelleen suuri riskitekijä sekä toiminnallisesti että taloudellisesti konserttitoiminnan luonteen vaatimien pakollisten sijaisjärjestelyjen vuoksi.

Talous

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	2 449 200		2 449 200	2 398 350	-50 850
Toimintamenot	-16 977 070		-16 977 070	-16 690 395	286 675
Toimintakate (netto)	-14 527 870		-14 527 870	-14 292 045	235 825

Talous

Sivistystoimi yhteensä

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	7 818 300		7 818 300	8 432 788	614 488
Toimintamenot	-104 279 881	-1 560 968	-105 840 852	-104 974 996	865 856
Toimintakate (netto)	-96 461 581	-1 560 968	-98 022 552	-96 542 208	1 480 344

Tekninen lautakunta

Teknisen lautakunnan tehtävänä on tuottaa kaupunkilaisille ja elinkeinoelämälle viihtyisän elin- ja toimintaympäristön puitteet suunnittelemalla, rakentamalla ja ylläpitämällä yhdyskuntateknisiä verkostoja sekä viher- ja virkistysalueita. Lautakunnan toimialaan kuuluvat kaavoitus, mittaus- ja kartastopalvelujen tuottaminen sekä maan hankinnan ja luovutuksen suorittaminen taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Tekninen lautakunta vastaa toimialansa viranomaistehtävistä, omistajahallintatehtävistä sekä palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta.

Tilakeskus on vuoden 2016 alusta teknisen lautakunnan alaisuuteen kuuluva tulosalue. Tilakeskuksen johtokuntana toimii teknisen lautakunnan jaosto. Se tarjoaa tilaratkaisuja asiakkaille, edistää toimitilojen käytön tehokkuutta ja ylläpidon taloudellisuutta sekä vastaa kiinteistöjen arvon säilymisestä.

Teknisen lautakunnan tulosalueet ovat:

- hallinto (johtamisen tukipalvelut, hallinto ja talous, maankäyttö, Kyytineuvo)
- kaupunkiympäristö (yhdyskuntateknikka ja ympäristö, lentoasema, ympäristövastuut)
- mittaus ja kiinteistöt (mittaus, metsät ja vesialueet, energiapuun hankinta)
- kaupunkisuunnittelu (hallinto, yleiskaavoitus, asemakaavoitus, muut palvelut)
- tilakeskus

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Toiminta- ja markkinaympäristö pysyi vuoden mittaan hyvin haasteellisena. Maakuntauudistuksen suunnittelu ja muutosten ymmärtäminen oli päällimmäisenä puheenaiheena. Suomen tilanteessa nähtiin jo orastavaa taloudellista kehitystä, joka on näkynyt rakentamisen volyymeissa ja rakentajien parantuneena työllisyytenä. Mikkelin ja Etelä-Savon toimintaympäristöön tapahtuvien investointipäätöksien aikaansaaminen on edelleen hitaampaa ja haasteellisempaa, kuin isoimpien suomalaisten kaupunkien ympäristöissä.

Toimintaympäristön haasteellisuudesta huolimatta, kaupungissa lähti useita kerrostalohankkeita ja joitain yritys- ja työpaikkahankkeita käyntiin. Samanaikaisesti yhteiskunnan investoinnit kaupungin alueelle olivat erittäin merkittävät mm. sairaalan ja parkkitalon rakentaminen, Saimaa Stadiumin, Arkistolaitoksen ja valtatieurakoiden rakentuessa. Mikkelin jatkoi uutterasti kehittymisen edellytysten luomista kaavoittamalla, rakentamalla ja ylläpitämällä infraa ja kiinteistöjä. Lähivuodet lupaavat alueelle merkittävää rakennushankkeiden jatkumoa ja rakentajien työllistymistä.

Kaupungin maanhankinnan suurin mielenkiinto kohdistui edelleen sataman alueelle, mutta tältä osin valmista ei saatu. Investointiohjelman maanmyyntitavoite toteutui. Kaupungin tonttihinnoittelun yhtenäistäminen ja maan arvon päivittämisen valmistelu alkoi. Keskusta-alueen osayleiskaavan valmistelu eteni ja asetettiin lautakunnan arvioitavaksi joulukuussa. Osayleiskaava saanee lainvoiman vuoden 2018 loppupuolella. Viljasiiilotontin rakentamisen edellytysten valmistelua (kaava, tontitukset, tontinluovutukset, rakentamisen haittojen poistaminen) jatkettiin yhdessä mahdollisten investoreiden kanssa.

Asuntomessuprojekti Asuntomessut Mikkelissä 2017 edistyi ripeästi ja suunnitellusti. Projektiryhmä kasvoi rekrytointien kautta ja yhteistyö osuuskunnan kanssa tiivistyi. Seinäjoen asuntomessuilla markkinoitiin Mikkelin asuntomessuja ja rakentamisen mahdollisuuksia koko kuukauden ajan. Asuntomessualueen aluerakentaminen Kirkonvarkaudessa edistyi. 29 tonttia luovutettiin ja alueen tulevat asukkaat aloittivat asuinrakentamisen omissa kohteissaan. Kirkonvarkaudessa sijainneen maankaatopaikan maanpuhdistustyö saatiin kokonaisuudessaan tehtyä ja täyttö kalliokiviaineksella tavoiteltavaan anturoiden alapintaan alkoi. Asuntomessujen jälkeen rakennettavissa olevia tontteja tulee hakuun kesällä 2017.

Investointien valmistelu ja toteuttaminen edistyi suunnitellusti. Rantakylän koulun, Vesiliikelaitoksen jätevedenpuhdistamon sekä Kalevankankaan katu- ja pysäköintijärjestelyjen monivuotiset urakat saatiin käynnistettyä. Valtatie 5:n ja siihen liittyneiden katuosuuksien rakentaminen Mikkelin kohdalla edistyi tavoiteaikataulua nopeammin. Käytännössä kesällä 2017 on jäljellä urakan viheralueiden viimeistelyä. Keväällä 2016 saatiin poliittinen päätös valtatie 5 yhteysväli Mikkelin-Juva perusparantamisesta. Hankkeen kilpailutuksen valmistelu alkoi yhdessä Liikenneviraston kanssa. Urakan alkupäätös nähdään syksyllä 2017. Katu- ja aluevalaistuksen uusimista jatkettiin energiasäästöhyppäyksen aikaansaamiseksi.

Katujen, viheralueiden ja kiinteistöjen ylläpito jatkui kilpailutettujen palveluntuottajien kanssa. Korjausvelan määrään ei saatu korjausta kuluneena vuotena. Rantakylässä, Anttolassa ja Kalevankankaalla oli koulujen käytössä väistötiloja. Emokaupunki möi merkittävää kiinteistöomaisuutta mm. Rantakylätalon ja Kyyhkylän Kartanon omistamalleen Naistinki Oy:lle.

Kaupunki menestyi jälleen European Green Leaf- kilpailussa voittaen asiantuntijaraadin tekemän laadullisen pisteytyksen. Varsinaisen voitto jäi kuitenkin uupumaan. Erinomaisen ja jatkuneen menestyksen hyväksi erityisesti teknisen sektorin henkilöstö kumppaneineen on tehnyt pitkään merkityksellistä työtä.

Kaupungin strategian ja sektorin keskeisten tavoitteiden toteuttamisessa onnistuttiin, josta kuuluu iso kiitos päättäjille, henkilökunnalle, yhteistyökumppaneille ja asiakkaille.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Teknisen lautakunnan toimintatuotot ylittyivät 472 043 euroa, toimintakulut alittuivat 398 670 euroa. Toimintakate oli 0,87 milj. bud-

jetoitua parempi. Toimintatuotot lisääntyivät budjetoidusta. Myyntituottoihin kirjattiin 1.6. alkaen joukkoliikenteen lipputulot Waltti-korttimuutoksesta johtuen. Lentoaseman käyttötalouteen saatiin avustusta 60 000 euroa. Maaomaisuuden tuotoissa on lisäystä Sairaanhoidopiirin tilapäispysäköintialueen (Saksalan toimintakeskus) vuokra 95 000 euroa.

Toimintakuluissa saatiin säästöä budjetoituun nähden henkilöstömenoissa, palvelujen ostoissa ja aineissa ja tarvikkeissa. Henkilöstömenosäästö syntyi eläköitymisistä ja irtisanoutumisista eikä kaikissa rekrytoinneissa onnistuttu.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäinen valvonta toimi muun työn ohessa toimialajohtajan ja johtoryhmän ohjauksessa noudattamalla sisäisen valvonnan ohjeita ja tavoitteita.

Teknisen toimialan toimintaa koskevien lakien sisältämien määräysten sekä organisaation omien ohjeiden ja sääntöjen noudattamisesta huolehdittiin. Huolehdittiin päätösten lain- ja sääntöjenmukaisuudesta. Tarvittaessa pyydettiin lakimiehen kantaa asiaan.

Talouden seuranta ja raportointi käsiteltiin teknisen toimialan johtoryhmässä ja siitä raportoititiin kaupunginhallitukselle kuukausittain. Lisäksi raportoititiin kaupunginvaltuustolle kolmannesvuosittain. Muutoksiin on reagoitu välittömästi. Investointimäärärahojen käyttötarkoituksen muutokset sekä määrärahaesitykset vietiin tarvittavassa laajuudessa luottamuselimien päätettäväksi. Vapautuvien vakanssien täyttämässä noudatettiin välttämättömyysharkintaa ja tarkkaa lupamenettelyä. Palveluhankinnoissa mm. kaupungin kustantamat koulutukset edellyttivät perusteltua tarvetta. Hankintarajoja ja toimivaltuuksia sekä kilpailutusta koskevia määräyksiä noudatettiin tarkasti. Henkilökuntaa koulutetaan hankinta-asioissa jatkuvasti. Alitilityskassojen tarkastukset suoritettiin ohjeiden mukaisesti.

Sopimusten valvonta kuului tulosalueiden ja -yksiköiden päivittäiseen toimintaan. Sopimusten noudattamista valvottiin normaaliin toimintaan liittyvissä kokouksissa ja katselmuksissa, joita pidettiin säännöllisesti sopimuskumppaneiden kanssa.

Riskienhallintaan liittyvä merkittävä riski teknisellä toimialalla sisältyy infra -omaisuuteen. Omaisuuksien kunto on tunnistettu ja on pyritty toimimaan ennakoivasti. Omaisuuksien käytön tehokkuutta on arvioitu edullisuusvertailujen ja erilaisten toimintamallien vaihtoehtotarkastelujen avulla. Omaisuuksien arvonsäilyttäminen edellyttää myös linjausta investointien rahoituksen järjestämisestä, hinnoitteluperiaatteista sekä vuokrien ja käyttömaksujen tasosta. Omaisuuksien käytettävyyttä arvioidaan siltä kannalta, miten se palvelee tulevaisuuden palvelutarjonnassa.

Ympäristövastuusiin on varauduttu tekemällä varauksia mm. pilaantuneiden maiden ja vanhojen kaatopaikkojen kunnostusta varten.

Tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman toteutuminen

Kaupunginvaltuuston tasapainoisen kasvun ja talouden ohjelman mukaisesti kaupunki hillitsee ja priorisoi investointeja siten, että absoluuttinen velkamäärä ei kasva. Kaikissa investoinneissa pyritään - 10 prosentin toteumaan suhteessa valtuuston hyväksymään investointimäärärahaan. Puun myynnissä ollaan 10 % aktiivisempia, kuin perustasossa. Kiinteistöjä realisoidaan.

Kiinteistöjen sisäilmaongelmat ovat jatkuva haaste niin taloudellisesti kuin henkilöstöressurssien kannalta. Yllättäen tulevat korjaustarpeet ja väistötilojen hankkiminen rasittavat taloutta merkittävästi ja työllistävät hetimitäin suuren määrän henkilöstöä. Korjausten onnistuneet suoritukset vaativat joustoa investointiohjelman sisällä, jotta yllätten vastaan tuleviin tilanteisiin pystytään reagoimaan. Investoinneissa on saatu aikaan investointitason alapuolisia toteumakustannuksia, mutta vastaavasti joitakin ylityksiäkin on syntynyt työn laajentuessa. Metsien hakkuutuotoissa saavutettiin 50 000 euron lisätulo. Kaupan olleet kiinteistöt ovat pääsääntöisesti olleet melko huonokuntoisia.

Henkilöstökuluissa saatiin säästöjä ja henkilömäärän vähentämistavoite on toteutunut. Euromääräiset tulotavoitteet teknisen toimen osalta toteutuivat.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan kevyenliikenteen väylien ja jalkakäytävien teknisestä kunnosta ja kunnossapidosta. Tavoite edellyttää rakenteiden ja päällysteiden uusimista (5-7 km / vuosi) ja riittävästä kunnossapitotasosta huolehtimista.	Kunnossapitopäällikkö	Kevyen liikenteen väyliä ja jalkakäytäviä on pinnattu uudelleen 6357 m2 Uusia kevytväliä on rakennettu 3,2 km (Kirkonvarkauden asuinalue, Pursiala ja Ristiina)
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan keskeisten (tunnistettujen) puistojen viihtyisyydestä. Pusikoiden ja puuston raivaamisella varmistetaan käyttäjäkokemus sosiaalisesti turvallisesta tilasta aktiivisimmin käytössä olevien virkistysalueiden (ranta-alueet, puistot, siirtymät) osalta.	Kaupunginpuutarhuri ja metsätalousinsinööri	Raivaustöitä tehdään yhteistyössä metsätoimen, alueurakoitsijoiden ja työllisyyspalveluiden kanssa. Uusissa alue-urakoissa on otettu huomioon keskeisimpien ranta- ja virkistysalueiden raivaukset hoitoluokitusta muuttamalla. Raivaussuunnitelmissa on ennakoitu 2017 asuntomessut.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: 1) kirjaston käyttö/kävijät 2) museot/kävijät 3) orkesteri/kuulijamäärä 4) yleiset kulttuuripalvelut 4.1) Kävijämäärä omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa 4.2) Kävijämäärä tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta 4.3) Säännöllistä kulttuurivastusta saavien kävijä/osallistujamäärä 5) Uimahallikäynnit 6) Teatterin kävijämäärät	Harraste- ja kokoontumistilojen riittävän määrän turvaaminen: - yhteiskäytön koordinointi - tilankäytön tehokkuuden parantaminen - tilojen moninaiskäyttö. Kulttuuri- ja liikuntatilojen investoinneista ja rahoituksesta huolehtiminen: - Rantakylän koulun korjauksen toteutus aluetta palvelevana monitoimitalona 2016 -2018 - Urheilupuiston huoltotilojen peruskorjaus 2015 - 2016 - Naisvuoren uimahallin saneeraus 2016 -2017 - Hänninkentän huoltorakennuksen muutos ja laajennus 2018 - Uuden taidemuseon rakentaminen 2017 – 2018 - Teatterin peruskorjaus 2018 – 2019 - Mikaelin korjaus- ja muutostyöt 2018 - 2019 - Ristiinan sotakoulun entisöinti ja muutos pitäjätaloksi 2016 - 2017 yhdessä eri ristiinalaisten seurojen kanssa - Sotahistoriallinen keskus (hankeselvitys/-suunnitelma)	Vuokrauspäällikkö Kiinteistöjohtaja	Teatteriharrastajille kartoitetaan ja etsitään edelleen tilaa yhteistyössä toimijoiden kanssa. Tilojen monikäyttöisyyttä pyritään lisäämään. Kaikille toimijoille ei tarjota omia tiloja vaan vuokrataan käyttöaikaa jo olemassa olevista kohteista. Rantakylän koulun hanke on saatu käyntiin. Urheilupuiston huoltotilojen peruskorjaus on valmistunut. Uimahallin saneeraus alkoi syksyllä 2016. Taidemuseon hankesuunnitelma on hyväksytty KH:ssa. Sotakoulun kunnostushankkeen on annettu seuroille tukea projektin hallintaan sekä avustettu rakennusteknisissä töissä.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistra- tegiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys Tavoite 140 yritystä	Selkeytetään ja nopeutetaan lupa- ja päätösprosesseja huomioiden erityisesti asiakkaan näkökulma.	Tekninen johtaja	Asiakkaiden, erityisesti yrittäjien tarpeita on pyritty edistämään omin toimin. Osa hankkeista ei ole realisoitunut kaupungin päätöksenteosta riippumatta, valitusprosesseista johtuen.
	Ollaan aktiivisena neuvotteluosapuolena ja mahdollistajana yrityksistä ja työpaikkoja synnyttävissä projekteissa.		Miksein kanssa ollaan aktiivisesti osallistuttu neuvotteluihin. Maankäyttöryhmän työ on aktivoitu ja saatu toimimaan säännöllisesti.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistra- tegiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Mikkelin mainekuvan positiivinen kehitys	Asuntomessuprojekti hallitaan laadukkaasti ja tehokkaasti yhdessä Osuuskunta Suomen Asuntomessut kanssa	Projektijohtaja	Asuntomessuprojekti etenee aikataulussaan. Alueen infran urakat ovat valmistuneet aikataulun mukaisesti, jopa hieman etuajassa. Ensimmäisten talojen rakentaminen alueella alkoi keväällä 2016. Tonteista on varattu tällä hetkellä 26 kpl. Lisäksi tontinvarushakemus on jätetty 3 tontista. Toiminta Osuuskunnan kanssa on säännönmukaista ja tiivistä.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistra- tegiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys	Aktiivinen kiinteistöjen vuokraus- ja myyntitoiminta - yhteistyö Miksei Oy:n ja Kiinteistökehitys Nais-tinki Oy:n kanssa - asiakaspalvelun laadun kehittäminen ja ylläpito - palveluresurssien varmistaminen. Palvelujen kilpailutus - palvelujen ja hankkeiden kilpailutus sellaisina kokonaisuuksina, että pk-yritykset pystyvät tarjoamaan/tuottamaan palvelut, mm. rakennus-ten kunnossapitotöiden puitejärjestelysopimus-ten kilpailutus 2016	Vuokrauspäällikkö Kiinteistöpäällikkö Toimistorakennus- mestari	Yhteistyö Miksein ja Naistingin kanssa toteutunut. Hankintoja on pilkottu pienempiin kokonaisuuksiin ja huomioitu pk-yritysten osallistumismahdollisuudet. Puitejärjestelysopimuksen kilpailutus suoritettu syksyllä 2016.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%)	Kaupunki toimii aktiivisesti omista kohteissaan PIMA-maiden puhdistamiseksi (ns. Shell-tontti, Veturitallit, jne.) ja rakentamisen mahdollistamiseksi.	Kehitysinsinööri	Shell-tontilla (Laiturikatu 6) in-situ kunnostus jatkuu. Suomenniemen liimapuutehtaan alueelta kunnostetaan kaupungin omistama kiinteistö poistamalla purutäyttö. Hanke toteutetaan yhteistyössä ESA ELY-keskuksen ja Mikkelin Vesilaitoksen kanssa. Yhteistyössä GTK:n toimesta toteutetaan myös kaupungin alueella sijaitsevien tärkeiden pohjavesialueiden rakennetutkimusprojekti. Mannerheimintie 34 maaperä kunnostettiin keväällä ennen rakentamista. Haukivuorella Huosiuskankaan ampumarata-alue kunnostettiin jätehuoltotyönä.
	Kaupunki osallistuu Vapon kloorifenoli-ongelman ratkaisemiseksi ja rakentamisen mahdollistamiseksi	Kehitysinsinööri	Kaupunki osallistuu Pursialan sahan in situ -kunnostuksen ohjausryhmän kokouksiin, jossa seurataan biologisen puhdistuksen etenemistä ja tuloksia. Kaupungilla on myös Pursialan Leipomokadun pohjaveden koepumppaukseen liittyvää tarkkailua, jota tehdään yhteishankkeena Etelä-Savon ELY-keskuksen sekä Mikkelin Vesilaitoksen kanssa.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Asiakastytyväisyystutkimus - puistojen hoito tavoite 4 (asteikko 1-4), lähtötaso 3,55 - liikenneväylien hoito 4 (asteikko 1-4), lähtötaso 3,30	Kaupunginosaseurojen ja muiden toimijoiden aktiivisuutta oman alueensa ja erityisten kaupunginosakohteiden siistimistalkoissa tuetaan. Kaupunki osallistuu osaltaan tarpeen mukaan siistimis- ja raivausjätteiden pois kuljetukseen kustannuksellaan.	Kaupunginpuutarhuri	Mikkeli siistiksi kampanja ja kaupungin kevätsiivoustalkoot on järjestetty. Jättibalsamin kitkemistalkoita on järjestetty Emolassa ja Otavassa. Kaupunginosaseurat ovat jatkaneet talkootyönä mm. vesistöarantojen raivauksia. Asiakastytyväisyystutkimuksen tulokset: Puistot 3,5.
	Urakkakokonaisuuksien muuttaminen ja urakka-alueiden työn aloittaminen.	Kunnossapitopäällikkö	Asiakastytyväisyystutkimuksen tulokset: liikennealueet 3,11

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Ekologinen jalanjälki	Energiasäästöhankeet - energiainvestointimäärärahojen riittävä budjetointi/energia-avustusten maksimointi - määrärahojen kohdentaminen elinkaari-kustannuksiltaan kannattavimpiin hankkeisiin energiainvestointitoimenpideohjelma 2016 – 2017 Uusiutuvan energian käyttö - aurinkoenergian hyödyntäminen - lämpöpumpputekniikan hyödyntäminen Puurakentaminen ja energiatehokkaat tilaratkaisut - Rantakylän koulun uudisosan rakentaminen energiatehokkaana ja uusiutuvaa energiaa hyödyntävänä talona - Rantakylän ja Haukivuoren uusien päiväkotien rakentaminen A-energialuokan/”joutsenlippu”-taloina Energiatehokas rakentaminen - uusien rakentamismääräysten mukaisten energiatehokkuusvaatimusten huomioiminen	Kiinteistöjohtaja/ Energiainsinööri Energiainsinööri Energiainsinööri Rakennuttajat/energiainsinööri Rakennuttajat	Energiainvestointeja toteutettu määrärahojen mukaisesti. Energia-avustuksia haettu ja saatu hankkeisiin. Aurinkoenergiahankeita toteutettiin kahteen kiinteistöön vuoden 2016 aikana. Energiatehokkuus huomioitu uudiskohteissa ja saneerauksissa.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Kaatopaikalle penkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohden laskettuna kg/asukas	Kaupungilla purkuun tulevien rakennusten materiaalien uusiokäyttö - yhteistyö hallintokuntien, Ekotorin, toimintakeskuksen, Metsäsairila Oy:n ja Etelä-Savon rakennusperintöyhdistyksen kanssa	Toimistorakennusmestari/rakennuttajat	Kaikissa purkukohteissa on rakennusjätteet hävitetty Metsäsairila Oy:n kautta. Käytöstä poistettu kalusto pyritään kierrättämään Ekotorin kautta.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Korjausvelka kaupungin omistamien kiinteistöjen osalta euroa/asukas	Vuosittain tarkistettu kiinteistöjen C-salkun reaaliointisuunnitelma ja sen toteutus - palveluverkkoselvitysten toimenpiteiden toteutus - tilojen käytön tehokkuus -> entistä suuremmasta kiinteistömässasta luopuminen mm. purkamisen lisääminen Investointimäärärahat - korjausvelan hallinta Ylläpitoresurssien lisääminen - kunnossapidon tason nosto tasoitetasoon 0,5 prosenttia jälleenhankinta-arvosta (ilman C-salkkua)	Kiinteistöjohtaja	Käytöstä poistettuja kohteita myytiin mm. kaksi kyläkoulua ja retkeilykeskus. Korjausvelka (kaupungin kaikki kiinteistöt sis. C-salkku) on kasvanut. Ennakoivaan kunnossapitoon ei ole päästy henkilöstöresurssien ja määrärahojen riittämättömyyden vuoksi.

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma % TP 2016/ TA 2016+lmr
Projektien hallinto						
Kulut	€	57 656	54 953	54 953	52 440	95,4
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	57 656	54 953	54 953	52 440	95,4
Strategiset projektit						
Kulut	€	131 276	433 155	433 155	250 704	57,9
Tuotot	€	-30 337	0	0	0	
Netto	€	100 939	433 155	433 155	250 704	57,9
Asuntomessut						
Kulut	€	272 468	976 861	976 861	942 354	96,5
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	272 468	976 861	976 861	942 354	96,5
Projektit yhteensä						
Kulut	€	461 400	1 464 968	1 464 968	1 245 498	85,0
Tuotot	€	-30 337	0	0	0	
Netto	€	431 064	1 464 968	1 464 968	1 245 498	85,0

Viestit tilaajalle

Asuntomessujen valmistelu on sujunut aikataulussa. Messualueen tonttien markkinointi lopetettiin syksyllä 2016, koska riittävä määrä messukohteita saavutettiin. Kunnallistekniikan rakentaminen valmistui aikataulussaan ja samalla valmistauduttiin jo alueen tonttiluovutuksiin ja rakentamiseen asuntomessujen jälkeen. Satamalahden alueen maanhankintaneuvotteluja jatkettiin ja alueen maankäytön suunnittelussa tehtiin kaavoituksen valmistelutöitä.

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma % TP 2016/ TA 2016+lmr
Valtionapuliikenne						
korttilatausten lukumäärä	<i>kpl</i>	10 937	11 500	11 500	12 213	106,2
€/korttilataus	<i>€/korttilataus</i>	76,9	100,8	100,8	102,6	101,8
Valtionapuliiikenteen kulut yhteen						
sä/asukas	€	15,4	21,2	21,2	22,9	108,1
Yhteensä (€)	€	841 415	1 159 118	1 159 118	1 253 275	108,1
Tuotot	€	-412 626	-475 000	-475 000	-400 000	84,2
Netto	€	428 789	684 118	684 118	853 275	124,7
Muut lipputuotteet						
korttilatausten lukumäärä	<i>kpl</i>	13 990	14 900	14 900	258 772	1736,7
€/korttilataus	<i>€/korttilataus</i>	2,7	4,2	4,2	0,1	1,7
Muut lipputuotteet, kulut yhteen						
sä/asukas	€	0,7	1,1	1,1	0,3	29,2
Yhteensä (€)	€	37 233	62 076	62 076	18 129	29,2
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	37 233	62 076	62 076	18 129	29,2
Joukkoliikenne						
korttilatausten lukumäärä	<i>kpl</i>	24 927	26 400	26 400	270 985	1 026,5
€/korttilataus	<i>€/korttilataus</i>	79,2	86,8	86,8	10,1	11,6
Joukkoliikenteen kulut yhteensä/asukas	€	36,1	41,9	41,9	50,1	119,6
Yhteensä (€)	€	1 973 409	2 291 318	2 291 318	2 740 486	119,6
Tuotot	€	-412 626	-475 000	-475 000	-743 529	156,5
Netto	€	1 560 783	1 816 318	1 816 318	1 996 957	109,9
Kutsutaksi						
asiakasmäärä	<i>kpl</i>	4 460	3 800	3 800	4 520	118,9
€/asiakas	€	6,9	15,9	15,9	3,8	23,8
Kutsutaksin kulut yhteensä/asukas	<i>€/asukas</i>	0,6	1,1	1,1	0,3	28,3
Yhteensä (€)	€	30 588	60 428	60 428	17 116	28,3
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	30 588	60 428	60 428	17 116	28,3
Waltti-liikenne						
Joukkoliikenteen kulut yhteensä/asukas	€	0	0	0	1,1	
Yhteensä (€)	€	0	0	0	58 009	
Tuotot	€	0	0	0	-375 872	
Netto	€	0	0	0	-317 864	
Joukkoliikennepalvelut yhteensä						
Joukkoliikennepalveluiden kulut yhteensä	€	2 003 997	2 351 746	2 351 746	2 757 593	117,3
Kulut yhteensä / asukas	<i>€/asukas</i>	36,7	43,1	43,1	50,4	117,2
Tuotot	€	-412 626	-475 000	-475 000	-775 895	163,3
Netto	€	1 591 371	1 876 746	1 876 746	1 981 698	105,6
Suoritteet						
Asiakasmäärä/korttilatausten lukumäärä	<i>kpl</i>	29 387	30 200	30 200	275 505	912,3

Viestit tilaajalle

Lipputuotteiden määrä ja käyttö sekä asiakasmäärä on raportoitu koko joukkoliikenteen osalta.

Waltti-järjestelmän käyttöönoton myötä kyseessä laajempi liikennekokonaisuus.

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma % TP 2016/ TA 2016+lmr
Yleiskaavoitus						
Bruttokulut / asukas	€/asukas	6,8	9,1	9,1	4,7	55,4
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (kpl)	€/kpl	185 353	247 136	247 136	85 742	36,9
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (ha)	€/ha	849	106	106	4 610	4617,8
Hyväksytyt kaavat (kpl)	kpl	2	2	2	3	150,0
Hyväksytyt kaavat (ha)	ha	437	4 650	4 650	56	1,2
Yhteensä (€)	€	370 706	472 761	472 761	257 227	55,4
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	370 706	472 761	472 761	257 227	55,4
Asemakaavoitus						
Bruttokulut / asukas	€/asukas	6,0	6,0	6,0	3,8	59,0
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (kpl)	€/kpl	47 022	68 326	68 326	41 005	59,0
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (ha)	€/ha	2 318	2 588	2 588	3 130	118,8
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (k-m ²)	€/k-m ²	2,1	1,4	1,4	1,1	79,4
Hyväksytyt kaavat (kpl)	kpl	7,0	5,0	5,0	5,0	100,0
Hyväksytyt kaavat (ha)	ha	142	132	132	66	49,6
Hyväksytyt kaavat (k-m ²)	k-m ²	157 520	252 000	252 000	187 278	74,3
Yhteensä (€)	€	329 156	341 629	341 629	205 027	59,0
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	329 156	341 629	341 629	205 027	59,0
Muut palvelut						
Muut palvelut / € / asukas	€/asukas	2,6	1,1	1,1	2,3	202,6
Muut palvelut / Yhteensä (€)	€	142 327	59 923	59 923	123 528	202,6
Muut palvelut / Tuotot	€	37	-60 000	-60 000	-108 220	180,4
Muut palvelut / Netto	€	142 364	-77	-77	15 308	1 560,8
Kaavoituspalvelut yhteensä						
Kulut yhteensä	€	842 189	872 835	872 835	585 782	67,1
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	15,4	16,0	16,0	10,7	67,1
Tuotot	€	37	-60 000	-60 000	-108 220	180,4
Netto	€	842 226	812 835	812 835	477 562	58,8

Viestit tilaajalle

Kaupunkisuunnittelun resurssit vähenivät vuonna 2016 joka heijastui mm. Ristiinan yleiskaavoitukseen, kuntakeskuksen yleiskaavan valmistuminen siirtyi vuodelle 2017.

Asemakaavoissa ja yleensä kaavoituksen kuluessa kaavaprosessissa tapahtuu muutoksia niin tavoitteiden kuin rajoitusten muodossa, ne heijastavat mm. kaavojen arvioituihin rakennusoikeuksiin, aluerajauksiin ja valitusten mahdollisuuksien takia myös valmistuneiden kaavojen arvioituihin kappalemääriin.

		TP 2015	TA 2016 (valuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma % TP 2016/ TA 2016+lmr
Maastotietopalvelut						
Kunnan maapinta-alue	km ²	2 550	2 550	2 550	2 550	100,0
€ / kunnan maapinta-ala (km ²)	€/km ²	169,7	165,0	165,0	144,4	87,5
€ / asukas	€/asukas	7,9	7,9	7,9	6,7	84,8
Yhteensä (€)	€	432 837	429 734	429 734	368 260	85,7
Tuotot	€	-20 104	-20 000	-20 000	-35 454	177,3
Netto	€	412 732	409 734	409 734	332 805	81,2
Paikkatietopalvelut						
Ylläpidettävä alue (km ²)	km ²	152,0	152,0	152,0	152,0	100,0
€ / ylläpidettävä alue (km ²)	€/km ²	2 432,1	2 639,0	2 639,0	2 057,7	78,0
€ / asukas	€/asukas	6,8	7,3	7,3	5,7	78,1
Yhteensä (€)	€	369 679	405 282	405 282	312 768	77,2
Tuotot	€	-62 528	-80 000	-80 000	-69 729	87,2
Netto	€	307 151	325 282	325 282	243 039	74,7
Kiinteistöinsinööripalvelut						
Rekisteröityjen kiinteistöt	kpl	85,0	50,0	50,0	13,0	26,0
€ / rekisteröidyt kiinteistöt	€/kiinteistö	3 486	5 339	5 339	21 360	400,1
€ / asukas	€/asukas	5,4	4,9	4,9	5,1	104,1
Yhteensä (€)	€	296 342	266 962	266 962	277 678	104,0
Tuotot	€	-78 793	-50 000	-50 000	-104 250	208,5
Netto	€	217 549	216 962	216 962	173 428	79,9
Tonttipalvelut						
Operoidut kiinteistöt	kpl	133	200	200	162	81,0
€ / operoidut kiinteistöt	€/kiinteistö	504	544	544	1 446	265,8
€ / asukas	€/asukas	1,2	2,0	2,0	4,3	215,0
Yhteensä (€)	€	67 033	108 895	108 895	234 254	215,1
Tuotot	€	-3 210 533	-2 873 000	-2 873 000	-3 060 564	106,5
Netto	€	-3 143 500	-2 764 105	-2 764 105	-2 826 310	102,3
Kiinteistö ja mittauspalvelut yht.						
Kulut yhteensä	€	1 165 891	1 177 372	1 177 372	1 192 960	101,3
Kulut yhteensä	€/asukas	21,3	22,0	22,0	21,8	99,1
Tuotot	€	-3 371 959	-3 023 000	-3 023 000	-3 269 997	108,2
Netto	€	-2 206 067	-1 845 628	-1 845 628	-2 077 038	112,5

Viestit tilaajalle

Mittaus-, kartasto- ja paikkatietotoiminnassa on siirrytty Haukivuoren ja Suomenniemen alueita lukuun ottamatta käyttämään valtakunnallista N2000- korkeusjärjestelmää. Korkeusjärjestelmän muutos onnistui suunnitellusti eikä järjestelmän vaihdoksesta ole aiheutunut ongelmia.

Rakennusvalvontamittauksien tuotot ovat nousseet huomattavasti edellisvuoden tasosta, asuntomessurakentaminen on suurin yksittäinen tekijä tulojen kasvuun. Myös numeerista kartta-aineistoa toimitettiin ulkoisille asiakkaille hieman edellisvuotta enemmän.

Kiinteistöinsinööripalveluiden osalta rekisteröityjen kiinteistöjen määrä väheni edellisvuodesta merkittävästi. Tontin lohkomisten vähäinen määrä johtuu kaupungin uudisalueiden tonttien lohkomisten keskittymisestä vuoteen 2015. Tuloja on kuitenkin kertynyt huomattavasti edellisvuotta enemmän johtuen vuonna 2015 lohkottujen tonttien luovutusten ajoittumisesta vuodelle 2016.

Uusien pientalotonttien luovutusmäärät nousivat kahden edellisvuoden tasosta, myös uusittavien vuokrasopimusten määrässä tapahtui selvää kasvua edellisvuoteen verrattuna.

Palvelu: Metsät ja vesialueet
Vastuhenkilö: Annamari Huttunen

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma % TP 2016/ TA 2016+lmr
Talouismetsät						
Metsät, ha	ha	5 112	5 112	5 112	5 112	100,0
€/ha	€/ha	25,5	34,8	34,8	29,1	83,6
Yhteensä (€)	€	130 335	178 068	178 068	148 565	83,4
Tuotot	€	-900 296	-991 000	-991 000	-859 000	86,7
Netto	€	-769 962	-812 932	-812 932	-710 435	87,4
Taajamametsät						
Metsät / Metsät, ha	ha	1 647	1 647	1 647	1 647	100,0
Metsät / €/ha	€/ha	138,7	157,6	157,6	95,2	60,4
Metsät / Yhteensä (€)	€	228 471	259 470	259 470	156 778	60,4
Metsät / Tuotot	€	-255 399	-120 000	-120 000	-145 831	121,5
Metsät / Netto	€	-26 928	139 470	139 470	10 947	7,8
Palvelut ja monikäyttö						
Metsät / Yhteensä (€)	€	264 654	166 939	166 939	293 099	175,5
Metsät / Tuotot	€	-98 104	-49 700	-49 700	-226 787	456,3
Metsät / Netto	€	166 550	117 239	117 239	66 311	56,5
Metsät ja vesialueet yhteensä						
Metsät / Metsät, ha	ha	6 759	6 759	6 759	6 759	100,0
Metsät / €/ha	€/ha	92,2	89,4	89,4	88,5	99,0
Metsät / Yhteensä (€)	€	623 460	604 477	604 477	598 441	99,0
Metsät / Tuotot	€	-1 253 799	-1 160 700	-1 160 700	-1 231 618	106,1
Metsät / Netto	€	-630 339	-556 223	-556 223	-633 177	113,8

Viestit tilaajalle

Rakennushankkeiden edellyttämät hakkuutyöt vaativat ennakkosuunnitelmia enemmän resursseja ja toiminnan painopistettä jouduttiin muuttamaan. Keskeisiä kohteita olivat Kalevankankaan hankkeet, Tuskun parkkialue, Pitkäjärven Aurinkovoimala ja uuden jätevedenpuhdistamon edellyttämät puuston poistot. Yritystonttien hakkuista tehtiin Metsä-Sairilassa ja Pitkäjärvellä sekä vesihuoltolinjan puuston poisto Hintsalanmäellä.

Asuntomessualueen tonttihakkuut ja taajamametsien hoitotyöt tehtiin. Asuntomessuvieraiden käyttämien reittien näkemäraivauksia jatkettiin ja tehtiin Porrassalmen luonnonsuojelualueen hoitosuunnitelman mukaiset maisemanhoitotyöt. Haukivuorella maisemaraivauksissa yhteistyökumppanina oli Salvos-hanke.

Kaupunki päätti hyväksyä uudistetut metsien PEFC-sertifiointikriteerit ja sitoutui edelleen alueelliseen ryhmäsertifiointiin. Metsävaratietojen hallinnassa siirryttiin uuden TAPIO ForestKIT -sovelluksen käyttöön.

Valmisteltavaan taajamametsäsuunnitelmaan liittyen Mamkin metsätalouden laitos teki asukaskyselyn Ristiinassa.

Taajamametsien hoitotyöt jatkuivat Länsi-Tupalassa ja Rantakylässä, taajamametsiä hoidettiin yhteensä 40 ha.

Talouismetsien uudistamistöitä tehtiin yhteensä 39 ha, mistä männyn luontaista uudistamista ja kylvöä oli 23 ha, kuusen istutusta 7 ha ja rauduskoivun istutusta 9 ha.

Talouismetsien taimikonhoitotöitä tehtiin 81 ha ja ensiharvennusten ennakkoraivauksia 50 ha.

Mikkelin alapuolisen Saimaan poistokalastushanke jatkui ja kaupunki osallistui kustannuksiin 10 230 eurolla.

Puutavaraa ja energiapuuta luovutettiin yhteensä 32 300 m³ ja myyntitulot olivat 1.147.525 €.

Talouden tasapainotusohjelman mukainen puun lisämyynti 50 000 € toteutui.

Palvelu: Energiapuun hankinta
Vastuhenkilö: Pekka Halonen

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma % TP 2016/ TA 2016+lmr
Projektit						
Kulut	€	986 001	170 999	170 999	106 750	62,4
Tuotot	€	-766 154	-250 000	-250 000	-80 607	32,2
Netto	€	219 847	-79 001	-79 001	26 143	-33,0

Viestit tilaajalle

Energiapuun hankinta on lopetettu ja varastot ajettu tuotantolaitoksille.

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteuma % TP2016 / TA2016+lmr
Suunnittelu						
Kadut (sis. liikennesuunnittelun)	€	357 208	497 850	497 850	447 320	89,9
Puistot ja leikkikentät	€	116 077	129 471	129 471	117 588	90,8
Suunnittelun kulut yhteensä	€/asukas	9,1	12,0	12,0	11,2	92,8
Yhteensä	€	495 593	657 131	657 131	610 085	92,8
Tuotot	€	-121 942	-101 970	-101 970	-159 245	156,2
Netto	€	373 652	555 161	555 161	450 839	81,2
Rakennuttaminen						
Kadut	€	221 069	159 610	159 610	159 535	100,0
Puistot ja leikkikentät	€	67 387	65 410	65 410	67 084	102,6
Rakennuttamisen kulut yhteensä	€/asukas	5,5	4,4	4,4	4,4	99,3
Yhteensä	€	302 997	240 173	240 173	238 924	99,5
Tuotot	€	-86 103	-165 000	-165 000	-28 149	17,1
Netto	€	216 894	75 173	75 173	210 776	280,4
Suunnittelu- ja rakennuttamispalvelut yhteensä						
Kulut yhteensä	€	798 590	897 304	897 304	849 009	94,6
Kulut yhteensä	€/asukas	14,6	16,4	16,4	15,5	94,6
Tuotot	€	-208 045	-266 970	-266 970	-187 394	70,2
Netto	€	590 545	630 334	630 334	661 615	105,0

Viestit tilaajalle

Suunnittelun puitesopimus sekä turvallisuuskoordinaattori ja valvontatehtävät on kilpailutettu vuosille 2016 - 2017 ja työt on aloitettu. Kaikki rakennusurakat on kilpailutettu.

Palvelu: Liikenneväylien ylläpito

Vastuuhenkilö: Päivi Turkki

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteuma % TP2016 / TA2016+lmr
Liikenneväylien kunnossapito						
Hoidetut liikenneväylät	m ²	2 727 220	2 727 220	2 727 220	2 858 557	104,8
Kesäkunnossapito	€/m ²	0,4	0,4	0,4	0,3	87,2
Talvikunnossapito	€/m ²	0,7	0,8	0,8	0,8	91,6
Kunnossapito yhteensä	€/m ²	1,4	1,5	1,5	1,5	96,7
Liikenneväylien kunnossapito yhteensä	€	3 933 642	4 077 614	4 077 614	4 155 065	101,9
Tuotot	€	-45 406	-40 000	-40 000	-48 443	121,1
Netto	€	3 888 235	4 037 614	4 037 614	4 106 622	101,7
Katuvalaistus ja liikenteenohjauslaitteet						
Valaisimet	kpl	12 587	12 587	12 587	12 948	102,9
€ / valaisin	€/kpl (valaisin)	88	116	116	90	77,7
Ohjauslaitteet	kpl	26	27	27	27	100,0
€ / ohjauslaite	€/kpl (valaisin)	3 911	4 536	4 536	3 877	85,5
Yhteensä	€	1 207 269	1 471 466	1 471 466	1 271 203	86,4
Tuotot	€	-5 518	0	0	-246	
Netto	€	1 201 751	1 471 466	1 471 466	1 270 956	86,4
Muut palvelut						
€/asukas	€/asukas	3,5	4,6	4,6	3,3	73,2
Yhteensä	€	189 853	248 878	248 878	182 285	73,2
Tuotot	€	-111 663	-136 400	-136 400	-113 842	83,5
Netto	€	78 190	112 478	112 478	68 443	60,9
Liikenneverkot yhteensä						
Kulut yhteensä	€	5 330 764	5 797 625	5 797 625	5 608 552	96,7
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	97,5	106,1	106,1	102,6	96,7
Tuotot	€	-162 588	-176 400	-176 400	-162 531	92,1
Netto	€	5 168 176	5 621 225	5 621 225	5 446 022	96,9

Viestit tilaajalle

Uuden kunnossapidon alueurakat alkoivat vuoden 2015 lokakuun alussa, tästä johtuen kaupunkiympäristön ylläpidon menoissa on hieman säästöä. Ulkoalueiden sähkön kulutuksessa ja kustannuksissa energiaa säästävien lamppujen ja ohjausjärjestelmien saneerauksen vaikutus näkyy. Katujen pintauksia suoritettiin normaalia enemmän. Hoidettujen liikennealueiden neliömäärien kasvuun on syynä digitaalisella karttaohjelmalla laskettujen neliömäärien tarkistus sekä Ristiinan alueen kaupungille kuuluvien liikenneväylien neliöt, joita ei ole mukana aikaisemmissa luvuissa. Laskentaa jatketaan vielä Suomenniemen osalta. Uusina alueina kunnossapitoon tulivat Karkialampi ja osa asuontomessualueesta.

Palvelu: Viheraluepalvelut
Vastuuhenkilö: Marko Vuorinen

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + Imr	TP 2016	Toteuma % TP2016 / TA2016+Imr
Puistojen hoito ja ylläpito						
Puistojen hoito ja ylläpito	m ²	888 237	888 237	888 237	888 237	100
2. hoitoluokan puistot	m ²	287 877	287 877	287 877	287 877	100
2. hoitoluokan puistot	€/m ²	1,9	2,2	2,2	2,0	90
3. hoitoluokan puistot	m ²	600 360	600 360	600 360	600 360	100
3. hoitoluokan puistot	€/m ²	0,3	0,3	0,3	0,2	69
Puistojen hoito ja ylläpito yhteensä	€/m ²	1,2	1,2	1,2	1,1	90
Muu maisemanhoito	€/m ²	0,1	0,1	0,1	0,1	71
Yhteensä	€	1 020 811	1 060 113	1 060 113	949 270	90
Tuotot	€	-14 976	-14 300	-14 300	-15 820	111
Netto	€	1 005 834	1 045 813	1 045 813	933 451	89
Muut palvelut						
€/asukas	€/asukas	0,7	1,5	1,5	1,1	77
Yhteensä	€	39 008	80 139	80 139	61 552	77
Tuotot	€	-635	-1 300	-1 300	-443	34
Netto	€	38 373	78 839	78 839	61 109	78
Kulut yhteensä	€	1 059 819	1 140 252	1 140 252	1 010 823	89
Kulut yhteensä/asukas	€/asukas	19	21	21	18	89
Tuotot	€	-15 611	-15 600	-15 600	-16 263	104
Netto	€	1 044 207	1 124 652	1 124 652	994 560	88

Viestit tilaajalle

Palveluja on kehitetty edelleen syksyllä 2014 laaditun priorisointiohjelman mukaisesti. Uudet alueurakat keskustan ja kehän alueilla alkoivat lokakuussa 2015, näissä on otettu huomioon keskeisempien ranta- ja virkistysalueiden raivaukset hoitoluokitusta muuttamalla. 1. luokan puistoja Mikkeliissä ei ole. Metsien luvut on eritelty metsät- ja vesialueet -kohdassa. Uusina alueina kunnossapitoon tulivat Karkialammen ja asuntomessualueen viheralueet.

Leikkivälineitä poistettiin ja leikkipuistoja muutettiin käyttöpuistoiksi hyväksytyn leikkipaikkaohjelman mukaisesti. Puistotie (Rantakylä), Muurikin leikkipuisto (Ristiina), Juurestie (Tusku), Mäntytie (Otava). Yleisillä alueilla oleville leikkipaikoille sekä teknisen toimen vastuualueella oleville uimarannoille laadittiin turvallisuusasiakirjat. Ristiinan viheralueurakka sekä katujen ylläpitourakka kilpailutettiin uudelleen vuosiksi 2017 - 2020. Urakoitsijana on YIT Kuntatekniikka Oy. Vihervuonna 2016 osallistuttiin "Itupiilo-tapahtumaan" sosiaalisen median kautta. Puistometsien ja väylien varsia sekä vesinäkymiä avattiin yhdessä Mikkelin kaupungin metsätoimen kanssa asuntomessualueen kulkureitillä, Kenkäverossa, Kaihulla, Ristiinantien varressa sekä VT5:n varressa.

Palvelu: Satamat
Vastuuhenkilö: Maini Väisänen

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + Imr	TP 2016	Toteuma % TP2016 / TA2016+Imr
Kulut yhteensä	€/asukas	1,7	1,9	1,9	1,8	96,8
Kulut	€	91 254	102 039	102 039	98 919	96,9
Tuotot	€	-39 982	-37 800	-37 800	-37 387	98,9
Netto	€	51 273	64 239	64 239	61 531	95,8

Viestit tilaajalle

Veneilijöiden asiakaspalautteen mukaisesti sataman palvelut ovat vastanneet melko hyvin kysyntään. Anttolan ja Ristiinan satamiin hankittiin wc-/suihkukontit, ylläpitosiivous on aiheuttanut ylläpitomenojen nousua. Haukivuoren sataman alueelle panostettiin suunniteltua enemmän siistimällä aluetta sekä tekemällä kunnossapitokorjauksia.

Palvelu: Lentoasema
Vastuuhenkilö: Sakari Silvennoinen

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteuma % TP2016 / TA2016+lmr
Kulut	€	528 454	572 976	572 976	555 431	96,9
Tuotot	€	-185 846	0	0	-62 656	
Netto	€	342 608	572 976	572 976	492 776	86,0

Viestit tilaajalle

Vuosi 2016 oli Mikkelin lentoasemalle onnistunut ja merkityksellinen. Vuoden aikana lentoaseman painoarvona oli suunnata voimavaroja uusien kehitysideoiden muodostamiseen ja vanhojen eteenpäin viemiseen.

Pienestä henkilöstömäärästä huolimatta Mikkelin lentoasema suoritti vuoden aikana neuvotteluja kahden eri lentokoulutusorganisaation, yhden kaupallista ilmakuljetusta suorittavan lentoyhtiön ja yhden ilma-alusten huoltoon erikoistuneen toimijan kanssa. Tavoitteena oli selvittää mahdollisuutta siirtää liiketoiminta Mikkeliin tai avata Mikkelin kautta kulkeva lentoliikennereitti. Neuvotteluja ja aktiivista lentoaseman palveluiden markkinointia jatketaan myös vuoden 2017 puolella. Alkuvuodesta lentoaseman henkilökunta laati tarkan liiketoimintasuunnitelman, jossa asetettiin konkreettisia tavoitteita lentoaseman lähitulevaisuudelle. Tämän liiketoimintasuunnitelman ja muun valtionavustukseen liittyvän hakumateriaalin pohjalta Mikkelin lentoasemalle myönnettiin vuonna 2016 valtionavustusta 316 000 euroa.

Vuoden 2016 aikana Mikkelin lentoasema palveli Suomen ilmavoimien tukilentolaivueen säännöllistä reittiliikennettä, muuta puolustusvoimien lentoliikennettä ja yksityistä tilauslentoliikennettä. Lentokoulutuspaikkana Mikkelin lentoaseman tukeutui Utin jääkäriyrykmentti järjestäen viikon mittaisen MD500-helikopterikoulutusleirin toukokuussa ja ilmapuolustusvoimien Vinka-kalustolla operoitavilla koulutuslennoilla.

Merkittäviä infrastruktuurin ylläpito- ja huoltotoimia Mikkelin lentoasemalla vuoden 2016 aikana olivat laserkeilauksen avulla suoritettu estetarkastelu, ILS GP-tarkkuuslähestymislaitteiston antennien vaihto ja korjaus sekä uuden ARWO-säähavainnontekolaitteen kasaaminen ja asentaminen. Mikkelin lentoasema teki sähköhuoltosopimuksen Etelä-Savon Energian kanssa, mikä helpottaa sähkölaitteiden ja järjestelmien huollon nopeaa järjestämistä sekä tekee siitä kustannustehokkaampaa. Ulkomaanlentojen osalta passientarkastukset Mikkelin lentoasemalla siirtyivät osaltaan Tulliilta Rajavartiolaitselle.

Näköymämme lentoaseman osalta vuodelle 2017 on erittäin positiivinen. Kaikki oleellinen laitteisto ilmaliikenteen palvelemiseen on kunnossa, ja lentoasemalla on edellytykset palvella kaikkea, kansallista ja kansainvälistä lentoliikennettä. Lentoaseman henkilöstön ammattitaidon ja motivaation taso on korkealla, mikä johtaa asiakkaillemme hyvään asiakaspalvelukemukseen ja haluun palata Mikkeliin uudelleen.

Palvelu: Ympäristövastuut
Vastuuhenkilö: Sari Hämäläinen

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteuma % TP2016 / TA2016+lmr
Kulut	€	456 130	306 053	306 053	421 269	137,6
Tuotot	€	-12 637	-970	-970	0	0,0
Netto	€	443 493	305 083	305 083	421 269	138,1

Viestit tilaajalle

Shell-tontin (Laiturikatu 6) in situ-kunnostuksen jatkumisesta syksyyn 2017 sovittiin St1:n ja Etelä-Savon ELY-keskuksen kanssa.

Kaupunki osallistuu Pursialan sahan in situ -kunnostuksen ohjausryhmän kokouksiin, joissa seurataan biologisen puhdistuksen etetnemistä ja tuloksia. Kaupungilla on myös Pursialan Leipomokadun pohjaveden koepumppaukseen liittyvää tarkkailua, jota tehdään yhteishankkeena Etelä-Savon ELY-keskuksen sekä Mikkelin vesilaitoksen kanssa. Suomenniemen liimapuutehtaan alueelta kunnostettiin kaupungin omistama kiinteistö poistamalla purutäyttö. Hanke toteutettiin yhteistyössä Etelä-Savon ELY-keskuksen ja Mikkelin vesilaitoksen kanssa. Hankkeen loppuselvitys on vielä kesken.

Yhteistyössä GTK:n toimesta toteutettiin myös kaupungin alueella sijaitsevien tärkeiden pohjavesialueiden rakennetutkimusprojekti.

Mannerheimintie 34 maaperä kunnostettiin keväällä ennen rakentamista. Haukivuorella Huosiuskankaan ampumarata-alue kunnostettiin jätehuoltotyönä.

Insinöörinkadun kunnostus alkoi vuoden 2016 lopulla ja jatkui vuodenvaihteen yli. Massamäärä tulee ylittämään alustavan arvion.

Haukivuorella Kyyvedentien läjitettyjen maa-ainesten kunnostus suoritettiin loppuun vuoden 2016 alussa, kustannukset ylittivät varauksen noin 23 000 euroa.

Tikkalan vanhalle kaatopaikalle asennettiin suotovesien pumppauslaitteet. Kohteen kokonaiskustannukset ylittivät ympäristövarauksen noin 43 000 eurolla.

Rantakylän koulun öljysäiliön purkamisen yhteydessä havaittiin maaperässä öljyä. Historiaa selvittäessä käy ilmi, että kohteessa on ollut 1980-luvulla putkirikko, jonka vuoksi öljyä on päässyt T-rakennuksen alapuoliseen maaperään. Rakennuksen kellarikerrokseen on vuosien saatossa noussut öljyistä vettä jota on pumpattu viemäriin. Kohteessa tehtiin lisätutkimuksia sekä kunnostusta ja kunnostaminen jatkuu vuonna 2017.

Tilakeskus

Vuoden 2016 alusta tilakeskus toimi yhtenä teknisen toimialan tulosalueena. Päättävänä elimenä jatkoi kuitenkin teknisen lautakunnan jaosto. Tilakeskus tarjoaa tilaratkaisuja kaupungin sisäisille ja ulkoisille asiakkaille. Se edistää toimitilojen käytön tehokkuutta ja ylläpidon taloudellisuutta sekä vastaa kiinteistöjen arvon säilymisestä. Tilakeskus vastaa myös kaupunginvaltuuston hyväksymistä talonrakennusinvestoinneista.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Hallinto ja talous

Tilakeskuksen tuotevastuiden ja koko henkilöstön haasteena on ollut tilakeskuksen talouden hallinta, joka edellyttää tuotevastuiden ja investointiprojektien talouden jatkuvaa seurantaa ja tiukkaa kustannusohjausta. Edelleen kiinteistöjen sisäilmaongelmat ja niiden rahoitus tekivät talouden hallinnasta vaativan. Sisäilmaongelmissa joudutaan reagoimaan nopeasti yllättäviin tilanteisiin, jolloin ainut tapa väistötilojen ja korjausten rahoittamiseksi on ollut muiden hankkeiden peruuttaminen.

Investointiohjelman sisällä jouduttiin tekemään sisäisiä määrärahasiirtoja, joista isoimmat tarpeet olivat Yhteiskoulun saneeraus, Ristiinan koulukeskuksen saneeraus, Ristiinan sotakoulun saneeraus sekä Anttolan koulun teknisentyön saneeraus ja kalustohankinnat. Lisämäärärahoja ei jouduttu hakemaan, vaan rahoitus järjestettiin muista investointikohteista.

Tilakeskuksen käyttötalous onnistuttiin pitämään hallinnassa. Toimintakulut ylittyivät 295 016 euroa. Toimintatuotot ylittyivät 994 528 euroa, jolloin kokonaisuudessaan toimintakate oli 0,7 milj. euroa budjetoitua parempi. Tilakeskuksen investoinnit onnistuttiin kattamaan investointiohjelman sisäisillä määrärahasiirroilla.

Eläköitymisistä ja irtisanoutumisista johtuen henkilöstöresursseissa oli huomattavaa vajuusta. Kiinteistöjohtaja saatiin rekrytoitua maaliskuussa 2016 ja kunnossapitoinsinööri elokuussa 2016. Rakennuttajapäällikön rekrytointi ei tuottanut tulosta ja paikka jäi täyttämättä.

Vuokraustoiminta

Tilakeskuksen vuokratuotot olivat noin 1 milj. euroa paremmat kuin budjetoitu. Ulkoisia vuokratuottoja oli noin 7,5 milj. euroa ja ”sisäisiä” noin 25,1 milj. euroa.

Kiinteistöjen vuokrausaste 31.12.2016 oli 97 %. Laskennassa ei ole huomioitu ylläpidettäviä vuokraamattomaksi soveltumattomia neliöitä. Tilakeskuksen hallinnoima kiinteistömassa on noin 300 000 m². Kiinteistöjen vuokrausaste on ollut erittäin tyydyttävä huomioiden ulosvuokrattavan kiinteistökannan heikkenevä kunto loppuunkäytettävien rakennusten osalta. Ylläpidettävissä ulosvuokrattavissa kiinteistöissä tilat, joita ei voi vuokrata (heikkenevä kunto), ovat vuoden aikana lisääntyneet (mm. entisen Karjaportin tehdaskiinteistö, Siekkilän entinen koulu). Vuokrausasteen tasoon vaikuttaa erityisesti ulos vuokratut kiinteistöneliöt, jotka vaativat työpanosta sekä onnistunutta ja kekseliästä asiakashankintaa kuten myös erinomaista asiakaspalvelukykyä.

Kiinteistöjen heikkenevä kunto vaikuttaa saataviin vuokratuloihin laskevasti vaikkakaan kiinteistöjen ylläpitokustannukset eivät merkittävästi pienene mahdollisten vuokralaisten vähentyessä. Vuoden 2016 aikana usea kiinteistö on valmistauduttu poistamaan käytöstä (mm. Siekkilän entinen koulu, Pankaranta), usea kohde odottaa myyntipäätöstä (mm. Kuomapirtti, Kalvitsan koulu, Anttolan vanha hovi-alue) ja usea kiinteistö odottaa käyttöpäätöstä/ sisäilmakorjauksia / -tutkimustuloksia (mm. Taitola, Anttolan koulu, Kalvitsan entinen koulu, Päämajatalo). Purkua odottaa usea kohde ja niiden seuraaminen sekä ilkvallan torjunta aiheuttavat kustannuksia sekä vaativat työpanosta.

Kiinteistökohtainen kannattavuustarkastelu, kustannustietoisuus sekä tekninen tietoisuus kiinteistön tilanteesta ja vuokraus-edellytyksistä ovat olleet päämäärät tiloja vuokratessa kuten myös onnistunut asiakaspalvelu sekä asiakashankinta.

Ulkoisia liike- sekä teollisuustilojen vuokria korotettiin 2,5 % ja sisäisiä vuokria 1,25 %.

Loppuvuodesta 2016 virastotalon ja kaupungintalon osalla toteutettiin nk. tilaprojektin muuttovaihe. Tilaprojekti toteutui supeampana alkujaan suunnitellusta, mutta kuitenkin niin, että yksiköiden tiloja tiivistettiin sekä toimintoja yhdistettiin. Virastotalolle tilaprojektin myötä onnistuttiin sijoittamaan ympäristöterveysvalvonta Pankalammelta. Tilojenkäytön tehokkuutta on saatu tilaprojektin myötä lisättyä ja kaupungin sisäisiä yksiköitä on kannustettu tilantarpeiden tarkkaan arviointiin. Sisäinen vuokraus kannustaa säästämiseen, sillä tällöin konkreettisesti tiedetään, että jokainen käytössä oleva neliö aiheuttaa kustannuksia niin tilakeskukselle vuokraajana kuin vuokralaiselle käyttäjänä. Tilaprojekti jatkuu erikseen sovittavana ajankohtana mm. mahdollisen kerroskahvion sekä pistäytymistilojen osalta.

Loppuvuoden 2016 aikana merkittävä työpanos ohjaantui Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymälle siirtyvien tilojen sopimusasioihin ja näihin liittyvien tietojen monipuoliseen kokoamiseen, listaamiseen ja laskentaan.

Verkostoyhteistyöhön panostettiin erityisesti 2016 aikana ja uusia onnistuneita keskusteluyhteyksiä sekä toimintatapoja luotiin menestyksekkäästi. Tilavuokrauksen lisäksi tiloja luovutettiin myös valtiohallinnon tahojen käyttöön ulosvuokrattujen tai tyhjiillään olevien kiinteistöjen turvallisuuden sekä valvonnan lisäämiseksi. Kaupungin Työllisyyspalveluiden ”remonttiryhmä”

hyödynnettiin useassa kohteessa. Vuokraustoiminnan sähköisten asiakaspalvelukanavien käyttöä sekä uusia mahdollisuuksia laajennettiin (mm. sähköiset lomakkeet ja tiedustelut, vapaiden tilojen rekisteri www.ymparistossa.fi).

Koulujen korjaus- ja muutostöiden johdosta jouduttiin 2016 vuokraamaan hinnakkaita väliaikaisia opetustiloja (parakkeja) Anttolan koululle sekä Rantakylän koululle. Nämä vaikuttivat oleellisesti ulkoisiin vuokramenoihin. Lisäksi vuokraustoiminnan tulosta rasitti Kyyhkylä Oy:lle maksettu 120 000 euron toiminta-avustus, johtuen kaupungin vähentyneestä palveluhankinnasta.

Sisäilma-asiat puhuttavat sekä työllistävät paljon ja vaativat tulevaisuudessa kasvavassa määrin työpanosta. Sisäilma-asioiden ympärillä on huomioitava rakennusteknisten töiden lisäksi myös käyttäjäkunnan palveleminen, kuunteleminen ja huomioiminen, jotka osaltaan vaativat merkittävää resurssia sekä asiakaspalveluosaamista.

Kansalaisten harrastustilojen osalta keskusteluja jatkettiin 2016 ja useita tiloja onnistuttiin vuokraamaan tarvitsijoille (mm. bänditilat). Teatteriharrastajien osalta tilakeskusteluja käytiin, mutta tilaa ei tullut vuokratuksi 2016 aikana tarjotusta valikoidusta.

Kiinteistöjen realisointi, myynti ja markkinointi toteutettiin 2016 aikana huutokaupat.com -palvelun sekä kilpailutetun optiojaksolla olevan kiinteistövälitysliikkeen kautta. Kiinteistövälitys kilpailutetaan uudelleen 2017 alkupuolella. Vuoden 2016 aikana tehtiin myös odotettavissa olevien kauppojen sekä tulevien myyntikohteiden ennakoivaa valmistelutyötä (mm. tontinmuodostus, kauppaneuvottelut, kuntotutkimukset jne.)

Realisoitu omaisuus

Myydyt asunto-osakkeet: As Oy Vaahteralehti, Vaahterakatu 5 B 17
As Oy Haukikoivikko, Keskustie 61 A 12

Myydyt muut kiinteistöt: Harjumaan koulu
Ruva-ahon leirikeskus
Meijerin aueella elementtitalin elementit (myyty ja poissiirretty)

Puretut kiinteistöt: Saksalan toimintakeskus

Tilahankkeet; suunnittelu ja rakennuttaminen

Omana työnä tehtiin kunnossapidon arkkitehtisuunnittelu. Kaikki muu suunnittelu ostettiin ulkoa joko hankekohtaisella kilpailutuksella tai puitesopimuksilla.

Investointi- ja kunnossapitohankkeiden rakennuttaminen ja valvonta tehtiin pääosin omana työnä. Rakennuttamis- ja asiantuntijapalveluja myytiin lisäksi emokaupungille, hallintokunnille, konsernin yhtiöille Kiinteistökehitys Naistinki Oy:lle ja Mölnlycke Oy:lle.

Kiinteistöjen ylläpito

Kiinteistöpidon perusedellytyksenä on, että tilojen kunnon ja käytettävyyden sekä terveellisten olosuhteiden on vastattava toiminnan tarpeita ja vaatimuksia. Ylläpidossa panostettiin kestäviin ja vähemmän huoltoa vaativiin ratkaisuihin, kehitettiin yhteistyötä vuokraustoiminnan kanssa ja toiminnassa huomioitiin C-salkun kiinteistöjen realisointi. Kunnossapitotöiden ulkoistaminen on lisännyt tilaajan valvontatehtäviä. Kiinteistöjen ylläpidon menoissa suurimman budjetoimattomana menona tuli Saksalan entisen toimintakeskuksen purkaminen. Rakennuksen purkaminen ennakoitua aikaisemmin mahdollisti maa-alueen vuokraamisen sairaalan väliaikaiseksi pysäköintialueeksi. Maa-alueen vuokrat näkyvät mittaus ja kiinteistöt-yksikön tuloksessa.

Rakennusten kunnossapito

Rakennusten kunnossapitoon ja tilaustoihin käytettiin yhteensä noin 2 445 000 euroa (2 697 000 euroa vuonna 2016).

Rakennustekniset ja LVISA-tekniset kunnossapitotyöt toteutettiin ennalta laaditun ohjelman mukaan, samoin erikseen sovitut tilaus- ja investointityöt. Työt tilattiin laskutyönä tai minikilpailutuksella joko kumppanuusyhtiöltä (1.7.2016 asti) tai puitejärjestelyurakoitsijoilta, jolloin saatiin huomioitua paikalliset pk-yritykset ja varmistettua tilausten kustannustehokkuus. LVISA-teknisen kunnossapidon tavoitteeksi on otettu korjaustarpeiden toteaminen ja korjaaminen ennen laitteiden rikkoutumista.

Kiinteistöjen hoito

Caverion Oy: kanssa solmitun kiinteistöpalvelusopimuksen tehtävien ja toimintamallin mukaista kehittämistä tehostettiin, jotta sopimuksen mukaiset tavoitteet toteutuisivat paremmin. Laatutavoitteiden toteutumista seurattiin ja niistä raportoitettiin urakoitsijalle kuukausikokouksissa. FacilityInfo huolto-ohjelma on käytössä kaikissa hoitoluokan 1-4 kiinteistöissä.

Ristiinan kiinteistöjen- ja pihojen hoidon sekä Suomenniemen kiinteistöjen päivystys- ja varallaolopalvelut tuotti Punavaara Oy. Ko. palvelusopimuksen toteutumista ja kehittämistä seurattiin kuukausikokouksissa.

Kiinteistöhoitojen kustannusten alentamiseksi huonokuntoisten ja kannattamattomien kiinteistöjen käytöstä tulee luopua mahdollisimman nopeasti tai ainakin laittaa ne ns. "kylmilleen" odottamaan purkua.

Alueiden ylläpito

Kiinteistöjen pihat lukuun ottamatta Ristiinan ja Suomenniemen kiinteistöjen pihoja on jaettu kolmeen ylläpitoalueeseen; itäinen, läntinen ja keskusta. Urakoitsijana keskusta-alueella on Viherpalvelut Hyvönen Oy. Itäisellä ja läntisellä alueella urakoitsijana alueella jatkaa YIT Kuntatekniikka Oy, sopimus astui voimaan 1.7.2016. Ristiinan kiinteistöjen pihojen hoidon tuotti Punavaara Oy. Suomenniemen kiinteistöjen pihojenhoito ostettiin vesilaitokselta ja paikallisilta pk-yrittäjiltä.

Alueiden ylläpidon kesäajan valvonta tilattiin ulkoisena palveluna. Talvitöiden valvonta hankittiin yhdyskuntatekniikka- ja ympäristöyksiköltä. Laadun valvonnassa on panostettu urakoitsijan omavalvonnan kehittämiseen.

Jätehuolto

Yhteistyötä Metsäsairila Oy:n kanssa jatkettiin ja tehostettiin. Metsäsairila huolehti tilakeskuksen kiinteistöihin liittyvän jätehuollon organisoimisesta. Keräysvälineiden vaihdoilla ja tyhjennysrytmien optimoinnilla saatiin jätehuoltokustannukset pidettyä kurissa yksikköhintojen kasvusta huolimatta.

Energia ja vesihuolto

Viime vuosina energian hinnankorotukset ovat olleet suuria, etenkin kaukolämmön osalta. Energiahuollon kokonaiskustannus kiinteistöjen ylläpitomenoista on jo n. 45 %. 2010 hyväksytyn energiatehokkuussopimuksen mukaan energiansäästö tavoite vuoden 2016 loppuun mennessä on kiinteä 11,3 GWh, mikä vastaa 9 % kaupungin vuoden 2005 energiankulutuksesta. Jotta tavoite toteutuu, kiinteistöjen energiatehokkuuteen tarvitaan investointeja ja kiinteistön käyttäjien opastamista.

Jatkossa energiainvestoinnit on tarkoituksenmukaista yhdistää muuhun talotekniikan, automaation ja kiinteistön kunnossapitoon. Yhteishankkeilla saavutetaan kustannustehokkuutta. Laaditun energiainvestointisuunnitelman mukaiset energiatehokkuusinvestoinnit toteutettiin vuosien 2015 - 2016 aikana. Hankkeiden pääpaino oli energiaa säästävissä tekniikassa ja uusiutuvien energiamuotojen hyödyntämisessä. Lisäksi tavoitteena oli tehostaa yhteistyötä hallintokuntien kanssa ja jalkauttaa näin aktiivista energiansäästötyötä. Investointikohteissa Urheilupuiston ja Uimahallin peruskorjauksissa huomioitiin erityisesti energiatehokkuus ja uusiutuvan energian mahdollisuudet. Lisäksi vuoden 2016 aikana panostettiin muun muassa aurinkosähkön ja -lämmön omaan tuotantoon. Samoin Rantakylän koulun saneerauksessa energiatehokkuutta parannetaan tarpeen mukaisella ilmanvaihdon ohjauksella.

Puhtaus

Tilakeskuksen tilaamana hoidettiin vain virastojen puhtaus. Muiden tilojen puhtauspalvelujen tilaajana toimivat hallintokunnat. Puhtauspalvelut tuotti kaupungin ruoka- ja puhtauspalvelut-yksikkö lähtökohtana taloudellisuus, asiakastytyytyväisyys sekä tilojen terveellisuutta ylläpitävä puhtauspalvelu.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Sitovat tavoitteet saavutettiin muuten, mutta henkilöstörekrytointi ei toteutunut.

Tilakeskuksen toimintatuotot ylittyivät 994 528 euroa, toimintakulujen ylitys 295 016 euroa. Toimintakate oli 0,7 milj. euroa budjetoitua parempi.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016	Toteuma %
Hallinnassa oleva rakennusomaisuus 1000 m ³	1 476	1 447	1470	102
Ulosvuokratut liike- ja teollisuuskiinteistöt, 1000 htm ²	63	57	63	111
Rakennusten ylläpito				
Rakennusten kunnossapito €/m ³ /v	1,7	2,2	1,7	75
Henkilöstö				
Vakituinen henkilökunta (sitova)	17	18	¹⁾ 13	72 %
Määräaikainen henkilökunta ²⁾	1	1	0	
	TP 2015	TAVOITE 2016	TP 2016	Toteuma %
Rakennusten ylläpito				
Kaukolämmön normitettu kokonaiskulutus (kWh/r-m ³ /v)	40,4	41,3	²⁾	-
Sähkön kokonaiskulutus (kWh/r-m ³ /v)	19,5	18,4	²⁾	-

Kulutukset on laskettu rakennuskuutiometriä kohti. Seurannassa oleva rakennustilavuus edustaa noin 66 prosenttia tilakeskuksen hallinnassa olevasta kokonaisrakennustilavuudesta.

¹⁾ Vakituinen henkilökunta 12 (joista 1 osa-aikainen)

²⁾ Kulutustietoja ei ole tiedossa.

Talous

Tekninen lautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	5 666 400		5 666 400	6 138 443	472 043
Toimintamenot	-15 974 278		-15 974 278	-15 575 609	398 669
Toimintakate (netto)	-10 307 878		-10 307 878	-9 437 165	870 713

Talous

Tilakeskus

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	32 301 700		32 301 700	33 296 228	994 528
Toimintamenot	-17 069 500		-17 069 500	-17 364 517	-295 017
Toimintakate (netto)	15 232 200		15 232 200	15 931 712	699 512

Maaseutu- ja tielautakunta

Maaseutu- ja tielautakunnan toiminta-alueena on maataloushallinnon ja maatalousyrittäjien lomituspalveluiden järjestäminen sekä yksityistielain mukaisena kunnallisena tiehallintoviranomaisena toimiminen. Lautakunta kehittää maaseutua ja maaseudun elinkeinotoimintaa sekä alempaa tieverkkoa ja avustaa vesiosuuskuntien rakentamista.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Maaseututoimi

Maaseutu- ja tielautakunta toteutti palvelua asiakaslähtöisesti lähellä asiakasta. Palvelua käyttävien asiakkaiden neuvontaan, tiedotukseen sekä sähköisten palveluiden käytön lisäämiseen kiinnitettiin huomiota, jotta palvelutoiminnan tasapuolisuus toteutui. Maaseututoimen sähköinen asiointi kasvoi vuoden takaisesta 86 prosentista 91 prosenttiin.

Mikkelin maaseutuhallinto toteutti 6 tukihakukoulutusta toiminta-alueensa kunnissa, osallistujia 150. Lisäksi järjestettiin 2 ympäristökorvauksen koulutuspäivää, osallistujia 260. Yhteensä koulutuksiin osallistui 410 viljelijää. Viljelijät palauttivat tukihakemuksensa pääsääntöisesti sähköisesti. Tukihallinnon ohjelmistomuutokset, poikkeukselliset kriisituet ja ympäristökorvauksien koulutuspäivien järjestäminen lisäsivät olennaisesti hallinnon työmäärää.

Maaseudun kehittäminen

Maaseutu- ja tielautakunta oli mukana avustamassa seitsemässä kyläyhdistyksen hankkeessa (yhteensä 17 862 euroa). Lautakunta myönsi toiminta-avustuksen Mikkelin 4H- yhdistykselle (63 000 euroa), Veej'jakaja LEADER toimintaryhmän kuntaosuus katettiin maaseudun kehittämisvaroista (67 518 euroa). Maatalouden jätemuovikeräys toteutettiin Metsä Sairila Oy:n toimesta, keräyksen kustannukset olivat 18 760 euroa. Maatalousyrittäjien avustuksia myönnettiin yhteensä -71 671 euroa (talous-suunnitelmat 1298 euroa, salaojasuunnittelu 1336 euroa, karjanjalostus 11 290 euroa, ruokinnansuunnittelu 12 421, viljely-suunnittelu 20 244 euroa, maksullinen lomitus 25 082 euroa). Maaseudun kehittämiseen käytettiin yhteensä 239 184 euroa.

Lomituspalvelut

Lomitus toimi seudullisesti Mikkelin ympärillä olevien kuntien alueella. Maatilojen työolosuhteita ja riskien arviointia selvitettiin tilakäyntien yhteydessä. Tilakäynnit ja suunnitelmat tukivat asiakaspalvelua. Lomahallinnon tehtäviä organisoitiin uudelleen henkilöstön kesken. Lomituspäivät laskivat edelliseen vuoteen verrattuna 17%.

Tietoimi

Yksityistiekunnat hakivat seitsemännen kerran sähköisesti kunnossapitoavustuksia sähköisen Wintie -palvelun kautta, 88 prosenttia asiakkaista haki avustuksen sähköisessä muodossa. Yksityistiekuntien perusparannushankkeita oli aiempaa vuotta vähemmän (2015: 114 kpl, 2016: 40 kpl). Vähentymisen syynä on kuntaliitosavustuksien loppuminen perusparannushankeissa.

Löytö-Vitsiälän vesiosuuskunnan osalta 1-vaihe toteutettiin vuonna 2016. Viinamäen vesiosuuskunnan viemäröintihanke Hint-salanmäellä saatiin 90 prosenttisesti valmiiksi. Vesiosuuskunta Majavan hanke Kurkisensaassa Haukivuorella käynnistettiin loppu-vuodesta. Vesiosuuskuntien varautumissuunnitelman laatiminen pienille vesilaitoksille- projekti käynnistettiin 23.8.

Maaseutu- ja tielautakunnan henkilöstömäärä vuoden lopussa oli yhteensä 92 henkilöä, vakinaisia 88 henkilöä ja määräaikaisia 4 henkilöä (vuonna 2015 vastaavat luvut olivat 127/96/31).

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Lokakuun seurannan yhteydessä tehtiin tuloihin määrärahamuutos. Lautakunnan tulot ja menot alittuivat. Poikkeama johtui pääosin lomituspalveluiden henkilöstömenojen alituksesta, mikä heijastui vastaavasti tuloihin. Tulot alittuivat 349 680 euroa ja menot n. 1,1 milj. euroa. Nettotulos oli n. 0,8 milj. euroa budjetoitua parempi. Avustuspäärahajoja säästy 327 200 euroa.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Toiminnassa noudatettiin vuonna 2016 vahvistettuja teknisen toimen sisäisen valvonnan ohjeita ja tavoitteita. Sisäinen valvonta toimi muun työn ohessa toimialajohtajan ja johtoryhmän ohjauksessa. Sääntöjen ja päätösten noudattaminen; toiminnassa noudatettiin lainsäädäntöä, kaupungin omia hallinto- ja toimintasääntöjä sekä muita velvoittavia ohjeita. Tavoitteiden toteutumista ja varojen käyttöä valvottiin kerran kuukaudessa kokoontuvassa johtoryhmässä, jossa käytiin läpi käyttötalouden toteutumaseurantaa samalla tarkastellen toiminnan toteutumista ja mahdollisia muutoksia. Lautakunnan taloudesta raportoitui lautakunnalle lautakunnan kokouksien yhteydessä. Henkilöstön rekrytoinnissa vapautuvien vakanssien täyttämiseksi noudatettiin välttämättömyysharkintaa ja tarkkaa lupamenettelyä. Laskutukset tehtiin pääosin nopealla aikavälillä.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi	Vesihuollon kehittämistoimenpiteiden jatkotoimien toteuttaminen	Yhdyskuntatekniikan insinööri Markku Suomela	Vesiosuuskuntien varautumissuunnitelman laatiminen pienille vesilaitoksille -projekti käynnistetty

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys: tavoite 140 yritystä, Työpaikkakehitys: tavoite 24 500 työpaikkaa	Yksityisteiden perusparannusprojekteja toteutetaan n. 60 kpl. Kunnossapitoavustukset 750 kpl.	Yhdyskuntatekniikan insinööri Markku Suomela	toteutunut 40 kunnossapitoavustuksia 790

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Luomumaatilojen %-osuus kaikista maataloista	Ollaan aktiivinen toimija eri luomu –hankkeiden – ja infotilaisuuksissa.	Maaseutupäällikkö Kari Mikkonen	53/536= 9,9% -osuus kaikista maataloista
Luomussa olevan peltopinta-alan %-osuus kaikesta peltopinta-alasta: tavoite 18	Lisätään maatalousyrittäjien tietoisuutta lähi- ja luomuruuan tulevaisuuden näkymistä sekä markkinoidaan luomuviljelyä maatalousyrittäjille tukikoulutuksien yhteydessä Hyödynnetään Luomuinstituutin, Pro Agrian ja MTK Etelä-Savon kyvykkyyttä ja palveluita tiedottamisessa ja vuoropuhelussa.	Maaseutupäällikkö Kari Mikkonen	15,8% peltopinta-alasta (21693,55/ 13 727 ha) -

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016	Toteuma %
Maatilat yhteensä, kpl	1 414	1 400	1381	98,6
Maatalouden tukihakemukset, kpl	6961	8 000	7276	91,0
Maatalouden tuet milj. euroa/vuosi	ei saatavilla	28	23*	82,1
Lomituspäivät (vuosilomat, sijaisapu, tuettu lomitus)	23 336	26 000	19 444	74,8
Kustannus euroa/lomituspäivä	167	165	185	112,1
Avustettavat yksityistiet, kpl	747	750	790	105,3
Perusparannetut yksityistiet, kpl	114	60	40	66,7
Kunnossapidetyt yksityistiekilometrit euroa/km	393	425	380	89,4
Rakennetut vesiosuuskuntien johtokilometrit tms.	5	9	14	155,6

*vuoden 2016 tukien maksu jakaantuu vuosille 2016-2017

Talous

Maaseutu- ja tielautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toimintatulot	5 561 800	-446 000	5 115 800	4 766 120	-349 680
Toimintamenot	-7 832 300		-7 832 300	-6 694 605	1 137 695
Toimintakate (netto)	-2 270 500		-2 716 500	-1 928 485	788 015

Rakennuslautakunta

Rakennuslautakunnan tehtävänä on, mikäli tämä ei lainsäädännön tai kunnallisten sääntöjen mukaan kuulu muulle viranomaiselle:

1. toimia Mikkelin kaupungin rakennusvalvontaviranomaisena
2. seurata rakentamisen yleistä kehitystä kaupungissa sekä vaikuttaa valmisteluun, joka liittyy rakentamiseen, maisema- tai ympäristökaupunkikuvaan sekä maankäytön suunnitteluun ja
3. huolehtia toimialaansa kuuluvan lupamenettelyn sekä valvonta- ja neuvontatoimen asianmukaisesta järjestämisestä sekä tähän liittyen tehdä esityksiä kaupunginhallitukselle
4. toimia Mikkelin kaupungin jätehuoltoviranomaisena.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Rakennusvalvonnan toimipisteillä (Mikkelin virastotalolla sekä Ristiinassa) rakennusvalvonnan henkilökunta on tavoitettavissa rakennusvalvonnan aukioloaikoina. Henkilökohtaisen palveluajan rakennustarkastajille voi varata ajanvarauksella puhelimitse. Rakennusvalvonta käsittelee kaikki luvat sähköisesti www.lupapiste.fi- palvelussa, jonka kautta rakennusvalvonnan palvelut ovat kuntalaisten käytettävissä ajasta ja paikasta riippumatta. Kesämökkiasukailta on saatu positiivista palautetta sähköisestä asioinnista, kun lupa-asiat on voinut hoitaa kotipaikkakunnalta käsin. Rakennusvalvonta siirtyi lupa-asiakirjojen sähköiseen arkistointiin syksyllä 2016, jonka myötä luvanhakijan ei ole tarvinnut toimittaa rakennusvalvontaan paperikopioita asioidessaan sähköisesti. Rakennusvalvontaan voi jättää sähköisesti myös neuvontapyyntöjä mm. rakennusoikeustiedusteluista. Kuntalaiset saavat säästöä käyttäessään sähköistä palvelua mm. matkakustannusten sekä kopiointikustannusten osalta. Rakennusvalvonta on kehittänyt ja kehittää edelleen prosessejaan sähköiseen luvan käsittelyyn. Palvelun tuottajalle on välitetty kuntalaisilta saatua palautetta palvelussa havaituista kehitystarpeista.

Loma-aikoina on varmistettu, että jokaiselle rakennustarkastajalle on nimetty sijainen, joka on hoitanut omien tehtäviensä ohella lomansijaisuutta. Kesäajaksi palkatun määräaikaisen rakennustarkastajan työpanos katselmusten hoitamisessa on ollut tärkeää. Rakennusvalvonnan lupakäsittely ja tavoitettavuus on tästäkin huolimatta kesäaikana aika-ajoin ruuhkautunut rakentamisen kausiluontoisuudesta, rakennusrekisterissä olevista puutteista sekä tilaamattomista loppukatselmuksista johtuen. Lupakäsittelyajoista tiedotetaan kaupungin kotisivuilla. Keskimääräinen lupakäsittelyaika on ollut noin neljä viikkoa. Edellä mainittuun aikaan lasketaan myös luvanhakijan käyttämä aika hakemuksen täydentämiseen. Sähköisessä asioinnissa hakijan on siis mahdollista jättää hakemus myös puutteellisenä. Tällöin rakennusvalvonta pystyy opastamaan hakemuksen täyttämässä. Lupapisteen käyttö ei ole kertarakentajalle riittävän selkeä, jonka vuoksi rakennusvalvonnan henkilökunnan työpanosta on tarvittu odotettua enemmän. Hakemuksen täyttämässä ohjeistetaan luvanhakijaa käyttämään palkkaamansa rakennusalan ammattilaisen apua. Rakennusalan ammattitaitoisen suunnittelijan avulla lupaprosessi etenee jouhevammin. Uudet hakemukset valmistellaan kahden viikon määräajassa pääsääntöisesti, jos hakemuksessa ei ole puutteita.

Lupamäärä pysyi edellisen vuoden tasolla. Rakennusvalvonta käsittelee kaikkiaan 799 kpl lupahakemusta, joista rakennuslupia uudisrakentamiseen ja lisärakentamiseen myönnettiin 462 kpl, toimenpidelupia 133 kpl ja rakentamisilmoituksia 116 kpl. Katselmuksia tehtiin noin 1500 kpl ja työnjohtajan hakemuksia käsiteltiin 750 kpl. Uusille asunnoille haettiin lupia 75 kpl edellisvuotta enemmän eli yhteensä 251 kpl. Omakotitalojen lupamäärä nousi 71 kappaleeseen. Nousua oli asuntomessujen talojen rakentamisen verran. Vapaa-ajan asuntojen rakentaminen pysyi edellisen vuoden tasolla 40 kappaleessa. Vuoden 2016 merkittävimpiä rakennuslupahankkeita olivat mm. Saimaa Stadium, Sairaalan parkkitalo sekä sairaalan useat laajennushankkeet, Mikkelin asuntomessualueen rakennukset, Rantakylän koulun laajennus sekä Naisvuoren uimahallin peruskorjaus.

Elokuussa 2015 hyväksytyistä jätehuoltomääräyksistä valitettiin ja ne ovat edelleen Itä-Suomen hallinto-oikeuden käsittelyssä. Jättemaksuihin ei tullut korotuksia kuin lietteiden osalta, mikä johtui vain Vesilaitoksen hintojen korotuksesta. Perusmaksusta, taajamien jätteiden kuljetuksista sekä lietteiden kuljetuksista on ollut tekeillä selvityksiä vuoden 2016 aikana. Selvitykset valmistuvat alkuvuodesta 2017.

Jätehuollossa on vuoden 2016 aikana tehty 126 päätöstä tyhjennysvälin pidennyslakemuksista ja 61 päätöstä jättemaksu- muistutuksista, joista 34 on ollut kohtuullistamislakemuksia ja 27 jättemaksun perimättä jättämislakemuksia. Lisäksi on tehty päätökset viiteen muuhun lakemukseen.

Pysäköintipalveluissa annettujen pysäköintivirhemaksujen määrä oli 10374 kappaletta, jossa on nousua edellisvuoteen verrattuna noin kolmannes. Poliisin kirjoittamien pysäköintivirhemaksujen määrä (123 kappaletta) lähes kolminkertaistui edellisvuodesta. Kolme yleisintä virhetyyppiä olivat pysäköinti kielletty -liikennemerkkin noudattamatta jättäminen, pysäköintikiekon puuttuminen ja pysäköintimaksun laiminlyönti.

Karhukirjeitä jouduttiin lähettämään 2304 kappaletta ja ulosottoon asti meni 958 asiaa. Kasvu näkyy myös taloudessa; virhemaksutuloja kertyi lähes 100 000 euroa enemmän kuin vuonna 2015. Kirjallisia huomautuksia annettiin 850 kertaa. Oikaisuvaatimuksia pysäköintivirhemaksuista tehtiin 300 kappaletta. Kaikki virat oli saatu täytettyä kokoaikaisina ja henkilöstön pois- saolot vähenivät selvästi ja tämä näkyy tuloksessa. Myös maksujen perintä tehostui ja oikaisuvaatimusten käsittely nopeutui, kun toimistotehtävistä vastasi kokoaikainen henkilö.

Rengaslukkoa tai väärin pysäköidyn ajoneuvoon siirtoa ei vuonna 2016 tarvinnut käyttää yhtään kertaa.

Pysäköintimaksujen korottaminen heinäkuun alussa turvasi sen, että pysäköintimaksuja kertyi talousarviossa ennakoitu määrä, vaikka maksullisten paikkojen käyttöaste hieman laski aikaisempien vuosien tapaan. Mobiilimaksamisen osuus kasvaa jatkuvasti ja vuoden lopulla tehtiin sopimus toisenkin operaattorin tulosta Mikkeliin.

Rakennuslautakunta teki sisäministeriölle esityksen pysäköintivirhemaksun korottamisesta 40 eurosta 50 euroon, millä pyritään estämään pysäköintivirheiden määrän kasvua. Päätös maksusta tulee vasta vuonna 2017.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Rakennusvalvonnan lupien määrä pysyi lähes samana, mutta rakennushankkeiden kokonaisala yhteensä kasvoi n. 16 000 m², jonka myötä rakennusvalvonnan toimintatuotot ylittyivät merkittävästi. Pysäköintipalvelujen tuotto jäi talousarvioennustees- ta. Kokonaisuudessaan rakennuslautakunnan tulosalueen tuotto oli 313 968 euroa enemmän kuin oli arvioitu. Toimintakulut jäivät alle talousarvion 67 407 euroa. Säästöä oli palvelujen ostoissa ja muissa toimintakuluissa. Kustannuksia sähköisten järjestelmien käyttömaksuista on tullut lisää. Henkilöstömenot pysyivät lähes talousarvion mukaisena. Rakennustarkastajan virka oli täyttämättä kevään ajan ja määräaikainen toimistohenkilö palkattiin syksyn ajaksi.

Jätehuollon viranomaispalvelut laskutettiin Metsäsairila Oy:ltä toteutuneiden kustannusten mukaan, jotka jäivät alle talousarvion.

Pysäköintipalveluissa menot jäivät 63 700 euroa budjetoitua pienemmiksi ja tuotot 89 300 euroa budjetoitua pienemmiksi. Tulopuolella pysäköintivirhemaksujen määrä oli budjetoitu liian optimistiseksi ja toteuma jäi tästä 91 500 euroa. Nettotulos jäi 25 600 euroa alle tavoitteen.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Toiminnassa noudatettiin kaupungin hyväksytyjä sisäisen valvonnan ja tarkastuksen ohjeita ja tavoitteita. Sisäinen valvonta toimi muun työn ohessa toimialajohtajan ja työyksiköiden esimiesten ohjauksessa noudattamalla sisäisen valvonnan ohjeita ja tavoitteita.

Teknisen toimialan toimintaa koskevien lakien sisältämien määräysten sekä organisaation omien ohjeiden ja sääntöjen noudattamisesta huolehdittiin. Huolehdittiin päätösten lain- ja sääntöjenmukaisuudesta. Tarvittaessa pyydettiin lakimiehen kantaa asiaan.

Tavoitteiden toteutumista ja varojen käyttöä valvottiin kuukausittain. Talouden seuranta ja raportointi käsiteltiin teknisen toimialan johtoryhmässä ja siitä raportoitiin kaupunginhallitukselle. Talouden seurantaa käsiteltiin rakennuslautakunnan kokouksissa ja raportoitiin kaupunginvaltuustolle kolmannesvuosittain. Henkilöstön rekrytoinnissa noudatettiin välttämättömyysharkintaa.

Laskutukset pyrittiin tekemään nopealla aikavälillä. Kesällä rakennusvalvonnan laskutus ruuhkautui, jonka vuoksi laskutus-työhön palkattiin syksyllä määräaikainen toimistotyöntekijä. Pysäköintipalveluissa maksujen perintä sekä oikaisuvaatimusten käsittely nopeutui huomattavasti, mikä näkyi jo vuonna 2016 nopeampana maksujen kertymänä.

Talouden tasapainottaminen

Rakennusvalvonnan taksa on laadittu siten, että lupamaksuilla on pystytty kattamaan toiminnan menot. Viranomaiskatselmuksien vähentämisellä on pystytty kohdentamaan työpanosta lupaprosessin käsittelyyn ja vähentämään matkakustannuksia. Rakennusjärjestyksen uudistaminen oli valmistelussa, jossa osaltaan on huomioitu normien purku ja siten rakennusvalvonnan resurssien kohdistamista vaativampiin rakennushankkeisiin.

Pysäköintimaksujen osalta lippuautomaattien käyttö väheni edelleen hiukan aikaisempien vuosien tapaan, mutta taksakorotuksen ansiosta tulot olivat talousarvion mukaiset. Mobiilimaksamisen osuus kasvoi selvästi ja loppuvuodesta tehtiin sopimus toisenkin operaattorin tulosta Mikkeliin, mikä lisää mobiilimaksamisen suosiota. Pysäköintivirhemaksun korottamisesta 40 eurosta 50 euroon tehtiin esitys sisäministeriölle, mutta asia ratkaistaan vasta keväällä 2017.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys: tavoite 140	Kirkastetaan lupa- ja päätösprosessit (ennakoitavuus, nopeus, selkeys). Sähköinen lupaprosessi otetaan käyttöön.	Johtava rakennustarkastaja	Sähköinen asiointi Lupapiste.fi käytössä. Sähköisen arkistoinnin käyttöönotto tehty syksyllä 2016. Sähköinen lupakäsittelyjärjestelmä käytössä 100% loppuvuodesta 2016. Lupaus 2016 hankkeen rahoituksella palkattu kaksi määräaikaista digitoijaa 6 kk:n ajaksi. Ohjeistuksia kuntalaisille päivitetty verkkosivuille. Sähköistä lupaprosessia kehitetty rakennusvalvonnan sisällä. Sähköisen asiointin opastusta järjestetty suunnittelijoille.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohden laskettuna (kg/asukas): tavoite 75	Yhdyskunnan (Mikkeli) jätehuolto on lajittelevaa ja jätelogistiikka suunnitellaan Metsäsaairila Oy:n kanssa vastamaan kierrätys- ja jätteenpoltoprosessia.	Jäteasiain tarkastaja	Jätehuoltomääräykset laadittu, ei vahvistettu. Neuvontaa ja ohjeistuksia annettu yhteistyössä Metsä-Sairila Oy:n henkilöstön kanssa. Jätteen tyhjennysvälin pidennyshakemuksissa arvioitu jätteen määrää ja kierrätysastetta tapauskohtaisesti.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Vesistöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä % -osuus: tavoite 90	Varmistetaan hulevesisuunnittelu ja tonttikohtainen veden ohjaus rakennuslupaprosessin aikana. Rakennuslupatarkastuksessa pitää huolehtia tonttikohtaisesta imeyttämisestä ja viivyttämisestä.	Rakennustarkastajat	Rakennusvalvonta mukana pohjavesien suojelun yhteistyöryhmässä ja vesitiimissä. Noudatetaan lupakäsittelyssä ja neuvonnassa laadittuja ohjeita ja lainsäädäntöä maalämmön, hulevesien, viemäriverkoston ulkopuolisten jätevesiratkaisujen lupakäsittelyssä. Hulevesiratkaisut esitetään lupa-asiakirjoissa tapauskohtaisesti.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%): tavoite 50	Vanhan Kalevankankaan koulun ja Kirkonvarkauden uuden asuinalueen käyttöön oton yhteydessä varmistetaan, ettei asuinrakentaminen muodosta pohjavesiriskiä	Johtava rakennustarkastaja Rakennus- ja lvi-tarkastajat	Lupakäsittelyssä ja päätöksenteossa huomioitu asemakaavamääräykset ja pohjavesialueita koskevat määräykset.
	Noudatetaan laadittua maalämmön perustamisen sähköistä ohjetta. Erityishuomio kiinnitetään pohjavesialueelle sijoitettaviin järjestelmiin. Kattavilla lupaehdoilla varmennetaan pohjaveden hyvän laadun säilyminen.	Rakennus- ja lvi-tarkastajat	Noudatettu laadittuja lupaohjeistuksia. Lupaehdoissa korostettu pohjavesialueilla tehtävien porauksissa riskien hallintaa, maalämmön porausraportit ja työnjohtajat vaadittu lupaehtoina. Tiedotettu tapahtuneista riskeistä.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Ekologinen jalanjälki (gha / as): tavoite 5,5	Energiatehokkaan rakentamisen ohjausta ja neuvontaa lisätään laatimalla korjausrakentamisen toimintaohje sekä lisäämällä neuvontaa	Rakennustarkastajat	Korjausrakentamisen energiaohje laadittu ja ohjeistusta parannetaan edelleen. Rakennuksen energiatehokkuuden parantamisen koulutuksissa pidetty esitelmää aiheesta kuntalaisille.
	Ajoneuvojen joutokäynnin valvonta	Hallintopäällikkö	Toteutettu ohjeistuksella ja talvikaudella tehostettuna valvontana.

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma % TP 2016/ TA 2016+lmr
Rakennus- ja toimenpideluvat						
Kulut / asukas	€/asukas	9,9	10,1	10,1	10,2	100,8
Kulut / lupa	€/lupa	953	1 008	1 008	935	92,8
Kulut / katselmus	€/katselmus	438	616	616	478	77,6
Kulut	€	542 952	554 230	554 230	558 488	100,8
Tuotot	€	-679 831	-520 200	-520 200	-905 925	174,1
Netto	€	-136 879	34 030	34 030	-347 437	-1 021,0
Katselmukset	kpl	1 241	900	900	1 169	129,9
Päätökset ja luvat	kpl	570	550	550	597	108,5
Muut luvat						
Kulut / asukas	€/asukas	2,7	3,0	3,0	3,0	98,4
Kulut / lupa	€/lupa	666	2 050	2 050	799	39,0
Kulut / katselmus	€/katselmus	1 076	1 822	1 822	1 241	68,1
Kulut	€	148 504	163 985	163 985	161 301	98,4
Tuotot	€	-52 091	-70 000	-70 000	-106 173	151,7
Netto	€	96 413	93 985	93 985	55 129	58,7
Katselmukset	kpl	138	90	90	130	144,4
Päätökset ja luvat	kpl	223	80	80	202	252,5
Korjausneuvonta						
Kulut / asukas	€/asukas	0,9	0,6	0,6	0,8	138,6
Kulut / lupa	€/lupa	854	511	511	1 179	230,9
Kulut / katselmus	€/katselmus	563	415	415	2 299	554,2
Kulut	€	47 850	33 185	33 185	45 982	138,6
Katselmukset	kpl	85	80	80	20	25,0
Päätökset ja luvat	kpl	56	65	65	39	60,0
Rakennusvalvonta yhteensä						
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	13,5	13,7	13,7	14,0	101,9
Luvat yhteensä / lupa	€/lupa	871	1 081	1 081	914	84,5
Kulut yht. / katselmus	€/katselmus	505	702	702	581	82,7
Kulut	€	739 306	751 400	751 400	765 771	101,9
Tuotot	€	-731 923	-590 200	-590 200	-1 012 098	171,5
Netto	€	7 384	161 200	161 200	-246 326	-152,8
Katselmukset yhteensä	kpl	1 464	1 070	1 070	1 319	123,3
Päätökset ja luvat yhteensä	kpl	849	695	695	838	120,6

Viestit tilaajalle

Lupien kappalemäärä pysyi edellisen vuoden tasolla. Tuotto ylittyi kuitenkin odotettua enemmän, joka johtui laajuudeltaan muutamasta suuresta rakennushankkeesta. Kustannukset ylittyivät hieman palkka-, it-palvelu-, vuokra- ja kopiointikustannusten osalta. Kopiokustannuksista suurin osa saatiin laskutustuottoina takaisin luvanhakijoilta. Palvelujen ostoissa saatiin säästöä talousarvioon verrattuna.

		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma % TP 2016/ TA 2016+lmr
Rakennusvalvonta						
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	1,5	2,0	2,0	1,6	79,6
Kulut	€	82 658	110 000	110 000	87 560	79,6
Tuotot	€	-78 924	-110 000	-110 000	-87 011	79,1
Netto	€	3 734	0	0	549	

Viestit tilaajalle

Mikkelin kaupungin jätehuoltoviranomaisena toimii rakennuslautakunta, joka hoitaa jätelain mukaisia jätehuollon viranomaistehtäviä. Jäteasiain tarkastaja päättää hakemuksesta tyhjennysvälin pidennyksistä ja jätemaksumuistutuksista. Vuoden aikana käsiteltiin jätehuollon hakemuksia seuraavasti:

Tyhjennysvälin pidennyshakemus	126
Kohtuullistamishakemus	34
Vapautushakemus	27
Muu	5
Yhteensä	192

Palvelu: Pysäköintipalvelut

Vastuuhenkilö: Juha Ruuth

Palvelu: Vastuuhenkilö:		TP 2015	TA 2016 (valtuusto)	TA 2016 + lmr	TP 2016	Toteutuma % TP 2016/ TA 2016+lmr
Pysäköinninvalvonta						
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	3,6	5,2	5,2	4,0	77,5
Yhteensä (€)	€	196 042	282 900	282 900	219 183	77,5
Tuotot	€	-538 143	-735 000	-735 000	-645 681	87,9
Netto	€	-342 100	-452 100	-452 100	-426 497	94,3
Suoritteet:						
Pysäköintivirhemaksut (kpl)	kpl	7 713	14 000	14 000	10 374	74,1
Pysäköintivirhemaksutulot	€	-311 478	500 000	500 000	408 439	81,7

Viestit tilaajalle

Pysäköintivirhemaksuja on annettu selvästi edellisvuotta enemmän, mikä luonnollisesti näkyy myös maksutulojen kasvuna. Syynä kasvuun on ilmeisesti lisääntynyt virheellinen pysäköinti, sillä poliisin antamat virhemaksut lähes kolminkertaistuivat edellisestä vuodesta. Yhtenä syynä lukumäärän kasvuun on myös pysäköintipalveluiden henkilökunnan vähentyneet poissaolot.

Mikkelissä pysäköintivirhemaksu on 40 euroa, mutta rakennuslautakunta teki sisäministeriölle esityksen maksun korottamisesta 50 euroon virheellisten pysäköintien kasvun rajoittamiseksi. Virhemaksu on Mikkelissä pienempi kuin valtaosassa vertailukaupunkeja, jolloin sen ennaltaehkäisevä vaikutus on huonompi.

Pysäköintimaksutuloissa (lippuautomaatit, pysäköintikortit ja mobiilimaksut) on edelleen lievää lukumääräistä laskua, mutta taksakorotuksen ansiosta euromääräinen tuotto ei laskenut.

Kulut ovat pysyneet hyvin kurissa mm. tarvike- ja palveluhankintojen jäätyä selvästi arvioitua pienemmiksi.

Talous

Rakennuslautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	1 437 200		1 437 200	1 751 168	313 968
Toimintamenot	-1 146 300		-1 146 300	-1 078 893	67 407
Toimintakate (netto)	290 900		290 900	672 275	381 375

Liikelaitosten ja taseyksikön tavoitteiden toteutuminen

Valtuusto asettaa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet liikelaitoksille sekä taseyksikkönä toimivalle Etelä-Savon pelastuslaitokselle. Liikelaitokset noudattavat toiminnassaan talousarviossa määriteltyjä tavoitteita. Talousarviossa toiminnalliset tavoitteet on määritelty sitoviksi ja niiden mahdollisista muutoksista päättää valtuusto. Talousarviossa esitettävät tunnusluvut muodostuvat suoritettavista, tehokkuutta ja taloudellisuutta ilmaisevista luvuista, toiminnan laajuustiedoista sekä voimavaroja osoittavista tunnusluvuista, jotka eivät ole määrärahojen tapaan valtuustoon nähden sitovia. Liikelaitosten ja taseyksikön tavoitteiden toteutuminen on esitetty erillistilinpäätöksinä tilinpäätöskirjassa.

Asetettujen tavoitteiden rajoissa johtokunta päättää toiminnan kehittämisestä sekä seuraa ja raportoi tavoitteiden saavuttamista. Liikelaitoksille ja taseyksiköille asetettujen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kerran vuodessa heinäkuun toteutumaan ja tilinpäätöksen yhteydessä kaupungin toimintakertomuksessa. Liikelaitoksien ja taseyksikön taloudellisesta tilanteesta on raportoitu kaupungin raportointiaikataulun mukaisesti 3/2016, 7/2016 ja 10/2016 seurantaraporteissa. Kaupunginhallitus on päätöksessään konserniohjauksen järjestämisestä 23.5.2016 § 57 määritellyt myös liikelaitoksia koskevan konserniohjauksen.

Otavan Opiston liikelaitoksen talouden ja toiminnan tavoitteet toteutuivat suunniteltua heikommin ja liikelaitos teki 693.680 euron alijäämän, kun tavoitteena oli 313.764 euron ylijäämä eli sitovasta tavoitteesta jäätin 1.007.529 euroa. Otavan Opiston tuotoista merkittävimmän osan muodostaa opiskelijamäärään suhteutettu valtionosuusrahoitus, mikä vuonna 2016 toteutui 1.029.154 euroa budjetoitua pienempänä. Rahoituksen vähentymiseen vaikutti pääosin yksikköhintarahoituksen alentuminen.

Opistotoiminnan keskeiseksi haasteeksi muodostuu lähivuosina toisen asteen rahoitusuudistus, joka toteutuessaan voi muuttaa merkittävästi verkkokoulutuksen valtionosuuseriaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulkinta sisäoppilaitoksen järjestämisluvan mukaisesta oppilasmäärästä pudotti 90 %:n osalta opiskelijoista valtionosuuden määrän 58 prosenttiin alkuperäisestä yksikköhinnoista. Kaupunki hakee oikaisua valtiovarainministeriön päätökseen koskien peruspalvelujen valtionosuuksia lukiokoulutuksessa Otavan Opistossa. Uuden valtionosuustulkinnan johdosta Otavan Opisto on jo käynnistänyt talouden tasapainottamistoimenpiteitä.

Lukion opiskelijamäärä oli 686, joka on 14 opiskelijaa talousarviota pienempi. Peruskoulun opiskelijamäärä oli 131 opiskelijaa ja se ylitti talousarvion 11 oppilaalla. Vapaan sivistystyön opiskelijaviikkojen tavoitteena oli 1650 opiskelijaa ja toteutuma oli 2103 eli opiskelijamäärätavoite ylittyi selvästi.

Vakituisen henkilökunnan talousarvion mukainen henkilöstömäärä alittui 7 henkilöllä ja henkilöstökulut alittuivat 147.101 euroa.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen kaupunginvaltuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet saavutettiin. Vesijohtoveden laatu säilyi hyvänä eikä vedenjakelussa, viemäröinnissä tai jätevesien puhdistuksessa tapahtunut vakavia häiriöitä. Kaikki Vesiliikelaitoksen talousarvion sitovat tavoitteet toteutuivat.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen liikevaihto oli 11,8 miljoonaa euroa vuonna 2016. Talousarvion mukainen liikevaihtotavoite oli 11,2 miljoonaa euroa, joten liikevaihtotavoite ylittyi 0,6 miljoonaa euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostui 2,5 miljoonaa euroa, joka ylitti talousarvion 0,3 miljoonalla eurolla. Henkilökuntamäärä oli talousarvion mukainen, mutta vakituisten työntekijöiden tilalla oli enemmän määräaikaista henkilökuntaa.

Vedenmyynti ylitti talousarvion 2,740 milj. m³ tavoitteen ja oli 2,741 milj. m³. Jätevettä laskutettiin 2,659 milj. m³.

Etelä-Savon pelastuslaitos tuotti pelastustoimen lakisääteiset palvelut Etelä-Savon maakunnan alueella. Etelä-Savon pelastuslaitos on ollut aktiivisesti mukana hankkeissa, joiden tarkoitus on vahvistaa häiriötilanteiden aikaista toimintaa ja johtamista. Onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä on lisätty edelleen omavalvontaan pohjautuvaa valvontaa. Lisäksi turvallisuusviestinnässä tavoitettiin 19 % alueen asukkaista.

Etelä-Savossa pelastustoimen hälytystehtävämäärät nousivat edellisvuoden tasosta. Vuonna 2015 pelastustoimen hälytystehtäviä oli 3 726 kappaletta (v. 2015; 3 341 kpl, v. 2014; 3255 kpl, v. 2013; 3 575 kpl ja v. 2012; 3 672 kpl). Yksittäiset rankkasateet ja myrskyt ovat aiheuttaneet yhä enemmän tehtäviä pelastuslaitokselle.

Etelä-Savon pelastuslaitoksen liikevaihto alittui 0,8 miljoonaa euroa. Liikealijäämä oli 162.738 euroa.

Talousarvion toteutuminen

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota (Kuntalaki 410/2015 §110). Toteutumisvertailussa seurattavia asioita ovat toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen. Toteutumisvertailusta on lisäksi käytävä ilmi se, onko menot rahoitettu talousarviossa määrättyllä tavalla vai lisäksi muulla rahoituksella. Muulla rahoituksella tarkoitetaan tällöin kassavarojen käyttöä ja muita maksuvalmiuden muutoseriä rahoituslaskelmassa.

Kunnan toimintaa ohjataan käyttötalousosan avulla. Talousarvion käyttötalousosassa on valtuusto asettanut tehtäväkohtaiset tavoitteet sekä osoittanut tavoitteiden edellyttämät tuloarviot ja määrärahat tehtävien hoitamiseen. Käyttötalousosan toteutumisessa selvitetään tavoitteiden, määrärahojen tuloarvioiden poikkeamat ja niiden syyt siltä osin kuin valtuusto ei ole niitä hyväksynyt talousarviomuutoksina. Käyttötalouden määrärahat sitovat toimielimiä valtuustoon nähden lautakuntatasolla.

Toimintatuotoissa alkuperäisen talousarvion ylitykset olivat kokonaisuutena 3,4 miljoonaa euroa. Seudullisen sosiaali- ja terveystoimen ylitykset olivat 3,3 miljoonaa euroa, teknisen lautakunnan (sis. tilakeskus) ylitys oli 1,5 miljoonaa euroa, sivistystoimen ylitys oli 0,6 miljoonaa euroa. Keskushallinto alitti alkuperäisen talousarvion toimintatuotot 0,6 miljoonalla eurolla. Maaseutu- ja tielautakunnan toimintatuotot alittuivat 0,8 miljoonaa euroa. Liikelaitoksista Otavan opiston liikevaihto alitti alkuperäisen talousarvion 1,2 miljoonaa euroa ja Mikkelin Vesiliikelaitoksen liikevaihto ylitti talousarvion 0,6 miljoonaa euroa. Taseyksikkö Etelä-Savon pelastuslaitoksen liikevaihto alitti alkuperäisen talousarvion 0,4 miljoonaa euroa.

Toimintamenoissa alkuperäinen talousarvio ylittyi 9,6 miljoonaa euroa. Lisämäärärahoja myönnettiin 11,5 miljoonaa euroa, jonka jälkeen muutettu talousarvio alittui 1,9 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveystoimen menot ylittyivät alkuperäisestä talousarviosta 11,4 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunnalle myönnettiin lisämäärärahaa 9,6 miljoonaa euroa, mutta tämäkään ei riittänyt kattamaan kasvaneita menoja, vaan talousarvion ylitystä syntyi lisämäärärahojen jälkeenkin 1,8 miljoonaa euroa. Sivistystoimi ylitti alkuperäisen talousarvion toimintamenot yhteensä 0,7 miljoonalla eurolla; sivistystoimen 1,6 miljoonan euron (lisä) talousarviomuutosten jälkeen talousarvio alittui kuitenkin 0,9 miljoonaa euroa. Teknisen toimen (sis. tilakeskus) toimintakulut alittivat talousarvion 0,1 miljoonaa euroa. Keskushallinnossa toimintakulut alittuivat 1,2 miljoonaa euroa alkuperäisestä talousarviosta. Maaseutu- ja tielautakunnan menot alittuivat 1,1 miljoonaa euroa. Liikelaitoksista Mikkelin Vesiliikelaitoksen liiketoiminnan kulut ylittyivät 0,5 miljoonaa euroa ja Otavan Opiston menot alittuivat 0,3 miljoonaa euroa alkuperäisen talousarvion. Taseyksikkö Etelä-Savon pelastuslaitoksella menot alittuivat 0,1 miljoonaa euroa talousarvioon verrattuna.

Henkilöstömenot ylittivät alkuperäisen talousarvion 0,5 miljoonaa euroa. Talousarviomuutosten (2,5 milj. euroa) jälkeen henkilöstömenot alittuivat kuitenkin 1,9 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveystoimen henkilöstöä siirtyi jo vuoden 2016 aikana Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymään, mutta toisaalta Essotelle maksettiin vuoden vaihteessa siirtyvän henkilöstön joulunaikaisia erilliskorvauksia poikkeuksellisesti kuluvan vuoden kuluina.

Kaupungin palvelujen ostot ylittivät alkuperäisen talousarvion 6,7 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveystoimen tuotantolautakunnan alkuperäisen talousarvion ylitys oli 8 miljoonaa euroa. Talousarviomuutoksia tehtiin 8,8 miljoonaa euroa, jonka jälkeen talousarvio alittui 0,8 miljoonaa euroa. Erityisesti ylittyivät sairaanhoitopiirin palvelujen ostot 4,9 miljoonaa euroa alkuperäiseen talousarvion verrattuna; 6 miljoonan euron lisämäärärahojen jälkeen erikoissairaanhoidon palvelut alittuivat 1,1 miljoonaa euroa. Vammas- ja vanhustaloudessa palvelujen oston ylitys oli 1,2 miljoonaa euroa ja sosiaalipalveluissa asiakaspalveluiden ostot ylittyivät 1,7 miljoonaa euroa alkuperäiseen talousarvioon nähden.

Verotulot alittivat talousarvion 1,4 miljoonaa euroa eli 0,7 %. Valtionosuudet ylittivät talousarvion 5,5 miljoonaa euroa eli 5,2 %. Verotulot olivat 198,6 miljoonaa euroa ja valtionosuudet 111,5 miljoonaa euroa.

Verotulojen talousarvion alituksesta 3,1 miljoonaa euroa kertyi kunnallisverosta. Yhteisöverot ylittivät talousarvion 1,7 miljoonaa euroa. Kiinteistöverot ylittivät talousarvion 0,1 miljoonaa euroa.

Suojaustarkoituksessa tehtyjen johdannaissopimusten menot kirjataan kohtaan muut rahoituskulut. Kokonaisuutena korkomenot ja muut rahoituskulut, johon sisältyvät lainojen korkokulut ja lainasuojausten muut rahoitusmenot, alittivat talousarvion 0,8 miljoonaa euroa.

Suunnitelman mukaiset poistot alittivat talousarvion 1,8 miljoonaa euroa ja olivat 17,4 miljoonaa euroa. Poistot tehdään kuntaliiton suositusten mukaisesti. Tilinpäätöksen ylijäämä oli 2,1 miljoonaa euroa, kun talousarviossa tavoiteltiin nollatulosta.

Talousarvion toteutuminen (kaupunki, taseyksiköt ja liikelaitokset)

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
Toimintatuotot	150 202	-433	149 769	153 606	3 837
Myyntituotot	76 368	-446	75 922	77 887	1 964
Maksutuotot	19 249		19 249	20 921	1 672
Tuet ja avustukset	13 275	13	13 288	12 457	-831
Muut toimintatulot	41 310		41 310	42 341	1 031
 Valmistus omaan käyttöön	 548		 548	 636	 88
Toimintamenot	439 016	11 547	450 563	448 628	-1 935
Henkilöstömenot	152 202	2 491	154 692	152 748	-1 945
Palvelujen ostot	201 266	8 305	209 571	207 998	-1 574
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	19 178	-20	19 158	19 306	148
Avustukset muille	27 483	820	28 303	29 497	-1 194
Avustukset liikelaitoksille	4 900		4 900	3 871	-1 029
Muut toimintamenot	33 988	-49	33 939	35 210	1 270
Toimintakate	-288 267	-11 980	-300 246	-294 387	5 860
 Verotulot	 200 000		 200 000	 198 632	 -1 368
Valtionosuudet	106 000	6 100	112 100	111 476	-624
 Rahoitustulot ja -menot	 1 430		 1 430	 3 345	 1 915
Korkotulot	1 750		1 750	1 823	73
Muut rahoitustulot muilta	4 030		4 030	5 086	1 056
Korvaus peruspääomasta liikelaitoksilta	500		500	500	
Korkomenot	2 150		2 150	882	-1 268
Muut rahoitusmenot	2 700		2 700	3 182	482
 Vuosikate	 19 163	 -5 880	 13 284	 19 067	 5 783
 Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	19 200		19 200	17 387	-1 813
 Tilikauden tulos	 -36	 -5 880	 -5 916	 1 680	 7 596
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	90		90	318	228
 Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	 53	 -5 880	 -5 826	 1 997	 7 823

Verotulojen erittely

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Verotulot	200 000		200 000	198 632	-1 368
Kunnan tulovero	172 400		172 400	169 039	-3 361
Osuus yhteisöveron tuotosta	9 600		9 600	11 378	1 778
Kiinteistövero	18 000		18 000	18 215	215

	Tuloveroprosentti	Verotettava tulo, milj.€	Muutos
2012	19,50	839	3,07 %
2013	19,75	864	2,97 %
2014	20,00	881	1,96 %
2015	20,00	884	0,34 %
2016	20,00 tietoa ei vielä saatavilla		

Kiinteistöveroprosentit

	2012	2013	2014	2015	2016
Yleinen kiinteistövero%	1,00	1,00	1,20	1,20	1,20
Vakituinen asuinrakennus	0,42	0,50	0,55	0,55	0,55
Muu kuin vakituinen asuinrakennus	0,90	1,10	1,10	1,10	1,10
Yleishyödyllinen yhteisö	-	-	-	-	-
Rakentamaton rakennuspaikka	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
Voimalaitoksen kiinteistöveroprosentti	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50

Valtionosuuksien toteutuminen

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Valtionosuudet	106 000	6 100	112 100	111 476	-624
Kunnan peruspalveluiden valtionosuus	108 641	6 100	114 741	113 639	-1 102
<i>Siitä:</i> Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus				17 790	
Opetus- ja sivistystoimen muut valtionosuudet	-2 641		-2 641	-2 163	478

Liikelaitosten ja taseyksikön vaikutus tulokseen

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaan kunnan tulee esittää laskelmat, josta käy ilmi liikelaitosten vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen ja toiminnan rahoitukseen. Laskelmien tarkoituksena on osoittaa miten liikelaitostamisesta johtuen talousarvion toteutumavertailu ja tilinpäätöksen laskelmat poikkeavat toisistaan. Kunnan talousarviossa ja toteutumisvertailussa liikelaitosta käsitellään ulkoisena talousyksikkönä, kun taas tilinpäätöksessä liikelaitos on osa kunnan taloutta.

Mikkelin kaupungin kahden liikelaitoksen (Mikkelin Vesiliikelaitos ja Otavan Opiston liikelaitos) sekä yhden taseyksikön (Etelä-Savon pelastuslaitos) vaikutus on esitetty taulukossa ”Liikelaitoksen vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostamiseen”. Näiden yksiköiden vaikutus kaupungin toiminnan rahoituksen esitetään ”Liikelaitoksen vaikutus kunnan toiminnan rahoitukseen laskelmassa”. Etelä-Savon pelastuslaitos on laskennallisesti eriytetty taseyksikkö, jonka käsittelytapa vastaa liikelaitosten käsittelyä.

Laskelma liikelaitosten vaikutuksesta kaupungin tuloksen muodostamiseen kokoaa yhteen talousarvion tuloslaskelman toteutumavertailun, liikelaitosten tuloslaskelmat ja kaupungin tilinpäätöksen tuloslaskelman. Liikelaitosten vaikutus on esitetty laskelmassa niin sanotun peruskaupungin eli kaupungin ilman liikelaitoksia sekä liikelaitosten eliminoitujen lukujen avulla. Eliminoidut luvut on esitetty Kunta ulkoinen eliminointi ja liikelaitosten tulos eliminoitu (ei sisällä sisäisiä eriä) olevissa sarakkeissa. Sisäisillä erillä tarkoitetaan kaikkien kaupungin yksiköiden välisiä myynti- ja ostotapahtumia sekä niistä aiheutuvia yksiköiden tuloja ja menoja, jotka ovat mukana talousarvion toteutumaluvuissa.

Liikelaitoksien ja taseyksiköiden toimintatuotot olivat 25,7 prosenttia koko kaupungin toimintatuotoista. Liikelaitoksien ja taseyksiköiden toimintatuotoista 96,8 prosenttia on myyntituottoja. Liikelaitosten ja taseyksiköiden myyntituotot olivat 47,7 prosenttia koko kaupungin myyntituotoista.

Liikelaitosten ja taseyksiköiden osuus kaupungin toimintakuluista oli 6,7 prosenttia. Henkilöstökulut olivat 67,9 prosenttia liikelaitosten ja taseyksiköiden toimintakuluista. Liikelaitosten ja taseyksiköiden henkilöstökulut olivat 11,6 prosenttia koko kaupungin henkilöstökuluista. Palveluiden ostot olivat 14 prosenttia liikelaitosten ja taseyksiköiden toimintakuluista. Liikelaitosten ja taseyksiköiden palveluiden ostot olivat 2 prosenttia koko kaupungin palveluiden ostosta.

Verotulot ja valtionosuudet kirjataan kaupungin yhteisiin eriin, jotka raportoidaan peruskaupungin luvuissa. Rahoitustuotot ja -kulut ovat pääasiassa kaupungin yhteisten erien tuottoja ja kuluja. Liikelaitoksilla on käytössä kaupungin konsernitili, josta ne maksavat korkoa tai saavat konsernitilin talletuksille korkotuloja. Liikelaitoksista vain Mikkelin Vesiliikelaitos maksaa korvausta peruspääomasta, jonka kaupunki on sijoittanut liikelaitokseen. Mikkelin Vesiliikelaitokselle peruspääomakorvaus on 500.000 euroa/vuosi.

Suunnitelman mukaisista poistoista liikelaitoksien/ taseyksiköiden osuus on 4,1 miljoonaa euroa eli 23,5 prosenttia. Mikkelin Vesiliikelaitoksen poistojen osuus on 3,3 miljoonaa euroa eli 19,4 prosenttia koko kaupungin poistoista.

Liikelaitosten ja taseyksiköiden vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen

1000 euroina

	Sitovuustarkastelu		Kokonaistarkastelu
	Talousarvion toteutuminen		
	Kunta eliminoitu	Liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä eliminoitu	Kokonaistarkastelu kunta ulkoinen eliminoitu
Toimintatuotot			
Myyntituotot	25 738	23 504	49 243
Maksutuotot	20 739	59	20 798
Tuet ja avustukset	7 915	599	8 514
Muut toimintatuotot	23 881	-7 744	16 137
Valmistus omaan käyttöön	464	172	636
Toimintamenot			
Henkilöstömenot	-135 046	-17 702	-152 748
Palvelujen ostot	-175 741	-3 637	-179 378
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-16 365	-2 896	-19 261
Avustukset	-29 137	-360	-29 497
Muut toimintakulut	-7 365	-1 466	-8 831
Toimintakate	-284 916	-9 470	-294 387
Verotulot	198 632	0	198 632
Valtionosuudet	111 476	0	111 476
Rahoitustulot ja -menot			
Korkotuotot	1 823	0	1 823
Muut rahoitustuotot	5 077	6	5 083
Korkokulut	-697	-185	-882
Muut rahoituskulut	-2 656	-23	-2 679
Vuosikate	28 739	-9 673	19 067
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-13 193	-4 063	-17 256
Tilikauden tulos	15 546	-13 735	1 811

Investointien toteutuminen

Koko kaupungin nettoinvestointien toteutuma oli 23,8 milj. euroa. Alkuperäinen talousarvion nettoinvestointi oli 24,5 milj. euroa.

Investoinnit jakaantuivat seuraavasti:

Investoinnit 2016 (1 000 €)	TULOT	MENOT	NETTO
PERUSKAUPUNKI	3 661	17 227	-13 566
• Muut pitkävaikutteiset menot	43	110	-67
• Maa- ja vesialueet	3 010	459	2 551
• Rakennusten myynnit/hankinnat	115	300	-185
• Kiinteät rakenteet ja laitteet	57	8 504	-8 447
• Rakennukset	293	6 871	-6 578
• Koneet ja kalusto	9	976	-967
• Osakkeet, osuudet	133	9	124
VESILIIKELAITOS	23	9 684	-9 661
OTAVAN OPISTO	0	13	-13
E-S PELASTUSLAITOS	995	1 577	-582
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	4 679	28 501	-23 822

Lisämäärärahat/määrärahasiirrot vuoden aikana hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa (§152/19.12.2016) seuraavasti:

Menot

Menoylitykset katettiin määrärahasiirroin.

Tulot

Maanmyyntitulot, lisäys 400 000 euroa

Lentoaseman tulot, avustus 50 000 euroa

Urheilupuiston urheilualueiden saneeraus, avustus 45 000 euroa

Sotakoulun rakennusperintöavustus 5 000 euroa

Naisvuoren uimahalli, avustus -120 000 euroa

Urheilupuiston huoltotilojen korjaus, avustus -42 000 euroa

Rakennusten myyntitulot

Rakennusten myyntejä/ myyntivoittoja oli budjetoitu 300 000 euroa, toteutuma oli 115 000 euroa. Omaisuutta myytiin 59 500 eurolla, muun muassa Ruva-Ahon matkailukeskus ja Harjumaan koulu.

Kunnallistekniikan investointien toteutuminen 2016

Kaupunkiympäristössä korjausvelkaa pienennettiin viimeistelemällä uusia alueita ja saneeraamalla vanhoja alueita. Uuden korjausvelan kasvua ehkäistiin oikea-aikaisella hoidolla ja kunnossapidolla.

Poimintoja kunnallistekniikan investointikohteista vuonna 2016:

- Yhteishankkeista merkittävin oli VT5 -hanke ja siihen liittyvät liitännäishankkeet. Uudet väylät avattiin liikenteelle.
- Ristiinassa Omakotien peruskorjaus
- Anttolan ja Ristiinan satamiin rakennettiin yhdistetyt wc ja suihkukontit
- Anttolassa saneerattiin Pajatie ja Pajakuja
- Raviradan alueella rakennettiin katuja ja pysäköintialueita
- Karikon liittymässä tehtiin kaistajärjestelyjä
- Mannerheimintieellä sairaalan kohdalla tehtiin kaistajärjestelyjä
- Kirkonvarkauden asuntomessualueella rakennettiin katuja ja puistoja
- Asuntomessujen pysäköintialue Tuskuun ja Sorvarinkatu rakennettiin
- Asuntomessualueelle rakennettiin valmiiksi Heizenpuisto, Nordenstrenginpuisto ja Huldanranta. Paasosenpuistoon, Antellinrantaan ja Antellinpuistoon rakennettiin kevytväylät.
- Ritvalan leikkipuisto peruskorjattiin Tuppurallassa
- Tykkipuiston peruskorjaus aloitettiin ja saatetaan loppuun 2017
- Urheilupuiston ympäri rakennettiin latupohja/lämmittelypolku

Tilakeskuksen talonrakennusinvestoinnit

Merkittävimmät talonrakennusinvestointikohteet vuonna 2016 olivat:

- Otavan opiston asuntolan korjaus
- Rantakylän koulu (peruskorjaus ja laajennus)
- Ristiinan koulukeskuksen perusparannus
- Mikaelin kunnostus (mm. esteettömyyskorjaukset)
- Ristiinan sotakoulu
- Vanhalan koulun peruskorjaus ja uudisrakennus
- Naisvuoren uimahallin peruskorjaus
- Yhteiskoulurakennuksen muutostyöt Päämajakoulun tarpeisiin
- Urheilupuiston huoltotilojen ja avokatsomon saneeraus
- Energiataloudellisen Kets-sopimusten mukaiset investoinnit, useita kohteita

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1 000 €)		Kustannus- arvio ja sen muu- tokset	Ed.vuo- sien käyttö	Alkupe- räinen talous- arvio	Talous- arvio- muutok- set	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutu- ma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Kustannus- arviosta käytetty 31.12.2016
S= SITOUVUUSTASO									
KAUPUNKI									
Muut pitkävaikutteiset menot									
KuntaErp Talouden ohj.järjestelmä							42	42	
Mikkelin kyläverkko-hanke (ent. Laajak.) TULOT							43	43	
Mikkelin kyläverkko-hanke (ent. Laajak.) MENOT							68	-132	
	s			200		200			
Maa- ja vesialueet									
Maa- ja vesialueiden myynti, TULOT (sis. myyntivoitot)							3 010	110	
	s			250	395	645	259	-386	
Maa- ja vesialueiden hankinta, MENOT							200	-50	
	s			250		250			
Maanjalostus (rakennusten purkamiset)							2 005	2 551	
				2 000	5				
Rakennukset									
Rakennusten hankinta							300	300	
Rakennusten myynti (sis. myyntivoitot) 1)							115	-185	
	s			100	200	300			
				100	200	300	185	-115	
Kiinteät rakenteet ja laitteet									
kadut (työonjeima vanvistetaan kayttosuunniteiman yhteydessä)									
				700	10	710	595	-115	
Kadut (pien- ja rivitalotonttien luovutus)							-100		
				100					
Raviradan alueen katu- ja pys.järjestelyt MENOT							1 110	1 122	12
		3 650	2 382	1 110					3 504
Raviradan alueen katu- ja pys.järjestelyt TULOT									
		5 500	2 372	2 500		2 500	2 488	-12	4 860
VT 5 rakentaminen ja kaupungin liitännäiset osaprojektit									
Ruutukaavakeskustan kehittäminen, TULOT									
				25		25	18	-7	
Ruutukaavakeskustan kehittäminen, MENOT									
Kirkonvarkauden asuinalue sis. asunomessualueen kokonaisuuden rakentamisen (strateginen projekti)							2 200	1 921	-279
		4 750	1 670	2 200		2 200			3 591
Karikon tien liittymä, kaistajärjestelyt, Rantakylä							75	100	25
				150	-75				
Omakotitie, Ristiina							100	95	-5
				100		100			
Pajatie, Anttola							180	217	37
				180					
Sairaalakampuksen rakentamisen tukeminen									
(Mannerheimintie), katu+ vh							400	334	-66
				400		400			
Katuvalojen ohjausyksiköt, uusiminen							100	93	-7
				100		100			
Puistot ja leikkipaikat (jakamaton)							300	317	17
				300		300			
Kaihun matkailualueen (sis. Mlipuisto) ja Pursialankadun kehittäminen							290	324	34
				200	90				
Satamien kunnostukset (sis. Asunomessulaiturin, suihkukontit)							150	131	-19
				150		150			
Urheilupuiston koulun piha							50	31	-19
				50		50			
Päämajakoulun piha							50	50	0
				50		50			
Uimarantojen kunnostukset							40	40	0
				40		40			
Lentoasema MENOT							150	12	-138
				150		150			
Lentoasema TULOT							50	12	-38
				50		50			
Luovutettavien tonttien kunnostus (Tusku, messuparkki)							200	-200	
				200		200			
Urheilupuiston urheilualueiden saneeraus (urak. Iopetus, latu) MENOT							250	147	397
				250	147		418	21	
Urheilupuiston urheilualueiden saneeraus (urak. Iopetus, latu) TULOT							45	45	45
				45		45			
Liikuntapaikkarakentaminen ja kunnostus							125	-72	53
				125	-72		69	16	
Skeittiparkki, Urpola							100	129	29
				100		100			
Kiinteät rakenteet ja laitteet menot							9 180	8 504	-676
	s			9 180	0	9 180			
Kiinteät rakenteet ja laitteet tulot							95	57	-38
	s			95		95			
Kiinteät rakenteet ja laitteet netto							9 085	8 447	-638
				9 180	95				
Koneet ja kalusto									
Keskushallinto/ruoka- ja puhtauspalvelut							75	75	
	s			75		75			
Sivistystoimi (opetus, kulttuuri, nuoriso ja liikunta)							700	714	14
	s			700		700			
Sosiaali- ja terveystoimi							350	187	-163
	s			350		350			
Yhteensä									
Menot							1 125	976	-149
				1 125		1 125			
Tulot*							9	9	
*kaluston myyntivoitto 8.575 euroa									
SIJOITUKSET									
Osakkeet ja osuudet									
Osakkeiden hankinta							9	9	
	s				9				
Osakkeiden myynti (sis. myyntivoitot)							133	133	
RAKENNUKSET							0		
Liikelaitokset							500	656	
				500		500			
Otavan opiston asuntolan korjaus							635	656	21
				500	135				
Sivistystoimi							4 500	3 008	
				4 500	5	4 505			
Tikanpellon päiväkodin peruskorjaus							100	1	
				100	-99				
Rantakylän alueen uusi päiväkotito (vuokrapäiväkotito)							50	16	-34
				50		50			
Rantakylän koulu (peruskorjaus ja laajennus)							2 800	1 339	-1 326
				2 800	-135	2 665			
Rakennusprojekti							2 800		1 409
		10 300	70	2 800		2 800			
Koneet ja kalusteet (opetus)							200	200	
				950		200			

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1 000 €)		Kustannus- arvio ja sen muu- tokset	Ed.vuo- sien käyttö	Alkupe- räinen talous- arvio	Talous- muutok- set	Talousarvio Toteutu- ma muutosten jälkeen	Poikkeama (-) alle (+) yli	Kustannus- arviosta käytetty 31.12.2016
S= SITOUVUUSTASO								
Yhteiskoulurakennuksen muutostyöt Päämajakoulun tarpeisiin				600	80	680	678	-2
Vanhalan koulu peruskorjaus				600		600	533	-67
Ristiinan koulukeskuksen perusparannus				150	19	169	169	0
Anttolan koulu, tekninen käsityötila				0	140	140	135	-5
Koulu- ja esiopetuksen kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt				200	-40	160	137	-23
Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoimi				1 615	-162	1 453	1 697	
Naisvuoren uimahallin peruskorjaus, MENOT				1 250		1 250	1 240	-10
Naisvuoren uimahallin peruskorjaus, TULOT				360	-120	240	240	
Urheilupuiston saneeraus (huoltotilat), MENOT				600		600	627	27
Urheilupuiston saneeraus (huoltotilat), TULOT				50	-42	8	8	
Hänninkentän äänentoisto, huoltorakennus MENOT				25		25	20	-5
Hänninkentän äänentoisto, huoltorakennus TULOT								
Mikaelin kunnostus				50		50	27	-23
Uuden taidemuseon rakentaminen				100		100	31	-69
Sosiaali- ja terveystoimi				750	15	765	785	
Anttolan palvelukeskus, laajennus ja muutostyö				700		700	715	15
Sosiaali- ja terveystoimen kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt				50	15	65	70	5
Julkiset rakennukset				300	-70	230	192	
Sotakoulu, Ristiina MENOT				100	40	140	153	13
Sotakoulu, Ristiina TULOT					5	5	5	
Julkisten rakennusten muutos/peruskorjaustyöt				200	-115	85	44	-41
Kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmien uudistaminen				225		225	1	
Kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmien uudist. MENOT				300		300	1	-299
Kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmien uudist. TULOT				75		75		-75
Yleiset suunnittelurahat				50	-40	10		
Suunnittelumääräraha				50	-40	10		-10
Energialoudelliset investoinnit				240		240	201	
Energialoudelliset investoinnit MENOT				300		300	241	-59
Energialoudelliset investoinnit TULOT				60		60	40	-20
Rakennusten alv-korjaukset							38	38
Omaisuuksien myynti				200		200		
Omaisuuksien myyntitulot TULO 1)				200	-200			
RAKENNUKSET YHTEENSÄ								
MENOT	s			8 725	0	8 725	6 871	-1 854
TULOT	s			745	-357	388	293	-95
NETTO				7 980	357	8 337	6 578	
KAUPUNGIN INVESTOINNIT YHTEENSÄ								
MENOT	s			19 730	404	20 134	17 227	-2 907
TULOT	s			3 345	338	3 683	3 661	-22
NETTO				16 385	66	16 451	13 566	-2 885
TASEYKSIKKÖ								
Etelä-Savon pelastuslaitos								
MENOT	s			1 785		1 785	1 577	-208
TULOT	s			900		900	995	95
NETTO				900		900	582	
LIIKELAITOKSET								
Otavan Opisto								
MENOT	s			15		15	13	-2
Vesiliikelaitos								
MENOT	s			7 265		7 265	9 684	2 419
TULOT	s						23	23
NETTO				7 265		7 265	9 661	
KAIKKI INVESTOINNIT YHTEENSÄ								
MENOT	s			28 795	404	29 199	28 501	-698
TULOT	s			4 245	338	4 583	4 679	96
NETTO				24 550	66	24 616	23 822	-794

1) omaisuuden myyntitulo, tulo 200 000 siirretty Rakennusten myynti, TULO

Rahoitusosan toteutuminen

(1000 euroa)

Kaupunki, taseyksiköt ja liikelaitokset sisäisin erin

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	19 163		19 163	19 066	-97
Tulorahoituksen korjauserät	-3 000		-3 000	-3 605	605
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-28 795		-28 795	-28 481	314
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 445		1 445	1 285	-160
Pv vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 800		2 800	3 374	574
Investointien rahavirta yhteensä	-24 550		-24 550	-23 822	728
Toiminnan ja investoinnit , netto	-8 387		-8 387	-8 361	26
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset muille				-50	-50
Antolainasaamisten vähennykset muilta	2 500		2 500	9 188	6 688
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	30 700		30 700	40 000	9 300
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-21 000		-21 000	-21 101	-101
Lyhytaikaisten lainojen muutos	6 882		6 882	-1 351	-8 233
Muut maksuvalmiuden muutokset	150		150	-10 766	-10 916
Rahoituksen rahavirta	19 232		19 232	15 920	-3 312
Rahavarojen muutos	10 845		10 845	7 559	-3 286

Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Kaupunki ja Etelä-Savon pelastus (taseyksikkö)

Päät. Kv 27.3.2017 §28

	Sito- vuus	Määrärahat			Tuloarviot			Tuloarviot			Määrärahat ylitys	Tuloarviot alitus
		Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	
KÄYTTÖTALOUSOSA												
Keskusvaalilautakunta	B	12		12	4	8						
Tarkastuslautakunta	B	86		86	84	2						
Kaupunginvaltuusto	B	230		230	221	10						
Konsernipalvelut		43 076		43 376	41 851		22 064	0	22 064	21 446		
Muu konsernipalvelut	B	30 582	300	30 882	29 458	1 425	9 065		9 065	8 410	-655	655
Ruoka- ja puhtauspalvelut	N	12 494		12 494	12 393	101	12 999		12 999	13 036	37	
Ympäristölautakunta	B	1 788	63	1 851	1 839	13	649	13	662	756	94	
Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystalautakunta	B	373		373	286	87	95		95	75	-20	20
Sosiaali- ja terveystoimenn tuotantolautakunta		219 819	9 622	229 441	231 252		40 300		40 300	43 609	3 309	
Min kaup. sos.- ja terv.palvelut	N	141 023	3622	144 645	147 593	-2 948	40 300		40 300	43 609	3 309	
Etelä-Savon sairaanhoitopiiriin laskutus	B	78 796	6000	84 796	83 659	1 137						
Sivistystoimi		104 280	1561	105 841	104 975	866	7 818	0	7 818	8 432	614	
Kasvatus- ja opetuslautakunta	B	87 303	1561	88 864	88 285	579	5 369		5 369	6 034	665	
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisolautakunta	B	16 977		16 977	16 690	287	2 449		2 449	2 398	-51	61
Tekninen toimiala		42 022		42 022	17 268		44 967	-446	44 521	44 075		
Tekninen lautakunta	B	15 974		15 974	15 576	398	5 666		5 666	6 138	472	
Maaseutu- ja tielautakunta	B	7 832		7 832	6 695	1 137	5 562	-446	5 116	4 766	-350	350
Rakennuslautakunta	B	1 146		1 146	1 079	67	1 437		1 437	1 751	314	
Tilakeskus	N	17 070		17 070	17 365	-295	32 302		32 302	33 296	994	
Kaupunki yhteensä												
Määrärahat	B	241 099	7 924	249 023	243 873	5 150	30 292	-433	29 859	30 329	470	
Tuloarviot	B											
Määrärahat	N	170 587	3 622	174 209	177 351	-3 142	85 601		85 601	89 941	4 340	
Tuloarviot	N						115 893					
Taseyksikkö		411 686					17 365		17 365	16 929	-437	
Etelä-Savon pelastustoimi	N	16 391		16 391	16 243	148						
Käyttötalous kaikki yhteensä												
Määrärahat	B	241 099	7 924	249 023	243 873	5 150	30 292	-433	29 859	30 329	470	
Tuloarviot	B											

	Sito- vuus	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Määrärahat ylitys	Tuloarviot alitus
Määrärahat Tuloarviot	N	186 978	3 622	190 600	193 593	-2 993	102 966	102 966	106 869	3 903			
TULOSLASKELMAOSA													
Verotulot	B						200 000		200 000	198 632	-1 368		1368
Vaitionosuudet	B						106 000	6 100	112 100	111 476	-624		624
Rahoitustuotot/-kulut yht:	N	4 249	0	4 249	3 354	895	6 270		6 270	7 403	1 133		
Korkotulot							1 740		1 740	1 823	83		
Muut rahoitustulot							4 530		4 530	5 580	1 050		
Korkomenot		2 049		2 049	697	1 352							
Muut rahoitusmenot		2 200		2 200	2 657	-457							
Tuloslaskelmaosa yhteensä		4 249	3 622	4 249	3 354	895	312 270	6 100	318 370	317 511	-859		
INVESTOINTIOSA													
KAUPUNKI													
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET													
Talouden toimintaohj. Järj. KuntaErp	B			0	42	-42							
Mikkelin kyläverkko-hanke	B	200		200	68	132				43	43	42	
MAA- JA VESIALUEET													
Maa- ja vesialueiden osto	B	250	395	645	259	386							
Maa- ja vesialueiden myynti	B						2 500	400	2 900	3 010	110		
Maanjalostus	B	250		250	200	50							
RAKENNUKSET													
Rakennusten hankinta	B				300	300						300	
Rakennusten myynnit (tulot)	B						100	200	300	115	-185		185
Muut rakennukset(Rakennuttaminen/Tilakeskus)	B	8 725		8 725	6 871	-1 854	745	-357	388	293	-95		95
KINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	B	9 180		9 180	8 504	676		95	95	57	-38		38
IRTAIMISTON INVESTOINNIT													
Ruoka- ja puhtauspalveluiden kalusto	B	75		75	75								
Sosiaali- ja terveystoimi	B	350		350	187	163							
Sivistystoimi	B	700		700	714	-14				9	9	14	
OSAKKEET JA OSUUDET													
Osakkeet ja osuudet	B	19 730	404	20 134	17 227	2 907	3 345	338	3 683	3 661	-22		
<i>Kaupungin investoinnit yhteensä</i>													
TASEYKSIKKÖ													
Etelä-Savon pelastuslaitos	B	1 785		1 785	1 577	208	900		900	995	95		
<i>Investoinnit kaikki yhteensä</i>													
Määrärahat Tuloarviot		21 515	404	21 919	18 806	3 113	4 245	338	4 583	4 656	73		

	Sito- vuus	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Määrärahat ylitys	Tulovarjot alitus
<i>Tulorahoituksen korjaukset</i>							-3 000		-3 000	-3 582	-582		
RAHOITUSOSA													
Antolainauksen muutokset	B				38	-38							
Antolainasaamisten lisäys	B						2500		2500	9188	6 688		
Antolainasaamisten vähennys													
Lainakannan muutokset	B						30 700		30 700	30 000	-700		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B	21 000		21 000	21 100	-100							
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B				868	-868							
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N						6 882		6 882		-6 882		
Oman pääoman muutokset					5 780	-5 780							
Muut maksuvalmiuden muutokset		12 014		12 014	7 560	4 454			5 945		-5 945		
Vaikutus maksuvalmiuteen													
YHTEENSÄ		486 855	11 950	498 805	494 972	3 834	486 855	11 950	498 805	494 972	-3 834		

Sitovuus B = brutto, N= netto

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Tuloslaskelma

Ulkoinen (eliminoitu kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä)

	1.1.-31.12.2016		1.1.-31.12.2015	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	49 461 674,51		56 723 065,44	
Maksutuotot	20 578 994,40		20 071 104,28	
Tuet ja avustukset	8 513 811,84		9 614 472,44	
Muut toimintatuotot	<u>16 137 342,67</u>	94 691 823,42	<u>6 863 683,79</u>	93 272 325,95
Valmistus omaan käyttöön		636 139,56		677 185,99
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-117 979 962,51		-118 394 701,90	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-29 261 659,69		-29 972 293,12	
Muut henkilösivukulut	-7 529 266,06		-6 641 408,54	
Henkilöstökorvaukset	<u>2 023 239,79</u>	-152 747 648,47	<u>1 752 592,39</u>	-153 255 811,17
Palvelujen ostot	-179 377 872,50		-179 143 990,79	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 261 029,32		-19 256 621,13	
Avustukset	-29 497 180,73		-29 019 200,11	
Muut toimintakulut	<u>-8 831 029,94</u>	-236 967 112,49	<u>-8 180 418,07</u>	-235 600 230,10
Toimintakate		-294 386 797,98		-294 906 529,33
Verotulot		198 632 499,91		199 302 922,95
Valtionosuudet		111 475 766,00		103 614 955,00
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	1 823 104,12		1 860 575,46	
Muut rahoitustuotot	5 082 789,90		5 089 657,26	
Korkokulut	-881 795,97		-800 778,02	
Muut rahoituskulut	<u>-2 678 873,14</u>	3 345 224,91	<u>-2 540 660,02</u>	3 608 794,68
Vuosikate		19 066 692,84		11 620 143,30
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	<u>-17 255 733,84</u>	-17 255 733,84	<u>-18 160 438,88</u>	-18 160 438,88
Tilikauden tulos		1 810 959,00		-6 540 295,58
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		317 539,20		-42 818,95
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)				
Tilikauden ylijäämä (+) alijäämä (-)		2 128 498,20		-6 583 114,53

Rahoituslaskelma

Ulkoinen (eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä)

	2016	2015
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	19 066 692,84	11 620 143,30
Tulorahoituksen korjauserät	-3 605 226,50	-695 163,32
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-28 481 156,80	-25 149 390,31
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 285 234,00	509 328,97
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 374 431,45	630 558,74
Toiminnan ja investointien rahavirta	-8 360 025,01	-13 084 522,62
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-548 051,55	-22 675,05
Antolainasaamisten vähennykset	1 186 436,27	668 202,95
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	40 000 000,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-11 844 931,23	-12 026 539,80
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-9 011 463,39	21 957 612,36
Oman pääoman muutokset	-269,75	
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	361 131,64	67 120,33
Vaihto-omaisuuden muutokset	-1 347 444,06	369 311,73
Saamisten muutos	-691 920,88	6 641 489,31
Korottomien velkojen muutos	-2 182 944,45	641 816,61
Rahoituksen rahavirta	15 920 542,60	18 296 338,44
Rahavarojen muutos	7 560 517,59	5 211 815,82
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	15 546 487,65	7 985 100,55
Rahavarat 1.1.	-7 985 100,55	-2 773 284,73
Ed.vuoden korjaus	-869,51	
	7 560 517,59	5 211 815,82

Tase

(Eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä)

VASTAAVAT	31.12.2016	31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	2 133 904,35	1 017 356,65
Ennakkomaksut	-826 841,20	722 070,35
	1 307 063,15	1 739 427,00
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	93 172 033,84	93 374 061,43
Rakennukset	149 013 840,43	145 535 348,50
Kiinteät rakenteet ja laitteet	62 243 880,06	60 748 501,52
Koneet ja kalusto	5 574 585,73	6 118 254,10
Muut aineelliset hyödykkeet	597 277,85	597 277,85
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	24 905 274,66	19 283 068,26
	335 506 892,57	325 656 511,66
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	78 366 562,43	78 371 684,82
Muut lainasaamiset	24 207 100,81	24 895 394,22
Muut saamiset	1 787 914,66	1 738 005,96
	104 361 577,90	105 005 085,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	952 628,36	972 896,60
Muut toimeksiantojen varat	67 350,43	69 032,31
	1 019 978,79	1 041 928,91
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	73 218,70	57 950,10
Muu vaihto-omaisuus	1 559 621,50	227 446,04
	1 632 840,20	285 396,14
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	253 085,27	412 001,12
Lainasaamiset	1 210 286,60	1 264 709,36
Muut saamiset	4 000,00	4 000,00
	1 467 371,87	1 680 710,48
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	7 433 796,53	7 827 611,98
Lainasaamiset	1 070 688,52	2 287 662,32
Muut saamiset	4 565 255,43	3 001 101,54
Siirtosaamiset	6 931 564,78	5 980 539,44
	20 001 305,26	19 096 915,28
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	20 202,36	20 089,31
	20 202,36	20 089,31
Rahat ja pankkisaamiset	15 526 285,29	7 965 011,24
VASTAAVAA YHTEENSÄ	480 843 517,39	462 491 075,02

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma	153 857 306,13	153 857 306,13
Arvonkorotusraho	53 961 658,70	54 349 755,45
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	5 864 553,86	12 447 938,14
Tilikauden yli-/alijäämä	2 128 498,20	-6 583 114,53
	<u>215 812 016,89</u>	<u>214 071 885,19</u>

POISTOERO JA VAPAAEHTOSET VARAUKSET

Poistoero	2 951 318,75	2 163 597,62
Vapaaehtoiset varaukset	2 782 943,72	3 888 204,05
	<u>5 734 262,47</u>	<u>6 051 801,67</u>
Pakolliset varaukset		
Eläkevaraukset	63 708,24	46 825,99
Muut pakolliset varaukset	2 538 466,57	2 925 341,41
	<u>2 602 174,81</u>	<u>2 972 167,40</u>

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

Valtion toimeksiannot	776,00	902,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	2 826 717,24	2 397 765,58
Muut toimeksiantojen pääomat	359 008,53	448 652,67
	<u>3 186 501,77</u>	<u>2 847 320,25</u>

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	94 943 363,90	71 672 305,00
Lainat julkisyhteisöiltä	2 918 476,24	3 096 811,24
Saadut ennakot	280 000,00	420 000,00
Muut velat	3 442 596,12	3 231 188,02
Siirtovelat	685 663,36	1 182 547,87
	<u>102 270 099,62</u>	<u>79 602 852,13</u>

Lyhytaikainen

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	86 072 979,55	96 372 979,55
Lainat julkisyhteisöiltä	178 335,02	171 951,71
Lainat muilta luotonantajilta	16 585 652,37	10 241 154,20
Saadut ennakot	1 241 878,29	1 593 105,79
Ostovelat	22 821 585,61	22 798 924,39
Muut velat	6 286 649,96	6 894 778,09
Siirtovelat	18 051 381,03	18 872 154,65
	<u>151 238 461,83</u>	<u>156 945 048,38</u>

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

480 843 517,39	462 491 075,02
----------------	----------------

Konsernin tuloslaskelma

	01.01.-31.12.2016	01.01.-31.12.2015
Toimintatuotot	253 655 008,94	245 584 806,41
Toimintakulut	-533 898 339,57	-528 406 449,70
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	167 853,49	386 373,09
Toimintakate	-280 075 477,14	-282 435 270,20
Verotulot	196 606 015,05	197 226 718,93
Valtionosuudet	141 338 261,00	136 132 360,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	495 217,39	549 218,77
Muut rahoitustuotot	792 597,30	1 960 641,19
Korkokulut	-4 852 182,25	-4 239 127,39
Muut rahoituskulut	-2 774 136,48	-3 301 359,66
Vuosikate	51 530 294,87	45 893 181,64
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-41 516 827,09	-41 459 863,52
Omistuksen eliminointierot	-24 971,53	20 709,00
Arvonalentumiset	0,00	0,00
Satunnaiset erät	14 293,01	0,00
Tilikauden tulos	10 002 789,26	4 454 027,12
Tilinpäätössiirrot	-88 367,08	-81 023,07
Tilikauden verot	-1 243 668,07	-1 189 316,03
Laskennalliset verot	-664 483,87	-505 054,08
Vähemmistöosuudet	-406 728,50	-601 701,49
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	7 599 541,74	2 076 932,45

Konsernin rahoituslaskelma

	31.12.2016	31.12.2015
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	51 530 294,87	45 893 181,64
Satunnaiset erät	14 293,01	0,00
Tilikauden verot	-1 243 668,07	-1 189 316,03
Tulorahoituksen korjauserät	-1 630 861,76	-1 378 859,70
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-82 947 967,66	-55 216 765,51
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 822 412,42	615 047,71
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	17 595 465,20	5 496 803,02
Toiminnan ja investointien rahavirta	-14 860 031,99	-5 779 908,87
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-76 410,56	-58 889,90
Antolainasaamisten vähennykset	1 591 113,56	483 505,91
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	81 170 975,88	22 443 962,84
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-33 279 439,75	-32 151 670,74
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-16 596 055,67	18 329 987,67
Oman pääoman muutokset	-487 771,07	-192 157,22
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	363 748,76	63 539,59
Vaihto-omaisuuden muutos	-476 374,34	2 391 362,21
Saamisten muutos	-6 254 237,07	-1 671 554,62
Korottomien velkojen muutos	479 116,94	898 336,65
Rahoituksen rahavirta	26 434 666,68	10 536 422,39
Rahavarojen muutos	11 574 634,69	4 756 513,52
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	38 904 648,96	27 329 144,77
Rahavarat 1.1.	27 329 144,77	-22 547 115,32
Ed.tilikauden oikaisu	-869,50	
Yritysjärjestelyissä tulleet/lähteneet rahavarat	0	-25515,93
	11 574 634,69	4 756 513,52

Konsernitase (lyhyt)

VASTAAVAA	31.12.2016	31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	2 414 083,59	2 757 523,00
Konserniliikearvo	254 967,94	310 684,07
Muut pitkävaikutteiset menot	3 695 300,16	2 794 070,48
Ennakkomaksut	-826 841,20	726 092,06
	5 537 510,49	6 588 369,61
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	100 654 653,27	100 867 535,05
Rakennukset	433 549 461,12	425 638 875,76
Kiinteät rakenteet ja laitteet	71 943 701,29	70 854 914,14
Koneet ja kalusto	76 980 122,74	77 198 679,62
Muut aineelliset hyödykkeet	4 128 435,51	4 468 798,40
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	50 625 067,91	31 864 452,51
	737 881 441,84	710 893 255,48
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	9 465 135,47	8 784 367,66
Osakkeet ja osuudet	9 741 961,64	9 829 659,21
Joukkovelkakirjasaamiset	0,00	0,00
Muut lainasaamiset	25 081 365,90	25 437 781,18
Muut saamiset	1 290 861,99	2 449 631,43
	45 579 325,00	46 501 439,48
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	2 623 010,53	2 053 405,89
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	7 758 678,56	7 282 481,00
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	3 042 503,32	2 819 266,64
Lyhytaikaiset saamiset	48 456 465,79	42 291 169,14
	51 498 969,11	45 110 435,78
Rahoitusarvopaperit	2 339 344,39	2 979 385,41
Rahat ja pankkisaamiset	36 565 304,57	24 349 759,36
VASTAAVAA YHTEENSÄ	889 783 584,49	845 758 532,02
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	153 857 306,15	153 857 306,18
Arvonkorotusraho	60 288 743,18	60 676 839,93
Muut omat rahastot	5 940 743,33	5 888 444,56
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	56 937 243,42	55 446 777,79
Tilikauden yli- / alijäämä	7 599 541,74	2 076 932,45
	284 623 577,82	277 946 300,91
VÄHEMMISTÖOSUUS	10 628 927,16	10 272 098,23
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	63 708,24	46 825,99
Muut pakolliset varaukset	7 191 061,01	6 368 231,85
	7 254 769,25	6 415 057,84

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	4 846 217,70	3 912 876,23
KONSERNIRESERVI	56 460,23	67 517,95
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	354 484 378,46	312 198 250,83
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	17 677 400,97	19 561 411,16
Lyhytaikainen korollinen pääoma	122 438 500,33	130 878 799,97
Lyhytaikainen koroton pääoma	87 773 352,57	84 506 218,94
	582 373 632,33	547 144 680,90
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	889 783 584,49	845 758 532,06

LIITETIEDOT

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt mikäli myöhemmin näissä liitetiedoissa ei toisin mainita. Mikäli tytäryhteisön konsernitilinpäätöksen tekemisen edellytykset eivät täyty eikä se ole tehnyt konsernitilinpäätöstä, on sen tyttären tiedot yhdistelty konsernitilinpäätökseen suoraan. Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä.

Konsernitilinpäätökseen ei ole yhdistetty sellaisia tytäryhtiöidemme yhtiöitä, joita tyttäremme eivät ole olennaisuuden arvioinnin perusteella yhdistelleet omaan tilinpäätökseensä. Nämä yhtiöt ovat: KS Energiavälitys Oy, Suomen Voimatieto Oy, Koskienergia Oy, Kiinteistö Oy Koppelonpesä ja Alakoski Oy.

Konsernitilinpäätöksessä on huomioitu kaikki olennaiset yhdisteltävien yhteisöjen ilmoittamat korjaukset, jotka ovat tulleet talouspalveluihin 6.3.2017 mennessä. Etelä-Savon Kaapelitelevisiolla ei ole toimintaa, joten sitä ei ole yhdistelty konserniin.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on eliminoitu. Konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on eliminoitu vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennallisen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemissä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhtiöiden sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Konsernitaseesta esitetään lyhennetty versio.

Muut velat

Muiden velkojen erittelyssä ei esitetä muut velat riviä, koska eliminoidussa lyhyessä taseessa ei ole erikseen muut velat taseryhmää.

Siirtovelat

Olennaisissa erissä ei ole esitetty erikseen riviä menojaamät ja siirtovelat yhteensä, koska lyhyt eliminoitu konsernitase ei tuo rivejä erikseen. Pyydetyistä liitetiedoista on kerätty erät, jotka on ilmoitettu.

Myyntituotot

Myyntituottoihin kirjattu Etelä-Savon Koulutus Oy:n yksikköhintarahoitus 29 862 495,00 euroa on oikaistu konsernitilinpäätöksessä valtionosuuskohtaan. Vuoden 2014 vastaava summa on 32 517 405,00 euroa.

Verotulot

Verotuloista on oikaistu kiinteistöveroja 2,1 milj. euroa.

Laskennallisia verovelkoja koskeva liitetieto

	2016	2015
Korottomaan vieraaseen pääomaan sisältyvät laskennalliset verovelat		
Pitkäaikainen koroton vieraspääoma	3 001 587,36	3 176 387,33
Lyhytaikainen koroton vieraspääoma	5 017 938,47	4 178 654,69
Yhteensä	8 019 525,83	7 355 042,02

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti, joita on muutettu vuoden 2013 alusta vastaamaan Kuntaliiton suosituksen mukaisia alimpia poistoaikoja. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintamenoa tai sitä alemman todennäköisen hankintamenoa tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuus

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimukset

Koronvaihtosopimuksista esitetään oma liitetieto.

Muut toimintakulut

Luottotappioiden kirjaus

Saatavista poistetuista myyntilaskuista on tehty luottotappiokirjaukset tuloslaskelman erään muut toimintakulut.

Varausten ja rahastojen muutos

Poistoeron muutos ja varausten muutos pelastuslaitos

Pelastuslaitoksen investoinnit rahoitetaan kunnilta kerättävällä maksuosuudella.

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtäväalueittain				
	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Keskushallinto	5 091 917,86	6 263 876,35	4 766 637,38	4 632 323,15
Sosiaali- ja terveystoimet	100 011 526,98	152 484 331,83	38 705 132,84	36 346 023,17
Ympäristöpalvelut	662 320,08	738 193,83	662 320,08	732 850,83
Opetuspalvelut	15 114 465,42	20 387 730,40	6 000 912,54	6 227 750,39
Kulttuuri- ja vapaa-aika	2 398 350,16	2 249 043,28	2 398 350,16	2 752 253,48
Yhdyskuntapalvelut	38 190 844,78	60 992 762,41	35 195 263,53	37 390 273,60
Muut palvelut	92 185 583,66	130 025 144,73	6 963 206,89	5 190 851,33
<i>Kunnan toimintatuotot yhteensä</i>	<i>253 655 008,94</i>	<i>373 141 082,83</i>	<i>94 691 823,42</i>	<i>93 272 325,95</i>

Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

Liitetieto 7

Verotulojen erittely

	2016	2015
Kunnan tulovero	169 039 473,72	168 949 038,61
Osuus yhteisöveron tuotosta	11 378 118,02	12 366 441,94
Kiinteistövero	18 214 908,17	17 987 442,40
<i>Verotulot yhteensä</i>	<i>198 632 499,91</i>	<i>199 302 922,95</i>

Liitetieto 8

Valtionosuuksien erittely

	2016	2015
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	113 639 115,00	105 781 366,00
<i>Siitä</i> :Verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseus	17 789 640,00	17 819 952,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-2 163 349,00	-2 166 411,00
<i>Valtionosuudet yhteensä</i>	<i>111 475 766,00</i>	<i>103 614 955,00</i>

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely		
	Kunta	
	2016	2015
Asiakaspalvelujen ostot	127 294 224,95	125 345 160,11
Muiden palvelujen ostot	52 083 647,55	53 798 830,68
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	<i>179 377 872,50</i>	<i>179 143 990,79</i>

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	tasapoisto	5 v	20 %
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	3-5 v	20 % - 33,3 %
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet		ei poistoa	
Rakennukset ja rakennelmat			
Hallinto- ja laitosrakennukset	tasapoisto	20 v, 30 v, 50 v	2%, 3,34%, 5%
Tehdas- ja tuotantorakennukset	tasapoisto	30 v, 50 v	2 %, 3,34%
Vapaa-ajan rakennukset	tasapoisto	20 v, 30 v	3,34%, 5 %
Asuinrakennukset	tasapoisto	30 v, 50 v	2 %, 3,34%
Kiinteät rakenteet ja laitteet			
Kadut, tiet, torit ja puistot	mj-poisto	15%, 20%	15%, 20%
Sillat, laiturit ja uimalat	mj-poisto	15%, 20%	15%, 20%
Muut maa- ja vesirakenteet	mj-poisto	15%, 20%	15%, 20%
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	mj-poisto	15 %	15 %
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	tasapoisto	10 v	10 %
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	tasapoisto	10 v -20 v	5 % - 10 %
Lentoasema	mj-poisto	20 %	0,2
Vesimittarit (käytössä vain Vesilaitoksella)	mj-poisto	20 %	0,2
Vesijohto- ja viemäriverkostot (käytössä vain Vesilaitoksella)	mj-poisto	30 v	3,34 %
Koneet ja kalusto			
Kuljetusvälineet	tasapoisto	4 v, 5 v	20% - 25%
Liikkuvat työkoneet	tasapoisto	5 v	20 %
Liikkuvat työkoneet (käytössä vain Vesilaitoksella)	tasapoisto	10 v	10 %
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	3 v, 5 v	20% - 33,34%
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v	33,34 %
Sairaala- , terveydenhuolto- yms.laitteet	tasapoisto	5 v	20 %
Muut aineelliset hyödykkeet			
Luonnonvarat	poisto käytön mukaan		
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoa		
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa		
Pysyvien vastaavien sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa		
Taseyksiköt (Etelä-Savon pelastuslaitos ja Tilakeskus)			
Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja			
Liikelaitos (Etelä-Savon Työterveys ja Otavan opisto)			
Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja			
Liikelaitokset (Vesilaitos)			
Noudatetaan liikelaitoksen johtokunnan määrittelemiä poistoaikoja			

Liitetieto 12

Pakollisten varausten muutokset

Kohde	2016	2015	2016	2015
	Konserni	Konserni	Kunta	Kunta
Jätehuolto (siirtynyt) Mikkelin kaupunki				
Kaatopaikkojen jälkihoito 1.1.2016	1 014 531,17	1 121 554,85	1 014 531,17	1 121 554,85
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella		107 023,68		107 023,68
Kaatopaikkojen jälkihoito 31.12.2016	1 014 531,17	1 014 531,17	1 014 531,17	1 014 531,17
Kaatopaikkojen maisemointivaraus 1.1.2016	1 782 158,25	1 856 681,16	1 782 158,25	1 856 681,16
Lisäykset tilikaudella	208 954,18	105 000,00		105 000,00
Vähennykset tilikaudella	502 177,03	179 522,91	293 222,85	179 522,91
Kaatopaikkojen maisemointivaraus 31.12.2016	1 488 935,40	1 782 158,25	1 488 935,40	1 782 158,25
Ympäristövaraukset 1.1.2016				
Lisäykset tilikaudella	35 000,00		35 000,00	
Vähennykset tilikaudella				
Ympäristövaraukset 31.12.2016	35 000,00		35 000,00	
Muut pakolliset varaukset				
Varaukset 1.1.2016	765 182,99	587 931,00	128 651,99	
Lisäykset tilikaudella	37 799,70	177 251,99		128 651,99
Vähennykset tilikaudella	128 651,99		128 651,99	
Muut pakolliset varaukset 31.12.2016	674 330,70	765 182,99	0,00	128 651,99
Potilasvahinkovastuuvaraus (ky) 1.1.2016	2 806 359,44	3 152 982,73		
Lisäykset tilikaudella	1 171 904,30			
Vähennykset tilikaudella		346 623,29		
Potilasvahinkovastuuvaraus (ky) 31.12.2016	3 978 263,74	2 806 359,44		
Eläkevastuut 1.1.2016	46 825,99	89 701,09	46 825,99	89 701,09
Lisäykset tilikaudella	52 639,52		52 639,52	
Vähennykset tilikaudella	35 757,27	42 875,10	35 757,27	42 875,10
Eläkevastuut 31.12.2016	63 708,24	46 825,99	63 708,24	46 825,99
	7 254 769,25	6 415 057,84	2 602 174,81	2 972 167,40

Liitetieto 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot				
	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	2 960 219,33	339 420,00	2 960 219,33	339 420,00
Rakennusten myyntivoitot	60 371,93	82 356,92	59 500,00	82 356,92
Muut myyntivoitot	254 982,98	177 616,70	221 659,36	177 616,70
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	<i>3 275 574,24</i>	<i>599 393,62</i>	<i>3 241 378,69</i>	<i>599 393,62</i>
Muut toimintakulut				
Kiinteistöjen myyntitappiot	765 138,13		6 144,78	0,00
Muut myyntitappiot	650,56	0,00	0,00	0,00
<i>Myyntitappiot yhteensä</i>	<i>765 788,69</i>	<i>0,00</i>	<i>6 144,78</i>	<i>0,00</i>

Liitetieto 14

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00		
Muut	14 293,01	0,00		
<i>Satunnaiset tuotot yhteensä</i>	14 293,01	0,00	0,00	0,00

Liitetieto 15

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

	2016	2015
Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä		
Etelä-Savon Energia Oy	2 860 000,00	2 860 000,00
Metsäsairila Oy	350 625,00	300 300,00
YIT Kuntatekniikka Oy	0,00	300 000,00
Etelä-Savon Työterveys Oy	200 000,00	0,00
	3 410 625,00	3 460 300,00
Osinkotuotot muista yhteisöistä		
Muut yhtiöt	17 132,84	12 409,16
Suur-Savon Sähkö Oy	216 720,00	487 620,00
	233 852,84	500 029,16
Osuuspääoman korot	18 169,50	16 811,48
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	153,26	839,01
	3 662 800,60	3 977 979,65

Liitetieto 18

Arvonkorotukset

	Konserni		Kaupunki	
	2016	2015	2016	2015
Pysyvien vastaavien arvonkorotukset				
Maa- ja vesialueet arvonkorotukset 1.1.	55 981 422	56 033 839	54 228 819	54 281 236
Muut arvonkorotukset	120 936	120 936	120 936	120 936
Lisäykset				
Vähennykset	388 097	52 417	388 097	52 417
Maa- ja vesialueet arvonkorotukset 31.12.	55 714 261	56 102 358	53 961 659	54 349 755
Rakennukset arvonkorotukset 1.1.	4 574 482	4 574 482		
Lisäykset				
Vähennykset				
Rakennukset arvonkorotukset 31.12.	4 574 482	4 574 482		
Arvonkorotukset yhteensä 31.12.	60 288 743	60 676 840	53 961 659	54 349 755

ARVONKOROTUKSEN PERIAATTEET JA NIIDEN KOHTEIDEN ARVONMÄÄRITYKSEN MENETELMÄT

Mikkelin maa- ja vesialueiden arvonkorotukset on tehty tonttirekisteriohjelman laskelmien mukaan, arvonkorotuksista ei ole tehty ulkopuolista arviota.

Osakkeissa ja osuuksissa sekä muussa käyttöomaisuudessa ei ole arvonkorotuksia.

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

	Kaupunki	Pelastus- laitos	Mikkelin Vesiliike- laitos	Otavan Opisto	Yhteensä
Aineettomat hyödykkeet 31.12.2016	1 868 728	0	327 452	0	2 196 181
Muut pitkävaikutteiset menot					
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	491 587	0	525 769	0	1 017 357
Lisäykset tilikauden aikana	6 352	0	21 239	0	27 591
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	0	0	0
Siirrot erien välillä	1 659 314	0	0	0	1 659 314
Tilikauden poistot	300 500	0	257 153	0	557 653
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	1 844 049	0	289 855	0	2 133 904
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat, aineettomat 1.1.2016	1 611 188	0	5 881	0	1 617 069
Lisäykset tilikauden aikana	116 131	0	31 716	0	147 848
Rahoitusosuudet tilikaudella	43 326	0	0	0	43 326
Siirrot erien välillä	1 659 314	0	0	0	
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	24 679	0	37 597	0	62 276
Aineelliset hyödykkeet 31.12.2016	282 331 194	2 365 467	49 897 847	23 268	334 617 775
Maa- ja vesialueet 1.1.2016	93 316 768	0	57 293	0	93 374 061
Lisäykset tilikauden aikana	258 680	0	0	0	258 680
Vähennykset tilikauden aikana	460 708	0	0	0	460 708
Poistamaton hankintameno 31.12.	93 114 740	0	57 293	0	93 172 034
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	93 114 740	0	57 293	0	93 172 034
Rakennukset					
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	137 648 268	0	7 887 080	0	145 535 349
Lisäykset tilikauden aikana	3 467 417	0	1 336 271	0	4 803 688
Rahoitusosuudet tilikaudella	8 000	0	0	0	8 000
Vähennykset tilikauden aikana	19 756	0	0	0	19 756
Siirrot erien välillä	5 833 593	0	833 605	0	6 667 199
Tilikauden poistot	7 517 190	0	447 449	0	7 964 639
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	139 404 333	0	9 609 507	0	149 013 840
Kiinteät rakenteet ja laitteet					
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	31 460 019	7 537	29 280 945	0	60 748 502
Lisäykset tilikauden aikana	3 926 676	0	2 667 658	0	6 594 333
Rahoitusosuudet tilikaudella	96 705	0	0	0	96 705
Siirrot erien välillä	1 242 709	0	26 759	0	1 269 468
Tilikauden poistot	4 149 603	2 198	2 119 917	0	6 271 718
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	32 383 095	5 340	29 855 445	0	62 243 880
Koneet ja kalusto					
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	2 904 989	2 448 913	750 609	13 742	6 118 254
Lisäykset tilikauden aikana	490 244	703 979	788 455	12 920	1 995 597
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	150 203	0	0	150 203
Vähennykset tilikauden aikana	0	32 593	0	0	
Siirrot erien välillä	6	105 260	0	0	105 266
Tilikauden poistot	1 225 931	845 953	386 446	3 394	2 461 724
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	2 169 297	2 229 402	1 152 619	23 268	5 574 586

	Kaupunki	Pelastus- laitos	Mikkelin Vesiliike- laitos	Otavan Opisto	Yhteensä
--	----------	---------------------	----------------------------------	---------------	----------

Muut aineelliset hyödykkeet

Poistamaton hankintameno 1.1.2016	597 278	0	0	0	597 278
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	597 278	0	0	0	597 278

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat,

aineelliset 1.1.2016	13 037 959	105 260	5 244 851	0	18 388 070
Lisäykset tilikauden aikana	8 945 788	872 725	4 838 496	0	14 657 009
Rahoitusosuudet tilikaudella	245 000	742 000	0	0	987 000
Siirrot erien välillä	7 076 297	105 260	860 364	0	8 041 922
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	14 662 450	130 725	9 222 982	0	24 016 157

Vesilaitoksen summista on eliminoitu
sisäistä katetta seuraavasti:

Rakennukset	1 973 531,17
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 535 647,83
Koneet ja kalusto	335 753,67

Vesilaitoksen poistoista on eliminoitu
sisäistä katetta seuraavasti:

Rakennukset	89 705,91
Kiinteät rakenteet ja laitteet	33 383,64
Koneet ja kalusto	8 393,87

Liitetieto 19a

Maa- ja vesialueet erittely

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Maa- ja vesialueet	99 005 847,37	99 243 747,71	93 172 033,84	93 374 061,43
Kiinteistöjen liittymismaksut	1 648 805,90	1 737 820,11		
Muut maa- ja vesialueet				
Maa- ja vesialueet yhteensä	100 654 653,27	100 981 567,82	93 172 033,84	93 374 061,43

Liitetieto 19b

Pysyvien vastaavien sijoitukset

	Osakkeet ja osuudet					Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				
	Osakkeet Konserni- yhtiöt	Osakkeet omistusyht. Yhteisöt	Kunta- yhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Jvk-laina saamiset	Saamiset konserni- yhteisöt	Saamiset kunta- yhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	48 233 594,18	5 942 498,86	19 910 631,42	4 284 960,36	78 371 684,82	0,00	22 784 914,69	0,00	3 848 485,49	26 633 400,18
Lisäykset									49 908,70	49 908,70
Vähennykset	102,68	175,76		4 843,95			678 202,14		10 091,28	688 293,42
Siirrot erien välillä										0,00
Hankintameno 31.12.	48 233 491,50	5 942 323,10	19 910 631,42	4 280 116,41	78 366 562,43	0,00	22 106 712,55	0,00	3 888 302,91	25 995 015,46

Arvonlennukset
Arvonkorotukset
Kirjanpitoarvo 31.12.

Tytärtyhtiöosuudet, laskettu yhtiöiden alkuperäisistä taseista

				Kuntakonsernin osuus, euroa		
	Kotipaikka	Kaupungin omistus-osuus %	Konsernin omistus-osuus %	omasta pää-omasta	vieraasta pääomasta	tilikauden tappiosta/v oitosta
Asunto Oy Hirvipari	Mikkeli	95,69	95,69	433 375	459 808	-17 610
Asunto Oy Pirttitie III	Mikkeli	100,00	100,00	38 518	921 566	2 864
Asunto Oy Tuppura	Mikkeli	97,00	97,00	756 827	442 739	0
Asunto Oy Mikkelin Hauki-Koivikko	Mikkeli	64,27	64,27	67 299	53 969	0
Kiinteistö Oy Kenkäveronniemi	Mikkeli	66,70	66,70	1 009 579	218 912	9
Kiinteistö Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	Mikkeli	51,56	51,56	3 014 455	427 474	43 867
Kiinteistö Oy TeknoGraani	Mikkeli		75,64	1 884 970	50 573	44
Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy	Mikkeli	79,80	79,80	154 021	1 414 372	1 693
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	Mikkeli	100,00	100,00	28 153 621	131 038 492	2 606 156
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	Mikkeli	100,00	100,00	8 010 124	19 222 556	183 792
Metsäsairila Oy	Mikkeli	100,00	100,00	8 068 265	1 014 004	781 089
Mikkelin Arkistotalo Oy	Mikkeli	56,00	56,00	2 189 482	789	142 554
Mikkelin Asumisoikeus Oy	Mikkeli	100,00	100,00	2 076 618	7 533 756	0
Mikkelin Matkailu Oy	Mikkeli	100,00	100,00	133 106	0	-139
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	Mikkeli	100,00	100,00	9 003	21 036 740	1
Mikkelin Ravirata Oy	Mikkeli	52,70	52,70	271 903	207 996	39 717
Mikalo Oy	Mikkeli	100,00	100,00	2 912 924	75 741 117	-758 985
Mikkelin Jäähalli Oy	Mikkeli	74,88	89,10	2 650 637	7 770 703	-9 811
Asunto Oy Mikkelin Nuottapuisto (Mikalo Oy)	Mikkeli		70,00	2 809	5 224	4
YIT Kuntatekniikka Oy	Mikkeli	60,00	60,00	893 807	413 369	127 441
Etelä-Savon Koulutus Oy	Mikkeli	62,50	62,50	5 282 179	3 826 687	203 906
Kiinteistö Oy Jääkärintie 31	Mikkeli		100,00	8 597	8 852 665	29
Kiinteistö Oy Mikkelin Takojankatu	Mikkeli	58,63	58,63	296 209	2 490	939
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	Mikkeli	100,00	100,00	7 264 236	21 818 985	-12 826
Kiinteistö Oy Ristiinan Suopursu	Mikkeli	70,00	70,00	71 580	282 784	-6 266
Miktech Consulting Oy	Mikkeli		100,00	2 413	1 380	-3 510
Etelä-Savon Työterveys Oy	Mikkeli	100,00	100,00	2 988 906	1 049 060	472 973
Kiinteistö Oy Kyyhkylä			100,00	257 108	2 487 491	8 031
BioSairila Oy	Mikkeli		80,00	35 663	3 986	-44 337
Ei yhdistelty koska yhtiön operatiivinen toiminta on ollut vähäistä						

Ei yhdistelty koska yhtiön operatiivinen toiminta on ollut vähäistä

Tytärtyhtiöt yhteensä			78 938 233	306 299 685	3 761 625
-----------------------	--	--	------------	-------------	-----------

Haukivuoren Vanhustentalosäätiö	jäsen		2 901	1 250 070	1
---------------------------------	-------	--	-------	-----------	---

Mikkelin Asumisoikeus Oy:n omassa pääomassa on kirjattuna asumisoikeusmaksuja 2 100 670,91 euroa,

jotka yhtiö on velvollinen palauttamaan asukkaille heidän luopuessaan asumisoikeudestaan.

Ilman asumisoikeusrahastoa konsernin osuus omasta pääomasta on -24 053,40 euroa.

Kuntayhtymäosuudet

		Kuntakonsernin osuus			
	Kotipaikka	Kaupungin omistus- osuus %	omasta pää- omasta	vieraasta pää- omasta	tilikauden tappiosta / voitosta
Etelä-Savon sairaanhoitopiiriin ky	Mikkeli	57,42	20 337 250	35 546 077	2 276 900
Etelä-Savon maakuntaliitto	Mikkeli	33,02	227 850	156 122	-897
Itä-Suomen päihdehuollon ky	Mäntyharju	6,79	120 456	37 076	-4 962
	Mikkeli	72,30	13 225 560	23 175 921	265 183
Vaalijalan kuntayhtymä	Pieksämäki	12,37	1 324 318	2 574 984	36 307
Kuntayhtymät yhteensä			35 235 434	61 490 180	2 572 530

Omistusyhteisyyshöts

		Kuntakonsernin osuus				
	Kotikunta	Kaupungin omistus-osuus %	Konsernin omistus-osuus %	omasta pää-omasta	vieraasta pääomasta	tilikauden tappiosta / voitosta
Yhteisyyhteisöt						
Mikkelin Mikaeli Oy	Mikkeli	33,3	33,3	85 655	33 063	10 647
Osakkuusyhtiöt						
AsOy Mikkelin Lehmusrivi (6 as)	Mikkeli	40,5	40,5	85 351	896	0
AsOy Partinkartano	Mikkeli	30,6	30,6	91 081	48 084	0
KiintOy Kattilansillan kauppakeskus	Mikkeli	32,1	32,1	86 430	679	0
KiintOy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	Mikkeli	41,2	41,2	321 764	8 115	1 683
KiintOy Mikkelin Musiikkiopistotalo	Mikkeli	21,2	21,2	357 350	5 187	0
KiintOy Otavan Ketola	Mikkeli	47,3	47,3	108 529	1 128	214
KiintOy Vaahteranlehti	Mikkeli	31,2	31,2	2 628	2 904	4
Kyyhkylän Asuntolat Oy	Mikkeli	49,2	49,2	9 954	35 859	14
Etelä-Savon Kaapelitelevisio Oy	Mikkeli	36,8	36,8	Ei toimintaa vuonna 2016		
Mikkelin Pesula Oy	Mikkeli	42,9	42,9	493 502	923 821	117 122
KiintOy Torikioski	Mikkeli	17,7	44,3	494 481	1 706	1 790
Kaakkois-Suomen Amk Oy	Kouvola	36,2	36,2	8 544 206	2 969 467	36 412
K-S Energiavälitys Oy, Jyväskylä	Jyväskylä		20,0			
Suomen Voimatieto Oy, Imatra	Imatra		21,7			
Koskienergia Oy	Mikkeli		45,0			
Kiinteistö Oy Koppelonpesä	Mikkeli		50,0			
KiintOy Suksimäki (Mikalo Oy)	Mikkeli		50,0	3 942	14 350	-8
Yhteensä				10 684 872	4 045 259	167 879

Omistukset muissa yhteisöissä

	Kirjanpito-arvo 31.12.2016	Osakkeita, kpl	Omistus- osuus, %
AsOy Jääkärintie 29 (1 as)	48 774,50	10 014	15,4
AsOy Kvartetti (1 as)	353,19	21	0,2
AsOy Mikkeli (1 as)	67 275,17	27	5,4
AsOy Mikkelin Jalavapuisto (1 as)	71 743,75	762	3,8
AsOy Orijärven Kyläpuisto	293 497,00	427	20,7
AsOy Porrassalmenkatu 28 (1 as)	44 317,52	2 111	12,4
AsOy Porrassalmenkatu 43 (1 as)	16 634,69	300	2,2
AsOy Ristiinantie 17 (1 as)	807,30	480	0,6
Kiinteistö Oy Laaninkulma	209 613,59	379	27,6
Kiinteistö Oy Näsiäkara	252,28	15	10,0
Kiinteistö Oy Kankaalan Talonhoito Oy	33,64	2	6,7
Kiinteistö Oy Suomenniemen Kate	14 917,76		
Kuntarahoitus Oyj	526 083,03	222 675	
Mikkelin Keilahalli Oy	1,68	1	0,1
Pieksämäen Jäähalli Oy	1 681,88	100	
Saimaa Golf Oy	43 728,86	5	1,0
Saimaa Capital Oy	385 218,74	41 537	1,3
Suur-Savon Sähkö Oy	1 958 426,54	10 836	13,6
YH Suomi Oy			
Amplus	27 785,26	108 974	
Kuntien Tiera Oy	54 435,00	54 435	
Kunnan Taitoa Oy	64 192,00	49 492	
Suomen kalliotaideyhdistys	500,00		
Joukkoliikenteen lippu- ja maksujärjestelmä Oy	4 361,52		
Porrassalmen kehitys Oy	23 700,00	1 000	10,0
Koha-Suomi Oy	6 015,13		
osuudet:			
Luottokunta	100,00	1	
Maakunta-arkisto	5 045,64		
Mikkelin Kauppahuone	168,19		
Mikkelin Puhelinosuuskunta	254 454,06	673	
Osuuskunta Metsäliitto	128 462,47		
Olkkolan vesiosuuskunta	2 561,19	3	
Sairilan vesiosuuskunta	13 051,40	3	
Hintikan vesiosuuskunta	672,75	8	
Vesiosuuskunta Hauki	268,00		
Löytö-Vitsiälä vesiosuuskunta	84,10	1	
Hermannin vesiosuuskunta	10 898,58	5	
Yhteensä	4 280 116,41		

Etelä-Savon Pääomarahasto, Indekon Oy, Luotais-Venäjän Rahasto Oy ja Savon Teknia Oy ovat yhdistyneet Saimaa Capital Oy:ksi

Liitetieto 23

Saamisten erittely

	2016		2015	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	121 085,27	246 142,46	159 801,12	288 491,34
Lainasaamiset	49 133,02	922 564,86	79 597,24	551 396,61
Siirtosaamiset	0,00	30 085,48	0,00	22 706,96
<i>Yhteensä</i>	<i>170 218,29</i>	<i>1 198 792,80</i>	<i>239 398,36</i>	<i>862 594,91</i>
Kuntayhtymiltä, joissa Mikkeli jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	185 886,20	0,00	107 989,11
Lainasaamiset	0,00	148 123,66	0,00	1 736 265,71
Muut saamiset	0,00	61 046,82	0,00	5 930,14
Siirtosaamiset	0,00	814 202,78	0,00	1 298,15
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>1 209 259,46</i>	<i>0,00</i>	<i>1 851 483,11</i>
Osakkuus- ja muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	15 145,90	0,00	23 342,24
Lainasaamiset	1 089 367,50	0,00	1 113 952,50	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	1 147,08
<i>Yhteensä</i>	<i>1 089 367,50</i>	<i>15 145,90</i>	<i>1 113 952,50</i>	<i>24 489,32</i>
Saamisten erittely yhteensä	1 259 585,79	2 423 198,16	1 353 350,86	2 738 567,34

Liitetieto 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Etelä-Savon Sairaanhoidopiiri, ylijäämän pal.		0,00	812 850,69	0,00
Palkat 2.1.2017	2 134 037,99	3 016 081,31	2 134 037,99	3 016 081,31
Palkkojen selvittelytilin saldo	57 074,37	0,00	57 074,37	0,00
Kuel-maksujen palautukset	127 021,12	0,00	127 021,12	0,00
Vael-maksun palautus	1 744 765,47	0,00	1 744 765,47	0,00
Työttömyysvak.maksut-tilien saldot	3 335,18	191 526,67	3 335,18	191 526,67
Tapaturmavak.maksut-saldo	18 267,17	15 598,98	18 267,17	15 598,98
Siirtyvät korot		2 046,34	0,00	801,53
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	777 144,38	928 418,42	777 144,38	928 418,42
EU-tuet ja avustukset	45 855,89	29 051,44	45 855,89	29 051,44
Pakolaisista aih.kustannusten korv.	260 035,36	301 707,54	260 035,36	301 707,54
Palkkatuet/Ely-keskus	95 016,68	63 712,41	95 016,68	63 712,41
Muut siirtosaamiset,projektit	1 760 954,00	348 897,57	245 506,24	348 897,57
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	0,00	475 521,00	0,00	475 521,00
Kuntouttava työtoiminta/Ely-keskus	72 446,20	73 283,67	72 446,20	73 283,67
Lomituspalvelukorvaus	0,00	30 847,00	0,00	30 847,00
Lääkäreiden korvaukset/ISAVI	11 536,96	73 849,12	11 536,96	73 849,12
Smartum-palveluseteleiden palautus		0,00	65 000,00	0,00
Versowood Oy, pystykaupat	13 542,29	113 021,79	13 542,29	113 021,79
UPM-Kymmene Oy, kaupat	27 280,00	83 161,59	27 280,00	83 161,59
ALV saaminen	156 904,73	0,00	156 904,73	0,00
Muut tulojäämät	5 468 794,86	5 516 532,45	263 944,06	235 059,40
Tulojäämät yhteensä	12 774 012,65	11 263 257,30	6 931 564,78	5 980 539,44
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>12 774 012,65</i>	<i>11 263 257,30</i>	<i>6 931 564,78</i>	<i>5 980 539,44</i>

Liitetieto 25

Oma pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Peruspääoma 1.1	153 857 306,18	153 857 306,18	153 857 306,13	153 857 306,13
Lisäykset				
Vähennykset				
Peruspääoma 31.12	153 857 306,18	153 857 306,18	153 857 306,13	153 857 306,13
Osuus kuntayhtymien opo:n lisäyksestä 31.12.				
Arvonkorotusrahasto 1.1	60 676 839,93	60 729 256,93	54 349 755,45	54 402 172,45
Lisäykset				
Vähennykset	388 096,75	52 417,00	388 096,75	52 417,00
Arvonkorotusrahasto 31.12	60 288 743,18	60 676 839,93	53 961 658,70	54 349 755,45
Muu rahastot/oma pääoma 1.1.	5 888 444,57	5 810 293,65		
Lisäykset	52 298,76	78 150,92		
Vähennykset	0,00			
Muut rahastot/oma pääoma 31.12.	5 940 743,33	5 888 444,57		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	57 523 710,23	55 411 269,53	5 864 823,61	12 447 938,14
Voitonjako	-48 331,76	-76 899,42		
Edellisen tilikauden virheen oikaisu	-538 135,09	112 407,67	269,75	
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	56 937 243,38	55 446 777,78	5 864 823,61	12 447 938,14
Tilikauden yli-/alijäämä	7 599 541,74	2 076 932,45	2 128 498,20	-6 583 114,53
Oma pääoma yhteensä	284 623 577,81	277 946 300,91	215 812 016,89	214 071 885,19

Liitetieto 27

Pitkäaikaiset velat

Velat, jotka erääntyvät 1.1.2022 tai sen jälkeen konsernin ulkopuolelta

	2016	2015
Joukkovelkakirjalainat		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	23 982 422,55	26 863 464,00
Lainat julkisyhteisöiltä	2 341 243,24	2 487 062,38
Lainat muilta luotonantajilta		
Saadut ennakot		
Ostovelat		
Muut pitkäaikaiset velat	3 426 594,77	3 215 784,77
Siirtovelat		
Pitkäaikaiset velat yhteensä	29 750 260,56	32 566 311,15

*) Muihin pitkäaikaisiin velkoihin on siirretty muiden velkojen erittelystä
v. 2015 liittymismaksut

Liitetieto 29

Pakolliset varaukset

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Pakolliset varaukset				
Eläkevaraus	63 708,24	46 825,99	63 708,24	46 825,99
Muiden alueiden jälkihoito	1 418 478,47	1 782 148,69	1 418 478,47	1 782 148,69
Kaatopaikkojen jälkihoito	1 084 988,10	1 014 540,73	1 084 988,10	1 014 540,73
Ympäristövastuiden varaukset	35 000,00		35 000,00	
Muut pakolliset varaukset / eläkekompensaatio	674 330,70	765 182,99	0,00	128 651,99
Etelä-Savon sairaanhoitopiiri ky:n potilasvakuutusvastuu	3 978 263,74	2 806 359,44		
Pakolliset varaukset yhteensä	7 254 769,25	6 415 057,84	2 602 174,81	2 972 167,40

Liitetieto 30

Vieras pääoma

	2016		2015	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	2 685 913,31	0,00	2 302 684,17
Velat kuntayhtymille, joissa Mikkeli on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	7 826 722,81	0,00	8 911 602,49
Muut velat	0,00	21 955,78	0,00	383 800,10
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	60 355,81	0,00	209 446,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>10 594 947,71</i>	<i>0,00</i>	<i>11 807 532,76</i>

Liitetieto 31

	2016	2015
Sekkitililimiitti		
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.2016	25 000 000,00	25 000 000,00
-siitä käyttämättä oleva määrä	25 000 000,00	25 000 000,00

Liitetieto 32

Muiden velkojen erittely

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Muut velat				
Liittymismaksut	13 571 734,63	14 495 858,47	0,00	0,00
Ennakonpidätysvelka	2 544 810,70	2 387 969,94	2 544 810,70	2 387 969,94
Sosiaaliturvamaksuvelka	202 527,72	242 685,26	202 527,72	242 685,26
Työnantajan tapaturmavak.maksut	4 038,43	246 545,97	4 038,43	246 545,97
Kuel-eläkevakuutusmaksut	2 247 711,51	2 078 229,18	2 247 711,51	2 078 229,18
Vael-eläkevakuutusmaksut	214 519,95	264 528,62	214 519,95	264 528,62
I-S Sairaanhoidopiiri/lopullinen maksuos.	0,00	383 800,10	0,00	383 800,10
Kuntien lopullinen maksuosuus	278 233,35	398 220,27	278 233,35	398 220,27
Muut velat	7 381 155,67	7 043 452,18	810 809,65	908 202,00
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>26 444 731,96</i>	<i>27 541 289,99</i>	<i>6 302 651,31</i>	<i>6 910 181,34</i>

*) Liittymismaksut on siirretty liitetietoon 27

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	16 434 357,49	28 428 267,14	16 434 357,49	18 344 475,01
Korkojaksotukset	798 061,22	1 295 770,22	550 479,79	433 804,90
Opetustoimen valtionosuuden lisäperintä	1 007 569,00		1 007 569,00	0,00
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuden tarkistus/ Otavan Opisto	0,00	52 154,39	0,00	52 154,39
Muut siirtovelat	17 481 539,47	6 391 991,35	58 974,75	41 720,35
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>35 721 527,18</i>	<i>36 168 183,10</i>	<i>18 051 381,03</i>	<i>18 872 154,65</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>35 721 527,18</i>	<i>36 168 183,10</i>	<i>18 051 381,03</i>	<i>18 872 154,65</i>

Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Vuokravastuut				
Vuokravastuut yhteensä, vastuut voimassa x.x.xxxx asti	76 800,00			
-seuraavalla tilikaudella maksettava osuus				
-sopimukseen sisältyvät lunastusvelvoitteet	3 094 151,91			
Leasingvastuut yhteensä	829 276,17	1 688 903,90	364 735,92	553 173,59
-seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	669 067,80	712 964,49	203 762,15	277 822,51
siitä kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut				
Yhteensä	4 669 295,88	712 964,49	364 735,92	553 173,59
Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuuta				

Liitetieto 40

Vastuusitoumukset

	Kunta	
	2016	2015
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	169 994 832,43	162 844 832,43
<i>Jäljellä pääomasta</i>	115 828 003,91	117 578 520,66
Konsernin osakkuusyritysten velasta		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	3 000 000,00	3 000 000,00
<i>Jäljellä pääomasta</i>	472 222,02	805 555,38
Konsernin ulkopuolisten velasta		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	16 591 929,97	15 334 889,97
<i>Jäljellä pääomasta</i>	4 095 619,26	3 752 067,62
Takaukset yhteensä		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	189 586 762,40	181 179 722,40
<i>Jäljellä pääomasta</i>	120 395 845,19	122 136 143,66

Huomautukset:

* Anttolan Vanhustentaloyhdistys ry on yhdistynyt Savilahden Vanhaintukiyhdistykseen

** Mikkelin kaupunki on antanut Metsäsairila Oy:lle takauksen, jota vastaan ei ole nostettu lainaa (maa-aineslain mukainen takaus, Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus).

Liitetieto 40a

Vastuu kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2016	2015
Osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	263 593 401,00	260 405 743,47
Osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.		
Mahd. vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	196 754,99	185 566,64

Takauskeskuslain 10 §:n mukaan takauskeskuksen jäsenyhteisöt vastaavat yhdessä takauskeskuksen sellaisten menojen ja sitoumusten rahoituksesta, joita ei muuten saada katetuiksi, väestötietolain (507/93) 18 §:ssä tarkoitetun edeltävän vuodenvaihteen asukaslukujen mukaisessa suhteessa. Vuosina 2014 ja 2015 vakuudet ovat olleet riittävät, eikä takauskeskuslain 10 §:n mukaisia menoja ja sitoumuksia ole realisoitunut.

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
Sopimuksiin sisältyvät palautusvastuut	3 445 931,53	3 270 972,96		
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus				
Vuokravastuut, vastuut voimassa	738 030,52			
		23 233 200,00		
<i>Sopimusvastuut yhteensä</i>	<i>4 183 962,05</i>	<i>26 504 172,96</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
Osuus kuntayhtymän alijäämästä				
Arvonlisäveron palautusvastuu	19 203 481,85	19 771 611,62	14 060 953,57	14 103 137,63

Koronvaihtosopimukset

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2016	2015	2016	2015
<i>Mikkelin kaupunki</i>				
Koronvaihtosopimuksella 923251/1149081 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 1.3.2019.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			5 000 000,00	5 000 000,00
Käypä arvo			-388 050,00	-522 421,00
Koronvaihtosopimuksella 923251/1804047 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 1.3.2019.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			5 000 000,00	5 000 000,00
Käypä arvo			-388 050,00	-522 421,00
Koronvaihtosopimuksella 995682/1250519 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 31.12.2020.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			15 000 000,00	15 000 000,00
Käypä arvo			-2 184 507,00	-2 448 084,00
Koronvaihtosopimuksella 995682/1555483 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 31.12.2020.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			15 000 000,00	15 000 000,00
Käypä arvo			-2 184 507,00	-2 448 084,00
Lisähyötyswapilla 1075684 suojataan koko lainasalkkua. Sopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 3.2.2022.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			20 000 000,00	20 000 000,00
Käypä arvo			-3 965 013,00	-3 818 922,00
Koronvaihtosopimuksella 73376 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 21.9.2021.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			14 000 000,00	14 000 000,00
Käypä arvo			-1 724 851,01	-1 733 805,87
Digitahostettu koronvaihtosopimus RISTIINA1 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimus erääntyy 12.4.2021.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			1 013 333,37	1 120 000,03
Käypä arvo			-110 138,10	-128 420,80
Koronvaihtosopimus KSWAP012/15/19196 Tulevaisuudessa voimaan tuleva koronvaihtosopimus suojaa koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2020-2040, mikä edellyttää, että kunnalla on nostettuna vastaavan suuruinen lainamäärä. Sopimus alkaa 31.12.2020 ja erääntyy 31.12.2040.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo			30 000 000,00	30 000 000,00
Käypä arvo			-2 322 828,00	-208 842,00
Koronvaihtosopimus 31826/15371 Tulevaisuudessa voimaan tuleva koronvaihtosopimus suojaa koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2021-2041, mikä edellyttää, että kunnalla on nostettuna vastaavan suuruinen lainamäärä. Sopimus alkaa 27.9.2021 ja erääntyy 27.9.2041.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo			20 000 000,00	20 000 000,00
Käypä arvo			-4 247 125,00	-2 291 934,00
<i>Etelä-Savon Energia Oy</i>				
Johdannaisopimus on tehty yksittäisen lainan tietyn korkotason suojaamiseksi. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Suojausta ei ole, mikäli korko nousee yli sovitun korkoprosentin. Sopimus päättyy 7.3.2019.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	12 560 002,00	13 606 668,00		
Käypä arvo	-82 922,00	-176 543,00		
Koronvaihtosopimuksella 726373;IRS13798/6019507 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus erääntyy 19.7.2021.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	2 250 000,00	2 700 000,00		
Käypä arvo	-191 802,52	-262 889,63		
Koronvaihtosopimuksella 1043696/1318776 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus päättyy 23.8.2017.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	1 250 006,00	1 666 672,00		
Käypä arvo	-32 480,00	-71 994,00		
Koronvaihtosopimuksella 934218/1165245 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kuukausittain. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus päättyy 31.8.2017.				

Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	4 800 000,00	5 400 000,00		
Käypä arvo	-86 549,00	-194 721,00		
Koronvaihtosopimuksella 921534/1146384 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kuukausittain. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus päättyy 1.11.2016.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo		410 000,00		
Käypä arvo		-4 244,00		
Koronvaihtosopimuksella 21280 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Koronvaihtosopimus ei enää liity alkuperäiseen lainaan. Alkuperäinen laina, johon sopimus oli otettu, on suoritettu. Suojattu pääoma on erottanut lainapääomasta 84 616 euroa. Erotus johtuu lyhennyksen myöhemmästä eräpäivästä. Sopimus päättyy 27.8.2016.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo		3 300 000,00		
Käypä arvo		-145 521,00		
Koron- ja valuuttavaihtosopimukseen 1107510/1409525 liitetty laina on muutettu valuuttalainaksi. Näin menettelemällä pystyttiin vaikuttamaan lainan korkotasoon. Lainan valuuttamääräinen pääoma vastaa euromääräistä lainapääomaa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Suojauksen kassavirrat maksetaan kuukausittain. Sopimus päättyy 1.9.2016.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo		410 000,00		
Käypä arvo		46 465,00		
Korkokattosopimuksella 16446738SA varmistetaan yksittäisen lainan korkokatto. Lainapääomasta on suojattu 50%. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Sopimus päättyy 27.8.2016.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo		1 650 000,00		
Käypä arvo		0,00		
Tehostetulla koronvaihtosopimuksella ETSAVENER1 varmistetaan yksittäisen lainan tietty korkotas. Mikäli korko nousee ylisopimuksen mukaisen korkotason, myös suojauksen mukainen korkotas nousee. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Suojauksen kassavirrat maksetaan neljä kertaa vuodessa. Sopimus päättyy 27 .8.2024.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	4 000 000,00	4 000 000,00		
Käypä arvo	-145 844,77	-86 294,09		
<i>Mikkelin opiskelija-asunnot Oy</i> Koronvaihtosopimus 929206/1157500 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	1 936 289,00	1 953 907,00		
Käypä arvo	-239 699,00			
<i>Mikalo Oy</i> Koronvaihtosopimus 1197121/1581082 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	1 279 250,00	1 338 750,00		
Käypä arvo	-121 713,00	-109 515,00		
Koronvaihtosopimus 1524661/2088483 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	555 000,00	585 000,00		
Käypä arvo	-18 177,00	-4 071,00		
Koronvaihtosopimus 1505781-2059523 Koronvaihtosopimuksella suojataan koko Laina pääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä	6 250 000,00	6 250 000,00		
Käypä arvo	-2 118 617,00	-1 864 324,00		
<i>Kiinteistökehitys Naistinki Oy</i> Koronvaihtosopimus 1393988/1895150 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	4 000 000,00			
Käypä arvo				
Koronvaihtosopimus 961201/1202286 Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	1 300 000,00			
Käypä arvo				

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2016	2015
Kaupunginhallitus	373	297
Ympäristölautakunta	24	28
Sosiaali- ja terveyslautakunta	1249	1244
Opetuslautakunta	1129	1148
Kulttuuri, nuoriso- ja liikuntalautakunta	146	169
Tekninen lautakunta	62	73
Rakennuslautakunta	16	16
Maaseutu- ja tielautakunta	107	123
Tilakeskus	18	18
Etelä-Savon pelastuslaitos	206	197
Mikkelin Vesiliikelaitos	36	41
Etelä-Savon Työterveys Liikelaitos	0	0
Otavan Opisto Liikelaitos	75	87
	3 441	3 441
Vakituiset	2837	2858
Määräaikaiset	570	556
Työllistettyt	34	27
	3441	3441

Liitetieto 43

Henkilöstökulut

	2016	2015
Henkilöstökulut		
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	117 979 962,51	118 394 701,90
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	29 261 659,69	29 972 293,12
Muut henkilösivukulut	7 529 266,06	6 641 408,54
Henkilöstökorvaukset ja muut korjauserät	2 023 239,79	1 752 592,39
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	152 747 648,47	153 255 811,17
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	636 139,56	208 095,05
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	<i>153 383 788,03</i>	<i>153 463 906,22</i>

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2016	2015
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö	14 881,01	12 738,01
Mikkelin seudun Vihreät ry	2 434,64	2 530,60
Perussuomalaiset, Mikkelin piiri	3 361,75	3 000,69
SDP Mlin kunnallisjärjestö	13 079,76	8 198,42
Mikkelin Kristillisdemokraatit	1 024,64	935,99
SDP kaakkois-suomen sosiaalidemokraatit	2 763,95	1 169,95
Kokoomus Mikkelin kunnallisjärjestö	17 494,30	8 419,48
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	55 040,05	36 993,14

Tilintarkastajien palkkiot		
	2016	2015
PWC julkistarkastus Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	43 733,00	44 085,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät		11 622,00
Muut palkkiot	10 179,00	
Palkkiot yhteensä:	53 912,00	55 707,00

ERIYTETTYT TILINPÄÄTÖKSET

Liikelaitokset

Otavan Opiston liikelaitos

Kunnallisena liikelaitoksena toimiva Otavan Opiston liikelaitos tarjoaa internaatti- ja internet-oppimispalveluita vapaan sivistystyön ja yleissivistävän koulutuksen toimijoille alueellisesti, valtakunnallisesti ja globaalisti. Liikelaitoksen tarkoituksena on tarjota koulutuspalveluita, joiden järjestäminen edellyttää yli kuntarajojen ulottuvaa toimintaa.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Suunniteltu toiminta syvenevästä yhteistyöstä Mikkelin ja seudullisen opetustoimen, Etelä-Savon Koulutus Oy:n, Otavan Opiston Osuuskunnan ja Otavan Opiston liikelaitoksen kesken toteutui ainoastaan Mikkelin opetustoimen kanssa hallinnon tasolla syksystä alkaneilla sivistystoimen toimialajohtajan ja rehtori/vt.johtajan säännöllisillä tapaamisilla, johon mukaan myöhemmässä vaiheessa tuli mukaan Mikkelin kansalaisopiston rehtori. Seudullisen opetustoimen kanssa tehtävä yhteistyö ei ole edennyt. Etelä-Savon Koulutus Oy:n kanssa tehtävä yhteistyö on pääasiassa hanketoimintayhteistyötä mm. Osaava- ja Ammattiin -hankkeissa. Otavan Opiston Osuuskunnan kanssa keskusteltiin loppuvuodesta uudesta yhteistyösopimuksesta, joka ei vuoden 2016 aikana edennyt molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun.

Lukion lähiopetuksen kehittäminen ei ole johtanut lähiopetuksessa opiskelevien opiskelijoiden määrän kasvamiseen. Verkko-opiskelijoiden määrä on kasvanut. Verkko-opetuksen kehittämisen osalta sovittiin yhteisestä verkko-opetuksen mahdollisuuksien kartoittamisesta oppivelvollisille sekä opetustoiminnan järjestämiseen liittyvästä pilotista syksystä 2017 alkaen Eerikkilän Urheiluopiston ja Eerikkilän valmennuskeskuksen. kanssa. Pienten lukiodien kanssa suunniteltua yhteistyötä ei ole kyetty aloittamaan.

Ammattikorkeakoulujen, ammattiopistojen ja muiden koulutusorganisaatioiden kanssa tehtävä yhteistyö verkkokoulutuksen ja -opetuksen osalta on toimintasuunnitelman mukaisesti käynnistynyt erilaisten kehittämishankkeiden kautta. Hankkeiden osalta yhteistyökumppaneita ja toteuttajia on mm. Mikkelin Ammattikorkeakoulu Oy, Diakonia Ammattikorkeakoulu Oy, Etelä-Savon Koulutus Oy, Valteri-koulu Mikael ja Suomen eOppimiskeskus ry. Järvisen koulutuskuntayhtymän kanssa aloitettiin keskustelut ammatillisissa opinnoissa opiskeltavien yhteisten aineiden tuottamisesta verkkokursseina. Työtehoseuran kanssa aloitettiin kokeilu, jossa tuotetaan yksi verkkokurssi.

Sitova tavoite	Mittari	Toteutuma 31.12.2016
Liikeliijäämä	313.764	-693.680
Vakituisen henkilöstön määrä	70	63

Talouden toteuma ja olennaiset poikkeamat

Otavan Opiston tulot v.2016 olivat 5.022.243 euroa, joista suurin osa n. 77% saatiin lukio- ja peruskoulutusten sekä vapaan sivistystyön valtionosuuksista. Myyntitulojen osuus oli n. 15,2% ja hankkeiden osuus tuloista oli n. 7,4%. Kokonaisuudessaan vuodelle 2016 budjetoidut tulot alittuivat n.25,3% eli n. 1.270.000 euroa. Suurin aiheuttaja tulojen alitukseen oli Opetus- ja kulttuuriministeriöstä keväällä 2016 tullut selvityspyyntö Otavan Opiston lukiokoulutuksen opiskelijamäärästä. Tehtyyn selvitykseen liittyen Opetushallituksesta tuli joulukuussa 2016 pyyntö Opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta oikaista laskentapäivien 20.1.2016 ja 20.9.2016 osalta lukiokoulutuksen opiskelijamääriä. Oikaisupyyntö perustui Mikkelin kaupungin lukiokoulutuksen järjestämislupaan, jonka mukaan sisäoppilaitosmuotoiseen opetukseen voidaan hyväksyä korkeintaan 50 opiskelijaa. Otavan Opisto on aina ilmoittanut opiskelijamäärät Opetushallituksen laskentapalveluille kirjallisten ohjeiden mukaan. Uusi ohjeistuksen tulkinta pudotti painotetusta opiskelijamäärästä noin 90 % osalta yksikköhinnan 58 prosenttiin alkuperäisestä yksikköhinnasta. Tehty oikaisu aiheutti n. 1.380.000 euron pudotuksen lukiokoulutuksen valtionosuuteen aikaisempaan laskentatapaan verrattuna. Kokonaisuudessaan valtionosuustuloja saatiin kompensoitua perusopetuksen budjetoitua korkeammilla valtionosuuksilla n. 350.000 eurolla. Hankkeiden osalta ennakotuloina saatua hankerahaa siirrettiin seuraavalle vuodelle n. 176.000 euroa. Myynti- ja maksutuotot alittuivat noin 63.000 euroa.

Menopuolella alitusta budjetoituun saatiin n. 260.000 euroa. Henkilöstökulut alittuivat n. 147.000 euroa, hankinnoissa säästöä saatiin n. 250.000 euroa. Muut toimintakulut ylittyivät budjetoidusta n. 137.000 euroa. Ylitys muissa toimintakuluissa johdettiin mm. vuokratkustannusten kasvusta ja kustannuksista, jotka oli huomioitu talousarviovaiheessa toiselle kustannuspaikalle.

Otavan Opiston tulos v.2016 jäi valtuustoon nähden sitovasta tavoitteesta noin 1.017.400 euroa, tilikauden tuloksen ollessa 693.680 euroa alijäämäinen.

Talouden tasapainottaminen

Otavan Opiston taloutta ohjattiin vuoden 2016 aikana niin, että hankintoja pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman maltillisesti. Opistolla käytiin mm. keväällä 2016 keskustelut tiiminvetäjien kanssa, joissa pohdittiin säästökohteita talousarvioon. Irtisanoutuneiden tai erinäisille toimi- tai virkavapaille jääneiden henkilöiden tilalle ei lähtökohtaisesti rekrytoitu uusia henkilöitä, vaan tehtävät saatiin hoidettua sisäisin järjestelyin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Otavan Opiston toimintaa ohjaa hallintosääntö, liikelaitoksen johtosääntö, kaupungin hankintasääntö ja kaupunginvaltuuston hyväksymä talousarvio ja taloussuunnitelma. Vuodelle 2016 asetetuista tavoitteista on raportoitu Otavan Opiston johtokunnalle, kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle.

Sisäisen valvonnan osalta Opiston toimintaa valvoo ja ohjaa Otavan Opiston liikelaitoksen johtokunta, joka vastaa liikelaitoksen hallinnon, talouden sekä sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta. Otavan Opiston liikelaitoksen rehtori johtaa ja kehittää toimintaa liikelaitoksen johtosäännön mukaisesti. Opiston sisäisen valvonnan turvaamiseksi johtamisesta on tehty syksyn 2016 aikana mahdollisimman läpinäkyvää ja osallistavaa, jonka tavoitteena on myös mahdollisten riskien minimoiminen.

Keväällä 2016 saadut selvityspyynnöt Opetus- ja kulttuuriministeriöltä koskien lukiokoulutuksen valtiosuusia tiedostettiin välittömästi riskitekijänä tulojen mahdolliselle putoamiselle. Tähän reagoitiin välittömästi tiedottamalla henkilöstöä ja lisäämällä talouden tasapainottamistoimenpiteitä.

Esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Tilikauden alijäämä on 693.680,12 euroa. Otavan Opiston liikelaitoksen johtokunta esittää, että alijäämä 693.680,12 euroa siirretään tilikauden ali-/ylijäättilille.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016	Toteutuma %
Lukion opiskelijamäärä	688	700	686	98,0
Peruskoulun opiskelijamäärä	109	120	131	109,2
Vapaan sivistystyön opiskelijaviikot	1458	1650	2103	127,5

Otavan opiston liikelaitos

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Liikevaihto	830 000		830 000	758 996	-71 004
Liiketoiminnan muut tuotot	562 000		562 000	385 334	-176 666
Tuet ja avustukset kunnalta	4 900 000		4 900 000	3 870 846	-1 029 154
Materiaalit ja palvelut	-1 325 581		-1 325 581	-1 068 133	257 448
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	-350 813		-350 813	-214 808	136 005
<i>Palvelujen ostot</i>	-974 768		-974 768	-853 324	121 444
Henkilöstökulut	-4 267 655		-4 267 655	-4 120 554	147 101
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-3 483 800		-3 483 800	-3 336 069	147 731
<i>Henkilösivukulut</i>	-783 855		-783 855	-784 485	-630
<i>Eläkekulut</i>	-593 988		-593 988	-574 792	19 196
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-189 867		-189 867	-209 693	-19 826
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 000		-5 000	-3 394	1 606
Liiketoiminnan muut kulut	-380 000		-380 000	-516 860	-136 860
Liikeliijäämä (-alijäämä)	313 764		313 764	-693 765	1 007 529
Rahoitustuotot ja -kulut	10 000		10 000	85	9 915
<i>Korkotuotot</i>	10 000		10 000	0	10 000
<i>Muut rahoitustuotot</i>	0		0	1 521	-1 521
<i>Muut rahoituskulut</i>	0		0	-1 436	-1 436
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	323 764		323 764	-693 680	-1 017 444
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	323 764		323 764	-693 680	-1 017 444
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	323 764		323 764	-693 680	-1 017 444

Otavan opisto liikelaitos tuloslaskelma

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Liikevaihto	758 995,98	722 145,73
Liiketoiminnan muut tuotot	385 333,59	411 805,61
Tuet ja avustukset kunnalta	3 870 846,29	5 020 168,97
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	-214 808,43	-276 870,68
<i>Palvelujen ostot</i>	-853 324,38	-989 890,20
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-3 336 068,94	-3 465 345,10
Henkilösivukulut		
<i>Eläkekulut</i>	-574 791,57	-602 269,79
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-209 693,14	-190 432,19
Poistot ja arvonalentumiset		
	-3 394,48	0,00
Liiketoiminnan muut kulut	-516 860,23	-492 909,01
Liikeliijäämä (-alijäämä)	-693 765,31	136 403,34
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	0,00	1 412,05
Muut rahoitustuotot	1 520,86	523,76
Muut rahoituskulut	-1 435,67	-2 916,27
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-693 680,12	135 422,88
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-693 680,12	135 422,88
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-693 680,12	135 422,88
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-9,5	1,8
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	-9,5	1,8
Voitto, %	-91,4	18,8

Otavan Opisto liikelaitos rahoituslaskelman toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Liikelyljäämä (-alijäämä)	313 764		313 764	-693 765	-1 007 529
Poistot ja arvonalentumiset	5 000		5 000	3 394	-1 606
Rahoitustuotot ja -kulut	10 000		10 000	85	-9 915
	328 764		328 764	-690 286	-1 019 050
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-15 000		-15 000	-12 920	2 080
Toiminnan ja investointien rahavirta	313 764		313 764	-703 206	-1 016 970

Otavan opisto liikelaitos rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2016		1.1.-31.12.2015	
Toiminnan rahavirta				
Liikelyljäämä (-alijäämä)	-693 765,31		136 403,34	
Poistot ja arvonalentumiset	3 394,48		0,00	
Rahoitustuotot ja -kulut	85,19		-980,46	
	-690 285,64	-690 285,64	135 422,88	135 422,88
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-12 920,00	-12 920,00	-13 742,39	-13 742,39
Toiminnan ja investointien rahavirta		-703 205,64		121 680,49
Rahoituksen rahavirta				
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kunnalta	-114 531,02		-17 593,54	
Saamisten muutos muilta	-6 740,54		-219 209,51	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	9 929,36		7 716,64	
Korottomien velkojen muutos muilta	814 658,94	703 316,74	107 125,22	-121 961,19
Rahoituksen rahavirta		703 316,74		-121 961,19
Rahavarojen muutos		111,10		-280,70
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		693,10		582,00
Rahavarat 1.1.		582,00		862,70
		111,10		-280,70
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT				
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä				
viideltä vuodelta, €		2 217 251,65		3 942 894,66
Quick ratio		5,1		9,9
Current ratio		5,1		9,9

Otavan opisto liikelaitos tase

	31.12.2016	31.12.2015
Vastaavaa		
Pysyvät vastaavat		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	23 267,91	13 742,39
Vaihtuvat vastaavat		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	212 517,22	125 067,07
Lainasaamiset	8 475 487,10	8 444 496,78
Muut saamiset	27 057,17	23 173,32
Siirtosaamiset	182 036,70	183 089,46
	8 897 098,19	8 775 826,63
Rahat ja pankkisaamiset	693,10	582,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	8 921 059,20	8 790 151,02
Vastattavaa		
Oma pääoma		
Peruspääoma	151 852,46	151 852,46
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	7 529 114,46	7 393 691,58
Tilikauden yli-/alijäämä	-693 680,12	135 422,88
	6 987 286,80	7 680 966,92
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen		
Lainat muilta luotonantajilta		
Saadut ennakot	176 595,52	225 231,54
Ostovelat	124 784,10	108 673,48
Korottomat velat kunnalta	17 646,00	7 716,64
Muut velat	166 851,29	156 994,49
Siirtovelat	1 447 895,49	610 567,95
	1 933 772,40	1 109 184,10
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	8 921 059,20	8 790 151,02
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	79,9	89,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	35,0	14,4
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	6 835	7 529
Lainakanta 31.12., 1000 €	18	8
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	0

Liitetieto 1

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2016	2015
Opetuspalvelut	591 896,49	602 684,70
Muut palvelut	385 333,59	411 805,61
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>977 230,08</i>	<i>1 014 490,31</i>

Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely	2016	2015
Asiakaspalvelujen ostot	0,00	0,00
Muiden palvelujen ostot	853 324,38	989 890,20
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	<i>853 324,38</i>	<i>989 890,20</i>

Liitetieto 11

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
Aineettomat oikeudet			
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	3-5 v	33,3 % - 20 %
Koneet ja kalusto			
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	5 v	20 %
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v	33,34 %
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa		

Liitetieto 19

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet 31.12.2016	23 268
-----------------------------------	--------

Koneet ja kalusto

Poistamaton hankintameno 1.1.2016	13 742
Lisäykset tilikauden aikana	12 920
Poistot tilikauden aikana	-3 394
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	23 268

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Kirjanpitoarvo 31.12.2016	23 268
---------------------------	--------

Liitetieto 23

Saamisten erittely

	2016		2015	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	975,00	0,00	4 070,00
Siirtosaamiset	0,00	7 648,95	0,00	2 321,82
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>8 623,95</i>	<i>0,00</i>	<i>6 391,82</i>
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisö- yrityksiltä				
Myyntisaamiset	0,00	390,00	0,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>390,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
Saamisten erittely yhteensä	0,00	9 013,95	0,00	6 391,82

Liitetieto 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät		
Palkkojen välitilin saldo	113 036,14	130 626,20
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	14 497,74	20 990,00
EU-tuet ja avustukset	45 855,89	29 051,44
Muut tulojäämät	8 646,93	2 421,82
Tulojäämät yhteensä	182 036,70	183 089,46
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>182 036,70</i>	<i>183 089,46</i>

Liitetieto 25

Oma pääoman erittely

	2016	2015
Peruspääoma 1.1	151 852,46	151 852,46
Peruspääoma 31.12	151 852,46	151 852,46
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	7 529 114,46	7 393 691,58
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	7 529 114,46	7 393 691,58
Tilikauden yli-/alijäämä	-693 680,12	135 422,88
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	<i>6 987 286,80</i>	<i>7 680 966,92</i>

Liitetieto 30

Vieras pääoma

	2016		2015	
	Pitkä- aikainen	Lyhyt- aikainen	Pitkä- aikainen	Lyhyt- aikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	5 044,46	0,00	4 117,29
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	17,98	0,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>5 062,44</i>	<i>0,00</i>	<i>4 117,29</i>

Liitetieto 32

Muiden velkojen erittely

	2016	2015
Muut velat		
Muut velat	166 851,29	156 994,49
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>166 851,29</i>	<i>156 994,49</i>

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Tuloennakot		
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	400 616,03	558 386,42
Valtionavun oikaisu	1 029 149,71	52 154,39
Muut siirtovelat	18 129,75	27,14
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>1 447 895,49</i>	<i>610 567,95</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>1 447 895,49</i>	<i>610 567,95</i>

Liitetieto 38

Vuokrasopimusten mukaisten vuokrien jäljellä olevien määrien yhteissumma

	2016	2015
Leasingvastuut yhteensä	21 231,34	45 816,00
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	18 887,84	30 154,00

Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita.

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2016	2015
Otavan Opiston liikelaitos	63	62
Yhteensä	63	62

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2016	2015
Keskusta, Mikkelin kunnallisjärjestö	156,75	217,31
Mikkelin Seudun Vihreät ry	72,00	352,14
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	228,75	569,45

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Käytetyt tilikirjat

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Talousarvion toteutumisvertailu
Tasetilien avaussaldolista

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Käytetyt tositelajit

1421 OTAVAN OPISTO

Laji	Tositelajin nimi	Tositenro		Tositenro
AB	Kirjanpitosite	100000000	-	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000	-	300000011
AZ	Purkamisen tositelaji	100000736		
AZ	Purkamisen tositelaji	100000885		
DA	Asiakastosite	1800000000	-	1800000001
DZ	Asiakkaat - maksu	1400000000	-	1499999999
K1	Kirjanpitoliittymä	100000000	-	199999999
K2	Kirjanpitoliittymä/Sips/WS	100000000	-	199999999
KA	Toimittajatosite	1900000753	-	1900000754
KG	Toimittajat - hyvitys	1900000000	-	1999999999
KR	Toimittajat - lasku	1900000000	-	1999999999
KZ	Toimittajat - maksu	1500000000	-	1599999999
PA	Palkat	100000000	-	199999999
RV	Laskun siirto	90000000	-	999999999
SA	Pääkirjatilitosite/manuaalimui	100000000	-	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/lomapalkka	100000000	-	199999999
ZV	Pankin tiliote	200000000	-	299999999

TOS.NROT

1 Liitetieto 1 ja 4	Jaksotusperiaatteet
2 Liitetieto 6	Toimintatuotot tehtävä alueittain
3 Liitetieto 9	Palvelujen ostojen erittely Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot
4 Liitetieto 11	
5 Liitetieto 19	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet
6 Liitetieto 23	Saamisten erittely
7 Liitetieto 24	Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät
8 Liitetieto 25	Oman pääoman erittely
9 Liitetieto 30	Vieras pääoma
10 Liitetieto 32	Muiden velkojen erittely
11 Liitetieto 33	Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät
12 Liitetieto 38	Vuokravastuut
13 Liitetieto 42	Henkilöstön lukumäärä
14 Liitetieto 44	Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Otavan Opiston liikelaitoksen tilinpäätöksen 2016 allekirjoitukset:

Otavassa 16. helmikuuta 2017

Otavan Opiston liikelaitoksen johtokunta

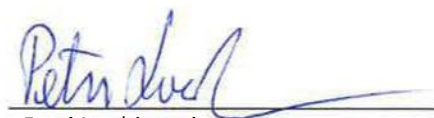
Maija Pietiläinen
johtokunnan puheenjohtaja

Katariina Asikainen
johtokunnan jäsen

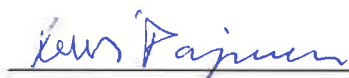
Satu Hasanen
johtokunnan jäsen

Petri Louhivuori
johtokunnan jäsen

Riia Marttinen
johtokunnan jäsen

Leevi Pajunen
johtokunnan jäsen

Erkki Takatalo
johtokunnan jäsen

Esa Tuupanen
johtokunnan jäsen

Harri Jokinen
rehtori, vt. johtaja, Otavan Opiston liikelaitos

Mikkelin Vesiliikelaitos

Liikelaitosjohtajan katsaus

Vesiliikelaitos on toiminut vuoden 2009 alusta kuntalain mukaisena kunnallisena liikelaitoksena. Mikkelin Vesilaitos vastaa vesihuollon palvelutuotannosta toiminta-alueillaan Mikkelin kantakaupungissa, Rantakylässä, Otavassa, Anttolassa, Hauki-vuorella, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Vesilaitoksen asiakkaina ovat lähes kaikki kaava-alueilla olevat kiinteistöt ja tuotan-tolaitokset sekä Mikkelin alueella toimivat vesiosuuskunnat. Vesilaitoksen palvelut tuotetaan liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Vesilaitos hoitaa kaikki käyttömenonsa sekä tavoitteidensa mukaiset uus- ja korvausinvestoinnit hankkimallaan tulorahoituksella.

Liikelaitoksella on kahdeksanjäseninen johtokunta, joka ohjaa ja valvoo liikelaitoksen toimintaa sekä vastaa sen hallinnon, toiminnan sekä sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Vesiliikelaitoksen toiminnan painopisteet on asetettu siten että ne tukevat valtuuston vahvistamia kaupungin strategisia tavoitteita. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet liittyvät talouteen, peruspääomakorvaukseen ja vakituisen henkilöstön määrään. Kaikki sitovat tavoitteet toteutuivat käyttösuunnitel-man mukaisesti.

Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon rakennustyö käynnistettiin puhdistamoalueen esirakennustöillä, puhdistamon kalliora-kennustöillä ja Kenkäveronniemen johtolinjatöillä. Suunnittelutehtävät koostuivat urakkavaiheiden toteutussuunnittelusta, urakkalaskenta- ja hankinta-aineiston valmistelusta sekä työnaikaisesta suunnittelusta. Hanhikankaan vesilaitoksen saostus-laitos valmistui ja laitoksen käyttöönotto ajoittuu alkuvuoteen 2017. Käyttövaiheessa Hanhikankaan vedentuotanto on 4 500 kuutiometriä vuorokaudessa.

Vesilaitos ja kaupunki neuvottelivat Vesihuoltolain ja MRL:n muutosten edellyttämistä hulevesivastuista ja niiden jakamisesta. Neuvottelun tuloksista laadittiin selvitys sekä valtakunnallisiin ohjeisiin perustuvat jatkotoimenpide-ehdotukset. Hulevesisää-dösten käyttöönottoon tulee varata kahdesta kolmeen vuotta päätöksestä alkaen.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset tulokset

Vesilaitostoiminta sujui vuonna 2016 pääpiirteissään suunnitelmien mukaan. Kaupunginvaltuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet saavutettiin. Vesijohtoveden laatu säilyi hyvänä eikä vedenjakelussa tapahtunut vakavia häiriöitä. Viemärilaitos-toiminnan osalta Ristiinan jätevesienkäsittelyssä oli ajoittain haasteita. Ristiinan jätevesipuhdistamon vesi- ja lieteprosessiin tehtiin huoltotyö joulukuussa.

Vesilaitos täydensi Pursialan pohjavesialueen rakenne- ja virtausmallia Porrassalmen pohjavesialueelle.

Vesilaitos osallistuu Smart Effluents- hankkeeseen, jossa tavoitteena on selvittää kalvobioreaktorilla puhdistetun jäteveden sisältämien haitta-aineiden poistamista UV-LED-hapetustekniikan avulla niin, että puhdistettua vettä voidaan kierrättää myös uudelleen esimerkiksi teollisuuden prosesseihin. Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon prosesseja vastaava koetoimintalaitos toteutettiin Kenkäveronniemen puhdistamolle, laitoksen käyttöönotto tapahtuu vuoden 2017 aikana. Hankkeelle myönnettiin Sinisen biotalouden kärkihankerahoitus.

Uusien kaavoitusalueiden verkostoja valmistui asuntomessualueella ja Kalevankankaan alueella. Verkostosaneerauksia tehtiin mm. Ristiinassa Mäkitiellä, Anttolassa Pajatiellä ja Rantakylässä koulun rakennustöiden yhteydessä. Hankikankaan vesilaitok-sen runkojohto uusittiin Kalevankadulle. Muita runkovesijohtotöitä tehtiin Urpolankadulla ja Huuhkajankadulla.

Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon Esirakennusurakka valmistui. Laitoksen Kalliorakennusurakka käynnistyi syyskuussa ja Johtolinjaurakka 1 marraskuussa. Koko puhdistamohankkeen investointikustannuksia on sidottu 29 %.

Liikelaitoksen talous ja tunnusluvut

Mikkelin Vesiliikelaitoksen liikevaihto vuonna 2016 oli 11 815 145 euroa ja tuotot 12 016 603 euroa. Talousarvion mukainen liikevaihtotavoite oli 11 200 000 euroa, joten tavoite ylittyi 615 145 eurolla. Liikevaihto kasvoi edellisvuodesta 3,7 % vuoden alussa toteutuneiden taksakorotusten johdosta.

Vettä myytiin 2 740 539 m³ ja jätevetä laskutettiin 2 658 716 milj. m³. Vedenmyynti lisääntyi 25 600 kuutiota edellisvuoden määrästä (0,9 %). Laskutettu jätevesimäärä pysyi edellisvuoden tasolla.

Vesilaitoksen toiminnasta syntyi kuluja yhteensä 5 445 328 euroa. Kulut alenivat 85 000 euroa (1,5 %) edellisvuodesta. Henki-löstökulut olivat 2 004 097 euroa, joista palkkamenojen osuus oli 1 440 536 euroa. Henkilöstökulut alenivat 103 572 euroa (4,9 %) edellisvuodesta. Palvelujen ostot sekä aineet ja tarvikkeet pysyivät edellisvuoden tasolla, yhteensä 3 174 800 euroa. Muita toimintakuluja kertyi 266 431 euroa.

Vesiliikelaitoksen liikeylijäämä oli 3 228 826,62 euroa, joka ylittää talousarvion mukaisen, Vesilaitosta sitovan ylijäämätavoit-teen. Kaupungille maksettava tuloutus oli talousarvion mukaisesti 500 000 euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostui 2 562 305 euroa. Vakituisen henkilöstön määrä oli 30.

Sitova tavoite	Mittari	Toteuma
Liikelyläämä	2 762 000 €	3 228 826 €
Korvaus peruspääomasta	500 000 €	500 000 €
Vakituisten henkilöstön määrä	37	30

Vesi- ja viemäri liittymismaksuja kertyi 210 810 euroa. Poistojen määrä oli 3 342 000 euroa.

Investoinnit olivat yhteensä 9 683 834 euroa. Vesilaitosinvestointeja kertyi 3 865 942 euroa, viemärlaitosinvestointeja 5 602 656 euroa ja hulevesi-investointeja 193 996 euroa. Hanhikankaan vesilaitosinvestoinnit olivat 2 651 305 euroa ja Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamoinvestoinnit 4 205 841 euroa.

Tunnusluvut

	TP 2015	TA 2016	TP 2016
Veden myynti, 1000 m3	2715	2740	2741
Jäteveden myynti, 1000 m3	2664	2740	2659
Vesi- ja jätevesitaksa yht. €/m3	3,98	4,10	4,10
Henkilöstö			
Vakituinen henkilökunta (sitova)	29	37	30

Johtokunnan ehdotus tuloksen käsittelystä

Tilikauden ylijäämäksi muodostui 2 562 305,14 euroa. Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta ehdottaa, että tilinpäätöksessä ylijäämä kirjataan tilikauden ylijäämäksi.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä Mikkelin vesiliikelaitoksessa

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että Mikkelin Vesiliikelaitoksen toiminta on taloudellista ja tuloksellista, että päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lainsäädäntöä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta ohjaa ja valvoo Mikkelin Vesilaitoksen toimintaa. Johtokunta vastaa vesilaitoksen hallinnon, talouden sekä sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta.

Vesilaitoksen johtaja johtaa ja kehittää johtokunnan alaisena vesilaitoksen toimintaa ja huolehtii sen hallinnon, talouden ja sisäisen valvonnan järjestämisestä.

Lakien ja säännösten sekä hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaisia toimia, joista seuraisi merkittävä korvaus, kanne tms. vaatimus tai oikeusseuraamus, ei ole ollut. Myyntisaamisten hallinta on toteutettu yhteistyössä perintätoimiston kanssa.

Tuloksen muodostumisesta, talousarvion toteutumisesta ja raportoinnista sekä siinä mahdollisesti esiintyneistä poikkeamista ja sen johdosta tehdyistä toimenpiteistä sekä toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta on kerrottu edellä toimintakertomuksessa.

Mikkelin Vesilaitoksen toiminnalle aiheutuvista, vahinkoa aiheuttavista merkittävistä toiminnallisista riskeistä ei ole raportoitu. Pursialan pohjavesialueen kunnostustyöt ja raakaveden laatu edellyttävät kuitenkin edelleen jatkuvaa, tehostettua tarkkailua.

Tilikauden aikana Mikkelin Vesilaitoksessa ei ole todettu omaisuuden hankinnassa, luovutuksessa tai käyttöarvossa menetyksiä, arvon alennuksia eikä vesilaitos ole joutunut korvausvastuuseen tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

Mikkelin Vesilaitoksen hankinnat ja sopimushallinta on vastuutettu. Sopimuksista aiheutuvia negatiivisia seuraamuksia ei ole ollut. Tilikauden aikana Vesilaitos on saanut yhden vapauttavan päätöksen markkinaoikeudelta. Vesilaitoksen hankinnoista ei ole vireillä hankintaoikaisuja tai markkinaoikeuskäsittelyjä. Verkostorakentamisen urakkakilpailutukset tehtiin pääosin teknisen lautakunnan päätöksillä.

Metsä-Sairilan puhdistamohankkeen kustannuksista on sidottu noin yksi kolmasosa. Tehdyssä tai käynnissä olevissa rakennusurakoissa ei ole tiedossa hankkeen kannalta kustannus- tai aikatauluriskejä. Hankkeen toteutussuunnittelu etenee siten että puhdistamon urakat voidaan kilpailuttaa pääosiltaan vuoden 2017 aikana.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Toiminnan rahavirta		
Liikeliikettä (-alijäämä)	3 228 826,62	3 274 905,85
Poistot ja arvonalentumiset	3 342 447,96	2 818 178,43
Rahoitustuotot ja -kulut	-704 516,26	-534 342,75
Muut tulorahoituksen korjauserät	-23 140,17	-3 500,00
	5 843 618,15	5 555 241,53
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-9 683 834,18	-6 253 093,53
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	87 763,31
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	23 140,17	3 500,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3 817 075,86	-606 588,69
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Muilta saatujen pitkäaikaisten lainojen lisäys	10 000 000,00	
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Pitkäaikaisten saamisten muutos muilta	-11 719,00	-15 681,85
Lyhytaikaisten saamisten muutos kunnalta	-6 041,66	210 324,82
Lyhytaikaisten saamisten muutos muilta	-6 876 209,12	-394 750,39
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-470 515,15	470 990,22
Korottomien velkojen muutos muilta	1 181 560,79	335 705,89
Rahoituksen rahavirta	3 817 075,86	606 588,69
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	0,00	0,00
Rahavarat 1.1.	0,00	0,00
	0,00	0,00

VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, €

	-5 861 150,01	-3 007 900,84
Investointien tulorahoitus, %	60,3	90,1
Lainanhoitokate	-18,4	-2007,5
Kassan riittävyys, pv	0,0	0,0
Quick ratio	3,3	0,5
Current ratio	3,3	0,5

Investointien tulorahoitus, %

=100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Pääomamenojen tulorahoitus, %

= 100 * Vuosikate / (Investointien omahankintameno + Antolainojen nettolisäys + Lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys pv

= 365 pv x Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikauden aikana

Quick ratio

= (Rahat ja pankkisaamiset+Rahoitusarvopaperit+Lyhytaikaiset saamiset) /

(Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot)

Current ratio

= (Vaihto-omaisuus+Lyhytaikaiset saamiset+Rahoitusarvopaperit+Rahat ja pankkisaamiset)/(Lyhytaikainen vieras pääoma-Saadut ennakot)

Mikkelin Vesiliikelaitos rahoituslaskelman toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Liikelyijäämä (-alijäämä)	2 833 401		2 833 401	3 228 827	395 426
Poistot ja arvonalentumiset	3 400 000		3 400 000	3 342 448	-57 552
Tulorahoituksen korjauserät	0		0	-23 140	-23 140
Rahoitustuotot ja -kulut	-601 000		-601 000	-704 516	-103 516
	5 632 401		5 632 401	5 843 618	211 217
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-6 165 000		-6 165 000	-9 683 834	-3 518 834
Käyttöomaisuuden myyntitulot	0		0	23 140	
Toiminnan ja investointien rahavirta	-532 599		-532 599	-3 817 076	-3 284 477
Rahoituksen rahavirta					
Lainakannan muutokset	10 000 000		10 000 000	10 000 000	
Muut maksuvalmiuden muutokset	150 000		150 000		
Pa saamisten muutos muilta	0		0	-11 719	
Saamisten muutos kunnalta	0		0	-6 042	-6 042
Saamisten muutos muilta	0		0	-6 876 209	-6 876 209
Korottomien velkojen muutos kunnalta	0		0	-470 515	-470 515
Korottomien velkojen muutos muilta	0		0	1 181 561	1 181 561
Rahoituksen rahavirta	10 150 000		10 150 000	3 817 076	-6 171 205
Rahavarojen muutos	9 617 401		9 617 401	0	-9 455 682
VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT	<u>2016</u>	<u>2015</u>			
Maksuvalmius	0,00	0,00			
Quick ratio	0,00	0,61			
Current ratio	0,00	0,61			

Maksuvalmius

= 365 pv x Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikauden aikana

Quick ratio

= (Rahat ja pankkisaamiset+Rahoitusarvopaperit+Lyhytaikaiset saamiset) /
(Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot)

Current ratio

= (Vaihto-omaisuus+Lyhytaikaiset saamiset+Rahoitusarvopaperit+Rahat ja
pankkisaamiset)/(Lyhytaikainen vieras pääoma-Saadut ennakot)

Mikkelin Vesiliikelaitoksen tase

	31.12.2016	31.12.2015
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		
Muut pitkävaikutteiset menot	289 855,22	525 769,45
Keskeneräiset hankinnat, aineettomat	37 597,03	5 880,70
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	57 293,43	57 293,43
Rakennukset	11 493 332,22	9 860 611,20
Kiinteät rakenteet ja laitteet	31 357 709,11	30 816 592,95
Koneet ja kalusto	1 479 978,67	1 086 363,13
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	9 222 982,41	5 244 851,01
Sijoitukset		
Muut saamiset	895 968,50	884 249,50
	54 834 716,59	48 481 611,37
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	658 117,41	914 135,73
Lainasaamiset	7 140 764,16	0,00
Siirtosaamiset	8 174,94	10 670,00
	7 807 056,51	924 805,73
Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	62 641 773,10	49 406 417,10
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	29 872 760,29	29 872 760,29
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	11 164 947,63	8 383 128,04
Tilikauden yli-/alijäämä	2 562 305,14	2 781 819,59
	43 600 013,06	41 037 707,92
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Poistoero	485 784,42	523 779,20
Vapaaehtoiset varaukset	2 698 849,76	2 698 849,76
	3 184 634,18	3 222 628,96
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	10 000 000,00	
Muut velat	3 459 674,77	3 248 864,77
	13 459 674,77	3 248 864,77
Lyhytaikainen		
Lainat muilta luotonantajilta	0,00	483 343,22
Ostovelat	1 732 562,40	998 252,81
Muut velat	199 487,31	97 203,12
Siirtovelat	465 401,38	318 416,30
	2 397 451,09	1 897 215,45
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	62 641 773,10	49 406 417,10
VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	74,7	89,6
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	133,9	45,1
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	13 727	11 165
Lainakanta 31.12., 1000 €	10 000	483
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	0
Omavaraisuusaste, %		
=100*(Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)/Koko pääoma-Saadut ennakot)		
Suhteellinen velkaantuneisuus, %		
=100* (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot		
Lainakanta 31.12., 1000 €		
= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)		
Lainasaamiset 31.12., 1000 €		
= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset		

Mikkelin Vesiliikelaitoksen tuloslaskelma

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Liikevaihto	11 815 144,69	11 397 161,35
Valmistus omaan käyttöön	172 472,33	211 610,07
Liiketoiminnan muut tuotot	28 986,05	14 218,93
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-1 490 950,21	-1 440 424,35
Palvelujen ostot	-1 683 850,25	-1 733 079,92
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-1 438 825,98	-1 487 059,40
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-447 201,29	-481 043,81
Muut henkilösivukulut	-118 069,39	-139 565,68
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 342 447,96	-2 818 178,43
Liiketoiminnan muut kulut	-266 431,37	-248 732,91
Liikelylijäämä (-) alijäämä)	3 228 826,62	3 274 905,85
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	0,00	11,70
Muut rahoitustuotot	3 998,06	4 002,61
Kunnalle maksetut korkokulut	-196,24	-1 632,15
Muille maksetut korkokulut	-184 888,00	
Korvaus peruspääomasta	-500 000,00	-500 000,00
Muut rahoituskulut	-23 430,08	-36 724,91
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	2 524 310,36	2 740 563,10
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	2 524 310,36	2 740 563,10
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	37 994,78	41 256,49
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 562 305,14	2 781 819,59
VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,6	7,5
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	6,6	7,5
Voitto, %	21,4	24,0

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut + Muille maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Sijoitettu korollinen vieras pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + Kunnalle maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Lainat kunnalta/kuntayhtymältä + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Voitto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen varauksia / Liikevaihto)

Mikkelin Vesiliikelaitos - vesilaitoksen yksikkökohtainen tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Liikevaihto	5 415 770,35	5 155 123,86
Liiketoiminnan muut tuotot	18280	14218,93
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-637 135,24	-637 201,43
Palvelujen ostot	<u>-509 366,64</u>	<u>-496 509,49</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-770 309,18	-772 375,34
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-259 350,88	-259 540,02
Muut henkilösivukulut	<u>-62 123,16</u>	<u>-70 808,87</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 832 936,14	-1 381 045,01
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-133 846,07</u>	<u>-122 447,00</u>
Liikelyijäämä (-alijäämä)	1 228 983,04	1 429 415,63
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	0,00	11,70
Muut rahoitustuotot	3 998,06	4 002,61
Muille maksetut korkokulut	-185 084,24	-1 632,15
Korvaus peruspääomasta	-500 000,00	-500 000,00
Muut rahoituskulut	<u>-23 430,08</u>	<u>-36 724,91</u>
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	524 466,78	895 072,88
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	524 466,78	895 072,88
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	37 994,78	41 256,49
Vapaaehtoisten varausten lis. (-) tai väh. (+)	0,00	0,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	562 461,56	936 329,37

Mikkelin Vesiliikelaitos - viemärilaitoksen yksikkökohtainen tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Liikevaihto	6 399 374,34	6 242 037,49
Liiketoiminnan muut tuotot	10 706,05	
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-853 428,64	-781 747,92
Palvelujen ostot	<u>-1 163 281,91</u>	<u>-1 210 943,43</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-510 766,35	-553 566,66
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-161 417,67	-190 362,16
Muut henkilösivukulut	<u>-42 421,93</u>	<u>-49 405,77</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 488 137,11	-1 437 133,42
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-129 860,30</u>	<u>-112 830,91</u>
Liikelyijäämä (-alijäämä)	2 060 766,48	1 906 047,22
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	2 060 766,48	1 906 047,22
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	2 060 766,48	1 906 047,22
Vapaaeht. varausten lis(-) tai väh.(+)		
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 060 766,48	1 906 047,22

Mikkelin Vesiliikelaitos

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 2016	Poikkeama
Liikevaihto	11 200 000		11 200 000	11 815 145	615 145
Liiketoiminnan muut tuotot	0		0	201 458	201 458
Materiaalit ja palvelut	2 722 755		2 722 755	3 174 800	452 045
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	1 338 998		1 338 998	1 490 950	151 952
<i>Palvelujen ostot</i>	1 383 757		1 383 757	1 683 850	300 093
Henkilöstökulut	1 984 744		1 984 744	2 004 097	19 353
<i>Palkat ja palkkiot</i>	1 343 554		1 343 554	1 438 826	95 272
<i>Eläkekulut</i>	493 716		493 716	447 201	-46 515
<i>Muut henkilösivukulut</i>	147 474		147 474	118 069	-29 405
Suunnitelman mukaiset poistot	3 400 000		3 400 000	3 342 448	-57 552
Liiketoiminnan muut kulut	259 100		259 100	266 431	7 331
Liikeliiketoiminta (-) alijäämä)	2 833 401		2 833 401	3 228 827	395 426
Rahoitustuotot ja -kulut	601 000		601 000	704 516	103 516
<i>Muut rahoitustuotot</i>	0		0	3 998	3 998
<i>Kunnalle maksetut korkokulut</i>	0		0	196	196
<i>Muille maksetut korkokulut</i>	100 000		100 000	184 888	84 888
<i>Muut rahoituskulut</i>	501 000		501 000	523 430	22 430
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	2 232 401		2 232 401	2 524 310	291 909
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	2 232 401		2 232 401	2 524 310	291 909
Poistoeron vähennys (+)	90 000		90 000	37 995	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 322 401		2 322 401	2 562 305	239 904
Tilikauden tulos	2 322 401		2 322 401	2 562 305	239 904

Mikkelin Vesiliikelaitos - hulevedet rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2016		1.1.-31.12.2015	
Toiminnan rahavirta				
Liikeliiketoiminta (-) alijäämä)	-60 922,90		-60 557,00	
	-60 922,90	-60 922,90	-60 557,00	-60 557,00
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-172 621,06		-568 920,00	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	-172 621,06	0,00	-568 920,00
Toiminnan ja investointien rahavirta		-233 543,96		-629 477,00
Rahoituksen rahavirta				
Korottomien velkojen muutos kunnalta	233 543,96		629 477,00	
Korottomien velkojen muutos muilta	0,00	233 543,96	0,00	629 477,00
Rahoituksen rahavirta		233 543,96		629 477,00
Rahavarojen muutos		0,00		0,00
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		0,00		0,00
Rahavarat 1.1.		0,00		0,00
		0,00		0,00

Mikkelin hulevesi tase

	31.12.2016	31.12.2015
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	331 488,76	305 353,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	410 052,30	263 567,00
	<u>741 541,06</u>	<u>568 920,00</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
 VASTAAVAA YHTEENSÄ	 741 541,06	 568 920,00
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-60 557,00	
Tilikauden yli-/alijäämä	-60 922,90	-60 557,00
	<u>-121 479,90</u>	<u>-60 557,00</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Muut velat	863 020,96	629 477,00
	<u>863 020,96</u>	<u>629 477,00</u>
 VASTATTAVAA YHTEENSÄ	 741 541,06	 568 920,00

Mikkelin Vesiliikelaitos - hulevedet tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-386,33	-21 475,00
Palvelujen ostot	<u>-11 201,70</u>	<u>-25 627,00</u>
	-11 588,03	-47 102,00
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-20 306,78	
Eläkekulut	-3 597,35	
Muut henkilösivukulut	<u>-1 331,03</u>	-25 235,16
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-21 374,71	
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-2 725,00</u>	<u>-13 455,00</u>
	-24 099,71	-13 455,00
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-60 922,90	-60 557,00
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-60 922,90	-60 557,00
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-60 922,90	-60 557,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-60 922,90	-60 557,00

TOS.NROT

1 Liitetieto 1	Jaksotusperiaatteet
2 Liitetieto 6	Toimintatuotot tehtävä alueittain
3 Liitetieto 9	Palvelujen ostojen erittely Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset
4 Liitetieto 11	poistot Pysyvien vastaavien hyödykkeiden
5 Liitetieto 13	luovutusvoitot- ja tappiot
6 Liitetieto 16	Erittely poistoeron muutoksista
7 Liitetieto 19	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet
8 Liitetieto 19a	Maa- ja vesialueet
9 Liitetieto 23	Saamisten erittely
10 Liitetieto 24	Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät
11 Liitetieto 25	Oman pääoman erittely
12 Liitetieto 26	Erittely poistoerosta
13 Liitetieto 27	Pitkäaikaiset velat
14 Liitetieto 30	Vieras pääoma
15 Liitetieto 32	Muiden velkojen erittely
16 Liitetieto 33	Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät
17 Liitetieto 38	Vuokravastuut
18 Liitetieto 42	Henkilöstön lukumäärä
19 Liitetieto 43	Henkilöstökulut
20 Liitetieto 44	Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

Liitetieto 1

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Vesilaitokselle liikelaitoksen perustamisen yhteydessä kaupungilta siirtynyt käyttöomaisuus on uudelleen arvostettu vuonna 1994 ja siitä on tehty poistot.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Hulevedet

Hulevesien tuloslaskelma ja investointiosa on eriytetty viemärlaitoksesta, kirjaamalla investointi- ja käyttökustannuksia huleveeteen. Tuloja ei ole tässä vaiheessa kirjattu. Tulojen määrittäminen ja tarvittavat taksamuutokset tehdään valtuustossa tehtävien linjausten ja sopimusten pohjalta. Tästä on muodostettu tase ja rahoituslaskelma.

Hallinnollista päätöstä ei ole tehty.

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2015	2015
<u>Liikevaihto</u>		
Vesilaitostoiminta	5 415 770,35	5 155 123,86
Viemärlaitostoiminta	6 399 374,34	6 242 037,49
<u>Liiketoiminnan muut tuotot</u>		
Vesilaitostoiminta	28 986,05	14 218,93
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	11 844 130,74	11 411 380,28

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely		
	Kunta	
	2016	2015
Muiden palvelujen ostot	1 683 850,25	1 733 079,92
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	1 683 850,25	1 733 079,92

Liitetieto 11

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
Aineettomat oikeudet			
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	2-5 v	20 % - 50 %
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet		ei poistoa	
Rakennukset ja rakennelmat			
Tehdas- ja tuotantorakennukset	tasapoisto	20 - 30 v	3,34 % - 5 %
Asuinrakennukset	tasapoisto	30 - 50 v	2 % - 3,34 %
Kiinteät rakenteet ja laitteet			
Johtoverkostot ja laitteet	mj-poisto	7 %	7 %
Vesimittarit	mj-poisto	20 %	20 %
Vesimittarit	tasapoisto	10 v	10 %
Koneet ja kalusto			
Kuljetusvälineet	tasapoisto	4 - 5 v	20 % - 25 %
Liikkuvat työkonet	tasapoisto	5 v, 10 v	10% , 20 %
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	3 v - 10 v	10 % - 33,34 %
Muut laitteet ja kalusteet	mj-poisto	30 %	30 %
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v	33,34 %
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa		

Liitetieto 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot

	2016	2015
Muut toimintatuotot		
Muut myyntivoitot	23 140,17	3 500,00
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	23 140,17	3 500,00

Liitetieto 16

Erittely poistoeron muutoksista

	2016	2015
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	37 994,78	41 256,49
Poistoeron muutokset yhteensä	37 994,78	41 256,49

Liitetieto 19

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet 31.12.2016	327 452
-----------------------------------	---------

Muut pitkävaikutteiset menot	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	525 769
Lisäykset tilikauden aikana	21 239
Tilikauden poistot	257 153
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	289 855

Keskeneräiset hankinnat, aineettomat	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	5 881
Lisäykset tilikauden aikana	31 716
	37 597

Aineelliset hyödykkeet 31.12.2016	53 611 296
-----------------------------------	------------

Maa- ja vesialueet 1.1.2016	57 293
Poistamaton hankintameno 31.12.	57 293
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	57 293

Rakennukset	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	9 860 611
Lisäykset tilikauden aikana	1 336 271
Siirrot erien välillä	833 605
Tilikauden poistot	537 155
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	11 493 332

Kiinteät rakenteet ja laitteet	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	30 816 593
Lisäykset tilikauden aikana	2 667 658
Siirrot erien välillä	26 759
Tilikauden poistot	2 153 300
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	31 357 709

Koneet ja kalusto	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	1 086 363
Lisäykset tilikauden aikana	788 455
Tilikauden poistot	394 839
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	1 479 979

Keskeneräiset hankinnat, aineelliset	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	5 244 851
Lisäykset tilikauden aikana	4 838 496
Siirrot erien välillä	860 364
	9 222 982

Vesilaitoksen summat sisältävät sisäistä katetta seuraavasti:

Rakennukset	1 973 531,17
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 535 647,83
Koneet ja kalusto	335 753,67

Poistot sisältävät sisäistä katetta seuraavasti:

Rakennukset	89 705,91
Kiinteät rakenteet ja laitteet	33 383,64
Koneet ja kalusto	8 393,87

Liitetieto 19a

Maa- ja vesialueet erittely

	2016	2015
Maa- ja vesialueet	57 293,43	57 293,43
Maa- ja vesialueet yhteensä	57 293,43	57 293,43

Liitetieto 23

Saamisten erittely

	2016		2015	
	Pitkäaikaiset	Lyhyt aikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhyt aikaiset
Saamiset Mikkelin tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		42 343,04		32 172,95
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>42 343,04</i>	<i>0,00</i>	<i>32 172,95</i>
Kuntayhtymiltä, joissa Mikkeli jäsenenä				
Myyntisaamiset		23 359,90		28 872,34
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>23 359,90</i>	<i>0,00</i>	<i>28 872,34</i>
Osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä (Mikkelin)				
Myyntisaamiset		8 450,43		14 970,32
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>8 450,43</i>	<i>0,00</i>	<i>14 970,32</i>
Kunnan sisäiset myyntisaamiset		892,89		-6 104,04
Siirtosaamiset		8 174,94		10 670,00
<i>Yhteensä</i>		<i>9 067,83</i>		<i>4 565,96</i>
Saamisten erittely yhteensä	0,00	83 221,20	0,00	80 581,57

Liitetieto 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät	8 174,94	10 670,00
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>8 174,94</i>	<i>10 670,00</i>

Liitetieto 25

Oma pääoman erittely

	2016	2015
Peruspääoma 1.1	29 872 760,29	29 872 760,29
Peruspääoma 31.12	29 872 760,29	29 872 760,29
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1 (*)	11 164 947,63	8 383 128,04
Edellisen tilikauden virheen oikaisu		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	11 164 947,63	8 383 128,04
Tilikauden yli-/alijäämä	2 562 305,14	2 781 819,59
Oma pääoma yhteensä	43 600 013,06	41 037 707,92

*) sis. vesilaitoksen liittymismaksuja
1.1.2001-1.4.2004 1 024 458,96
(siirtokelpoiset liittymismaksut)

Liitetieto 26

Erittely poistoerosta

	2016	2015
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	485 784,42	523 779,20
<i>Poistoero yhteensä</i>	<i>485 784,42</i>	<i>523 779,20</i>

Liitetieto 27

Pitkäaikaiset velat

Velat, jotka erääntyvät 1.1.2022 tai sen jälkeen konsernin ulkopuolelta

	2016	2015
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	9 500 000,00	0,00
Muut pitkäaikaiset velat	3 459 674,77	3 248 864,77
<i>Pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	<i>12 959 674,77</i>	<i>3 248 864,77</i>

Liitetieto 30

Vieras pääoma

	2016		2015	
	Pitkäaikainen	Lyhyt aikainen	Pitkäaikainen	Lyhyt aikainen
Velat Mikkelin tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	152 242,87	0,00	127 990,99
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille (Mikkelin)				
Ostovelat	0,00	383,18	0,00	552,05
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>152 626,05</i>	<i>0,00</i>	<i>128 543,04</i>

Liitetieto 32

Muiden velkojen erittely

	Kunta	
	2016	2015
Muut velat		
Muut velat	199 487,31	97 203,12
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>199 487,31</i>	<i>97 203,12</i>

Vertailutieto 2015 summa 1897 215,45€ on ollut lyhytaikaiset yhteensä.
On korjattu loppusummaksi muut velat 97 203,12€.

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Menojäämät	3 414,45	412,09
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	363 093,38	318 004,21
Korkojaksotukset	98 893,55	0,00
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>465 401,38</i>	<i>318 416,30</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>465 401,38</i>	<i>318 416,30</i>

Liitetieto 38

Vuokravastuut

	Kunta	
	2016	2015
Leasingvastuut yhteensä		
-seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	36 788,00	43 775,00
siitä kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut		
Yhteensä	36 788,00	43 775,00
Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita		

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2016	2015
Vesilaitos	30	29
Yhteensä	30	29

Liitetieto 43

Henkilöstökulut

	2016	2015
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	1 440 536	1 495 516
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	447 201	481 044
Muut henkilösivukulut	118 069	139 566
Henkilöstökorvaukset ja muut korjauseurat	1 710	8 457
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	2 004 097	2 107 669

Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin
ja aineellisiin hyödykkeisiin

Henkilöstökulut yhteensä	2 004 097	2 107 669
--------------------------	-----------	-----------

Henkilökulut sisältävät aktivoituja
henkilöstökuluja

172 472	211 610
---------	---------

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2016	2015
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö	356,25	227,99
Perussuomalaiset, Mikkelin piiri	204,26	121,14
SDP Mlin kunnallisjärjestö	707,44	371,57
Kokoomus Mikkelin kunnallisjärjestö	408,50	168,65
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	1 676,45	889,35

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Käytetyt tilikirjat

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Talousarvion toteutumisvertailu
Tasetilien avaussaldolista

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Käytetyt tositelajit

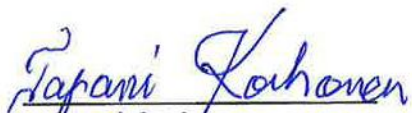
1420 MIKKELIN VESILAITOS

Laji	Tositelajin nimi	Tositenumero		
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100000935		
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100001379		
AB	Kirjanpitosite	100000000	-	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000	-	399999999
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000	-	199999999
DA	Asiakastosite	1800000000	-	1899999999
DZ	Asiakkaat-maksu	1400000000	-	1499999999
K1	Kirjanpito liittymä	100000000	-	199999999
K2	Kirjanpito liittymä/ Sips/WS	100000000	-	199999999
KG	Toimittajat-hyvit.	1900000000	-	199999999
KR	Toimittajat-lasku	1900000000	-	199999999
KZ	Toimittajat-maksu	1500000000	-	1599999999
PA	Palkat	100000000	-	199999999
RV	Laskun siirto	900000000	-	999999999
SA	Pääkirjatili tosite/ manuaali muistio	100000000	-	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/Lomapalkkavelka	100000000	-	199999999
ZV	Pankin tiliote	2000000000	-	2099999999
	Liitetietositteet	1	-	20

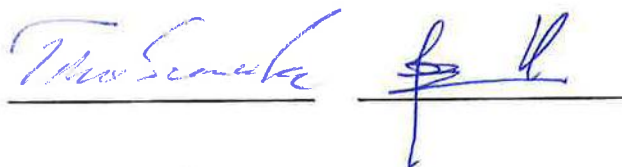
Mikkelin Vesiliikelaitoksen tilinpäätöksen 2016 allekirjoitus:

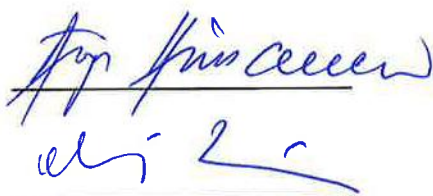
Mikkelissä 16. helmikuuta 2017

Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta

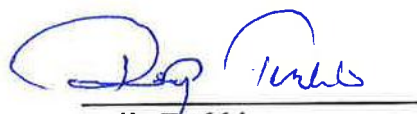

puheenjohtaja

Reijo Turkki
vesilaitoksen johtaja

ERIYTETTYT TILINPÄÄTÖKSET

Taseyksikkö

Etelä-Savon pelastuslaitos

Etelä-Savon pelastuslaitos tuottaa pelastustoimen lakisääteiset palvelut Etelä-Savon maakunnan alueella.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Etelä-Savon pelastuslaitos tuotti pelastustoimen lakisääteiset palvelut Etelä-Savon maakunnan alueella. Etelä-Savon pelastuslaitos on ollut aktiivisesti mukana erilaisissa hankkeissa, joiden tarkoitus on vahvistaa häiriötilanteiden aikaista toimintaa ja johtamista.

Onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä on lisätty edelleen omavalvontaan pohjautuvaa valvontaa. Lisäksi turvallisuusviestinnässä tavoitettiin 19 % alueen asukkaista.

Ensihoidossa Etelä-Savon pelastuslaitoksella on kaksi ensihoitoyksikköä ESSOTE:n alueella Mikkeliissä ja Pieksämällä. Lisäksi vuoden 2015 aikana kokeiltiin ns. moniammatillista yhteistyötä Kangasniemellä ja Sulkavalla. SOSTERI:n alueella ensihoidon palvelutuotanto on kokonaan pelastuslaitoksen vastuulla. Etelä-Savon pelastuslaitos tuottaa ensihoidon palveluita myös Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirille Heinäveden kunnan alueella.

Ensivastetoimintaa tehdään käytännössä koko maakunnan alueella.

Toiminnan painopisteet

Etelä-Savossa pelastustoimen hälytystehtävämäärät kasvoivat noin 11% edellisestä vuodesta. Vuonna 2016 hälytystehtäviä oli 3 726 kpl. Sään muutokset ovat vaikuttaneet suuresti pelastustoimen vuosittaisiin tehtävämääriin sekä vahingontorjuntatehtävien lisääntymiseen vuosi vuodelta. Yksittäiset rankkasateet sekä myrskyt ovat aiheuttaneet yhä enemmän tehtäviä pelastuslaitokselle.

Onnettomuustyyppi (ensisijainen)	2014	2015	2016
Rakennuspalo	81	79	90
Rakennuspalovaara	112	108	93
Maastopalo	153	105	105
Liikennevälinepalo	99	57	66
Muu tulipalo	79	50	77
Liikenneonnettomuus	541	542	550
Öljyvahinko	76	60	80
Vaarallisten aineiden onnettomuus	7	11	8
Sortuma/sortumavaara	2	0	1
Autom. paloilmoittimen tarkastus-/varmistustehtävä	472	482	529
Palovaroittimen tarkastus-/varmistustehtävä	58	51	71
Muu tarkastus-/varmistustehtävä	328	336	347
Ensivastetehtävä	612	634	788
Ihmisen pelastaminen	100	112	101
Eläimen pelastaminen	47	45	78
Vahingontorjuntatehtävä	310	495	532
Avunantotehtävä	92	107	189
Virka-aputehtävä	86	75	21
Yhteensä	3 255	3 349	3 726

Taulukko 1 Pelastustoimen tehtävät vuosilta 2014-2016

Onnettomuuksien ennaltaehkäisy on toimintavuonna toteutettu pelastustoimen palvelutasopäätöksen ja valvontasuunnitelman mukaisesti, yhteensä 6 545 kappaletta. Etelä-Savon pelastuslaitoksen pelastuslain mukaisia valvontasuoritteita on kirjattu yhteensä 4 923 kappaletta. Turvallisuusviestintää toteutettiin messuilla ja tapahtumissa, turvallisuusneuvontana, -koulutuksena ja osallistumalla erilaisiin valistuskampanjoihin. Etelä-Savon pelastuslaitoksen alueella järjestettiin 525 tilaisuutta, joihin osallistui yhteensä 28 720 henkilöä, joka on 19 % Etelä-Savon maakunnan väestöstä.

Etelä-Savon pelastuslaitos järjesti vuoden 2016 aikana vakinaiselle henkilöstölle täydennyskoulutuspäiviä, joissa harjoiteltiin savusukeltamista, vesisukellusta, turvallista talviajoa ja toimintaa lento-onnettomuuspaikalla. Suurin koulutuksellinen tapahtuma oli Mikkeliissä järjestetty lentopelastusharjoitus syyskuussa, johon osallistui useita eri viranomaisia ja järjestöjä.

Päällystölle ja alipäällystölle suunnattu lähiesimiesten kehittämisohjelma alkoi 2015 helmikuussa ja jatkui marraskuulle 2016.

Ohjelmaa osallistui 38 henkilöä eri henkilöstöryhmistä. Vuoden 2016 aikana pidettiin viisi kaikille yhteistä kehittämispäivää. Päälystölle järjestettiin koulutusta hyvästä hallinnosta valvontatoiminnassa ja varautumisesta. Sivutoimiselle henkilöstölle järjestettiin yhdeksän kurssikokonaisuutta, joihin osallistui yhteensä 139 henkilöä. Kurssien sisältö vaihteli perustaitojen oppimisesta pelastustoiminnan johtamiseen.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Vuonna 2016 pelastustoimen ja ensihoidon toimintatuotot olivat 16 928 564 euroa ja käyttötalousmenot olivat 16 242 761 euroa. Investointeihin pelastuslaitos käytti 1 456 753 euroa ja näihin se sai 892 203 euroa avustuksia. Ensihoidon investoinnit olivat 119 950 euroa.

Sisäinen valvonta

Etelä-Savon pelastuslaitoksella on noudatettu Mikkelin kaupungin päätöksiä ja sääntöjä sekä pelastuslaitoksen omia sääntöjä ja voimassa olevia lakeja ja asetuksia.

Etelä-Savon pelastuslautakunta ohjaa ja valvoo tavoitteiden toteutumista. Etelä-Savon pelastuslaitoksen pelastusjohtaja johtaa pelastuslautakunnan alaisena pelastuslaitoksen toimintaa sekä huolehtii pelastuslaitoksen toiminnan, talouden ja organisaation kehittämisestä.

Etelä-Savon pelastuslaitokselle on laadittu palvelutasopäätöksen yhteydessä riskianalyysi, jota päivitetään vuosittain.

Pelastuslaitoksen investoinnit on tehty pelastuslautakunnan päättämän investointisuunnitelman mukaan. Hankinnat on kilpailutettu Mikkelin kaupungin hankintatoimen kautta. Lisäksi on hyödynnetty Itä-Suomessa toimivaa pelastuslaitosten yhteistä hankintarengasta.

Pelastuslaitoksen sopimukset ovat ajan tasalla. Pelastustoiminnan osalta merkittävien sopimuskuppani on Etelä-Savossa toimivat vapaaehtoispalokunnat. Ensihoito ja ensivastetoiminta perustuvat yhteistyösopimuksen mukaiseen palvelutuotantoon. Etelä-Savossa on piirinuohousjärjestelmä ja tässä toiminnassa on voimassa olevat sopimukset piirinuohoojien kanssa. Nuohoustoiminnasta on tullut jonkin verran palautetta asiakkailta ja näihin pelastuslaitos on aina tapauskohtaisesti puuttunut.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Ei yhtään läheistä ystävää, %-osuus	Palokuntanuorisotyön toimintaedellytysten turvaaminen	Seppo Lokka	Palokuntanuorten määrä väheni, Etelä-Savossa. 2015 oli 260 nuorta, kun 2016 oli enää 180 nuorta mukana toiminnassa.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Mikkelin mainekuvan kehitys.	Turvallisuuspalvelut toimivat valvontasuunnitelman mukaan.	Jyri Silmäri	Onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä on lisätty edelleen omavalvontaan pohjautuvaa valvontaa. Lisäksi turvallisuusviestinnässä tavoitettiin 19 % alueen asukkaista.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Vesistöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä %-osuus.	Pelastustoiminnan toiminta- ja toimintakyky pidetään hyvänä vaarallisten aineiden ja öljyntorjunnan osalta.	Tuomo Halmeslahti	Toteutui tavoitteiden mukaisesti. Öljyntorjuntavalmiutta on kehitetty öljyntorjuntasuunnitelman mukaisesti.

Etelä-Savon pelastuslaitos

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Liikevaihto	17 237 896		17 237 896	16 446 881	-791 015
Liiketoiminnan muut tuotot	127 000		127 000	481 684	354 684
Materiaalit ja palvelut	-2 424 393		-2 424 393	-2 508 910	-84 517
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	-1 015 943		-1 015 943	-1 165 415	-149 472
<i>Palvelujen ostot</i>	-1 408 450		-1 408 450	-1 343 495	64 955
Henkilöstökulut	-12 013 213		-12 013 213	-11 577 104	436 109
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-9 599 587		-9 599 587	-9 092 350	507 237
<i>Henkilösivukulut</i>	-2 413 626		-2 413 626	-2 484 754	-71 128
<i>Eläkekulut</i>	-1 930 901		-1 930 901	-1 857 150	73 751
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-482 725		-482 725	-627 604	-144 878
Suunnitelman mukaiset poistot	-974 245		-974 245	-848 151	126 094
Liiketoiminnan muut kulut	-1 953 045		-1 953 045	-2 156 748	-203 703
Liikelylijäämä (-) alijäämä)	0		0	-162 348	-162 348
Rahoitustuotot ja -kulut				-390	-390
<i>Korkotuotot</i>				287	287
<i>Muut rahoituskulut</i>				-667	-667
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä				-162 738	-162 738
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia					
Poistoeron vähennys				162 738	162 738
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)				0	0

Etelä-Savon pelastuslaitoksen tuloslaskelma 2016

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2016		1.1.-31.12.2015	
Liikevaihto		16 446 880,68		16 752 402,14
Liiketoiminnan muut tuotot		481 684,30		252 027,70
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	-1 165 415,11		-983 392,70	
<i>Palvelujen ostot</i>	-1 343 494,97	-2 508 910,08	-1 348 569,02	-2 331 961,72
Henkilöstökulut				
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-9 092 349,97		-9 222 160,99	
<i>Henkilösivukulut</i>				
<i>Eläkekulut</i>	-1 857 150,16		-1 967 392,19	
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-627 603,58	-11 577 103,71	-559 343,09	-11 748 896,27
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot		-848 150,70		-827 836,74
Liiketoiminnan muut kulut		-2 156 748,19		-2 010 554,39
Liikelylijäämä (-) alijäämä)		-162 347,70		85 180,72
Rahoitustuotot ja -kulut				
<i>Korkotuotot</i>	0,00		54,82	
<i>Muut rahoitustuotot</i>	287,19		154,97	
<i>Korkokulut</i>	0,00		-198,41	
<i>Muut rahoituskulut</i>	-677,01	-389,82	-964,24	-952,86
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä		-162 737,52		84 227,86
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia		-162 737,52		84 227,86
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		162 737,52		-84 227,86
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		0,00		0,00

Etelä-Savon pelastuslaitoksen rahoituslaskelman toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Liikelyläämä (-alijäämä)	0		0	-162 348	-162 348
Poistot ja arvonalentumiset	974 245		974 245	848 151	-126 094
Rahoitustuotot ja -kulut				-390	-390
Tulorahoituksen korjauserät				-70 223	-70 223
	974 245		974 245	615 190	-359 055
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-1 785 000		-1 785 000	-1 576 703	208 297
Rahoitusosuudet investointimenoihin	900 000		900 000	892 203	-7 797
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot				102 816	102 816
Toiminnan ja investointien rahavirta	89 245		89 245	33 506	-55 739

Etelä-Savon pelastuslaitoksen rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2016		1.1.-31.12.2015	
Toiminnan rahavirta				
Liikelyläämä (-alijäämä)	-162 347,70		85 180,72	
Poistot ja arvonalentumiset	848 150,70		827 836,74	
Rahoitustuotot ja -kulut	-389,82		-952,86	
Muut tulorahoituksen korjauserät	-70 222,73		-32 100,00	
	615 190,45	615 190,45	879 964,60	879 964,60
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-1 576 703,14		-891 816,19	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	892 203,00		82 440,00	
Käyttöomaisuuden myyntitulot	102 816,13	-581 684,01	32 100,00	-777 276,19
Toiminnan ja investointien rahavirta		33 506,44		102 688,41
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0,00		-74 097,34	
Lyhytaikaisten lainojen muutos muilta	0,00	0,00	0,00	-74 097,34
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kunnalta	1 443 530,81		-2 038 576,44	
Saamisten muutos muilta	-721 563,51		752 601,71	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-1 511,44		5 942,97	
Korottomien velkojen muutos muilta	-753 962,30	-33 506,44	1 251 440,69	-28 591,07
Rahoituksen rahavirta		-33 506,44		-102 688,41
Rahavarojen muutos		0,00		0,00
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		0,00		0,00
Rahavarat 1.1.		0,00		0,00
		0,00		0,00

Etelä-Savon pelastuslaitoksen tase 31.12.2016

	2016	2015
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 339,79	7 537,29
Koneet ja kalusto	2 229 402,19	2 448 912,96
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	130 724,64	105 260,33
	<u>2 365 466,62</u>	<u>2 561 710,58</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset lainasaamiset	558 632,32	2 037 833,44
Myyntisaamiset	100 748,74	47 200,71
Muut saamiset	1 236 772,86	480 495,07
Siirtosaamiset	111 826,82	164 418,82
	<u>2 007 980,74</u>	<u>2 729 948,04</u>
Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	4 373 447,36	5 291 658,62
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	7 049,04	7 049,04
Tilikauden yli-/alijäämä	0,00	0,00
	<u>7 049,04</u>	<u>7 049,04</u>
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Poistoero	1 580 588,38	1 638 065,57
Vapaaehtoiset varaukset	0,00	105 260,33
	<u>1 580 588,38</u>	<u>1 743 325,90</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Saadut ennakot	214 689,31	153 027,06
Ostovelat	403 887,52	567 940,02
Muut velat	844 386,24	1 472 283,37
Siirtovelat	1 322 846,87	1 348 033,23
	<u>2 785 809,94</u>	<u>3 541 283,68</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	4 373 447,36	5 291 658,62

Liitetieto 1

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2016	2015
Pelastuspalvelut	12 425 546,60	12 789 623,26
Ensihoitopalvelut	4 021 334,08	3 962 778,88
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	16 446 880,68	16 752 402,14

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely		
	Kunta	
	2016	2015
Muiden palvelujen ostot	1 343 494,97	1 348 569,02
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	1 343 494,97	1 348 569,02

Liitetieto 11

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	tasapoisto	5 v	20 %
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	2 - 5 v	20 % - 50 %
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet		ei poistoa	
Rakennukset ja rakennelmat			
Hallinto- ja laitosrakennukset	tasapoisto	20 v, 30 v, 50 v	2%, 3,34%, 5%
Tehdas- ja tuotantorakennukset	tasapoisto	30 v, 50 v	2 %, 3,34%
Vapaa-ajan rakennukset	tasapoisto	20 v, 30 v	3,34%, 5 %
Asuinrakennukset	tasapoisto	30 v, 50 v	2 %, 3,34%
Kiinteät rakenteet ja laitteet			
Kadut, tiet, torit ja puistot	mj-poisto	15%, 20%	15 %
Sillat, laiturit ja uimalat	mj-poisto	15%, 20%	15 %
Muut maa- ja vesirakenteet	mj-poisto	15%, 20%	15 %
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	mj-poisto	15 %	15 %
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	tasapoisto	10 v	10 %
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	tasapoisto	10 v - 20 v	5 % - 10 %
Koneet ja kalusto			
Kuljetusvälineet	tasapoisto	4 v, 5 v	20% - 25%
Liikkuvat työkoneet	tasapoisto	5 v	20 %
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	3 v, 5 v	20% - 33,34%
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v	33,34 %
Sairaala- , terveydenhuolto- yms.laitteet	tasapoisto	5 v	20 %
Muut aineelliset hyödykkeet			
Luonnonvarat	poisto käytön mukaan		
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoa		
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa		
Pysyvien vastaavien sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa		
Taseyksikkö (Etelä-Savon pelastuslaitos)			
Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja			
Liikelaitos (Otavan opisto)			
Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja			
Liikelaitos (Vesilaitos)			
Noudatetaan liikelaitoksen johtokunnan määrittelemiä poistoaikoja			

Liitetieto 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot

	2016	2015
Muut toimintatuotot		
Muut myyntivoitot	70 222,73	32 100,00
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	<i>70 222,73</i>	<i>32 100,00</i>

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet 31.12.2016	2 365 467
--	------------------

Kiinteät rakenteet ja laitteet	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	7 537
Tilikauden poistot	2 198
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	5 340

Koneet ja kalusto	
Poistamaton hankintameno 1.1.2016	2 448 913
Lisäykset tilikauden aikana	703 979
Rahoitusosuudet tilikaudella	150 203
Vähennykset tilikauden aikana	32 593
Siirrot erien välillä	105 260
Tilikauden poistot	845 953
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	2 229 402

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat 1.1.2016	105 260
Lisäykset tilikauden aikana	872 725
Rahoitusosuudet tilikaudella	742 000
Siirrot erien välillä	105 260
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	130 725

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	2 365 467

Liitetieto 23

Saamisten erittely

	2016		2015	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	1 270,24	0,00	1 320,43
Siirtosaamiset	0,00	7 840,00	0,00	1 240,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>9 110,24</i>	<i>0,00</i>	<i>2 560,43</i>
Kuntayhtymiltä, joissa Mikkeli jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	8 414,62	0,00	5 446,27
Muut saamiset	0,00	61 046,82	0,00	27 587,10
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>69 461,44</i>	<i>0,00</i>	<i>33 033,37</i>
Osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä				
Myyntisaamiset	0,00	2 756,25	0,00	2 074,75
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>2 756,25</i>	<i>0,00</i>	<i>2 074,75</i>
Kunnan sisäiset myyntisaamiset				
Myyntisaamiset	0,00	6 161,12	0,00	6 918,88
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>6 161,12</i>	<i>0,00</i>	<i>6 918,88</i>
Saamisten erittely yhteensä	0,00	87 489,05	0,00	44 587,43

Liitetieto 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tapaturmavak.maksu, työnantaja	0,00	15 598,98
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	65 856,34 €	74 818,62
Muut tulojäämät	45 970,48	74 001,22
Tulojäämät yhteensä	111 826,82	164 418,82
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>111 826,82</i>	<i>164 418,82</i>

Liitetieto 25

Oma pääoman erittely

	2016	2015
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	7 049,04	7 049,04
Edellisen tilikauden virheen oikaisu		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	7 049,04	7 049,04
Tilikauden yli-/alijäämä	0,00	0,00
Oma pääoma yhteensä	7 049,04	7 049,04

Liitetieto 30

Vieras pääoma

	2016		2015	
	Pitkäaikainen	Lyhyt aikainen	Pitkäaikainen	Lyhyt aikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	29 114,79	0,00	24 495,95
Muut velat	0,00	28 275,76	0,00	0,00
Velat kuntayhtymille, joissa Mikkeli on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	21,00	0,00	0,00
Muut velat	0,00	437 569,78	0,00	993 670,21
Yhteensä	0,00	494 981,33	0,00	1 018 166,16

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2016	2015
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	1 293 936,80	1 344 515,86
Muut siirtovelat	28 910,07	3 517,37
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	1 322 846,87	1 348 033,23
Siirtovelat yhteensä	1 322 846,87	1 348 033,23

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2016	2015
Pelastuslaitos	207	189
	207	189

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2016	2015
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö	381,39	381,38
SDP kaakkois-suomen sosiaalidemokraatit	285,00	247,00
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	666,39	628,38

ALLEKIRJOITUKSET

Tilinpäätöksen allekirjoitukset

Mikkelissä 3.4.2017

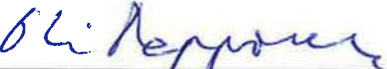
Seija Kuikka
kaupunginhallituksen puheenjohtaja

Outi Kauria

Jussi Marttinen

Olli Nepponen

Jaana Vartiainen

Jaakko Väänänen

Minna Pöntinen

Timo Halonen
kaupunginjohtaja

Vesa Himanen

Hannu Kilkki

Heikki Nykänen

Arto Seppälä

Sari Teittinen

Juha Vuori

Tilintarkastajan merkintä

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Mikkelissä 29. touko kuuta 2017

PwC Julkistarkastus Oy

Elina Hämäläinen
vastuunalainen tilintarkastaja
JHTT, KHT

LUETTELO JA SELVITYKSET

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Käytetyt tilikirjat

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Talousarvion toteutumisvertailu
Tasetilien avaussaldolista

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Käytetyt tositelajit

1402 MIKKELIN KAUPUNKI

Laji	Tositelajin nimi:	Tositenro	Tositenro
AA	Käyttöomaisuuskirjaus	100000000 -	199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	399999999
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000 -	199999999
DA	Asiakastosite	1800000000 -	1899999999
DZ	Asiakkaat - maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitolittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitolittymä/Sips/WS	100000000 -	199999999
KA		1900000000	1999999999
KG	Toimittajat - hyvitys	1900000000 -	1999999999
KP	TV/LV-tilin selvitys	4800000000 -	4899999999
KR	Toimittajat - lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat - maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RE	Lasku - brutto	5100000000 -	5199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatilitosite/manuaalimuistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
WE	Tavaravastaanotto	5000000000 -	5999999999
ZK	Palvelukassa	2000000000 -	2999999999
ZV	Pankin tiliote	2000000000 -	2999999999
	Liitetietotositteet	1	36

1410 ETELÄ-SAVON PELASTUSLAITOS

Laji	Tositelajin nimi	Tositenro	Tositenro
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100000000	199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	399999999
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000 -	199999999
DZ	Asiakkaat-maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitolittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitolittymä/ Sips/WS	100000000 -	199999999
KG	Toimittajat-hyvit.	1900000000 -	1999999999
KR	Toimittajat-lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat-maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatilitosite/ manuaali muistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/Lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
ZV	Pankin tiliote	2000000000 -	2099999999
	Liitetietotositteet	1 -	13

1411 MIKKELIN TILAKESKUS

Laji	Tositelajin nimi	Tositenro	Tositenro
AA	Käyttöomaisuuskirjaus	100000000 -	199999999
AB	Kirjanpitotosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	399999999
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000 -	199999999
DA			1800000000
DZ	Asiakkaat - maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliittymä/Sips/WS	100000000 -	199999999
KA			1900010322
KG	Toimittajat - hyvitys	1900000000 -	1999999999
KR	Toimittajat - lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat - maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	99999999
SA	Pääkirjatiliitosite/manuaalimuistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
ZV	Pankin tiliote	2000000000 -	2999999999

1420 MIKKELIN VESILAITOS

Laji	Tositelajin nimi	Tositenro	Tositenro
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100000935	
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100001379	
AB	Kirjanpitotosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	399999999
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000 -	199999999
DA	Asiakastosite	1800000000 -	1899999999
DZ	Asiakkaat-maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliittymä/ Sips/WS	100000000 -	199999999
KG	Toimittajat-hyvit.	1900000000 -	199999999
KR	Toimittajat-lasku	1900000000 -	199999999
KZ	Toimittajat-maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	99999999
SA	Pääkirjatiliitosite/ manuaali muistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/Lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
ZV	Pankin tiliote	2000000000 -	2099999999
	Liitetietotositteet	1 -	20

1421 OTAVAN OPISTO

Laji	Tositelajin nimi	Tositenro	Tositenro
AB	Kirjanpitotosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000011
AZ	Purkamisen tositelaji	100000736	
AZ	Purkamisen tositelaji	100000885	
DA	Asiakastosite	1800000000 -	1800000001
DZ	Asiakkaat - maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliittymä/Sips/WS	100000000 -	199999999
KA	Toimittajatosite	1900000753 -	1900000754
KG	Toimittajat - hyvitys	1900000000 -	1999999999
KR	Toimittajat - lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat - maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatiliitosite/manuaalimuistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
ZV	Pankin tiliote	2000000000 -	2999999999
	Liitetietotositteet	1 -	14

